

T.C.
TIRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

**ARNAVUTLUK'UN GENEL
EKONOMİK DURUMU
VE
TÜRKİYE İLE
EKONOMİK-TİCARİ
İLİŞKİLERİ**

**ARALIK 2011
TIRAN**

ÖNSÖZ

2011 yılı Arnavutluk Ülke Raporu, ülkede yatırım yapmak isteyen Türk yatırımcısı yanında yine ihracat-ithalat yapmak isteyen firmalarımız açısından ülke hakkında genel bir bilgi, ülkenin yatırım ve ticaret potansiyeli, mevcut yapı, yatırım ve ticaret mevzuatı gibi konularda, bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Rapor genellikle bir önceki yılın Raporuna sadık kalınmaya çalışılarak, bir anlamda ekleme, çıkarma ve güncellemelerle oluşturulmuştur. Önce, ülkeye ilişkin bazı ekonomik ve sosyal göstergelere yer verilmiş, daha sonra genel olarak ülke ile ilgili tarihi, coğrafi, kültürel, eğitim ve demografik yapısına ilişkin bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Daha sonra ülkenin ekonomisine, alt sektörlerine, yatırım teşviklerine yer verilmiştir. Bu bölümde yine global ekonomik krizin, ülke ekonomisine etkileri ele alınmıştır.

Bir diğer bölümde AB ile ilişkilerin geçmişten günümüze bir seyri gösterilmeye çalışılmış ayrıca güncel durum, belli başlı ülkelerle ticari ve ekonomik ilişkiler ile yakın gelecekteki olası durumların ne olacağı konusunda, bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Takip eden bölümlerde, genel olarak dış ticaret mevzuatı, Serbest Ticaret Anlaşmaları, uygulanan tarife dışı engeller, vergi mevzuatı, ihracat ve ithalatin yapısı, ülkenin belli başlı dış ticaret yaptığı ülkelere yer verilmiştir.

Raporun devamında ise, yatırımcılar için vize, çalışma ve oturma izinleri gibi konularına göre pratik bilgiler yer almaktadır. Yine yatırımcılar için olası potansiyel arz eden sektörler, ülkenin belli başlı alt bölgeleri, yatırım projeleri, ülke için öncelikli sektör ve yatırımlar, bankacılık ve iletişim sektörlerine ilişkin gelişmeler, ele alınmıştır.

Bir alt bölüm olarak, ülkemizle olan ticari ekonomik ilişkilerin seyri, ülkedeki Türk yatırımları ile dış ticaretimize ilişkin analizler, TİKA ve Yunus Emre Kültür Merkezinin faaliyetlerine yer verilmeye çalışılmıştır.

Nihayet, ülkede faaliyette bulunan Türk firmalarına ilişkin bilgiler, Bakanlıklar, belli başlı ticaret ve sanayi odalarının ülkede faaliyette bulunan bankalar, belli başlı otellere ilişkin iletişim bilgileri ve diğer bilgiler, yer almaktadır.

Faydalı olması dileklerimizle.

İ Ç İ N D E K İ L E R

1. SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER.....	1
1.1 Ülke Kimliği	1
1.2 Sosyal Göstergeler.....	2
1.3 Ekonomik Göstergeler.....	5
2. ÜLKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	6
2.1 Ülkenin Kısa Tarihçesi.....	6
2.2 Siyasi ve İdari Durum	7
2.2.1 Siyasi Partiler.....	7
2.2.2 Son Siyasi Gelişme.....	8
2.2.3 Genel Seçimlerine Göre Milletvekillerinin Dağılımı.....	9
2.2.4 2011 Yılı Yerel Seçimlerin Sonucu.....	9
2.2.5 Yargı.....	10
2.3. Coğrafi Bilgiler, Nüfus ve Çevre.....	10
2.3.1 Coğrafi Konumu, Yer Şekilleri, Akarsular, Göller, İklim, Bitki Örtüsü ve Çevre.....	10
2.3.2 Nüfus.....	11
2.3.3 Çalışma ve İşgücü.....	12
2.3.4 Sosyal Güvenlik.....	13
2.3.5 Eğitim.....	13
2.3.6 Kültür.....	13
a) Arkeoloji.....	13
b) Dini İnançlar.....	14
c) Arnavutça Dilinin Tarihçesi.....	15
d) Güzel Sanatlar.....	16
e) Fotoğraf.....	17
f) Edebiyat.....	18
g) Geleneksel Kanunlar İle Örf ve Adetler.....	19
h) Efsaneler.....	19
i) Geleneksel Kültür.....	19
j) Tiyatro.....	20
k) Sinema.....	20
l) Müzik.....	21
3. ARNAVUTLUK EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ.....	22
3.1 Avrupa Ülkelerindeki Krizin Arnavutluk Ekonomisine Etkisi.....	24
3.2 2009 Yılında GSYİH'nun Sektörel Dağılımı	26
3.2.1 Tarım Sektörü.....	26
3.2.2 Sanayi Sektörü.....	26
3.2.3 Hizmetler (Ticaret ve Turizm)	26
3.3 Global Kriz ve İyileşme Sürecinde 2010 Yılında Arnavutluk'ta Makro Ekonomik Gelişmeler ve Genel Değerlendirme.....	27
3.4 Ekonomik ve Ticari Ortam.....	28
3.5 Başlıca Yasal Gelişmeler.....	29

3.5.1	Yatırım Rejimi.....	30
3.5.2	Doğrudan yabancı sermaye yatırımları.....	31
3.5.3	Özelleştirmeler.....	32
3.6	Arnavutluk ekonomisinin 2009 yılındaki rekabet pozisyonu.....	33
3.7	Ekonomideki Riskler	34
3.7.1	Yunanistan'daki kriz	34
3.7.2	Bütçe Açığı.....	34
3.7.3	Ticaret Mevzuatının Geliştirilmesi.....	35
3.7.4	Çözülmemiş Mülkiyet Hakları.....	36
3.7.5	Azalan İşçi Döviz Gelirleri.....	37
3.7.6	İnşaat Sektöründeki Durgunluk.....	38
3.7.7	Altyapının Gelişmesi.....	38
3.7.8	Enerji Sektöründeki Gelişmeler.....	39
3.7.9	Turizm.....	39
3.7.10	Yolsuzlukla Mücadele.....	40
3.8	2010 Yılı İlk Çeyreğinin Değerlendirilmesi	41
3.9	Sonuç.....	41
3.10	Başlıca Göstergeler.....	42
4.	EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER.....	42
4.1	Arnavutluk-AB İlişkileri.....	43
4.2	AB-Arnavutluk Ekonomik ve Ticari İlişkilerde Önemli Gelişmeler	44
4.3	AB'nin 2010 Yılı Arnavutluk Gelişme Raporundan Başlıklar.....	45
4.3.1	Ekonomik Kriterler.....	45
4.3.2	Avrupa Standartları.....	46
4.3.3	Kopenhagen Kriterleri	46
5.	DIŞ TİCARET MEVZUATI.....	47
5.1	Genel Olarak.....	47
5.2	Uygulanan Rejimler	48
5.3	Gümrük Vergileri.....	49
5.3.1	Referans ve asgari ithal fiyatları.....	50
5.4	Serbest Ticaret Anlaşmaları.....	50
5.4.1	Arnavutluk-Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması.....	50
5.4.2	CEFTA.....	51
5.4.3	Arnavutluk-AB Serbest Ticaret Anlaşması (Interim Agreement)	52
5.5	Tarife Dışı Engeller	53
5.6	Dış Ticarete İlişkin Diğer Uygulamalar ve Mevzuat.....	53
5.6.1	Ürünlerin Paketlenmesi ve Etiketlenmesine İlişkin Hususlar.....	53
a)	Paket ve Ambalaj.....	53
b)	Etiketleme.....	54
c)	Markalama	55
d)	Marka Tescili.....	55
e)	Ticarette Uygulanan Standartlar ve Kontroller.....	57
f)	Diğer Hususlar.....	57
5.6.2	Vergi Mevzuatı.....	58
a)	Doğrudan Vergiler.....	59

b) Milli Vergiler.....	62
c) Hizmet Tarifeleri.....	64
d) Yerel Vergiler.....	64
6. ARNAVUTLUK DIŞ TİCARETİNİN YAPISI.....	65
6.1 Arnavutluk Dış Ticaretinin Genel Durumu.....	65
6.2 Arnavutluk Dış Ticaretinin Yapısı	66
6.2.1 Temel Özellikler.....	66
6.2.2 İhracatın Yapısı.....	68
6.2.3 İthalatın Yapısı.....	71
6.3 Belirli Sektörlerde Dış Ticaret.....	75
6.4 Enerji, mineraller ve adi metaller	76
6.4.1 Elektrik Enerjisi	76
6.4.2 Petrol Ürünleri	76
6.4.3 Madeni Ürünler	76
6.4.4 Adi Metaller ve Ürünleri	77
6.5 Arnavutluk Dış Ticaretinin Coğrafi Dağılımı.....	77
6.6 Arnavutluk'un Bölge Ülkeleriyle Dış Ticaretinin Özellikleri.....	84
7. YATIRIMCILAR İÇİN ÖNEMLİ BİLGİLER.....	99
7.1 Şirket Kuruluşu ve Şube/Temsilcilik Kaydı.....	99
7.2 Yabancı Şirketler İçin Önemli Tavsiyeler.....	101
7.3 Lisans Alımı.....	103
7.4 Vize Hizmetleri.....	104
7.4.1 Arnavutluk'a Turistik ve Ticari Amaçlı Girişte Dikkat Edilecek Hususlar....	104
7.4.2 Çalışma ve Oturma İzinlerinin Alınması.....	105
7.5 İş Hukuku.....	106
7.6 Gayrimenkullerin Kaydı ve Devir İşlemleri.....	111
7.6.1 Arnavutluk'ta Taşınmaz Kaydı.....	111
7.6.2 Gayrimenkul Devrinde Yabancılar İçin Kısıtlamalar.....	112
7.6.3 Arnavutluk'ta Gayrimenkule Yatırım Yapmadan Önce Dikkat Edilecek Hususlar.....	112
7.7 Pazarlama ve Hizmetler.....	113
7.7.1 Toptan ve Perakende Piyasası.....	113
7.7.2 Ürünlerin Dağıtımı ve Ticareti.....	114
7.7.3 Koruma ve Ulaştırma.....	114
7.8 Yabancı Yatırımlarla İlgili Yasal Düzenlemeler.....	114
7.8.1 Mülkiyet Haklarının Korunması	116
7.8.2 Anlaşmazlıkların Hali.....	116
7.8.3 Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları.....	117
7.8.4 Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları.....	117
7.8.5 Yatırımların Korunması ve Teşviki Anlaşmaları.....	118
7.9 Arnavutluk'ta Yatırımların Teşviki.....	118
7.10 Arnavutluk Sanayi Bölgeleri.....	120
7.10.1 Ekonomik Bölgeler Hakkında Bilgiler.....	121

8. SEKTOREL DEĞERLENDİRME VE YATIRIMCILAR İÇİN FIRSATLARI	124
8.1 Tarım	124
8.1.1 <i>Tarım Sektörünün Yapısı ve Özellikleri</i>	124
8.1.2 <i>Tarımın Ulusal Ekonomideki Rolü</i>	125
8.1.3 <i>Tarım Ürünlerinde Arnavutluk'un Kendi Kendisine Yeterli Olmamasının Sebepleri</i>	125
8.1.4 <i>Sektör Stratejisi (AFSS)</i>	126
8.1.5 <i>Tarımsal Alan</i>	127
a) <i>Toprağın Yapısal Oranları</i>	127
b) <i>Çiftlik yapısı</i>	127
8.1.6 <i>Tarım Mekanizasyonu, Enerji ve Sulama</i>	127
8.1.7 <i>Mahsul ve Hayvan Üretimi</i>	128
a) <i>Hayvancılık</i>	120
b) <i>İşlenmiş Gıda</i>	120
c) <i>Tarımsal Pazarlama</i>	120
d) <i>Organik Tarım</i>	120
8.1.8 <i>Yabancı Projeler</i>	130
8.1.9 <i>Satış, pazarlama ve dağıtım</i>	130
8.1.10 <i>Genel Olarak Tarım Sektörünün Geleceği ve Sunduğu İmkanlar</i>	131
a) <i>Sektörün Geleceği</i>	131
b) <i>Sunduğu İş ve Yatırım Fırsatları</i>	131
8.2. Arnavutluk Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Sektörü	132
8.2.1 <i>İnşaat Sektöründeki Durgunluk</i>	132
8.2.2 <i>Projelerin finansmanı</i>	133
8.2.3 <i>İzinler</i>	133
8.2.4 <i>Yatırımcılar İçin Fırsatlar</i>	133
a) <i>Yol yapımıyla ilgili projeler:</i>	134
b) <i>Demiryollarıyla İlgili Projeler</i>	134
c) <i>Yol projelerinde 2011–2013 Öncelikleri</i>	135
d) <i>Çevre Projelerinde 2011–2013 Öncelikleri</i>	135
8.2.5 <i>Teknik Müşavirlik Sektörü</i>	135
8.2.6 <i>Arnavutluk Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Sektörü ve Geleceğiyle İlgili Genel Değerlendirme</i>	135
8.3 Enerji Sektörü	136
8.3.1 <i>Genel Durum</i>	136
8.3.2 <i>Hidroelektrik Santraller</i>	136
8.3.3 <i>Termik Santraller</i>	136
8.3.4 <i>Nükleer Santral</i>	137
8.3.5 <i>Rüzgar Enerjisi</i>	137
8.3.6 <i>Güneş Enerjisi</i>	138
8.3.7 <i>Enerji Nakil Hatları</i>	138
8.4 Madencilik	138
8.4.1 <i>Arnavutluk'un Madencilik Potansiyeli</i>	139
8.4.2 <i>Arnavutluk'un Petrol Potansiyel</i>	139
a) <i>Arama ve Keşif Anlaşmalar</i>	140

b) Üretim Anlaşmaları.....	141
8.4.3 Doğalgaz.....	141
8.5 Özelleştirmedeki Fırsatlar.....	142
8.5.1 Albpetrol Özelleştirilmesi.....	142
8.5.2 OSSH.....	142
8.5.3 ARMO.....	143
8.5.4 Arnavutluk Elektrik Kurumu (KESH)	143
8.5.5 Önemli Adresler	143
8.6 Sağlık Sektörü.....	144
8.6.1 Sağlık Sektöründeki Projeler.....	145
8.7 Bilişim Teknolojileri ve İnternet Piyasası.....	145
8.7.1 Genel Bilgiler.....	145
8.7.2 İnternet Piyasası	147
8.7.3 Sektördeki son gelişmeler.....	148
8.7.4 Önemli Adresler.....	149
8.8 Bankacılık Sektörü.....	149
8.8.1 Banka Sistemi, Yapısı ve Gelişmeler.....	151
8.8.2 Bankaların Hissedarları	152
9. BÖLGESEL DEĞERLENDİRME.....	152
9.1 Tirana Bölgesi.....	153
9.2 Durres Bölgesi.....	156
9.3 Korça Bölgesi.....	158
9.4 Fier Bölgesi.....	160
9.5 Gjirokastra Bölgesi.....	161
9.6 Vlorë Bölgesi.....	162
9.7 İşkodra Bölgesi.....	163
9.8 Elbasan Bölgesi.....	164
10. TÜRKİYE İLE EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ.....	165
10.1 Genel Durum.....	165
10.2 Arnavutluk'un Türkiye ile Dış Ticaretinin Özellikleri.....	167
10.2.1 2010 Yılında İhracatımızdaki Düşüşün Nedenleri.....	167
10.3 Arnavutluk Türkiye Arasında İmzalanan Önemli Anlaşmalar	170
10.4 Serbest Ticaret Anlaşması (STA)	170
10.4.1 STA Ortak Komite Toplantısı.....	172
10.5 Arnavutluk'taki Türk Yatırımları.....	172
10.6 Lojistik.....	173
10.7 Turizm.....	174
10.8 Fuarlar ve Sergiler.....	174
10.9 Tarım.....	175
10.10 Sağlık.....	175
10.11 TİKA Faaliyetleri.....	175
10.12 "Yunus Emre" Kultur Merkezi.....	177
10.13 Türk-Arnavut İş Konseyi.....	177

EKLER

11. ARNAVUTLUK'TAKİ TÜRK ŞİRKETLERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI.....	178
12. ARNAVUTLUK'TA BAŞVURULACAK ÖNEMLİ ADRESLER.....	185
12.1 Ticaret Ve Sanayi Odaları.....	185
12.2 Yabancı Ticaret ve Sanayi Odaları.....	187
12.3 Sektörel Dernekler.....	188
12.4 Bakanlıklar.....	189
12.5 Belediyeler.....	195
12.6 Önemli Kuruluşlar ve Müdürlükler.....	196
12.7 Arnavutluk'ta Faaliyet Gösteren Bankalar.....	202
12.8 Özel Finans Kuruluşları.....	206
12.9 Projelere Finansman Sağlayan Ulusal Ya Da Uluslararası Kuruluşlar.....	207
12.10 Arnavutluk'ta Yerleşik Sigorta Şirketleri.....	210
12.11 Başlıca Yayın Kuruluşları.....	213
12.11.1 Gazete.....	213
12.11.2 Televizyonlar.....	217
12.12 Arnavutluk'taki Büyükelçilikler.....	221
12.13 Üniversiteler.....	224
12.13.1 Özel Üniversiteler.....	224
12.13.2 Devlet Üniversiteleri.....	227
12.13.3 Özel Kolejler.....	229
12.14 İnternet Şirketleri.....	231
12.15 Oteller.....	233
12.16 Posta Dağıtım Ve Kurye Hizmetleri.....	236
12.17 TİKA Arnavutluk Faaliyetleri.....	239
KAYNAKÇA.....	246

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

Arnavutluk 2011 Ülke Raporu

TABLolar

Tablo:1	<i>Yıllar İtibariyle Bazı Ekonomik Göstergelerdeki Değişim</i>	5
Tablo:2	<i>Partilere Göre Milletvekili Dağılımı</i>	9
Tablo:3	<i>2011 Yılı Yerel Seçimlerin Sonucu</i>	9
Tablo:4	<i>Ülke Nüfusunun Yaşlara Göre Dağılımı</i>	11
Tablo:5	<i>Nüfusun Cinsiyet, Şehir, Köylere Göre Dağılımı (bin kişi.)</i>	12
Tablo:6	<i>Yıllara Göre Bazı Demografik Veriler</i>	12
Tablo:7	<i>Yıllara Göre Eğitim Düzeyi ve Öğrenci Sayısı</i>	13
Tablo:8	<i>Yıllara Göre Başlıca Ekonomik Göstergeler</i>	25
Tablo:9	<i>Ödemeler Dengesi (milyon euro)</i>	42
Tablo:10	<i>Genel Vergi Oranları</i>	59
Tablo:11	<i>İşgücü'nün Şahsi Gelir Vergisi</i>	61
Tablo:12	<i>Madencilik Üzerindeki Vergilere İlişkin Oranlar</i>	63
Tablo:13	<i>Damga ve Pul Vergisi</i>	63
Tablo:14	<i>Arnavutluk'un Dış Ticareti (Genel) (Milyon ABD Doları)</i>	65
Tablo:15	<i>İhracat ve İthalatta İlk 20 Sektör</i>	67
Tablo:16	<i>2010 Yılında En Fazla İhraç Edilen On Ürün (Mil Lek)</i>	69
Tablo :17	<i>Değerleri en fazla değişen ihraç ürünleri (Mil Lek)</i>	70
Tablo :18	<i>2010 içinde en fazla ithal edilen on mal (mil LEK)</i>	72
Tablo:19	<i>Değerleri en fazla değişen ithal ürünleri (mil LEK)</i>	73
Tablo:20	<i>En yüksek düşüş kaydeden ürünler (Milyon Lek)</i>	74
Tablo:21	<i>2010'da Arnavutluk Dış Ticaretinin Coğrafi Dağılımı</i>	78
Tablo:22	<i>AB-27 Ülkelerine İlişkin Dış Ticaret Bilgileri</i>	80
Tablo:23	<i>AB-27 'e en çok ihraç edilen ürünler (milyon LEK)</i>	81
Tablo:24	<i>AB-27 'den en çok ithal edilen ürünler (milyon LEK)</i>	83
Tablo:25	<i>Bölge ülkelerine ihraç edilen ilk on ürün (milyon LEK)</i>	85
Tablo:26	<i>Bölge ülkelerinden ithal edilen ilk on ürün (milyon LEK)</i>	86
Tablo:27	<i>İtalya'ya En Fazla İhraç Edilen On Ürün (milyon LEK)</i>	87
Tablo:28	<i>İtalya'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)</i>	88
Tablo:29	<i>Yunanistan'a en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)</i>	89
Tablo:30	<i>Yunanistan'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)</i>	90
Tablo:31	<i>Türkiye'den en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)</i>	91
Tablo:32	<i>Almanya'ya En Fazla İhraç Edilen On Ürün (milyon LEK)</i>	92
Tablo:33	<i>Almanya'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)</i>	93
Tablo:34	<i>Kosova'ya en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)</i>	94
Tablo:35	<i>Kosova'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)</i>	94
Tablo:36	<i>Çin'e en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)</i>	96
Tablo:37	<i>Çin'den en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)</i>	96
Tablo:37	<i>Türkiye'den en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)</i>	97
Tablo:39	<i>Türkiye'den en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)</i>	98
Tablo:40	<i>Toprak Yapısının Dağılımı</i>	127
Tablo:41	<i>Ekilebilir Alanları Dağılımı</i>	128
Tablo:42	<i>2009–2011 yılları arasında uygulanacak proje listesi</i>	130
Tablo:43	<i>Arama ve Keşif Anlaşmasına İlişkin Bilgi</i>	140
Tablo:44	<i>2010 Yılında Kayıtlı Olan Domain Sayılarına İlişkin Bilgiler</i>	148
Tablo:46	<i>Bankacılık Hakkında Genel Bilgiler</i>	151

<i>Tablo:47</i>	<i>Bankacılık Sektörüne İlişkin Bazı Göstergeler.....</i>	<i>151</i>
<i>Tablo:48</i>	<i>Yıllar İtibariyle İkili Ticaret (bin ABD Doları).....</i>	<i>166</i>
<i>Tablo:49</i>	<i>Türkiye'nin Arnavutluk'a İhracatı (2010 yılı, 1000 Dolar).....</i>	<i>168</i>
<i>Tablo:50</i>	<i>Türkiye'nin Arnavutluk'tan İthalatı (1000 Dolar).....</i>	<i>169</i>
<i>Tablo:51</i>	<i>İki Ülke Arasında İmzalanan Anlaşmalar.....</i>	<i>170</i>
<i>Tablo:52</i>	<i>TİKA'nın 2011 Yılı Faaliyetleri.....</i>	<i>176</i>
<i>Tablo:53</i>	<i>2011 Yılı Seçim Sonuçlarına Göre Belediye Başkanları.....</i>	<i>195</i>

GRAFİKLER

<i>Grafik:1</i>	<i>Yillarda Dogrudan Yabancı Yatırımları (milyon dolar).....</i>	<i>32</i>
<i>Grafik:2</i>	<i>İsci Dovizi (GSYİH'nin % olarak).....</i>	<i>37</i>
<i>Grafik:3</i>	<i>2007-2011 Yılları Arasında Proje Bütçeleri (Avro).....</i>	<i>176</i>

1. SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

1.1 Ülke Kimliği

Devletin Adı	: Arnavutluk
Başkenti	: Tirana
Yönetim Biçimi	: Cumhuriyet
Resmi Dili	: Arnavutça
Okur Yazarlık Oranı	: % 98.3 ¹
Zorunlu Eğitim	: 9 sene
Dini	: % 70 Müslüman, % 20 Ortodoks, %10 Katolik
Para Birimi	: Lek (ALL)
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	: Ek'te belirtilmiştir.
Yıllık Ortalama Döviz Kuru (Bir dolar)	: 103,9 Lek (2010)
Coğrafi Koordinatlar	: 41 00 K, 20 00 D
Yüzölçümü	: 28.748 km ²
Toprak	: 27.398 km ²
Su	: 1.350 km ²
Toprak Sınırları	: Toplam 717 km Yunanistan 282 km, Makedonya 151 km, Karadağ 172 km, Kosova 112 km
İklim	: Ilıman, serin, bulutlu, yağışlı kış ve sıcak, kuru yaz mevsimi. Ülkenin iç kısmı daha serin ve kar yağışlıdır.
Doğal kaynaklar	: Petrol, doğal gaz, kömür, boksit, krom, bakır, demir, nikel, tuz, kereste, su kaynakları.
Mesai Saatleri ve Günleri	: Pazartesi-Cuma, 08 ⁰⁰ -16 ⁰⁰
Resmi Tatil Günleri (Milli, Dini v.b.)	: 1-2 Ocak (Yeni Yıl), 8 Mart (Kadınlar Günü), 14 Mart (Yaz Günü), 22 Mart (Nevruz), 24 Nisan (Katolik Paskalya), 24 Nisan (Ortodoks Paskalya), 1 Mayıs (İşçi Bayramı), 19 Ekim (Rahibe Tereza Günü), 28 Kasım (Bağımsızlık Günü), 29

¹ 9 yasından büyüklerin okuma-yazma oranı

Kasım (Özgürlük Günü), 8 Aralık (Gençlik Günü), 25 Aralık (Noel). (Ayrıca Ramazan, Kurban Bayramlarının ilk günü). Hafta sonlarına rastlayan tatil günleri, pazartesi den itibaren hafta içi uygulanır. (Devlet memurları hariç)

Büyük Kentler ve Limanlar

Büyük Kentler	: Tirana, Durres, Elbasan, Fier, Gjirokastra, Korca, İşkodra, Vlor
Limanlar	: Durres, Saranda, Shengjin, Vlor
Uluslararası Telefon Kodu	: 355
Türkiye ile Saat Farkı	: 1 saat

1.2 Sosyal Göstergeler

Nüfus	: 3.194.972 (2010)
Yaş Yapısı	: 0-14 yaş: % 23,1 / 15-64 yaş: % 67,1 / 65 yaş ve üstü: % 9.8
Yıllık Nüfus Artışı (%)	: % 0.36 (2010)
Net Göç Oranı	: 1000 kişide /4,25 göçmen
Nüfus Yoğunluğu (km ² /kişi)	: 110.3 (Ocak 2009)
Haftalık Çalışma Saati (Ortalama)	: 40
Ortalama Ömür	: 77 (2010)
Kadın	: 80
Erkek	: 74
Yüksek Öğretim Okul Sayısı	: 12 Devlet, 32 Özel
Yüksek Öğretim Öğrenci Sayısı	: 116,292 (2009-2010)
Kara Taşıtların sayısı	: 419,893 (2010)
Otomobil Sayısı	: 121/1000 kişi başına
İnternet Kullanıcıları	: 1.3 milyon (2010)
Sabit Telefon Kullanıcı	: 331,502 (2010)
Mobil Telefon Kullanıcı	: 4,547,807 (2010)
Gelen Turist Sayısı	: 3.498.000 (2010)
Yabancı	: 2.302.899
Arnavut Gocmeni	: 1,195.101

Ülkelere Göre Dağılımı (%)

Kosova	: 37
Makedon	: 17
Karadağlı	: 7
İtalyan	: 6
Yunan	: 6
İngiliz	: 3
Alman	: 3
Sirp	: 3
Türk	: 2
Fransız	: 1
Diğerleri	: 15

Ruhsatlı Turistik Ajans Sayısı	: 200 (2009)
Ruhsatlı Konaklama Yatak Sayısı	: 33,943
Eğitim Harcamaları/GSMH	: 3.22 % (2011)
Sağlık Harcamaları/GSMH	: 2.75% (2011)
Askerlik Harcamaları/GSMH	: 1.66% (2011)
Askeri Harcamalar Tutarı (\$)	: 127 milyon (2010)
Askerlik Yaşı	: 19 (1 Ocak 2010 tarihinden itibaren zorunlu askerlik hizmeti kaldırılmıştır.)
Asker Toplama Gücü (19-49 yaş)	: 1.853.119 kişi
Erkek	: 944,592
Kadın	: 908,527
Karayolu Uzunluğu	: 18.000 km
Asfaltlı	: 7.020 km
Asfaltsız	: 10.980 km
Demiryolu Uzunluğu	: 447 km
Havaalanı	: 11
Kullanılan	: 3
Boru Hattı	: 546 km
Gaz	: 339 km
Petrol	: 207 km
Su Yolu	: 43 km
Deniz Filosu (1000 GRT ve üstü)	: 24 gemi
Milli Sahipli Yük Gemisi	: 22
Yabancı Sahipli (Türk)	: 1
Diğer ülkelerde kayıt edilen	: 2 (Panama 2)

Elektrik Üretimi	: 7,714 GWh (2010)
Toplam Yıllık Elektrik Tüketimi	: 8,718 GWh (2010)
Asgari Ücret	: 19.000 Lek ² (1 Temmuz 2010)

² Ağustos 2011 itibariyle Asgari Ücret 20.000 Lek olarak arttırılmıştır.

1.3 Ekonomik Göstergeler

Tablo:1 Yıllar İtibariyle Bazı Ekonomik Göstergelerdeki Değişim

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
GSMH (milyon Lek)	814,797	882,209	966,651	1,087,867	1,151,373	1,191,671 ³
GSMH (milyon \$, piyasa fiyatları)	8,156.1	8,993	10,693	12,966.2	12,095.5	11,773
Reel GSMH Artış Oranı (%)	5.7	5.4	6.0	7.2	3	3.5
GSMH/kişi (bin \$)	2,597	2,854	3,394	4,073	3,765	3,676
Enflasyon Oranı	2.0	2.5	3.1	2.2	3.5	3.46
Toptan Eşya Fiyat İndeksindeki Yıllık Artış (%)	2.0	2.5	3.1	2.2	6.8	n/a
Tüketici Fiyat İndeksindeki Yıllık Artışı (%)	2.4	2.4	2.6	3.3	2.2	3.6
İşgücü (faal nüfus/kişi)	932,102	935,058	939,000	974,067	899,278	916,919
İşsizlik Oranı (%)	14.2	13.9	13.5	13.2	13.1	12.5 ⁴
Yurt Dışında Çalışan İşçi Sayısı	Resmi olarak İtalya ve Yunanistan'da 600.000 kişi olmak üzere toplamda 1 milyon göçmenin olduğu tahmin edilmektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2010'da, özellikle Avrupa krizi nedeniyle, göçmen sayısında yaklaşık %5 bir azalma görülmüştür.					
GSMH Artışı içinde Sektörlerin Payı						
Tarım	% 18.6	% 17.5	% 17.1	% 16.6	% 16.5	% 20.7
Sanayi	% 9.6	% 10.0	% 8.4	% 8.8	% 8.3	% 9.7
İnşaat	% 12.5	% 12.9	% 13.4	% 13.3	% 13.0	% 14.3
Ulaştırma	% 5.0	% 4.9	% 4.9	% 4.8	% 4.2	% 8.9
Posta ve Telekomünikasyon	% 3.5	% 3.6	% 3.8	% 3.8	% 4.2	%4.4
Ticaret	% 19.5	% 18.8	% 19.1	% 18.9	% 19.7	% 22.4
Diger	% 31.3	% 32.3	% 33.3	% 33.8	% 34.1	% 19.6
Dış Ticaret (bin \$)	328,009	376,553	473,365	552,466	534,351	619,391
İhracat	65,818	77,405	97,171	112,572	103,244	160,962
İthalat	262,191	299,147	376,194	439,894	431,107	458,429
Denge	-196,373	-221,742	-279,023	-327,322	-327,863	-297,467
Türkiye ile Ticaret (milyon Lek)	20,758	23,807	29,646	28,409	28,313	34,592
İhracat	1,133	1,014	2,192	2,164	570	9,116
İthalat	19,624	22,793	27,454	26,245	27,743	25,476

³ Hesaplama Dünya Bankası'nın hesapladığı büyüme oranı dikkate alınarak yapılmıştır

⁴ Bunlar resmi oranlar, özellikle tarımda gizli işsizlik dikkate alındığında de-facto oranlar %30'a kadar varabilir (World Bank, 2011)

Denge	-18,491	-21,779	-25,262	-24,081	-27,173	-16,360
Ülke Toplamı İçinde Türkiye'nin Payı (%)	6.3	6.3	6.3	5.1	5.3	5.6
İhracat	1.7	1.3	2.3	1.9	0.6	5.7
İthalat	7.5	7.6	7.3	6.0	6.4	5.6
Borç Stokları (milyon lek)						
Kamu Borç	(28,176)	(29,372)	(34,119)	(60,254)	(80,005)	(38,033)
İç Borç Stoku	23,298	23,623	28,829	24,417	69,824	27,821
Hazine Bonosu	20,617	20,742	17,039	15,012	43,339	25,948
Brut Dış Borcu (Milyon €)	4,878	5,749	5,289	35,837	10,182	10,212
Secilmis Oranlar (%)						
Ticari Acik / GSYM	24	24	26	27	26	22
İthalat/GSMH	32.2	33.9	38.9	40.4	37.7	36.4
İhracat/GSMH	8.1	8.8	10.0	10.3	9.0	12.8
İhracat/İthalat	25.1	25.9	25.8	25.6	23.9	35.1

Kaynak 1: INSTAT, METE, World Bank, EBRD

2. ÜLKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1 Ülkenin Kısa Tarihçesi

Arnavutlar kendilerinin, batıda Adriyatik ve İyon denizi, kuzeyde Tuna ve Sava nehirleri, doğuda Morava ve Vardar, Güneyde ise Pindi dağlarının oluşturduğu bölgede yaşamış, İllir'lerin soyundan gelmektedirler. M.Ö. Slav ve Romalıların, M.S. 395 yılında Bizans daha sonra da Got, Avar, Slav ve Makedon hakimiyetine girmiş, ancak milli varlıklarını hep sürdürmüşlerdir.

14 yüzyılda Osmanlıların bu bölgeye gelmelerinden sonra, 28 Kasım 1912'ye kadar Türklerin yönetiminde kalmıştır. Bu dönemde Arnavutluk dört büyük vilayete ayrılmış olup, nüfusu yaklaşık 2,5 milyon kişiydi. O dönemde Arnavutların çoğunluk olarak yaşadıkları toprakların yüzölçümü 70-75 bin km² idi. Şu anda ise Arnavutluk'un yüz ölçümü 28.750 km² olup yukarıda belirtilen alanın yarısından da küçüktür. Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki Arnavut vilayetlerinin üçünün başkentleri olan Üsküp, Manastır ve Yanina ise şu anda Arnavutluk sınırı dışındadır ve Arnavutlar azınlıktadırlar. Üsküp'te %25, Manastır'da %5 ve Yanina'da çok daha az sayıda Arnavut yaşamaktadır.

Birinci Dünya Savaşında İtalya, Sırbistan-Karadağ, Yunanistan, Fransa ve Avusturya-Macaristan'ın işgallerine uğramıştır.

21 Ocak 1925 tarihinde Ahmet Zogu Cumhurbaşkanlığında Arnavutluk Cumhuriyeti ilan edilerek, parlamento oluşturulmuş, 1 Eylül 1928'de ise Ahmet Zogu'nun kendisini kral ilan etmesiyle, Arnavutluk Demokratik Parlamenter Krallığı kurulmuştur.

7 Nisan 1939 yılında İtalya tarafından işgal edilen Arnavutluk, bu ülkeye bağlı olarak Viktor Emanuel III tarafından 1944 yılına kadar yönetilmiştir.

29 Kasım 1944'te Enver Hoxha yönetiminde bağımsız Halk Cumhuriyeti kurulmuş, 29 Nisan 1991'e kadar bu komünist rejim işbaşında kalmıştır.

1992 yılından itibaren, 46 yıllık Komünist rejime son verilerek, çok partili sisteme geçilen Arnavutluk'ta, demokrasi döneminde kurulan hükümetlerin başlıca zorlukları;

- Tarıma dayalı bir ekonomik yapı,
- Yüksek işsizlik ve gizli işsizlik oranı,
- Yaygın yozlaşma,
- Harap olmuş fiziki bir altyapı,
- Güçlü organize suç ağları ve
- Agresif muhalefet olmuştur.

Arnavutluk, 1991'de yapılan ilk çok partili seçimlerden itibaren demokraside gelişmeler kaydetmiştir.

Banker olaylarının 1997 yılında yarattığı ekonomik yıkımı takip eden, siyasi istikrarsızlığın giderilmesinden sonra, uluslararası gözlemciler göre, seçimler serbest ve adil bir şekilde gerçekleşmiştir. 2005'te DP ve müttefikleri suçu ve yozlaşmayı azaltacaklarını, ekonomik büyümeyi teşvik edeceklerini taahhüt ederek, genel seçimleri kazanmışlardır.

Demokratikleşme yolunda önemli adımla atan Arnavutluk, 2009 yılının Nisan ayında gerçekleşen NATO üyeliği ve Nisan ayının sonunda yapılan AB üyelik başvurusuyla yüzünü tamamen Batıya dönmüştür. Avrupa Birliği İstikrar ve Ortaklık Anlaşması 2009'da yürürlüğe girip, anlaşma gereğince, Arnavutluk mense ürünlerinin Avrupa Birliğine ihracatında vergiden muaf tutulmuştur ve ülkenin "Acquis Communitare" ilkelerini benimsemesi için gerekli çalışmalar başlamıştır. Buna rağmen, 2009 ve 2010'da da AB üyelik başvurusu kabul edilmemiştir.

2.2 Siyasi ve İdari Durum

2.2.1 Siyasi Partiler⁵

Başkanı

Agrarian Environmentalist Party/Çevre ve Ziraat Partisi- PAA	Lufter XHUVELI
Christian Democratic Party Hristyan/Demokrat Partisi- PDK	Nard NDOKA
Communist Party of Albania/Arnavutluk Komünist Partisi- PKSH	Hysni MILLOSHI

⁵ Tirana mahkemesinin verilerine göre Arnavutluk'ta 1991-2011 yılları arasında 113 parti kaydolmuştur.

Democratic Party/Demokratik Partisi- PD	Sali BERISHA
New Democratic Party/Yeni Demokratik Parti- PDR	Genc POLLO
Party of National Unity/Ulusal Birlik Partisi- PUK	Idajet BEQIRI
Republican Party/Cumhuriyet Partisi-PR	Fatmir MEDIU
Democratic Social Party/ Demokratik Sosyal Partisi- PDS	Paskal MILO
Social Democratic Party/Sosyal Demokratik Partisi- PSD	Skender GJINUSHI
Socialist Movement for Integration/Birleşik Sosyalist Hareket-LSI	Iilir META
Socialist Party/Sosyalist Partisi- PS	Edi RAMA
Union for Human Rights Party/İnsan Hakları Birliği Partisi- PBDNj	Vangjel DULE

2.2.2 Son Siyasi Gelişmeler

Arnavutluk Anayasasınının 64-67 maddelerine göre, meclis 140 üyeden oluşur. Arnavutluk'ta seçim reformu için gerekli Anayasal değişiklikler yapılmış, yeni sisteme göre bölgesel nisbi seçim sistemi ve basit 3/5 çoğunluk sistemi benimsenmiştir. Bu kapsamda 28 Haziran 2009 tarihinde yapılan genel seçimlerde Demokratik Parti, Sosyalist Parti, İnsan Hakları Birliği Partisi, Birleşik Sosyalist Hareket Cumhuriyet Partisi milletvekilleri temsil hakkı kazanmıştır. Bir önceki seçime göre, seçim sistemindeki değişiklik nedeniyle, küçük partilerin sayısı önemli ölçüde azalmıştır. Haziran 2009'daki genel seçimlerden bu yana siyasi anlaşmazlıkları siklikta olan ülkede, 2011'de yapılan yerel secimler görevdeki Tiran Belediye Başkanı ana muhalefet partisi Sosyalist Parti (SP) genel başkanı Edi Rama ile iktidardaki Demokrat Parti'nin adayı Lulzim Başa arasında büyük bir cekismeye sahne olmuştur. Önce, kazanan Edi Rama ilan edilip, bi önceki secimlerde prosedur olarak uygulanmayan yanlış sandıklara atılan oyların da sayılmasıyla Merkez Secim Komisyonu (KQZ) eski İc İşleri bakanı Lulzim Basa'yi secimlerin galipi ilan etmiştir.

2.2.3 28/06/2009 Genel Seçimlerine Göre Milletvekillerinin Dağılımı

Tablo:2 Partilere Göre Milletvekili Dağılımı

Değişiklik İçin Birlik Koalisyonu		
Demokratik Parti (PD)	68	
Cumhuriyet Parti(PR)	1	70
Adalet ve Bütünleşme Partisi	1	
Birleşik Sosyalist Hareket(LSI)	4	4
Değişiklik için Birlik Koalisyonu		
Sosyalist Parti(PS)	65	66
İnsan Hakları Birliği Partisi (PBDN j)	1	

Kaynak 2: Kuvendi Shqipetar (www.parlament.al)

Resmi seçim sonuçlarının açıklandıktan sonra Birleşik Sosyalist Hareket Partisi, Değişiklik İçin Birlik Koalisyonuna dahil olarak, söz konusu koalisyon 140 sandaljelili olan Arnavutluk meclisinin 74 milletvekillini toplayarak hükümet kurma hakkını kazanmasını sağlamıştır. Böylelikle Berisha 2 hükümetini kurmuştur.

Seçimler, yasama dönemi bitmeden 60-30 gün önce, meclis dağıldıktan sonra ise 45 günü geçmemelidir. Bu süre içinde meclis, olağanüstü durumlar dışında karar alamaz ve yasa çıkaramaz.

Yeni seçilmiş meclis Cumhurbaşkanı tarafından, seçimlerin bitiş tarihinden sonra en geç 20 gün içinde ilk toplantıya çağırılır. Eğer Cumhurbaşkanı bu yetkiyi kullanmazsa, Meclis 20 günlük sürenin bitiminden itibaren, 10 gün içinde kendiliğinden toplanması gereklidir.

2.2.4 Tablo:3 2011 Yılı Yerel Seçimlerin Sonucu

Koalisyon	Arnavutluk'ta Toplam Oylar	Ulke capında DP/SP'den alınan oylar	Tiran'da DP/SP'den alınan oylar
"Vatandaş için İttifak"			
DP	733.520	303.480	75.530
"Gelecek için İttifak"SP	662.630	400.000	100.783

Kaynak 3: Frehner, 2011

11 yıldır belediye başkanlığını yürüten Rama, başlangıçta yarışı on oy farkla kazanmış görünüyordu. Ancak bu sonuç, Merkez Seçim Komisyonu'nun seçmenlerin yanlış sandıklara

attıkları oyları da sayma kararı sonrasında bozuldu. Bu oylar da sayıldığında, 81 oyla yarışı kazanan Başa oldu. Bu çark etme, muhalefet tarafından yeni bir meclis boykotuna yol açtı.

Uzmanlara göre, krizi aşmak için Arnavutluk'un seçim mevzuatını elden geçirmesi gerekiyor. Seçim Yasasında, yanlış sandıklara atılan oylarla ne yapılması gerektiğine dair bilgi bulunmuyor. Önceki seçimlerde bu oylar sayılmazken, bu kez dikkate alındılar. (Albpress, 2011)

2.2.5 Yargı

Arnavutluk yargı sistemi bölge Mahkemeleri, Temyiz Mahkemeleri, Askeri Mahkeme, Yüksek Mahkeme (Yargıtay) ve Ağır Suçlar Mahkemesi'nden oluşmaktadır. Yargı gücü İlk Derece Mahkemeler, Temyiz Mahkemeler ve Yüksek Mahkemece kullanılır. 29 adet Bölge Mahkemesi, 7 Temyiz Mahkemeleri ve bir Yüksek Mahkeme vardır. Temyiz Mahkemeleri ikinci derece mahkemeler olup, 9 hakimden meydana gelir. Bunlar Bölge Mahkemelerinden verilen kararları, itiraz halinde inceler.

Askeri Mahkemeler de İlk Derece ve Temyiz Mahkemesinden oluşur.

Ağır Suçlar Mahkemesi de aynı şekilde İlk Derece ve Temyiz Mahkemesinden meydana gelir. Ağır Suçlar için İlk Derece Mahkemesi 16, temyiz mahkemesi ise 11 hakimden oluşur. Bunlar faaliyetlerini Tirana'da yürütürler, yetkileri tüm ülkeyi kapsar. Ağır Suçlar Mahkemesi 5 hakimle yargılar. Ağır Suçlar için temyiz mahkemesi ise ikinci derecede mahkeme olup, yine 5 hakimle yargılama yaparlar. Yargıçlar Yüksek Adalet Kurulunun teklifiyle, Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

2.3 Coğrafi Bilgiler, Nüfus ve Çevre

2.3.1 Coğrafi Konum, Yer Şekilleri, Akarsular, Göller, İklim, Bitki Örtüsü ve Çevre:

Balkan yarımadasında, kara sınırı uzunluğu 720 km olup, 282 km'si Yunanistan, 151 km'si Makedonya, 172 km'si Karadağ ve 115 km'si Kosova ile'dir. Arnavutluk toprağının çoğunluğu dağlardan ve tepelerden oluşmuştur. Ovalar sahilde bulunmaktadır. En yüksek tepesi 2.764 m ile Korabi'dir. Arnavutluk yoğun bir hidrografik ağ ve zengin su kaynaklarına sahiptir. Hidrografik ağ, 11 önemli nehirden oluşmaktadır. Bu sayıya küçük nehirler ve kolları dahil edildiğinde toplam 152'ye ulaşılmaktadır. Su toplama alanı içinde değişik tip ve büyüklükte, toplam alanları 1.210 km² ve hacimleri yaklaşık 60 milyar m³ olan 247 göl bulunmaktadır. 5 tane suni göl, birkaç sulama depoları ve 200 litre/saniye su akışı olan 200 civarında toprakaltı su kaynağı vardır.

En önemli nehirler Drin, Buna, Mat, İşmi, Erzen, Shkumbin, Seman, Vjosa, Kalasa, Bistrica, Pavlla'dır.

Arnavutluk, “Sınırlararası Suların ve Uluslararası Göllerin kullanımı ve Korunması” Anlaşması’na dahil olmuştur.

Başlıca gölleri, İşkodra, Ohri, Prespa, Butrinti’dir. Arnavutluk ılıman deniz ve kara iklimlerine sahiptir. Kışı soğuk, bulutlu ve yağışlı geçer. Yazı ise sıcak ve yer yerde yağmurludur.

Arnavutluk 3.220’ye yaklaşan türde zengin bitki örtüsüne sahiptir. Bunun, %29’unu Avrupa kıtasında yetişen bitkiler, % 47’sini Balkanlarda yetişenler, geri kalan % 24’ünü Akdeniz türü çeşitli bitkiler oluşturmaktadır. Orta bölgelerde daha çok Avrupa Kıtası bitkileri, güney bölgelerinde Akdeniz türü bitkileri yetişmektedir. Başlıca şifalı bitkileri adaçayı, kekik, ihlamur, salep, nane, adasoğanıdır.

Çevreyi, orman yangınları ve yok edilmesi, hava kirliliği, erozyon ile sanayi ve diğer unsurların yarattığı su kirliliği tehdit etmektedir.

2.3.2 Nüfus

Arnavutluk nüfusu 3,194,417 kişi’dir. Nüfus artışı yıllık ortalama % 0,9’dur.

Tablo:4 Ülke Nüfusunun Yaşlara Göre Dağılımı

Toplam (%)	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0-14	26	26	25	24	23	23
15-64	65	66	66	67	67	68
65 üzeri	8	9	9	9	9	10

Kaynak 4: World Development Indicators, World Bank

Tablo:5 Nüfusun Cinsiyet, Şehir, Köylere Göre Dağılımı (bin kişi)

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın	Şehir	Köy
1995	3,037.1	1,566.4	1,470.7	1,173.6	1,863.5
1996	3,062.9	1,573.9	1,489.0	1,199.1	1,863.8
1997	3,088.2	1,580.9	1,507.3	1,224.7	1,863.5
1998	3,061.5	1,551.9	1,509.6	1,229.7	1,831.8
1999	3,049.2	1,533.9	1,515.3	1,240.2	1,808.9
2000	3,058.5	1,531.7	1,526.8	1,259.6	1,798.9
2001	3,063.3	1,527.5	1,535.8	1,277.1	1,786.2
2002	3,084.1	1,537.7	1,546.4	1,300.6	1,783.6
2003	3,102.8	1,546.7	1,556.1	1,342.2	1,760.6
2004	3,119.5	1,554.7	1,564.8	1,369.0	1,750.6
2005	3,135.0	1,562.0	1,573.0	1,396.0	1,739.0
2006	3,149.1	1,578.3	1,570.5	1,513.3	1,635.8
2007	3,152.6	1,582.3	1,570.3	1,544.5	1,608.1
2008	3,170.0	1,593.0	1,577.0	1,541.0	1,629.0
2009	3,193.9	1,592.4	1,601.5	1,557.3	1,636.6
2010	3,195.0	1,605.7	1,589.3	1,589.6	1,605.4

Kaynak 5: INSTAT

2.3.3 Çalışma ve İşgücü

Tablo: 6 Yıllara Göre Bazı Demografik Veriler

Sektör	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Toplam	932,102	935,058	939,000	974,067	899,278	916,919
Kamu Sektörü	175,015	169,000	167,100	166,543	166,250	166,000
Bütçeliler	119,993	122,000	125,200	125,500	125,320	126,500
Bütçeli Olmayanlar	55,022	47,000	41,900	41,044	40,930	39,500
Özel Sektör						
Tarım Dışı	214,935	224,058	229,900	238,975	236,838	244,255
Tarım	542,152	542,000	542,000	568,549	496,190	506,664
İstihdam Seviyesi	49.7	48.7	44.7	45.8	41.9	42.3
(%)						
Erkek	60.0	58.8	55.2	57.4	50.4	51.0
Kadın	38.8	38.1	34.2	34.3	33.4	33.5

Kaynak: INSTAT

2.3.4 Sosyal Güvenlik

Sigorta primi olarak, işveren çalışanın maaşının % 16.7'ini, işçi ise % 11.2'ini ödemek durumundadır. Ayrıca, hem işçi hem de işveren tarafından maaşın % 1.7'si sağlık sigortası olarak ödenmektedir.

2.3.5 Eğitim

Halkın % 86,5'i (erkeklerin % 93,3'ü ve kadınların %79,5'i) okuma yazma bilmektedir.

Tablo:7 Yıllara Göre Eğitim Düzeyi ve Öğrenci Sayısı

Eğitim Düzeyi/	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Oğrenci Sayısı					
Toplam	764,073	782,530	77,2487	75,9350	77,1858
Kreşler	74,642	75781	76278	75455	74914
Orta Okul	450702	447302	428435	457886	439995
Lise ve Teknik Okullar	164572	173269	177572	132803	140657
Üniversite	74157	86178	90202	93206	116.292
Özel Üniversite	1692	4079	9506	13411	20843

Kaynak 6: INSTAT

2.3.6 Kültür

a) Arkeoloji

Arnavutluk'ta en eski yaşam izleri Xare'de (Saranda) ve Gajtan'da (İşkodra) bulunmuş olup, 100.000 yıl öncesine ait olduğu tahmin edilmektedir. Paleolit çağında ise (M.Ö.30.000-10.000) bugünün Arnavutluk'unda bulunan Xare, Konispol, Shen Marine, Kryegjate, Rreze Dajti, Gajtan v.s. gibi yerleşim yerlerinin izlerine rastlanır. Neolit çağında (M.Ö.7.000-3.000) çamurdan evlerde yaşayan İlirler, bu dönemde tarım, hayvancılık ve çamurdan eşya yapımıyla uğraşmışlar, daha sonra evlerini yüksek yerlere özellikle de tepelerin yanlarına yapıp, güçlü duvarlarla çevirmişlerdir. M.Ö.VII. yüzyılda, Yunan dünyasıyla olan yakın ilişkilerinden dolayı, güney İliria bölgeleri daha çok gelişmiş, bu dönemde Dyrrah, Apolonia, Oriku v.d. gibi önemli şehirler kurulmuştur. M.S. I-III y.y.da ise gelişme anfitiyatroların, kütüphanelerinin, su tesislerinin v.s. inşaatıyla devam etmiştir.

Önemli Antik Kentler

- **Dyrrah (Dures):** En eski kentlerden biridir. M.S. 345 yılında meydana gelen deprem, şehre büyük zarar vermişse de, M.S.V-VI yüz yılında Bizans İmparatorluğu'nun en önemli kentlerden biriydi. Tiyatrosu, Arapaj sarnıcı bugüne kadar mevcudiyetini koruyabilmiştir.
- **Apolonia :** Helenler ile İlirler arasındaki köprü rolünü oynayan bir kentti. Şehir yüksek surlarla çevriliydi. Tiyatrosu ve lisesi vardı. En önemli gelişmeyi M.Ö. IV-III y.y. yaşadı. Apolonia Fier şehrinin yakınında olup, şehir duvarlarının ve Arthemis tanrıçası için yapılan bir tapınağın izlerini hala taşımaktadır.
- **Butrint :** M.Ö.VII-VI yüz yılında kurulmuştur. Bir gezi yeri, küçük bir tapınağı, banyoları v.s. vardı. Tiyatrosu bugüne kadar güzelliğini korumuş olup, bu antik şehirde hala çeşitli kültürel organizasyonlar yapılmaktadır.
- **Antigonea :** M.Ö. III. yüzyılda inşaa edilmiş olup, Gjirokastra kentinin yakınında bulunmaktadır.
- **Amantia :** M.Ö. IV. yüzyılda, bir tepenin sırtında inşaa edilmiştir. Afrodite tapınağı, tiyatrosu ve stadyumun kalıntılarını bugün de görmek mümkündür.
- **Bylisi :** İsa'dan önce IV. yy.'da gelişmiş bir şehirdi. 9.000 kişilik tiyatrosu, stadyumu, lisesi vardı. Bu şehirde çeşitli mozaikten sarnıklar bulunmuş olup, kent Ballsh yakınındadır.
- **Albanopoli :** Kruja şehri yanında M.S. II. yy.'da, İlir kavmi olan Albanlar tarafından kurulmuş olup, Arnavutluk ismini burdan almıştır (Albania).
- **Lisi :** M.Ö. IV. yy. sonunda inşaa edilen 12 kent surlarını ve kulelerini bugün hala görmek mümkündür.
- **Selca e Poshtme :** Aynı isimli bir köyün tepelerinde M.Ö.IV-III yüzyıla ait kalıntılara rastlanmıştır. Bu şehirde, kaya içinde yontulmuş 4 adet antik mezar bulunmuştur.

Bu şehirlerde sadece ticaret değil, sanat da çok ilerlemiş, seramik çalışmaları, bronz figürleri, heykeltıraşçılık çeşitli mozaik çalışmaları gelişmiştir. IX. yy.'dan sonra ise, İlir kentlerin üzerinde inşaa edilip, günümüze kadar duvarları, limanları ve kuleleriyle birlikte dayanmış olan kentler arasında Berat, Kanina, Lezha, Pogradec ve Dures'i de sayabiliriz.

b) Dini İnançlar

Arnavutluk'ta Hıristiyanlık "apostolik"tir. Bunun anlamı M.S. I. yy.'da din, Arber'lara doğrudan İsa'nın rahiplerince iletilmiş olup, din yasadışı olarak yayılmıştır. Rahipler Egnatia yoluyla Dures'a gelmişler, daha sonra doğuya ilerlemişlerdir. M.S. 58 yılında Dures'ta 60 hristiyan

ailenin olduğu söylenmektedir. İlk hristiyan merkezleri I-IV asırlar arasında Durres, Butrint, Onhezmi (Saranda), Vlora, Apolonia, Amantia, Bylisi (Ballsh), Antipatrea (Berat), Skampis (Elbasan), Scodra, Albanopolis, Lyhnidi (Ohri) dir. Hristiyanlığın devlet dini olarak ilan edilmesi, V-VI asırlar arasında olmuştur.

İlir Aya Jeronim (Hieronymus) IV. yüzyılın ortalarında, ilk kez İncili Latinceye tercüme etmiştir. VIII. yüzyıla kadar, İliya'da kilise Roma'ya bağlıydı. Bunun sonucu da Arnavutluk'ta kilise dili Latince'dir. VIII. yy.'ın ilk yarısından itibaren, İlir alanı (bu dönemde Arberlerin yeri olarak tanınıyor) Konstantinopol ve Roma Patrikhanesine bağlı olan bölgelere ayrıldı. Mat nehrinin bu bölünmede bir sınır olduğu düşünülüyor. 1204'te Konstantinopol'ün (İstanbul) Fransızlarca işgal edilmesiyle, Arberia'ya Fransız papazlar yerleşti.

Osmanlıların 1408 yıllarında Balkanlara ve Arnavutluk'a gelmesi ve 1453'te İstanbul'u fethetmelerinden sonra, Sultan II. Mehmet ile Patrikhane arasında yapılan bir anlaşmaya göre, kiliseler cami olmak üzere yıkılmayacak, evlilik ve defin işlemleri kilisede yapılmaya ve Paskalya Bayramı da kutlanmaya devam edilecekti.

Birçok Arnavutun "devşirme" yoluyla yeniçeriliğe girmesinden sonra, Arnavutluk'ta Müslümanlık yayılmaya başlamıştır. Arnavutluk'ta müslüman sayısının artması üzerine, durumu değiştirmek için 1634 yılında Roma'daki merkez kiliselerde Arnavutçanın kullanımı desteklenmiştir. Ortodokslar Sultan için vergileri halktan topladıkları için, katolikler bu duruma açıkça karşı çıkmışlardır.

İtalyanların 1939 yılında Arnavutluk'u işgali sırasında, Roma dini etkisini artırmak istemiş, ancak müslümanların direnciyle karşılaşmıştır.

c) Arnavutça Dilinin Tarihçesi

Arnavutça Hind-Avrupa dil grubunda yer almakla birlikte, dilin oluşumu açısından bir yakınlığı bulunmadığı için ayrı bir dal oluşturmaktadır. Hind-Avrupa dil grubunda ise batı dilleri (kontum) bölümünde yer almaktadır. Bilim adamlarına göre Arnavutçanın menşei İlir veya Trakya dilidir. Ancak birinci tez daha çok desteklenmiştir. Tezi savunan bazı argümanlar:

- Arnavutlar öncelikle İlirlerin yaşadıkları topraklarda yaşıyorlar ve göçleri bilinmemektedir.
- İlirlere ait bulunmuş olan bazı eşyalar Arnavutça ile anlam kazanmaktadır.
- Eski Yunanca ve Latince ile olan bağlılığı, Arnavutçanın Adriyatik ve İyon denizi sahillerinde, bu iki dile komşu olarak oluşmuş ve gelişmiş olduğunu göstermektedir.

- Arkeolojik bulgular ve bugünkü Arnavutların geçmişleriyle ilgili inançları, kendilerinin İllirlerden bugüne kadar devam eden bir çizgi olduğunu gösteriyor.

Arnavutça ilk defa XV. asırda yazılmaya başlanmıştır. İlk evrak vaftizle ilgili olup, 1462 yılında gerçekleşmiştir. Bu bir vaftiz fomülü olup, kuzey şivesiyle (gege) yazılmıştı. XV. asrın sonunda ise Aya Mateo İncilinden tercüme edilmiş bir kaç bölüm güney şivesiyle (toske) Yunanca harflerle yazılmıştır. Arnavutça yazılan ilk kitap 1555 yılında, Gjon Buzuku'nun "Meshari"sidir. Kitap bir hristiyan ayini için gerekli olan, İncilden tercüme edilmiş, bölümleri ve dua kitabından yorumları içermektedir. Kitap kuzeybatı şivesiyle, latin harflerin yanında bazı özel harflerle yazılmıştır. Kitaptaki zengin gramatik düzen Arnavutçanın daha önce de yazıldığını düşündürmektedir. Gerçekten de Fransız rahip Gurllume Adae (1324-1341 yıllarında Tivar'da başrahip olarak çalışmıştır) Fransa kralı Filip VI'e yazdığı bir raporda, Arnavutça dilinin Latineden farklı olmasına rağmen, kitaplarında Latince harfleri kullandıklarını anlatmaktadır.

İlk "Latince-Arnavutça" sözlüğü Frang Bardhi 1635' te hazırladı. XIX. yy.'da ise ulusal bir edebi dil yaratma girişimleri başladı. Arnavutça dilinde iki şive bulunmaktadır. Bunlar kuzeyde kullanılan **Gegi** ile güneyde **Toski**'dir. Şiveler arasındaki fark fazla olmayıp, konuşanlar aralarında çok zorluk çekmeden anlaşabilmektedirler. Fark özellikle bazı harflerin kullanılmayışı veya bazı kelimelerin farklı okunmasıyla kendisini göstermektedir. Arnavutça dilinin standartlaşması XX. yüzyılda gerçekleşmiştir. İlk alfabe Naum Veqilharxhi'nin "Evetr" eseriyle 1844-1845 yıllarında yayımlandı. 1879 yılında, yeni Arnavutçada gerekli görülmeyen olmayan ve yabancı olan kelimeler atılarak, yeni dil bilgisi yaratıldı. 1904' te ise Kostandin Kristoforidhi'ye ait ilk "Arnavutça Sözlük" yayımlandı.

Standartlaşma aşamasında en önemli konu alfabeydi. Arnavutça'da bu döneme kadar Latin, Yunan, Türk-Arap alfabeleri kullanılmıştır. Kasım 1908 tarihinde Manastır'da (bugün Makedonya sınırları içindedir) toplanan Milli Dil Kongresi tarafından, Latin Alfabetesine yardımcı bazı harflerde konarak, bugün kullanılmakta olan Arnavut Alfabetesini kabul ettiler.

d) Güzel Sanatlar

Sanatın ilk izleri Neolit çağına aittir. Yapılan bir çok arkeolojik araştırmada, ülkenin farklı yerlerinde binlerce seramik, metalden güzellik eşyaları v.s. bulunmuştur. İllir şehirlerinde en çok yuvarlak heykeltraşlık ve anıtların inşaatı gelişmiştir. Apolonia ve Dyrrah'ta eski seramik atölyeleri izleri bulunmuştur. Bunların üzerlerinde bir çok mitolojik figürler, atletik yarışmalardan alıntılar, savaş sahneleri v.s. bulunmaktadır. M.Ö. V-IV y.y. ait bu figürler, genellikle kırmızı zemin üzerinde, siyah renktedir. Şehirlerin modernleşmesine paralel olarak gelişen sanatta, çeşitli formlar ortaya çıktı. Bunlar afreskler (duvar resimleri), monokrom ve polikrom olarak yapılan mozaiklerdir. Ancak I. yüzyılda Roma işgaliyle, sanatta yavaşlama

olmuştur. Mozaiklerin en eskisi Durres şehrinde bulunmuş olup, M.Ö.IV yüzyıla aittir. Daha sonra mozaikler taşlardan kesilen kubikler, cam, mermer veya pişirilmiş çamurla da yapılmıştır.

İlirlerde duvar resimleri özellikle hıristiyan tapınakları içinde çok gelişti. Kiliselerde pek çok ikonalar mevcuttur fakat kimler tarafından yapıldıkları bilinmemektedir. XVI yüzyılda Osmanlı toprakları içinde bulunan Arnavutluk'ta daha çok Bizans tipi eserler yapıldı. Bu dönemde en çok göze batan Onufri'nin zengin renklerle ve dekoratif nuanslarla dolu olan resimleridir. XIX asrın ikinci yarısında ise, vatansever motifler ağırlıklı ve dinle ilişkisi olmayan laik resimler yapıldı. 1920'de Korça'da ilk şahsi sergi, 1923'te ise İşkodra'da bir çok sanatçının yer aldığı ilk bölgesel sergi açıldı. 1931 yılında ise Tirana'da ilk ulusal sergi ve sanat okulu açıldı. 1937 yılında Tirana'da İskenderbey'in heykelini yapmak için, yerli ve yabancı sanatçıların yer aldığı bir yarışma gerçekleştirildi. 1945'ten sonra ise sanatta, politik rejimden etkilenerek, sosyalist realizm metodu kullanıldı. Genelde bu dönemde sanatın tüm dallarında bir gelişme meydana geldi. Komünist rejimin büyük kısıtlamalarına rağmen, bu rejimle yakınlığı bulunmayan ve genelde tarihi veya doğayı anlatan güzel resimler yapılmıştır. 1991 yılından sonra Arnavutluk'ta, sanat 50 yıllık kısıtlamadan kurtulmuş, artık sanatçılar eserlerinde kendilerini özgürce anlatmaya başlamışlar, yurtdışında önemli sergiler açmışlardır.

Arnavutluk yabancı resamların tablolarında da konu olmuştur. Bunlardan başlıcaları: P.Veroneze, A.Durer, E.Delacroix, A.Scheffer, G.Sargant'tır.

e) Fotoğraf

Arnavutluk fotoğrafçılığının babası olarak tanınan Pjeter Marubi 1834 yılında İtalya Piaçenca şehrinde doğmuş ve XIX yüzyılın ortalarında Arnavutluk'a gelmiştir. İşkodra şehrinde yerleşen ve bu şehirde 1903 yılında hayatını yitiren Marubi'nin doğum yerinde resim, mimari, heykel ve fotorafçılıkla uğraşmıştır. Ancak en fazla fotoğrafçılık üzerinde isim yapmıştır.

1870 -1940 yılların arasında yaşayan Kel Marubi (Mikel Kodheli) büyük usta Pjter Marubi'nin ölümünden sonra Marubi stüdyosunda çalışmaya başlamıştır. Çalıştığı zaman içerisinde, bu stüdyonun arşivini ünlü Arnavutlar Fishta, Migjen, Noli, Kral Zogu ile sıradan insanların giydikleri milli kıyafetleri de içeren fotoraflarla zenginleştirmiştir. Ayrıca Karadağ sarayının fotoğrafçısı olarak tanınmaktadır.

Geg Marubi Pariste açılan ilk fotoğraf ve sinematografi okulunda eğitim gören Kol Marubi'nin ölümünden sonra Marubi Stüdyosunun mirasçısı olmuştur.

Kol Indromeno (1860-1939): Marubi ailesinin dostu olan Kol İdromeno fotorafçılıkta kullandığı yeni teknikler ve fotoğrafların kalitesiyle tanınmaktadır. Aynı zamanda ressam

olan ve Arnavutluk'un Mona Lisa'sı olarak en güzel çalışmalarından birisi kabul edilen "Motra Tone" 'un da ressamıdır.

Jani Ristani 1913 yılında Gjirokastra'da doğmuş ve küçük yaşta İstanbul'a gitmiştir. İstanbul Robert Kolej'den mezun olduktan sonra Türk Fotorafının büyük ustalarından Niko Huzuri'den ders almış ve Türkiye'de fotoğrafçılık faaliyetlerinde bulunmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafını çeken Jani Ristani'nin 1939 yılında düzenlenen Türkiye Güzellik Yarışmasının fotoğraflarını da çekmiş ve bu fotoğraflar Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmıştır.

Yukarıda belirtilen fotoğrafçıların yanında Arnavutluk fotoğrafçılığında ün yapan diğer fotoğrafçılar Ymer Bali, Mandi Koçi, Mihal Popi, Ali Bakiu, Petro Dhimitri olarak sayılabilir.

f) Edebiyat

İlk Arnavutça kitap 1555 yılında Gjon Buzuku tarafından yazılmıştır. Fakat 1500'lerde göze çarpan hristiyanlıkla ilgili yazıdır. XVI-XVII asırlar arasında Arnavutçada L.Matrenge's "E Besuame e Krishtere" (1592) ve P.Budi'nin "Doktrina e Krishtere" (Hristyan Doktrini, 1618) ile "Rituale Romanum" (Roma Ayinleri, 1621) kitapları yayımlanmıştır. XVIII. yüzyılında ise Ortodoks ve Müslüman Edebiyatı gelişmiştir. İslamdan etkilenen sanatçıların başında N.Frakulla, M.Kyçyku, S.Naibi sayılabilir. Bunlar eserlerinde doğu edebiyatına yer vermişlerdir. Aynı zamanda "mevlud" ve "divanlar" yazmışlardır. XIX. asrın Arnavut romantizminin en büyük temsilcileri ise,

- J.De Rada(1814-1903): Kenget e Milosaos (Milosao'nun Şarkıları), Serafina Topia, Skenderbeu i Pafat (Kaderi Kötü İskender Bey).
- N.Frasherri (1846-1909): Bageti e Bujqesia (Tarım ve Hayvancılık), Lulet e Veres (İlkbahar Çiçekleri), Historia e Skenderbeut (İskender Bey'in Tarihi), Qerbelaya (Kerbela), Tehajylet – Enderrimet (Düşler)
- A.Z.Çajupi (1866-1930):14 Vjeç Dhender (14 Yaşında Damat), Pas Vdekjes (Ölümden Sonra) Aynı zamanda La Fontain'in yazılarını Arnavutçaya çevirmiştir.
- Gjergj Fishta (1871-1940): Lahuta e Malesise (Dağların Lahutası), Mrizi i Zanave (Perilerin Yeri), Vallja e Parrizit (Parriz'in Dansı).

Realizmin en tipik temsilcileri ise:

- Millosh Gjergj Nikolla (Migjeni 1913-1938):Vargjet e Lira (Serbest Mısralar), hikaye ve romanları.
- L.Poradeci (1899-1987): Vallja e Yjeve (Yıldızların Dansı), Ylli i Zemres (Kalbin Yıldızı)

- F.S.Noli (1882-1965) : Album, Histori e Skenderbeut (İskender Bey'in Tarihi), Izraelite dhe Filistine (İsrailliler ve Filistinliler)
- I.Kadare (1936) : Perse Mendohen Keto Male (Bu Dağları Düşündüren Ne), Motive me Diell (Güneşli Motifler), Keshtjella (Kale), Gjenerali i Ushtrise se Vdekur (Ölü Ordunun Generali), Dimri i Madh (Büyük Kış), Piramida (Piramit), Spiritus, Perbindshi (Canavar)
- D.Agolli (1931) : Arka e Djallit (Şeytanın Sandığı), Njerez te Krisur (Çıldırılmış İnsanlar), Zhurma e Rerave te Dikurshme (Bir Zamanların Kumlarının Gürültüsü), Udhetoj i Menduar (Düşünceli Yolculuk), Lypesi i Kohes (Zamanın Dilencisi)

g) Geleneksel Kanunlar İle Örf ve Adetler

XX. yüzyıla kadar Arnavutluk toplumunda geleneksel olarak iki kanun uygulanmıştır. Birincisi Lek Dukagjini Kanunu olup, ülkenin kuzey bölgelerinde uygulanmıştır. Bu kanun, eşitlik ve eşitsizlik, kilise, misafir kabulü, aile, evlilik, şeref, iş, söz verme bölümlerinden oluşmaktadır. Halen bu bölgede devam etmekte olan kan davalarının esası bu kanuna dayanmaktadır. İkincisi ise, Gege Kanunu – İskender Bey Kanunu olup, geri kalan kuzey bölgesinde uygulanmıştır.

h) Efsaneler

Arnavutluk'ta tanrıçaların 1 günü bin yıla eşit olarak kabul edilmiş. Efsanelerde dönem ve tarih belirtilmemiştir. Arnavut efsanesi kahramanları gücünü perilerden alan ve her zaman efsanenin başkahramanı olarak görülen Ajkuna ve oğulları Gjergj Elez Alia'dır.

i) Geleneksel Kültür

Köylerde yaşam şekli: Eskiden beri Arnavutluk'ta köyler arasında çok belirgin sınırlar vardı. Toprak köylüye aitti fakat ekin toplandıktan sonra, herkes hayvanlarını otlamak için bırakabilirdi. Her köyde (XV. y.y.) ortalama 21 ev vardı. En Büyük köyler Elbasan ilinde bulunuyordu, 38 ev. XX. asrın ilk çeyreğine kadar halkın % 80'i köylerde yaşıyordu. Son 50-60 yılda köylerde nüfus azalmıştır. Aile ortamına bakacak olursak, evli kızlar eşleriyle ve eşinin ailesiyle birlikte oturuyordu. Genellikle evlenen erkekler ailelerinden uzaklaşsa da, en küçük oğlan anne-babayla kalıyordu.

Dikkat çeken bir diğer özellik ise batıl inançlardı. Hıristiyanlığın yasadışı bir din olarak gelişti ve İslamın yayılması, bazı batıl inançlarla karışarak onları bugüne kadar taşımıştır. Bazı yörelerde insanlar her evin bir koruyucu yılanı olduğunu düşünüyordu. İnsanlar perilere, cinlere, bunların dağlarda ve mağaralarda yaşadıklarına inanıyordu. Mitolojide ateş püskürten 3-12 başlı büyük yılanlara karşı savaşan ejderhalar bulunuyordu.

Köy sanatına gelince, tekstilde ipek kumaşlardan başlayarak, özellikle tavanlarda, kapılarda, pencerelerde hala bulunan çeşitli el işlemleri vardır.

Diğer bir özelliği ise folklor giysileri taşıyor. Her bir yörenin ayrı bir giysisi vardır. Bu giysilerde İlirlere kadar uzanan esinlemeler görebilmek mümkündür.

j) Tiyatro

Eski çağlardan itibaren İtir kentlerinde tiyatroların inşaa edilmiş olması, tiyatronun varlığının bir kanıtıdır. Tiyatrolar ortalama 7.000 kişiliktir. M.Ö. II. Yüzyılında Apolonia Tiyatrosunda edebi-müzikli şovlar sahne alıyordu. Dram ve tiyatro hareketi XVIII. yy.'da daha çok gelişmiştir. 1875 yılında Sami Frasherli Türkçe olarak "Besa", 1880'de Leonard de Marlino "Nata e Keshendellave", Pashk Babi "Biri i Çifutit" dramını yazdı. XX asrın ilk yıllarında tiyatro aktiviteleri yapan Laberia, Bashkimi, Ylli i Mengjesit gibi dernek ve kulübler açıldı. Bu alanda Aleksander Moisiu'nun, en çok Alman sahnelerinde rol almış olmasına rağmen, özel bir önemi vardır.

Bu yıllarda göze çarpan diğer başlıca aktörler; Loro Kovaçi, Pjeter Gjoka, Mihal Popi, Vangjel Grabocka gibi kişilerdir.

1941-1945 yıllarında Arnavutluk'ta daha çok partizan tiyatrosu gelişti: Vellavrasja (Zihni Sako melodramı), Margarita Tutulani(A.Çaçi) v.s. Bu dönemde "Hapishane Tiyatroları" da özel bir yere sahipti.

Aktörlerin hazırlanması için okulların açılışı bu konuda yeni bir dönemi başlattı.

Ulusal dram eserlerinin başlıcaları: Toka Jone (Bizim Toprak), Cuca e Maleve (Dağların Kızı), Karnavalet e Korçes (Korça Karnavalleri), Fijet e Nates (Gecenin İpleri), Gjenerali i Ushtrise se Vdekur (Ölü Ordunun Generali), Fytyra e Dyte (İkinci Yüz) .

1990 yıllarından sonra tiyatro da çeşitli gelişmelerden etkilendi. Yeni sanatçılar özellikle konu seçiminde modern çağa ayak uydurma çabasına girdiler. Bu çabaların bazıları, geleneğe zarar vermişse de, olumlu eserler yaratılmıştır.

k) Sinema

İlk sinema filmi, Arnavutluk'ta 1911-1912 yıllarında girmiştir. İlk halk gösterimleri İşkodra ve Korça şehirlerinde yapıldı. İlk sinemalar I. Dünya Savaşından sonra, özel olarak, Vlorë, Korça, Tirane, İşkodra ve Berat'ta açıldı. Önceleri filmler yabancılar tarafından yapıldı. II. Dünya Savaşından sonra ise devlet tarafından, 1945 yılında Arnavut Film Ajansı kuruldu. 1947'de, bu ajans Arnavut Sinematografi Devlet İşletmesi'ne dönüştü.

1940-50 yılları arasında, Doğu Avrupa ülkeleri, İtalya ve Fransa'dan filmler ithal edildi. 1952'de "Shqipëria e Re" Kinostudiyosu açıldı. İlk Arnavut filmi "Arnavutluk'un Büyük

Savaşçısı-İskenderbey” adıyla bir Arnavut-Rus ortak yapımı şeklinde gerçekleştirildi. Film, 1954 yılı Cannes Film Festivalinde ödül aldı. Diğer filmler ise “Femijet e Saj” (Onun Çocukları) ve “Tana”dır. 1960 yıllarında üretimi yapılan filmlerin konuları genellikle nazist ve faşistlere karşı yapılan savaş ile ülkede yapılan reformlardı.

Arnavut film yapımcıları 1950 yıllarına kadar yurt dışında yetişmişlerdir. Daha sonra, Tirana’da Yüksek Sanat Enstitüsünde eğitimlerini almışlardır.

En önemli ilk rejisörler arasında Dh.Anagnosti, V.Gjika, G.Erebara ve P.Milkani sayılabilir. 1970 lerde, rejimin izolasyon politikası sonucu, film ithalatı kesildiğinden, yerli yapımda bir artış görüldü. Her yıl normal 5-6 film yapılırken, bu dönemde 14 film yapılmaya başlandı. İlk çizgi film 1975’te yapıldı. 1990 yılına kadar yapılan 200 filmin, 80’i Arnavut edebiyatından esinlenmiştir. 1980 yıllarının sonunda Arnavutluk’ta 450 sinema salonu vardı. 1990’larda toplumun değişmesiyle, sinemada de değişiklikler olmuştur.

1976’dan itibaren Arnavutluk’ta Ulusal Film Festivalleri organize edilmeye başlanmıştır. Bu festivaller önceleri her yıl yapılırken, 1990’dan sonra 5 yılda bir gerçekleştirilmiştir. 2000’li yılların başlangıcıyla beraber festivaller daha düzenli yapılır hale gelmiştir. Bu festivallerin en önemlileri Tirana ve Durres Film Festivalleridir.

Türk sinemasının iki filmi Arnavutluk’ta çok meşhurdur. Bu filmlerden ilki ve en fazla bilineni Selvi Boylum Al Yazmalım, diğeri ise Pamuk Prenses ve Yedi Cücelerdir. 2011 yılında Durres Film Festivali tamamen Amerikan ve Türk sinemasına ayrılmıştır.

Yine son yıllarda açılan modern sinema salonlarıyla ve çağdaş Arnavut filmlerinin çekilmeye başlanmasıyla Arnavutluk sinema hayatında bir canlanma başlamıştır.

1) Müzik

Folklor müziği, ülkenin en büyük zenginliklerinden birisidir. Folklorün izlerine M.Ö. XIV-XIII. yüzyıllarda rastlanmaktadır. Shkumbin nehri sadece şiveler için değil, müzik konusunda da bir sınır oluşturmuştur. Shkumbin’in güneyinde şarkılar polifonik (poliphony with burdon) şeklindedir ve gayda ile bicula gibi müzik aletleri kullanılır. Kuzeyde ise müzik çok farklı olup, “lahuta” ve “çiftetelli” kullanılmıştır. XIX yüzyılın sonunda şehirlerde klarnet ve kemanla söylenen halk müziği gelişmeye başladı. Asıl folklorik etkinlik, 1952’de başlayan ve 5 yılda bir organize edilen Ulusal Folklor Festivali’dir. Arnavutluk’ta özellikle 1990 yıllarından sonra, folkloru ve gelenekleri desteklemek amacıyla kurulan derneklerden birkaçı, Elena Gjika (Permet), Demir Zyko (Skrapar), Shoqeria Folklorike (Gramsh), Grupi Bilbili (Vlore), Kastrioti’dir. (Kruje).

Profesyonel müzik başlangıcı 1920-1930 yıllarına aittir. En önemli müzik merkezleri İşkodra ve Korça’dır. En önemli iki eser ise 1956 Çesk Zadeja’nın “Sinfonia” sı ile 1958 Pranga

Jakova'nın "Mrika"sıdır. Her iki besteci de İşkodra'lıdır. 1950-90 yılları arasında, oda müziğinden film müziğine kadar büyük bir gelişme kaydedilmiştir. Bunda Devlet Filarmonisi, Opera ve Bale Tiyatrosu gibi kuruluşlar önemli rol oynamışlardır. Müziğin gelişmesine bir diğer yardımcı faktör de Tirana Mayıs Konserleriydi. Bunlar 1967-1990 yılları arasında devam etti.

1990'dan sonra müzikte de büyük değişiklikler oldu. Bu dönemde, iki müzik derneği kuruldu; "Shoqata e Muzikes se Re Shqiptare" (Yeni Arnavut Müziği Derneği) ve "Shoqata Mbareshqiptare e Profesionisteve te Muzikes" (Arnavut Müzik Profesyonelleri Derneği). Arnavutluk'taki en önemli müzik kuruluşları "Teatri i Operas dhe Baletit" (Opera ve Bale Tiyatrosu), "Ansambli i Kengeve dhe Valleve Popullore" (Halk Şarkıları ve Oyunları Birliği). Ülkenin en önemli orkestraları ise "Orkestra Sinfonike e Teatrit dhe Baletit" (Tiyatro ve Bale Sinfonik Orkestrası), "Orkestra Sinfonike e RTV" (Radyo ve TV Sinfonik Orkestrası), "Orkestra Sinfonike e Akademise se Arteve" (Güzel Sanatlar Akademisi Sinfonik Orkestrası) ve "Orkestra e Dhomes" (Oda Orkestrası) olarak sayılabilir. En ünlü orkestra yöneticileri Ermir Krantja, Rifat Teqja, Ferdinand Deda, Bujar Llapi'dir.

3. ARNAVUTLUK EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

Arnavutluk, komünist dönemde uygulanan politikalar sonucu, 1990'lı yılların başlarında diğer Dogu Bloku ülkeleri arasında gelişmişlik düzeyi ve gelir düzeyi en düşük ülkeler arasında yer almaktaydı. 1991 yılında, pazar ekonomisine geçen ülkede, seçilen yeni hükümet ekonomik reform programı uygulamaya koymuş, söz konusu programın ana hatlarını fiyat ve döviz kuru liberalizasyonu, mali disiplin, parasal kısıtlama ve sıkı bir gelir politikası oluşturmuştur. Reformlar sonucunda, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) artmış, ülke hızlı bir özelleştirme sürecine girmiş ve Arnavutluk para birimi (Lek) istikrara kavuşmuştur. Ülke, bu reformlar ile söz konusu dönemde diğer Balkan ülkelerine örnek olarak gösterilmiştir.

Ancak, 1995 yılından itibaren, bütün olumlu gelişmelere rağmen finansal sektörün yeterince gelişmemiş olması, artan hayat standardının yurtdışında yaşayan Arnavut işçilerin dövizlerinden sağlanması, kaçakçılık ve kara para aklama ile kısa dönemli kar beklentili yatırımları gibi sorunlar ülkede ekonomik istikrarsızlığa neden olmuş, bunun sonucunda ülke büyük bir ekonomik krize girmiştir.

1997 yılında kurulan yeni hükümet, Uluslararası Para Fonu (IMF)'nun acil yardım paketi ve Dünya Bankası (DB)'nin rehabilitasyon kredisi ile yeni bir istikrar ve reform paketini uygulamaya başlamıştır. Bahse konu politikalar ile ekonomi toparlanmış ve belli bir

makroekonomik istikrara kavuşmuştur. Bu kapsamda, 2006 yılında uygulamaya konan üç yıllık yeni program, özellikle vergi ve gümrük idarelerinin geliştirilmesi gibi yapısal reformlara yer vermektedir. IMF tahminlerine göre %35'i bulan kayıt dışı ekonomi ve altyapı gelişmeleri, vergi toplama, mülkiyet kanunu ile iş ortamının iyileştirilmesi gibi büyük reformların yavaş bir seyir izlemesine rağmen, Arnavutluk ekonomisi son yıllarda olumlu gidisatini sürdürmektedir.

Arnavutluk'un ekonomik performansı "bir başarı öyküsüdür". Birçok makroekonomik faktörler bakımından son 17 yıl içinde etkileyici bir ilerleme olsa da, ülke genelinde artan kırsal-kentsel farklılıkların yanı sıra süregelen yolsuzluk, Arnavutluk'un ekonomik başarıların yan etkilerin de olduğunu göstermektedir. Yukarıda belirtilen yapısal reformların ve ekonomik istikrar için hükümetin kararlığı, istihdam düzeyini yükseltip, kişi başına düşen geliri iki kattan fazla artmıştır. Ancak güçlü bir kurumsal çerçevenin olmaması ve politik alanındaki olumsuzlukların, ülke piyasa ekonomisinin tam olarak işlememesine neden olmaktadır.

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'na (EBRD) göre 2008'de % 7.5 olan ekonomik büyüme oranı 2009 ve 2010'da %3.5 dolaylarında hesaplanmıştır. Bu oranlar önceki dönemlerle karşılaştırıldığında yüksek olmakla birlikte, diğer pek çok geçiş ülkelerine kıyasla hala düşüktür. Ayrıca, son yıllarda ortalama ekonomik büyüme oranı % 6 olan Arnavutluk, 2009 ve 2010 yıllardaki büyüme oranları küresel krizin etkilerinin hissedildiğinin göstergesidir.

Avrupa Komisyonu 2009 Raporunda, Arnavutluk'un " yükselen küresel gıda fiyatlarıyla iyi mücadele ettiğini ve işgücü piyasasının performansını yükselttiğini" ifade etmiştir. Sonraki yıllar da işsizlik oranı devamlı azalmıştır. Ancak, Arnavutluk Merkez Bankasının Başkanı Adrian Fullani küresel ekonomik durgunluğun, özellikle de "komsularda" yaşanan borç krizini, Arnavutluk ekonomisi için zor bir dönem başlattığını ifade ederek "bilinmeyenlerle dolu bir dönem" olabileceğini belirtmiştir. Gerçekten de Arnavutluk ekonomisi için çok önemli olan işçi gelirleri son yıllarda önemli ölçüde azalmış olup, Yunanistandaki Arnavut göçmenlerin de ülkelerine dönmeye mecbur bırakıldıkları görülmüştür. Bu ülkenin işsizlik oranını artırmakla kalmayıp, dış borçları ödemek ve ticari açığı kapatmak için kullanılan yabancı dövizden mahrum kalmıştır.

Ekonomik gelişimin temel dayanağını ulaştırma, telekomünikasyon, ticaret, restoran, otelcilik ve çeşitli sanayi sektörleri oluşturmuştur. Bu sektörlerdeki aktivitelerin artması, inşaat sektöründeki durgunluğun yarattığı olumsuz etkileri azaltmıştır.

Kişi başına gelir yıllık \$ 3.765'tir. Ülkede yıllık enflasyon 2010 yılında % 3,46 olarak kaydedilmiştir.

2008'de Arnavutluk'un Dünya Bankası nezdinde fakir ülkeden, geçiş ülkeye sınıf atlaması, Başbakan Berisa'dan Ocak 2009'da IMF'den "bosanma" nedeni olarak görüldü. IMF'nin kontrolü olmadan, özellikle Durres-Morine otoyolu yapımı ile ağırlaşan bütçe açıklarını finans etmek için önemli miktarlarda iç ve dış borçlanmaya gitmiştir. Son yıllarda borç yükü Arnavutluk ekonomisi için önemli bir dezavantaj olmuştur. Sadece 2010'da hükümet borçlar faizi olarak GSMH'nin %3.4 ödemiştir. Karşılaştırılma yapıldığında diğer Balkan ülkelerinde bu oran 0.6 ile 1.3 arasında değişmektedir. Sadece miktarlar değil, faiz oranları da tartışma konusu olmuştur. 2009'da ticari bankalardan alınan 250 milyon Avro'luk bir kredi için ödenen %11 faiz oranı, aynı miktarlarda 2008'de alınan bir kredi için ödenen %5 oranından çok daha yüksekti. Sadece 2009 yılı içinde yaklaşık 400 milyon Avro iç pazardan borçlanan hükümet, 2010 yılında dikkatini uluslararası piyasalara çevirerek, Ekim 2010 yaklaşık 300 milyon Avro'luk tahvil satmayı başarmıştır. Tam olarak, 2000-2008 arasında yılda ortalama 200 milyon Avro borçlanan Arnavutluk, son iki yılda yaklaşık 1.3 milyar Avro borçlanmıştır.

EBRD 2010 Raporuna göre, 2009'da GSYİH'nin %59 olan kamu borcu, 2010'da %65'e yükselmıştır. 2008'de GSYİH % 32 olan dış borç tutarı 2010'da % 37 yükselerek %15'lik bir artış göstermiştir.

3.1 Avrupa Ülkelerindeki Krizin Arnavutluk Ekonomisine Etkisi

Arnavutluk ekonomisinde, doğrudan yabancı sermaye yatırımda ilk iki sırada İtalya ve Yunanistan vardır. Dış Ticaretin de İtalya hem ihracat hem de ithalatta ilk sırada yer almaktadır. Diğer taraftan her iki ülkeye de Arnavutluktan önemli bir iş gücü akımı mevcuttur. Diğer AB ülkeleri, ABD ve Kanada gibi ülkelerde de önemli bir Arnavutluk vatandaşı yaşamakta ve buradan gönderilen işçi dövizleri ülke ekonomisi açısından önemli bir kaynak niteliğindedir.

Tabloda krizin başladığı yıl olan 2008 yılından bir önceki yıl olan 2007 yılı baz alınarak oluşturulan değişik ekonomik göstergelere yer verilmiştir.

Tablo:8 Yıllara Gore Baslıca Ekonomik Gostergeler

Yıllar/gosterge	2007	2008	2009	2010	2011
Buyume (%)	6	7,2	3	4.1	-
İhracat (bin dolar)	786	917	1.091,300	1.615,050	928,428*
İthalat (bin dolar)	2.890	3.349	4.555,710	4.787,080	2.478,971*
Yabancı Sermaye Girisi (bin dolar)	758,300	1.502	956,600	654,870	816(**)
Turizm Gelirleri (bin dolar)	1.002	1.170	1.302	1.227	-
İsci dovizi Girisi (bin dolar)	952	833	782	696	-

Kaynak: Maliye Bakanlığı, Ekonomik ve Mali Program (2011-2013)

(*) ilk 8 aylık verilerdir. (**) tahmin.

2008 yılının ortalarında ortaya çıkan global finansal kriz, Arnavutluk ekonomisi üzerinde, ilk aşamada etkisini göstermemiştir. 2008 yılında buyume hızı % 7,2 dir. Aynı yılda dış ticarete hem ihracat hem de ithalatta önemli artışlar meydana gelmiştir. Yabancı sermaye yatırımları ile turizm gelirlerinde de bir önceki yıla nazaran artış görülmüştür. İsci dövizleri Arnavutluk ekonomisi açısından önemli bir dış kaynaktır. 2008 yılında düşüş olmasına rağmen yine de önemli bir rakamda isci dövizi girisi meydana gelmiştir.

2009 yılında pozitif bir buyume olmakla beraber bir önceki yıla göre daha düşük bir buyume vardır. Diğer taraftan yıl sonuna doğru özellikle İtalya ve Yunanistan'da çalışan işçi döviz transferlerindeki düşüş, İtalya ve Yunanistan'a tekstil ve ayakkabıda fason üretim yapan işletmelerin, talep daralması nedeniyle kapanmaları ve iş yavaşlatmaları, iç talebin azalması gibi nedenlerle kriz etkisini en azından bu kalemlerde kendisini göstermeye başlamıştır. Yine daha çok bu iki ülkelerdeki kriz etkisiyle yabancı sermaye girişinde de %38 lik önemli bir azalma meydana gelmiştir .

Ancak, ithalat ve ihracattaki buyume devam etmiştir. İhracattaki buyumede daha çok madencilik, ham deri ve yun gibi hammaddeye dayalı ihracat yapısınının da etkisinin olduğu düşünülmektedir.

2010 yılı yine pozitif yönde bir buyumeye ihracat ve ithalattaki buyume de eslik etmiştir. Yabancı sermaye yatırımlarında önemli bir daralma meydana gelmiş (%32), turizm ve isci dövizi gelirlerinde de bir düşüş görülmekte ancak bu daha düşük bir orandadır.

2011 yılda pozitif bir buyume beklentisi vardır. Elde edilen verilerinden, hem ithalatta hem de ihracatta bir daralmanın olacağı, söylenebilir. Ancak yabancı sermaye yatırımlarında

kısmi bir iyileşme tahmini vardır. Uygulamada özellikle enerji sektöründe yap-islet-devret modeliyle önemli bir yabancı sermaye girişi ongorulmaktadır.

Gazete haberlerinden, gelen turist sayısı artışına bağlı olarak turizm gelirlerinde de bir artış ongorulmaktadır. İsci döviz girişi ise aynı düzeylerde kalması beklenmektedir.

Özetle 2007 yılından bu yana ekonomi sürekli inişli çıkışlı da olsa pozitif bir büyüme göstermiştir. Ekonomideki bazı kalemler diğer ülkelerdeki daralmaya bağlı olarak olumsuz etkilenmiştir. Yabancı sermaye girişindeki düşüşte, iki önemli komşu ülkedeki krizin etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Ancak ithalat, ihracat ve turizm gelirlerinde, 2007 yılı baz alındığında belli bir artış trendi mevcuttur. Kısaca krizin etkisi farklı ekonomik göstergelerde farklı şekilde görülmektedir.

Tabloda yer alan kalemlere ilişkin olarak ve Bütçe dengesine ilişkin değerlendirmeler raporumuzun izleyen bölümlerinde yer almaktadır.

3.2. 2010 Yılında GSMH'nin Sektörel Dağılımı

3.2.1 Tarım Sektörü

Komünist dönemdeki kooperatif sisteminden eski teknoloji ve yetersiz tarım üretimi mirası kalan Arnavutluk, demokratik rejimde varolan tarım toprakların küçük küçük parsellere dağılmasıyla, üretim verimi daha da azalmıştır. Son yıllarda, özellikle uluslararası kuruluşların onderliğinde bir canlanma görüldüğü de tapularla yaşanan sorunlar ve kırsal kesimin kente göçmesiyle, tarıma avantajlı bir klima ve ucuz işgücü sunan Arnavutluk'un, büyük yatırımcıların ilgisini bu sektörde çekmekte yetersiz kalmıştır.

3.2.2 Sanayi Sektörü

Sanayi sektörünün, madencilik ve imalat alt dallarındaki üretim kapasitelerinde son yıllarda bir canlanma görülmektedir. Bu sektörde yabancı yatırımlar çimento, gıda, alüminyum profil gibi imalat sanayinde, son iki yıldır da madencilikte yoğunlaşmış, ihracatta önemli artışlar yaşanmıştır.

3.2.3 Hizmetler (Ticaret ve Turizm)

Son yıllarda hizmetler sektöründeki gelişmeler, bu sektörü GSMH'ye en fazla katkıda bulunan sektör haline getirmiştir. Son hesaplamalara göre GSMH'ye olan katkısı yarisinden fazladır. Ticaret alanındaki en önemli artış toptan/perakende satışlar ve otomobil alışverişlerinden (servisleri dahil) kaynaklanmaktadır. Turizm alanında da büyük gelişmeler görülmektedir.

3.3 Global Kriz ve İyileşme Sürecinde 2010 Yılında Arnavutluk'ta Makro Ekonomik Gelişmeler ve Genel Değerlendirme

Geçtiğimiz 10 yıl içerisinde Arnavutluk, ekonomik, hukuki ve kurumsal yönden gelişim ve değişiklikler yapmak için çok kapsamlı ve güçlü bir program uygulamıştır. Bu programın uygulanmasıyla, 1990'lı yılların başlarında kapalı ve orta ölçekli olan ekonomisini, 2000'li yıllarda, açık, özgür ve özel sektöre yönelik bir ekonomiye çevirmiştir. Bu değişikliği tetikleyen ve yön veren ana güçlerden birkaçı, 2000 yılında Arnavutluk'un Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesi ve son zamanlarda asil hedefi olan Avrupa Birliği'ne girebilmek için uygulanan reformlar ve aldığı diğer önlemler olmuştur. Bu iki süreç, politika belirlemede şeffaflık, uygunluk ve öngörülebilirlik sağlamıştır.

2008 yılının ortalarında ortaya çıkan küresel finansal kriz, Arnavutluk ekonomisinin dış finansal entegrasyonun az olması nedeniyle, ilk aşamada etkisini göstermemiştir. 2009 yılının sonlarına doğru özellikle İtalya ve Yunanistan'da çalışan işçi döviz transferlerindeki düşüş, İtalya ve Yunanistan'a tekstil ve ayakkabıda fason üretim yapan işletmelerin, talep daralması nedeniyle kapanmaları ve iş yavaşlatmaları, iç talebin azalması gibi nedenlerle kriz etkilerini göstermeye başlamıştır. Arnavutluk Merkez Bankası ekonomiye faiz indirimleriyle müdahale ederek % 6.25 olan gösterge faiz oranını Temmuz 2010 itibariyle 4 devrede % 5.25'e çekmiştir.

Diğer taraftan, Arnavutluk Merkez Bankası, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamaktadır. Yine ekonomik krizin yansımaları döviz kurunda dünyadaki eğilime paralel bir seyir izlenmesine yol açmış ve Amerikan doların döviz kurunda 2010 yılın ortalaması % 12 civarında artış yaşanmıştır. Bankanın en önemli sorunlarından biri, hızlı kredi büyümesi ve para arzındaki göreceli yüksek büyüme oranları karşısında düşük enflasyon oranını devam ettirebilmektir.

Her ne kadar Arnavutluk'un bankacılık sisteminin faaliyeti ekonominin iç para kaynaklarına dayalı olsa da; yeni gelişmeler gösteriyor ki, Arnavutluk'un bankacılık sistemi hala sermaye ve likidite sağlayabilmek adına yabancı para kaynaklarına ve fonlar oluşturabilmek için yeterli güce sahiptir. Ancak bankacılık sektöründe bireysel kredi dönüşlerinde ciddi sıkıntılarla karşılaşılma başlandığı gözlenmektedir.

Ekonominin bazı sektörleri, özellikle de tarım ve enerji sektörü zayıf görünüyorsa da, son zamanlarda bu alanlarda da olumlu ilerlemeler kaydedilmektedir. Yasaların kapsamlı ve hızlı değişimi göz önünde bulundurularak, adli sistemin güçlendirilmesi ve çıkan yeni kanunların etkili bir şekilde yerine getirilmesi daha da önem kazanmaktadır. Arnavutluk'un her geçen gün dünya ekonomisine daha da fazla entegre çabaları, yurtdışında yaşayan Arnavutların

ülkeye döviz transferlerinin azalması, özelleştirme gelirlerindeki düşüş ve belirsizlik içinde olan uluslararası ekonomik ortam göz önünde bulundurulduğunda, Arnavutluk'un gelişmek için bakir alanlara yatırım yapmak ve ihracata daha fazla yönelmek gibi alternatifler bulması gerekmektedir.

3.4 Ekonomik ve Ticari Ortam

Arnavutluk'un ekonomisi yüksek derecede verimli ve büyüyen bir hizmet sektörü, küçülen tarım sektörü ile ağırlıklı olarak ayakkabı ve hazır giyim (hafif endüstri-fason) üretimine yoğunlaşmış bir imalat sektörü ile tanımlanabilir. Son yıllarda imtiyaz yoluyla planlanmış 200'den fazla HEC'lerin yapımı ile Arnavutluk enerji sektöründe de bölgesinde lider olmayı amaçlıyor.

2002 ile 2008 yılları arasında Arnavutluk ekonomisi, yıllık yaklaşık % 6 ortalamayı bulan bir büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme, artan iç talepten kaynaklanırken, yurtdışından gelen işçi dövizleriyle birlikte, yapılan kayda değer doğrudan yabancı yatırımların da önemli etkisi olmuştur. Bu süre içerisinde kişi başına düşen gelir iki kattan fazla artmış, işsizlik azalmış ve daha birçok önemli gelişme yaşanmıştır. Küresel ekonomik ve mali kriz her ne kadar Arnavutluk'un ekonomisini olumsuz bir şekilde etkilemiş olsa da, 2009 yılındaki yaklaşık % 3'lük büyüme krizin, etkilerinin şu ana kadar sınırlı olduğunu göstermektedir.

Arnavutluk, 2010'da da küresel krizin büyük ölçüde etkilemediği geçiş ülkelerinden biri olmaya devam etmiştir. Merkez Bankası'nın faiz oranına mudahalesine ek olarak, depresyon baskılarından korunmak amacıyla yetkililer devamlı olarak döviz piyasasına da müdahale bulunarak, genişleyici para politikası uygulamışlardır. Aynı zamanda son iki yılda planlanan bütçe harcamaları artırılarak (bütçe açığının artması pahasına) genişleyici bir maliye politikası benimsenmiş ve ülkede iyimser bir iş ortamı sağlanmaya çalışılmıştır. Özellikle enerji sektörünün ve 2009'daki daraldıktan sonra toparlanan ihracatın katkılarıyla, 2010'da GSMH'nin %3.5'lik artışla, Balkanlar bölgesinde en yüksek büyümeyi sağlayan ekonomi olmuştur

Arnavutluk, iş ortamını iyileştirmek için sağlam makroekonomik ve mali politikalar ile reformlar başlatmıştır. İşletmelerin kayıtları için gereken bütün adımlar sağlanmıştır ve 2007 yılından beri Ulusal Kayıt Merkezi "one stop shop" olarak hizmet vermektedir. Bütün bunların yanında aynı zamanda KOBİ şirketlerin üretim ve ihracat yapmalarını teşvik etmek için, yeni girişimlerde bulunmaktadır.

Arnavutluk, vergilendirme sisteminde KDV neredeyse devletin tek gelir kaynağı olmaya devam etmektedir. Vergi tahsilatının artırılması ve hızlandırılması, sistemin modernize

edilmesi, keyfi karar ve vergi kaçırmanın önlenmesi için detaylı ve kapsamlı bir vergi reform sürecinden geçilmektedir.

Arnavutluk'un ticaretinin bölgedeki çevre ülkelerle olmaktadır. Bu da Avrupa Birliği ile yaptığı Ortaklık ve İstikrar Anlaşması, Türkiye ve CEFTA 2006 ülkeleri ile yaptığı anlaşmalarda da rahatça görülmektedir. Bölgesel ticaret anlaşmaları kapsamında malların ithalatı genel olarak vergisiz olmakla birlikte, tarım ürünleri ticaretinin serbestleşmesi daha zor görünmektedir.

Arnavutluk "net" bir gıda ithalatçısıdır. Tarımın GSYİH'a olan katkısı, önemi ve tarım sektöründeki istihdam gün geçtikçe azalıyor olsa da, ülkede tarım, istihdam bakımından hala önemli bir sektördür. Tarım sektörü küçük ve dağılmış çiftliklerden oluşmaktadır. Koruma önlemleri ve devlet desteği oldukça düşük, ihracata yönelik sübvansiyonlar ise bulunmamaktadır.

Ancak, 2009 yılında yavaşlama, GSYİH daralması, ihracatın ve iç talebin zayıflamasıyla, Arnavutluk ekonomisinin aslında küresel krizden etkilenmiş olduğunun bir kanıtıdır. IMF 'nin 2010'da çıkarttığı "Ön Sonuçlar" raporunda, ihracatın Arnavutluk ekonomisinde önemli yeri olmamasının krizin hafif atlatılmasındaki en önemli etken olduğu ve bunun da dolaylı olarak finansal güven yarattığı belirtiliyor. 2010'da ekonomik büyüme 2009'dan yüksek olmakla birlikte, bu kamu, mali ve cari işlemler açıklarının önemli ölçüde artması pahasına gelmiştir. Aynı kuruluşun belirttiği gibi, bu tip eğilimler uzun vadede özel yatırımları azaltmakta, borç sürdürülebilirliğini zayıflatmakta ve düzenli kredi büyümesini engellemektedir.

3.5 Başlıca Yasal Gelişmeler

2006 yılında Arnavutluk, Avrupa Birliği ile ticaretini serbestleştirmek için İstikrar ve Ortaklık Anlaşması imzaladı. Bu anlaşma 2009 yururluğa girip, Arnavutluk'un Avrupa Birliği müktesebatıyla mevcut ve gelecekteki yasaların yavaş yavaş uyum hükümlerini de kapsamaktadır. Arnavutluk Avrupa Birliği tam ilk üyelik başvuru formunu 28 Nisan 2009'da vermiş ve müzakerelerin 2014 yılında tamamlanmış olmasını umduklarını belirtmişlerdir. Ancak hem 2009 hem 2010 başvuruları, özellikle ülkenin reform eksikliğinden ve seçimlerde yaşanan sorunlardan dolayı kabul görmemiştir. Bununla beraber cesitli araştırmalar Avrupa Birliği prospektifi olan ülkeler hem ekonomik performans artışı gösteriyorlar hemde Avrupa Birliği kuruluşlarından hibe niteliğinde önemli destekler almaktadırlar.

2003 yılında rekabetin korunmasına ilişkin bir kanunun kabul edilmesi ve Arnavutluk'ta Rekabet Kurumu'nun açılması, 2009'da rekabete engel olan şirket birleşmelerinin ve benzeri olayları engellemek ve cezalandırmak için yeni bir birim oluşturulması tekelleşimi yasaklayan mevzuatta önemli bir adım olarak görülmüştür. Ayrıca, şeffaflığı arttırmak için

2009 yılının başından beri bütün ihale işlem ve süreçlerinin, bir kaç istisna dışında, elektronik olarak yapılma zorunluluğu vardır. Bu uygulama, rekabeti daha da arttırdığı gibi ihale masraflarını da büyük ölçüde azaltmış bulunmaktadır.

AB İstikrar ve Ortaklık Anlaşması yükümlülüklerini bir parçası olarak hükümet, risk taşıyan işletmeler için devlet yardımlarına ilişkin yeni kurallar tanıttı. Aynı yükümlülük çerçevesinde, sınai mülkiyet ve telif hakları mevzuatı kabul görüp, 2010-2015 yılları için Fikri Mülkiyet Ulusal Stratejisi onaylanmıştır.

Bununla birlikte, A.B. 2010 Raporun eğlendirmesinde, Arnavutluk'un bu reformları uygulanmasında zayıf kaldığı tespit edilip, özellikle de "rekabet kurallarının uygulanması için kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi" önerisi getirilmiştir.

3.5.1 Yatırım Rejimi

Yapılan reformların sonucu olarak, Arnavutluk yabancı yatırımcılara yerli yatırımcılarla aynı şartları sağlamakla birlikte, arazi mülkiyeti ile ilgili olan izinleri kapsamaz. Yabancıların, hava ve denizcilik kabotajları da yasalarla kısıtlanmıştır.

Yabancı yatırımlar izin almadan önceki koşullara tabi değildirler. Özel mülkiyet hakları anayasa tarafından korunur. Arnavutluk yasalarına göre yabancı yatırımlarla ilgili anlaşmazlıklar konusunda uluslararası tahkim kararını uygulamakla zorunludur.

Arnavutluk'taki özelleştirme süreci ilk olarak 1991 yılında arsa, küçük iş yerleri ve küçük ve orta ölçekli kamu kurum ve işletmelerinin özelleştirilmesiyle başlamıştır. Büyük şirketlerin özelleştirilmelerinin ekonomiye sağlayacağı katkı payı ile ilgili strateji ise 1998 yılında sunulmuştur.

2009 yılının sonunda, devlet kurumlarının büyük bir bölümü özelleştirilmiştir. 1992'den 2009 yılına kadar olan özelleştirme geliri yaklaşık olarak 800 milyon ABD Dolarını bulmuştur. Ocak 2010'da ise, devletin 50 şirkette yüzde 50'lik bir payı kalmıştır. Bunlardan en önemlisi Albpetrol'dür.

Reform sürecinin bir parçası olarak, Arnavutluk özelleştirmeyi kullanarak, yatırımları ekonominin en çok ihtiyacı olan alanlarına yönlendirdi. Örneğin, ulaşım altyapısıyla ilgili olarak, hükümet özel bir konsorsiyuma, Arnavutluk'un uluslararası havaalanını inşa edip yönetmek için imtiyaz vermiştir. Bununla beraber Arnavutluk'un yol ve liman altyapısını geliştirmek için önemli ve hala devam etmekte ve/veya plan aşamasında olan yatırımlar vardır.

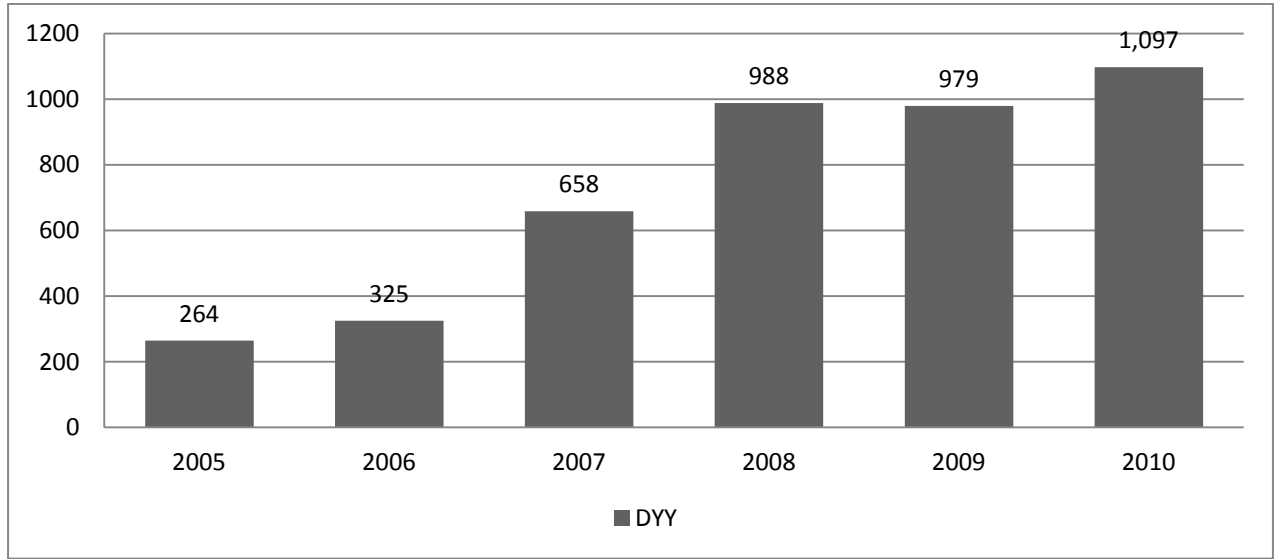
3.5.2 Doğrudan yabancı sermaye yatırımları

Arnavutluk'ta yabancı yatırımlar, 1990'ların başından itibaren yavaş bir seyir izleyerek artmaktadır. 2006 yılında ise yabancı yatırımlar GSYİH'nin %3,6'sına ulaşmış ve 2005 yılına göre %16 oranında artış göstererek 86,4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında ise çimento fabrikalarına yatırımın ve petrol üretiminin artması ile Albtelekom'un özelleştirilmesi sonucu Arnavutluk'taki yabancı yatırımın şimdiye kadarki en yüksek rakam olan 470 milyon Euro olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılında yapılan özelleştirmeler, çimento fabrikalarının yapımı ve enerji yatırımları ile doğrudan yabancı sermaye yatırım tutarı rekor düzeyde 619,2 Milyon Euro'ya ulaşmıştır. Ülkede en yüksek miktarda yatırımda bulunan ülkeler, başta İtalya ve Yunanistan olmak üzere, Avrupa ülkeleridir. Yatırımlar, hazır giyim ve ayakkabı olmak üzere tekstil sektöründe de yoğunlaşmaktadır.

Yabancı yatırımlar özelleştirmeye siki bağlı olup birbirini etkilemektedir. 2004'de Raiffeisen Grup'a satılan Arnavutluk'un en büyük ticari bankası, o sene DYY'in %35'ni oluşturmüştü.

Doğrudan yabancı yatırımlar 2009 yılında artmış, fakat para kaynaklarının çoğu, 2008 yılında yapılan, küresel kriz öncesinde müzakere edilen özelleştirme anlaşmalarından gelmiştir. Arnavutluk'un tek elektrik dağıtım şirketi olan OSSH'yi satın almak için, Güneydoğu Avrupa'da önemli bir gelişme gösteren Çek enerji şirketi CEZ 102 milyon Avro ödemiştir. Devlete ait olan petrol rafineri şirketi ARMO'nun özelleştirilmesi ve mobil telefon operatörlerinden olan AMC'nin hisselerinin, çoğunluk hissedarı olan Yunan Cosmote'a satılması yapılan diğer anlaşmalardan bazılarıdır.

2010'da tarihinde ilk kez olarak yabancı yatırımlar 1 milyar dolar cistasini gecmiştir. Bunlar cogunlukta varolan devlet isletmelerinin ozellestirmeden gelen yatirimlardir. Ozellikle sagladigi yabancı döviz acısından ve uluslararası kuruluşların tavsiyesi üzerinde, 2010 yılın sonunda hükümet kalan yaklaşık 1.300 (cogu küçük ölçekli) devlet işletmelerini özelleştirme planını açıkladı. Bunların arasında en büyük ölçekli işletmeler, ülkenin tek petrol çıkartıcısı Albpetrol ve en büyük sigorta şirketi INSIG yer almaktadır.

Grafik:1 Yillarda Dogrudan Yabancı Yatirimleri (milyon dolar)

Kaynak 7: UNCTAD, World Investment Report 2011

Arnavutluk'ta hükümet yabancı yatırımı ülkeye çekmek ve yerli yatırımı teşvik etmek için çaba sarf etmektedir. Ancak hükümetin önünde, iş kanununun düzgün işleyişi, şeffaflık, vergi sisteminde yeniden yapılanma, bürokraside yolsuzluğun azaltılması ve mülkiyet edinme ile ilgili sorunların çözülmesi gibi önemli engeller bulunmaktadır. Özel sektörün iş yapması önünde en önemli engeller olarak altyapı (%17,1), etkisiz çalışan bürokrasi (%16), yolsuzluk (%15,4), siyasi istikrarsızlık (%10,8) ve vergi düzenlemeleri (%8,1) öne çıkmaktadır.

3.5.3 Özelleştirmeler

Ülkede uygulamaya konulan yapısal reformlar özel sektör yatırımlarını teşvik etmek amacıyla yapılmış, bu kapsamda özelleştirme alanında belirli bir ilerleme kaydedilmiştir. 2007 yılı Haziran ayında Arnavutluk telekomünikasyon şirketi *Albtelekom* özelleştirilmiştir. 2008 yılında da önemli özelleştirmeler sonuçlandırılmıştır. Bunlar arasında en önemlileri devlet petrol üretim şirketi ARMO'nun ve Elektrik Enerjisi Dağıtım Şirketi OSSH'nin özelleştirilmeleri sayılabilir.

Söz konusu özelleştirmeler, ülkede gerçekleştirilen en önemli özelleştirmeler niteliğini taşımaktadır. Ancak, Albpetrol ve INSİG özelleştirmeleri de hükümete önemli finansman kaynağı olmaları beklenmektedir.

Bankacılık sektörü ise tamamen özelleştirilmiş olup, yabancıların elinde geçmiştir. Yeterli sermayeye sahip, likiditesi ve karlılığı yüksek bir yapıya sahip bulunmaktadır.

3.6 Arnavutluk ekonomisinin 2010 yılındaki rekabet pozisyonu

Dünya Ekonomik Forum'unun 2009-2010 yılına ait küresel rekabetçilik raporu Arnavutluk'u 133 ülke içinden 96. olarak sıralamıştır. Bir önceki yılın raporunda Arnavutluk 134 ülke arasında 108. sırada yer almıştı. 2009-2010 yılı Küresel Rekabet Endeksinde, Arnavutluk'a 3.72 puan (1-7 arası) verilmiştir. Bu da önceki yılın raporundan biraz daha yüksek. En yüksek puanlanan alanlar 5.48 puanla sağlık ve özel eğitim, 4.41 puanla iş gücü piyasasının etkinliği, 4.24 puanla makroekonomik istikrar ve 4.04 puanla temel gereklilikler oldu. En düşük puanlanan alanlar ise 2.43 puanla inovasyon, 2.84 puanla pazar büyüklüğü ve altyapı oldu.

Ürünlerin pazar verimliliği ve ticaretle ilgili unsurlar dikkate alındığında, Arnavutluk gümrük tarifelerinde gayet iyi bir sırada yer almakla birlikte (47.sıra), 92. sıradaki gümrük işlemlerindeki ilerleme yeterli değildi. Rapor ayrıca, Arnavutluk'taki en sorunlu alanları yolsuzluk, siyasi istikrarsızlık ve verimsiz devlet bürokrasisi olarak tanımlamaktadır.

Heritage Foundation ve Wall Street Journal "2010 Ekonomik Serbestlik Endeksi" ne göre ise, Arnavutluk'un ekonomik serbestlik puanı 66.0 olup, dünyada 53. olarak sıralanmaktadır. Avrupa bölgesinde 43 ekonomi arasında 25.'dir. Bir önceki yıllarla karşılaştırıldığında ise, Arnavutluk'un ekonomik serbestliği 2.3 puan artmış, dünya listesinde 7 sıra, Avrupa bölgeleri ülkelerinde ise 2 sıra yükselmiştir. Rapor, Arnavutluk'un ekonomik özgürlüğünün diğer gelişmekte olan Balkan ülke ekonomileri ile kıyaslanabilir olduğunu da belirtmektedir. (Hırvatistan ve Makedonya gibi). Ancak Arnavutluk'un toplam puanını mülkiyet hakları ve yaygın yolsuzluk düşürmektedir.

Dünya Bankasının İş Yapma Kolaylığı 2010 raporunda, Arnavutluk ilerleme kaydederek bir önceki 2007'deki 136.'luktan 82.'liğe çıkmıştır. En önemli olumlu değişiklikler "yeni iş açma" (68. sıradan 46. sıraya) ve sınır ötesi ticaret (83. sıradan 66. sıraya) olmuştur. Fakat, mülkiyet kaydında ve inşaat izinlerinde gerileme kaydedilmiştir. 2010 yılının en yüksek puanı "kredi alma", ve "yatırımcıların korunmasındadır". En düşük sıralamayı "iş yeri kapatma", "inşaat izinleri" ve "vergi ödemeleri" oluşturmaktadır.

3.7 Ekonomideki Riskler

3.7.1 Yunanistan'daki kriz

Yunanistan'daki ekonomik krizin gelişimine göre,

- özellikle bu ülkede çalışan Arnavut göçmenlerin Arnavutluk'a döviz transferlerindeki düşüşü hızlanması,
- isci dövizlerin düşüşü nedeniyle, ülkenin dış borçlarını ve cari acıktan gelen döviz ihtiyacını karşılayamaz duruma gelmesi,
- işten çıkarmalar nedeniyle göçmenlerin ülkeye dönüş ihtimalleri,
- göçmenlerin dönüşüyle iş sağlama zorlukları, ve yapılacak sosyal ödemeler nedeniyle bütçe açığının artması
- Yunanistan'dan gelen talebin düşmesinden dolayı bu ülkeye fason konfeksiyon ve ayakkabı üretimi yapan işletmelerin kapanmaları,
- Yunanistan ile olan dış ticaret ilişkilerinde, bu ülkede talep düşmesinden dolayı, şimdiden çekiciliği düşük olan Arnavut mallarının talebi daha da azalması,
- Arnavutluk'ta faaliyet gösteren Yunan sermayeli bankaların krizden etkilenme olasılıkları,
- Yunanistanda uygulanan reform nedeniyle, firmalara yeni vergilerin eklenmesi gibi, Arnavutluk'un 1'nci yatırımcısı olan Yunanistanın DYY'in azalması,

gibi risklerin ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir.

3.7.2 Bütçe Açığı

Maliye politikası 2009 ve 2010 yılları boyunca genişleme kaydetmiş, bu da sermaye harcamalarının hızlı büyümesinden dolayı artan bütçe harcamalarına yansımıştır. Ayrıca ekonomik büyüme hızının yavaşlamasından dolayı da, bütçe gelirleri tahmin edilen orandan daha az bir seviyede gerçekleşmiştir.

2010 yılının da GSYİH % 4,2 ulaşarak, %7 olan 2009 yılından önemli bir iyileşme göstermiştir. Hükümet çeşitli yerel bankalardan yaklaşık 400 milyon Avro borçlanarak 2009 bütçe açığını finanse etmiştir. Ekim 2010'da, başarısızlıkla sonuçlanan birkaç denemeden sonra, ilk kez satılan Avrupa tahvil'den 300 milyon Avro toplayarak, Durres-Morine yol yapımını ve bütçe açığını finanse etmiştir

Ayrıca, 2008 yılında yüzde 5'lik faiz oranı ile alınan 230 milyon Avro'luk kredi ile karşılaştırıldığında yüzde 11'lik faiz oranı ile alınan 250 milyon Avro'luk kredinin maliyetinin ekonomiye yük getireceği değerlendirilmektedir. Buna ek olarak, 2010'da da hükümet bütçede önemli bir paya sahip olan pahalı yol yapımların yanında, IMF gibi uluslararası kuruluşların ikazlarına rağmen sosyal odemelerini artırmaya devam etmiştir.

Sonuç olarak, ek bütçe harcamaları ve yüksek kamu borçlanmaları, özelleştirme gelirlerinin kullanımı ile finanse edilmiştir. Özelleştirme gelirleri, haziran ayında yapılan seçimlerden sonra yaşanan harcama patlamasından kaynaklanan yüksek bütçe açığının finanse edilmesine yardımcı olmuştur.

Bütçe açığının finansmanı amacıyla, Hükümet devlet gelirlerini artırabilmek amacıyla bazı düzenlemeler yapmıştır. Bunlardan bir tanesi, gümrük referans fiyat uygulamasıdır. Hemen hemen tüm ürünlerde referans fiyatların yükselmesi nedeniyle, tüketimi ithalata dayalı ekonomide genel fiyat düzeyinde artışı tetiklemiştir.

2010 yılı içinde mali denetimler sıkılaştırılmış, Temmuz ayından itibaren yazar kasa uygulamasının tüm işletmelere yaygınlaştırılması yönünde tedbirler artırılmıştır. 2010 yılında Albpetrol'un özelleştirilmesi gündemdeyse de, bu yıl için geçmiş yıllardaki gibi çok önemli bir özelleştirme geliri beklenmemesi ve bütçe açığının yurt içi vergi ve benzeri yollardan finansmanına yönelik uygulamalar, ekonomideki likidite sıkışıklığına yol açmıştır.

3.7.3 Ticaret Mevzuatının Geliştirilmesi

Dünya Bankası ve IFC'nin 181 ekonomide günlük iş alanlarının 10'unu etkileyen düzenlemeleri ve aynı zamanda eşit ve kolay fırsatları değerlendiren "Doing Business2010" Raporunda, Arnavutluk 82. sırada yer alarak yatırımcıları korumak için yapılan reformlardan dolayı olumlu değerlendirilen ilk 10 ülke arasında yer aldı. Aynı zamanda, Arnavutluk mali kurumlara, yetişkin nüfusun yüzde 8,3'ünü kapsayan, kredi bilgilerini paylaşmalarına izin veren kamu kredi kayıt bürosunu kurdu. Bu düzenleme, bankaların firmalar ya da bireylere verecekleri potansiyel kredileri ve potansiyel kredi alacak kişi ve/veya kurumları daha iyi değerlendirebilmelerini sağlamaktadır.

"Doing Business 2011" Raporuna göre ise Arnavutluk, önemli ölçüde maliyetlerini azaltmak ve Arnavutluk'ta faaliyet gösteren firmaların cazibesini artırmak için, istihdam vergileri ve zorunlu ödemeleri azaltarak vergi sisteminin basitleştirilip düzenlenmiştir. Arnavutluk, kredi erişim ve yatırımcıların korunması açısından da nispeten yüksek sırada yer alıyor. Bununla birlikte, ülke, şirket kapatma ve özellikle sözleşmelerin uygulanması söz konusu olduğunda

çok daha düşük sırada yer alıyor. Avrupa Komisyonun 2010 yılı için değerlendirmesinde 2008 yılında onaylanan yeni iflas kanunu rağmen, iflas hukukun tam uygulanmaması nedeniyle piyasa mekanizmalarının verimliliği engellediğini belirtmiştir. Buna ek olarak, önemli bir kayıt dışı ekonominin varlığı, IMF'nin tahminlerine göre % 35 -% 40 arasında değişiyor, ülkenin fonksiyonel bir piyasa ekonomisi yönünde sınırlı bir ilerleme kaydettiği vurgulanmaktadır.

3.7.4 Çözülmemiş Mülkiyet Hakları

Mülkiyet haklarını sağlama konusunda çok az ilerleme kaydedilmiştir. Tazminat için temel bir gereklilik olan, arazi değer biçme haritaları tüm ülke için bitirilmiştir. Tapu Dairesi, ülkenin farklı yerlerinde ilk mülkiyet kayıtlarını yapmaya devam etmiş, fakat işlemler daha tam olarak tamamlanmamıştır. Tazminat için tahsis edilmiş olan devlet arazisinin dökümü de tamamlanması gerekenler listesinde. Toprakların eski sahiplerinin tazminat konusunda çözülmemiş hukuki sorunları, ilerlemeleri engellemeye devam etmektedir. Tartışmalı mülkiyet haklarından kaynaklanan dava sayısı daha da artmıştır.

Gayri Resmi Bölgeleri Yasallaştırma Ajansı (ALUIZNI), kanunlaştırma sürecini hızlandırmak için personel sayısını 350'den 900'a çıkarttı. Fakat bu pek şeffaf olmayan bir süreç olup sadece çok az sayıdaki yasallaştırma işlemleri tamamlanmış durumdadır. Diğer yasal değişiklikler ise parça parça ve koordinasyonsuzluk içinde kabul edilmiştir. Malların iadesi, gayrimenkullerin ilk kayıtları ve gayri resmi inşaatların tazminat ve yasallaştırılmaları konularında daha fazla çaba gerekmektedir.

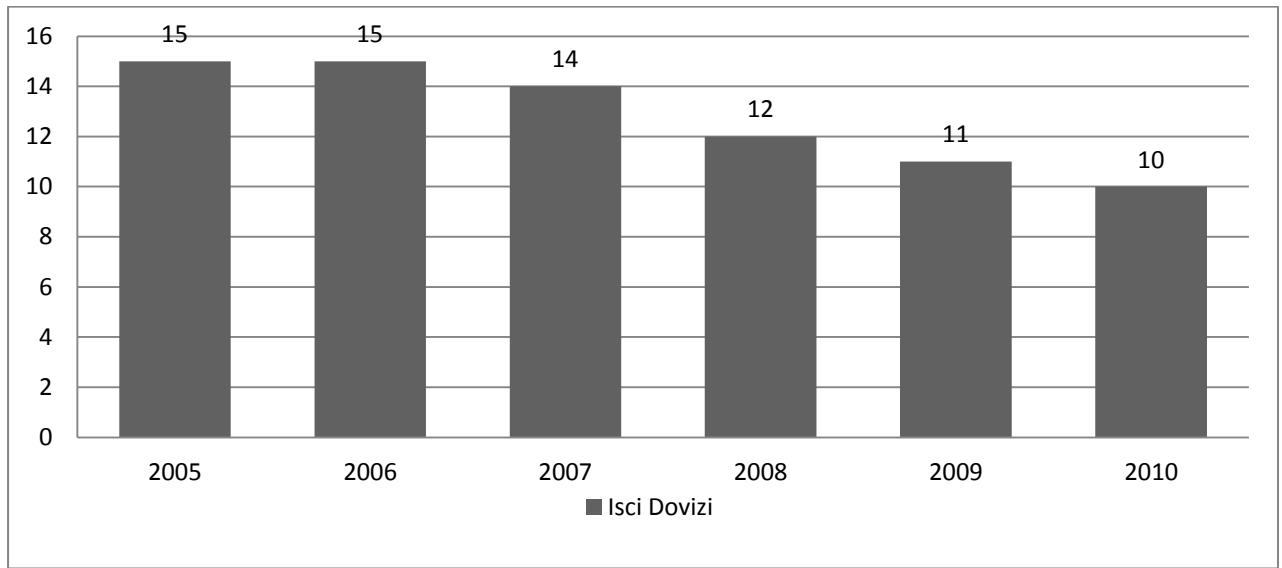
Genel olarak, Avrupa Birliği üyeliği için çok önemli olan mülkiyet haklarının güçlendirilmesinde çok az bir ilerleme kaydedilmiştir. Mülkiyet reformuyla alakalı sorunlar, geniş bir yaklaşımın yanısıra kapsamlı yasal ve kurumsal bir çerçeve kurulmasını da gerekli hale getirmektedir.

Mülkiyet hakları konusundaki belirsizlik, fonksiyonel bir arazi piyasasının gelişmesine engel olmakla birlikte, yabancı yatırımları da olumsuz etkilemektedir.

3.7.5 Azalan İşçi Döviz Gelirleri:

Bir yıl öncesine göre, 2009 yılında göçmenlerin gelirlerinde 135 milyon dolarlık bir düşüş yaşandı. Bu düşüşün ana sebebi de küresel finansal krizdir. Bu durum 2010 yılında da tekrarlanıp düşüş 166 milyon dolar olmuştur. INSTAT'ın araştırmalarına göre göçmen gelirlerin %55'i kırsal bölgede yaşayan ailelere, % 45'i ise kentsel bölgelerde yaşayan ailelere gidiyor.

Grafik:2 İsci Dovizi (GSYİH'nin % olarak)

Kaynak 8: World Bank, World Development Indicators 2011

Arnavut göçmenlerin yaklaşık yüzde 39'u her 6 ayda bir, yüzde 19'u ise her 3 ayda bir memleketlerindeki yakınlarına para gönderdiklerini söylemektedirler.

İşçi dövizleri, önceki yıllarda verimlilik ve büyüme için denge unsuru olarak yer almıştır. Arnavutluk Merkez Bankası'nın son yaptığı çalışmaya göre, işçi döviz gelirleri olmazsa, ekonomik büyümenin yavaşlayacağı anlaşılmaktadır. İşçi döviz gelirleri ülkenin GSYİH'sinin yüzde 10'u ile yüzde 15'ini oluşturuyordu. Ancak son üç yıl içinde, işçi döviz gelirleri 2005 yılının GSYİH'sinin yüzde 14.6'sını oluştururken, 2010 yılında GSYİH'nin yaklaşık %10'na düşmüştür.

Uzun zamandır Arnavut ekonomisinin işleyen ayrılmaz bir parçası olan işçi dövizlerinde ani düşüş, kamu borcu, bütçe açığı ve cari ödeme dengesi gibi mevcut ekonomik sorunların yanı sıra, işçi havalelerinden yararlanan Arnavut ailelerin yoksulluk düzeyini de şiddetlendirebilir.

3.7.6 İnşaat Sektöründeki Durgunluk:

Diğer sektörler gibi, inşaat sektörü de küresel mali kriz ve onun yarattığı ekonomideki durgunluktan nasibini almıştır. İnşaatın 2010 yılının üçüncü çeyreğinde yıllık% 22 düşüş kaydetti ve Arnavutluk ekonomisinin bir önceki çeyreğe göre% -2.5 negatif bir büyüme oranına sahip tek sektör oldu. INSTAT verileri, inşaat sektörünün 2009 yılının ilk çeyreğinde % 9,8 oranında, sonra da ikinci çeyrekte % 3.9 oranında büyüme kaydettiğini gösterse de, 2008 yılından bu yana ve 2009 yılında yaklaşık 4.000 dairenin hala satılmadığı tespit edilmektedir. 2009 yılının ilk iki çeyreğinde büyüme esasında, ağırlıklı olarak kamu kaynaklarından finanse edilen sivil mühendislik projeleri tarafından gelmektedir.

Müteahhitler, inşaat işlerine başlanması ya da başlamış olanların bitirilebilmesi için gerekli para kaynaklarının bulunmasında yaşanan zorlukları; sektördeki yavaşlama ve düşüşün nedenleri olarak görmektedirler.

Bunların yanısıra, küresel mali krizden etkilenen tüketicilerin düşen talepleri ve katılaştırılan borç verme kuralları sektörü daha da zorlamaktadır.

3.7.7 Altyapının Gelişmesi:

Arnavutluk hükümeti birçok altyapı projesinin tamamlanması için çaba göstermektedir. Sektördeki bitirilmesi gereken en önemli proje Adriyatik sahilini Kosova'ya bağlayan yolun Arnavutluk'ta kalan kısmı olan Durres-Kukes otoyoludur. Söz konusu yol Arnavutluk'un hem en pahalı hem de Arnavutluk'ta inşa edilen en uzun/büyük otoyoldur. Otoyolun inşaatı ile kuzey Arnavutluk'taki yatırımların artması öngörülmürken, otoyol aynı zamanda Kosova için de önemli bir nakliye güzergâhı olacaktır. Ayrıca güney Sırbistan ve kuzey Makedonya'nın da bu otoyolun inşaatından yararlanabileceği ve böylece otoyolun bölgedeki önemli bir gelişme unsuru olabileceği değerlendirilmektedir.

Durres-Kukes otoyolunun yanısıra, Arnavutluk'un güney ve kuzey uçlarını birbirine bağlayarak Yunanistan ve Karadağ'la ulaşımı kolaylaştıracak Arber Otoyolu'nun da tamamlanması planlanmaktadır. Otoyolun tek bir projeye bitirilmesi yerine daha çok ülkenin orta bölümünde yer alan bölümleri şu anda tamamlanmış veya tamamlanma aşamasındadır.

Yol projelerinin dışında, var olan limanların iyileştirilmesi ve yeni limanların hem yolcu hem de kargo hizmetleri için inşa edilmesi ve Dünya Bankası gibi kuruluşların desteğiyle yapılan kentsel ve kırsal altyapıyı rehabilitasyon projeleri de mevcuttur. Sadece 2010 yılında dört farklı ilde kentsel altyapı inşaat ve rehabilitasyon programları WB tarafından desteklenmiştir.

3.6.8 Enerji Sektöründeki Gelişmeler:

Sektördeki en önemli gelişmelerden biri Kosovo ve Yunanistan'a 9 ay boyunca elektrik enerjisi ihraç edilmesidir. Bu enerjiyi ihraç etmek, Arnavutluk için bir ilkti. Çünkü Arnavutluk, çok eskimiş üretim ve iletim sisteminden dolayı, iç talebi karşılamak için uzun yıllardır enerji ithal etmek zorunda kalıyordu.

2010 yılı içinde küçük, orta ve büyük boyutlu hidro-elektrik santraller için 200'den fazla imtiyaz hükümet tarafından verilmiştir. Bu yıl içinde birçok enerji projesini tamamlamak için, yaptığı 3 milyar Avro değerindeki anlaşmalarla, İtalya ana yatırımcıdır. Simdiye kadar aktif olan santraller Arnavutluk'un elektrik üretiminin yaklaşık % 98'ni karşılamaktadır. Ayrıca basbakanın son beyanlarına göre imtiyazlar gelecek yıllarda daha fazla artılacaktır. Ancak bugüne kadar, sadece küçük bir santral imtiyaz oranı somut proje haline geliştirilebilmiştir. Hükümet planların arasında hidro enerji sektöründe geri kalan kamu varlıklarının özelleştirilmesi de yer almaktadır. Dahilinde uc ayrı santrallerden oluşturulan Arnavutluk Enerji A.S. (KESH) işletmesinin de özelleştirilmesi buna örnek verilebilir.

Arnavutluk, yakın bir gelecekte elektrik enerjisinin net ihracatçısı olmayı planlamaktadır. Önümüzdeki 4 yıl içinde, elektrik üretiminin yüzde 50 artması beklenirken, iç talebin de her yıl yüzde 5 olarak artması bekleniliyor. Bu da Avrupa'nın en yüksek büyüme oranıdır.

Ancak, Arnavutluk'un hala enerji nakil sistemini geliştirmeye ihtiyacı vardır. Üretilen enerjinin teknik hata/nedenlerden dolayı yaklaşık yüzde 35'i kaybolmaktadır. Ayrıca, ödenmeyen faturalardan dolayı, Arnavutluk Dağıtım Sistemi Operatörü'nün yeni sahibi olan CEZ, yıllık yüzde 30'luk bir gelir kaybına uğruyor. Enerji Düzenleme Kurulu; CEZ'in zararının karşılanmasını sağlamak için, 2010 yılında elektriğe yapılması talep edilen yüzde 23'lük zam yerine yüzde 13'lük bir zam oranını kabul etmiştir.

Bu zam da hem CEZ'i hem de Arnavutluk'ta yaşayan gelir düzeyi düşük vatandaşları etkileyebilecek düzeyde bir artış oranıdır.

3.7.9 Turizm:

Ekonomik krize rağmen, Arnavutluk hükümeti 2010 yılında Arnavutluk'a gelen turist sayısının yaklaşık 3.5 milyon olduğunu belirtmektedir. Yabancı ziyaretçilerin en büyük grubunu yüzde 37'lik bir oranla Kosovo'dan gelenler oluştururken, bu sıralamayı Makedonya ve sonra da Karadağ'dan gelen turistler, takip etti. Bu üç ülkede büyük derecede etnik Arnavutların varlığı bilinmekte ve yerli uzmanlar bu sektör için vatansever/milliyetçi turizm pazarı ismini kullanmaktadırlar.

İstatistikler kayıtlı ziyaretçilerin yüzde 89'unun, Arnavutluk'a sadece tatil ya da aile veya arkadaşlarını görmek için geldiklerini göstermektedir. Geri kalanlar ise, ülkeye iş için geldiklerini beyan etmişlerdir.

Arnavutluk, 2011 yılında gezginler için "Lonely Planet Kılavuzu"ndan ziyaret edilmesi gereken 10 noktalardan ilk tercih oldu. Nedeninin de anlaşılmaması zor değil. Arnavutluk, Adriyatik denizi boyunca sahil kasabaları, tarihi şehirler ve UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde kültürel mirası özelliğiyle, turistler için ilginç ve farklı mekanlarla donatılmıştır.

Arnavutluk, zor ve çalkantılı zamanlarından yavaş yavaş kurtulmaya başladıkça, ülkedeki turizm sektöründe, özellikle de son bir kaç yıl içinde, çok büyük gelişmeler görülmektedir. Arnavutluk'un turizmdeki başarısı, turizmi ülkenin en umut verici sanayisi yapmaktadır. Doğal güzellikleri ve büyük Avrupa pazarlarına yakınlığı ile Arnavutluk daha da gelişmeye hazırdır.

Ancak, aynı niteliklere sahip, komşu ülkelerle karşılaştırıldığı zaman Arnavutluk'un hala birçok alanda gelişime ihtiyacı olduğu görülmektedir. Hırvatistan, Yunanistan veya Bulgaristan gibi ülkelerde turizmin önemli bir gelir kaynağı olması, şu an Arnavutluk'tan uzak bir gerçek olarak görünüyor. Yurtdışında yaşayan Arnavut gruplarının sayılarının yüksek olması ve gurbetçilerin tatilleri için memleketlerine dönmesi hem turizmi hem de turizmden sağlanan gelirleri etkiliyor. Fakat gurbetçiler, ülkenin turizmdeki gelişmesini etkileyebilecek turist çeşidi olarak görülmüyorlar.

Ayrıca, toprak mülkiyeti konusunda yaşanan problemler de Arnavutluk'la ilgilenen yabancı turizm yatırımcılarına engel olmaktadır. Mayıs 2009'ta, Club Med, Arnavutluk'un güneyindeki Kakoma Sahili'nde planladığı 400 lüks villalık tesisi inşa projesini iptal etti. Proje 2005 yılında başlamış olmasına rağmen, şirket ve mülkiyet hakkıyla birlikte tazminat talep eden yerli toprak sahipleri arasında çıkan anlaşmazlık sonucu durdurulduğu bilinmektedir. Dahası, hükümet her ne kadar turizm sektöründeki büyümenin görüldüğü istatistiklere dikkat çekmeye çalışsa da, tur operatörleri, ülkenin az gelişmiş olan altyapısının, promosyon ve reklam eksikliğinin, Arnavut turizm sektörünü rakiplerinden geride bıraktığını belirtmektedirler

3.7.10 Yolsuzlukla Mücadele

Balkanlarda yolsuzluk düzeyinde en büyük farklılıkları gösteren ülke Arnavutluk olmuştur. Bir Dünya Bankası araştırması göre, Arnavutluk'ta gümrük maddelerinin %60'i, vergi maddelerinin % 52'si, doğal kaynakların kullanım lisanslarını verenlerin % 43'u ve yargıçların % 39'u para ödeyerek ya da iyilik takas ederek konumlarını elde etmişlerdir. Arnavutluk'un iş dünyasında

en önemli sorunlarından biri olan rüşvet ve yolsuzlukla mücadelesi, Avrupa Birliğinin desteğiyle devam ediyor.

Uluslararası Saydamlık 2010 Rüşvet Algılama Endeksine göre Arnavutluk 2007'de 2.9 olan CPI puanını 2010'da 3.3 yükseltmiştir. Ancak bu 2008'de 3.4 olan puanından bir daha düşüktür. Bölgenin ülkeler arasında karşılaştırılma yapıldığında sadece Bosna Hersek'ten yüksek not alarak diğerlerinden geride kalmıştır. Hükümet geçmiş dönemlerde karşılaşılan rüşvet sorununa karşı ilk sonuçları almaya başladı. Rüşvet ve ekonomik suçlara karşı resmi çalışma kolu kurarak, tutuklamalarla ve mahkûm memurların sayısının artışıyla halkta rüşvetin cezasız kalmayacağına ilişkin inancı yükseltti.

3.8 2011 Yılı İlk Aylarının Değerlendirilmesi:

Arnavutluk ekonomisi hala krizin etkileri ile başa çıkmaya çalışmaktadır. Büyüme oranları bölge ülkelerinden daha yüksek olmaya devam etmektedir, ancak 2011 yılının başlarında bir yavaşlama belirgindir. Bunun nedenleri, Avro bölgesi ortaklarında, özellikle Yunanistan ve İtalyada yaşanan borç krizin ve talebin düşmesi sonucunda kaynaklandığı düşünülmektedir.

Dis ticaret faaliyeti yüksek kalmakla birlikte, birçok aile için yaşam kaynağı olan işçi dövizleri önemli miktarda düşüş göstermiştir. Bunun sonucunda iç talebin de düşüş göstermesi beklenmektedir. 2010'nun sonlarına doğru yükselmeye başlayan enflasyon oranları ise 2011 başlarında zirveye ulaşmıştır, ancak yılın ortasına doğru toparlanmıştır.

2010 yılının sonlarında %4.2'ye ulaşan bütçe açığı Avrupa Tahvillerinin satılmasıyla finanse edilmisti. Fakat yerel seçimlerin ışığında 2011'in başlarında, hükümetin sermaye harcamaları belirgin biçimde artmıştır. 2011 yılı için öngörülen GSYİH'nın yüzde % 3.5 bütçe açığı hedefini tutmak amacıyla, hükümet Temmuz 2011 de bütçesini yeniden revize etmek zorunda kalmıştır.

3.9 Sonuç:

2008'in sonunda ve 2009'un başında bankalarda yaşanan paniğin dışında, Arnavutluk küresel finansal krizi nispeten yara almadan atlattığı sayılabilir. Ancak, 2010'da Yunanistanda başlayan ve Avro bölgesinin diğer üyelerine yayılan borç krizi, Arnavutluk için ciddi etkilere neden olabileceği beklenmektedir.

İşçi dövizlerin azalması ve Avrupada güçlenen iş piyasası sonucunda işsiz kalan Arnavut göçmenlerin sayısı önemli ölçüde artması beklenmektedir. Arnavutluk'ta da cogunlukta

İtalyan ve Yunanistan yatırımlardan kurulan fason üretimi yapan şirketlerin de talep düşmesi sonucunda önemli ölçüde etkilenmesi beklenmektedir.

Ayrıca, Arnavutluk sektörün %35'i Yunanistan bankalarından oluşmaktadır ve kriz döneminde daha dikkatli önlem almak için, özel sektör ve tüketiciler için kredi alma kriterlerini ciddi derecede sıkılaştırdılar. Buna ek olarak, seçim zamanında hükümetten gelen yüksek mali istek, pazardaki ekonomiyi güçlendirmek için gerekli likiditeyi de azalttı.

Sonuç olarak, Avro bölgesinde yaşanan krizin, Arnavutluk ekonomisinin dışarı olan bağımlılığını ve bunun tehlikelerini ortaya çıkarmıştır. Alınan önlemlerin arasında şirketlerinin sermaye yapısı, finansal sektörün ve ülkenin ekonomik stratejisinin yeniden yapılandırılması gerektiğini ortaya koydu.

3.10 Başlıca Göstergeler

Tablo:9 Ödemeler Dengesi (milyon euro)

Kalemler/Yıllar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Genel bilanço	234	125	207	166	190	-29	179
Cari işlemler	-340	-589	-471	-824	-1,381	-1,321	-1,040
Cari işlemler, hükümet transferleri hariç	-401	-654	-521	-885	-1,413	-1,348	-1,094
Ticari bilanço	-1,277	-1,477	-1,659	-2,104	-2,431	-2,304	-2,083
Sermaye Hesabı	413	451	558	788	1,590	1,014	902
Yedek Aktifler	-234	-125	-207	-166	-190	29	-179
Net Hata/ Noksan	160	263	119	203	-19	279	317

Kaynak 9: Banka e Shqiperise, Statistika Online.

4. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER

Ülke, 2000 yılından beri Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesidir. Arnavutluk'un DTÖ programı, 2007 yılına kadar aşamalı bir ticaret liberalizasyonu öngörmüştür. Diğer taraftan Arnavutluk, AB'nin Batı Balkan ülkelerine yönelik İstikrar ve Ortaklık Süreci kapsamında, AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması imzalamış ve Anlaşmanın ticarete ilişkin hükümlerini içeren Geçici Anlaşma (Interim Agreement) 1 Aralık 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasının kendisi ise 2009 yururluğe girmiştir. Arnavutluk, ayrıca, 2007 yılı Temmuz ayında yürürlüğe giren ve komşu ülkelerle arasında ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasına olanak sağlayan Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA)'nın da taraflarından biridir. Türkiye-Arnavutluk Serbest Ticaret Anlaşması ise 1 Mayıs 2008 yılından itibaren yürürlüktedir.

4.1 Arnavutluk-AB İlişkileri

Doğu Blok'unun çöküşü ve Yugoslavya'nın dağılışı ile AB'nin Batı Balkanlara yönelik politikası, bölgeye barış, istikrar ve refah getirilmesi amacını taşımaktadır. Topluluğun Arnavutluk'a yönelik politikası da bu çerçevede gelişmektedir. Söz konusu politika, 1999 yılından bu yana İstikrar ve Ortaklık Süreci (İOS) olarak adlandırılmakta ve bölge ülkelerinin AB'ne tam entegrasyonunu hedeflemektedir. AB, bölge ülkelerine yüklü miktarda mali yardımda bulunmakta ve bölgeye büyük farkla en çok yardımda bulunan 'donör' konumunda yer almaktadır.

Balkan ülkelerinin ekonomik, siyasi ve hukuki yapılarını düzenlemek amacıyla kullanılan temel araçlar, İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları (İOA), tavizli rejim ile bölgesel ve mali yardım programı (CARDS) ve Katılım Öncesi yardım (IPA) çerçevesinde teknik ve mali yardımlardır. Bölgesel diyalog ve işbirliği de söz konusu sürecin önemli parçalarını teşkil etmektedir.

Bu kapsamda, 19-20 Temmuz 2003 tarihlerinde düzenlenen Selanik Zirvesi'nde, AB, Batı Balkan ülkelerine yönelik desteğini yineleyerek, bölgede ticaretin, ekonomik kalkınmanın, eğitim ve araştırma, bölgesel işbirliği ve sivil toplum diyalogunun geliştirilmesine yönelik politikalar içeren bir tebliğ yayımlamıştır.

AB'nin Arnavutluk ile ticari ve ekonomik ilişkilerinin temeli, Aralık 1992'de yürürlüğe giren Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasına dayanmaktadır.

AB, 2000 yılından bu yana Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) çerçevesinde bölgeye tek taraflı tavizli rejim tanımaktadır. AB'nin bölgeye genel yaklaşımının hukuki temelini teşkil eden İOS çerçevesinde, 18 Eylül 2000 tarih ve 2007/2000/EC işaretli Konsey Yönetmeliği ile AB tarafından Arnavutluk ve diğer bölge ülkelerine 0102, 0201, 0202, 1604 pozisyonları hariç, esas itibariyle bütün mallarda, miktar sınırlaması olmaksızın gümrük vergisi muafiyetli giriş imkanı tanınmaktadır. Ancak, tekstil ürünlerinde tanınan tercihler Topluluğun yıllık kotalarıyla sınırlı olup, balıkçılık ve süt danası etinde ise tarife kontenjanı dahilinde muafiyet veya vergi indirim sağlanmaktadır.

23-24 Mart 2000 tarihli Lizbon Zirvesi'nde Topluluk; Balkan Devletleri ile asimetrik ticari tavizler temelinde İstikrar ve Ortaklık Anlaşmalarının (İOA) akdedilmesine öncelik verilmesini kararlaştırmıştır. Anılan Anlaşmalar, Toplulukça, İOS'nin başarısı (bölgenin AB ile bütünleşmesinin tamamlanması) için anahtar olarak değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, 2003 yılında başlayan müzakereler sonucunda, 12 Haziran 2006 tarihinde imzalanan ve ticarete ilişkin hükümleri 1 Aralık 2006 tarihinde Geçici Anlaşma ile yürürlüğe giren İOA, AB ile Arnavutluk arasındaki ticari ilişkileri daha da libere etmiştir. Söz konusu Anlaşma uyarınca, Arnavutluk menşeli ürünlere uygulanan gümrük vergileri Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile kaldırılacak, AB menşeli ürünlere uygulanan gümrük vergileri ise kademeli olarak beşinci yılın başında sıfırlanacaktır. Anlaşma, aynı zamanda, rekabet, devlet yardımları, fikri mülkiyet, ekonomik işbirliği, menşe kuralları, gümrük alanında işbirliği, ulaştırma vb. alanlarda da hükümler içermektedir.

4.2 AB-Arnavutluk Ekonomik ve Ticari İlişkilerde Önemli Gelişmeler

- **1992:** AB ve Arnavutluk arasında **Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması** akdedildi.
- **Eylül 1999:** AB, Arnavutluk dahil, Balkan Bölgesinin beş ülkesi için yeni bir “İstikrar ve Ortaklık Süreci” teklif etti. Arnavutluk ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması (İOA) akdedilmesine dair fizibilite çalışması tamamlandı.
- **1999:** Diğer bölge ülkeleriyle birlikte Arnavutluk, Topluluğun tek taraflı tercihlerinden (Autonomous Trade Preferences) istifade etmeye başladı.
- **2000:** Diğer bölge ülkeleriyle birlikte Arnavutluk menşeli malların AB pazarına gümrük muafiyetli girişine yönelik tavizli rejimin ürün kapsamı genişletildi.
- **2000:** Haziran 2000 Feira Zirvesi; bölge ülkelerinin AB’ne tam üyeliğe “potansiyel aday” olduklarını kaydetti.
- **2001:** Münhasıran bölge ülkeleri için düzenlenen CARDS yardım programının birinci uygulama yılı.
- **2001:** AB Komisyonu, 2001 Raporunda, Arnavutluk’un Topluluk ile İOA müzakere etmeye ehil olduğunu ifade etti.
- **2002:** AB Komisyonu Ekim 2002’de Arnavutluk ile Anlaşma müzakerelerinin başlamasını kararlaştırdı.
- **Ocak 2003:** İOA müzakereleri başlatıldı.
- **Mart 2003:** Avrupa Devlet Başkanları Konseyi, “Batı Balkanların geleceğinin AB’de yer aldığını” ifade etti ve “Bakanlar Konseyi ve Komisyona genişleme süreci ile elde ettikleri tecrübeler temelinde, bölgeye yönelik Topluluk politikalarının daha da kuvvetlendirilmesi için çeşitli araçlar bulması” yönünde çağrıda bulundu.

- **Haziran 2003:** Selanik Zirvesi ile Devlet Başkanları Konseyi, Batı Balkanların Topluluk ile entegrasyon perspektifini teyit etti ve bölgenin AB'nin en önemli gündem maddesini oluşturduğunu kaydetti.
- **2003:** AB ile Arnavutluk arasında **Geri Kabul (Readmission) Anlaşması** imzalandı.
- **Ekim 2005:** AB ve Arnavutluk ile diğer Batı Balkan ülkeleri arasında **Topluluk Enerji Anlaşması** imzalandı.
- **Aralık 2005:** AB, Arnavutluk ile diğer Batı Balkan ülkeleri, İzlanda ve Norveç arasında **Avrupa Ortak Havacılık Alanı** yaratılması konusunda anlaşmaya varıldı.
- **Haziran 2006:** AB ve Arnavutluk, **İOA**'nı imzaladı.
- **Aralık 2006:** İOA'nın ticarete ilişkin hükümlerini içeren **Geçici Anlaşma** yürürlüğe girdi.
- **Ocak 2007:** 2007 yılı IPA yardımları yürürlüğe girdi.
- **Mayıs 2007:** IPA altında 2007-2009 dönemi için "Çok-Yıllı Gösterge Dokümanı (MIPD)" kabul edildi.
- **Eylül 2007:** AB ile Arnavutluk arasında **Vize Kolaylaştırma Anlaşması** imzalandı.
- **2008:** **Vize Kolaylaştırma ve Geri Dönüşüm Anlaşmaları** yürürlüğe girdi.
- **2009 :** **Tam Üyelik başvurusu yapıldı.**
- **Kasım 2009:** Avrupa Birliği'nin Bakan Konseyi Arnavutluk'un üyelik talebini kabul etti.
- **Ekim 2010:** Avrupa Parlamentosu Arnavutluk'a yönelik **vize şartının kaldırılmasını** öneren bir raporu kabul etti. Rapor 538 evet oyuna karşı 47 oyla kabul edildi. 16 Aralık 2010 itibaren Arnavutlar Schengen bölgesine vizesiz dolasima hak kazanmışlardır.
- **Kasım 2010:** Avrupa Komisyonu Arnavutluk'un Avrupa Birliğine katılması hakkında görüşünü verdi. Görüşte Arnavutluk'a aday ülke statusu verilmeme kararı belirtilmiştir.

4.3. AB'nin 2010 Yılı Arnavutluk Gelişme Raporundan Başlıklar

4.3.1 Ekonomik Kriterler

Küresel kriz sırasında ve sonrasında Arnavutluk ekonomisi makroekonomik istikrarı ve pozitif büyümeyi korumuştur. Arnavutluk, işleyen bir piyasa ekonomisi olma yolunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Orta vadede A.B. pazarın rekabet baskıları ve piyasa güçleri ile baş edebilme yolunda ilerleme kaydedip, hukuk sistemi ve beşeri sermayenin güçlendirilmesi amacıyla atılan adımlar Arnavutluk adına önemli yapısal reformlar, olarak görülmüştür.

İç talebin daralmasına rağmen, özellikle 2010 yılında gerçekleştirilen ihracat ve ithalatın da etkisiyle % 3,8 bir ekonomik büyüme yaşanmıştır. Arnavutluk'ta uygulanan para politikası sayesinde enflasyon istikrarlı hale gelmiştir. Ancak, yaşanan siyasi çıkmaz, gerekli yapısal reformların uygulamasına engel olmuştur. Mülkiyet hakları, sözleşmelerin uygulanabilirliği ve hukukun üstünlüğü, zayıf altyapı ve beşeri sermayenin eksikliği, yanı sıra büyük ölçekli kayıtdışı ekonominin de ekonomik gelişiminde önemli engeller olmuştur. Ayrıca yüksek kamu borcu ve bankacılık sektöründe yükselen takipteki kredilerin oranı rahatsız edici konular olmuştur.

4.3.2 Avrupa Standartları

Arnavutluk, AB mevzuatını ve standartlarını yakalamak amacıyla, özellikle malların serbest dolaşımında, işletme ve sanayi politikasında, adalet, özgürlük ve güvenlik alanlarında önemli ilerlemeler kaydetmiştir.

Ancak, işçilerin serbest dolaşımı, kamu satın-alımlarında, fikri mülkiyet haklarında, hava taşımacılığı ve medyanın yanı sıra enerji ve çevre gibi diğer alanlarda ilerleme sınırlı olmuştur. Genel olarak, mevzuatın uygulayacak olan idari kapasitenin ve uygulama alanlarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

4.3.3 Kopenhagen Kriterleri

Arnavutluk, Kopenhag Siyasi Kriterlerinin yerine getirilmesi yönünde sınırlı bir ilerleme kaydetmiştir. Arnavutluk Hükümeti, AB üyelik gündemi sıcak tutmak amacıyla AB'nin temel öncelikleri adresine yönelik bir eylem planı hazırlamıştır. Parlamentonun işleyişine ilişkin bazı sınırlı gelişmeler olmuştur. Arnavutluk, yargı reformunu düzenleyecek iyi bir temel sağlayan bir eylem planı benimsemiştir. Ayrıca Arnavutluk, bölgesel istikrarın korunması ve diğer Batı Balkan ve AB ülkeleri ile iyi komşuluk ilişkileri geliştirmeye yapıcı bir rol oynamaya devam etmektedir.

Ancak, siyasi alandaki eksikliklerin giderilmesi için sürekli bir çaba gereklidir. Demokrasi ve hukukun üstünlüğüne ilişkin olarak, kalıcı bir siyasi çıkmaza son vermek ve reformların uygulanmasına engel olan mevzuatının geliştirilmesi beklenmektedir. Siyasal kriz aynı zamanda 8 Mayıs 2011 tarihinde, gerçekleştirilen yerel seçimleri de etkilemiştir. Başarılı ve sakin bir oylamadan sonra, özellikle Tiran Belediye Başkanlığı seçimleri için temyize başvurulması, seçimlerin başarısına gölge düşürmüştür. Kamu yönetimi reformu için gerekli olan adımlar henüz tamamlanmamış ve yargı sisteminin işleyişinin daha fazla ilerleme kaydetmesi gerekmektedir. Yolsuzlukla mücadele konusunda ilerleme sınırlı olmuştur.

5. DIŞ TİCARET MEVZUATI

5.1 Genel Olarak

Arnavutluk serbest bir dış ticaret rejimi uygulamaktadır. Dış ticarete 1990 yılından beri AB'nin ve diğer uluslararası kuruluşların onordduğu politikalar uygulanmaktadır. Bu politikalar sayesinde, Arnavutluk'un imzaladığı çok taraflı ve iki taraflı anlaşmaların öngördüğü kotalar ile kontrol gerektiren durumlar dışında, ürünlerin ihracatı ve ithalatı için özel sınırlama, yoktur.

Ülkede kısıtlı dolaşımı olan ürünlerden, askeri, radyoaktif maddeler ile uyuşturucular için, Savunma ve Sağlık Bakanlıklarından izin alınması gereklidir.

Arnavutluk, Dünya Ticaret Örgütüne (DTO) olan sorumluluklarıyla desteklenen, serbest ticaret rejimine sahiptir ve devletin geliri gümrük vergilerine bağımlı değildir. DTO kurallarına uygun olmayan bazı önlemleri alarak, birkaç sektördeki yerli ve yabancı şirketler arasındaki ayrımcılık, ikinci el araba ithalatında vergi uygulamaları gibi sorunları, 2009 sonunda ve 2010 yılı başında düzeltmiştir.

Tarifelerin serbestleştirilmesinde, Arnavutluk 2000 ve 2003 yılları arasında önemli indirimler yapmıştır. Nitekim, 2000 yılında %15,3 olan ortalama MFN ithalat tarifesi, %11'e düşmüştür. Uygulanan ortalama gümrük tarifesi son yıllarda önemli düşüş göstererek 2008'de % 2.3 oranından 2009'da % 2.1 ve 2010'da % 1.7 olmuştur.

Yasaklanmış olan ithalat malları olmamakla birlikte, ithal edilecek malların kamu sağlığına zarar vermeyecek mallar olması gerekmektedir. İthalat lisansı genel olarak çevrenin korunma ve güvenliği ile birlikte uluslararası teamüllere uymak gerekmektedir.

Geçen yıllar içinde gümrük işlemleri modernize edilmiştir. Merkezi elektronik sistemi, gümrükleme zamanını azaltmıştır. Ekonomik Özgürlük Vakfı 2010 Raporunda, Arnavutluk'ta uygulanan dış ticaret uygulamalarına 85.8/100 gibi bir not vermiştir. Bunda, gümrük tarifleri ve rekabetçi piyasa fiyatlarının esas alındığını belirtmiştir. Ancak mülkiyet haklarının zayıf uygulanması, yetersiz ticaret kapasitesi ve bürokrasiyle ilgili eksikler, işlemlerdeki hızı yavaşlatıp maliyetleri artırmaktadır. Rapora göre ülkenin puanlarını olumsuz etkileyen faktörler, uygulanan tarife-dışı engeller olmuştur.

5.2 Uygulanan Rejimler

Serbest Dolaşım Rejimi– Gümrük rejimine göre, malların serbest dolaşıma sunulması veya ithal edilmesi, malların kalıcı olarak Arnavutluk sınırları içine girmesidir.

İthalattan alınan Katma Değer Vergisi (KDV) malların Arnavutluk'a giriş anında ödenmektedir. KDV oranı, vergi matrahının değerini % 20'sidir. Üretim, inşaat, eğitim, sağlık, telekomünikasyon sektörlerinde ve Arnavutluk Enerji Kurumundaki yatırımlar için ithal edilen makinalar ve cihazlar için KDV indirimi uygulanmaktadır. Bu sisteme göre, KDV ithal sırasında gümrük noktasında değil, vergi ödeyenin kayıtlı olduğu en yakın vergi dairesine ödenmektedir.

Geçici İthalat Rejimi– Bu rejim altında re-export için yer alan ve yerli olmayan ürünler tamamen veya kısmen gümrük sorumluluklarından muaf tutulmaktadır. Malların bu rejim altında maksimum kalma süresi 1 yıldır. Bu süreden sonra tekrar yurtdışına çıkarılması gerekmektedir. Ülkeye bu yolla giriş yapan ürünlere % 1 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır. Aynı şekilde Arnavutluk'a en fazla bir yıllık süre için geçici olarak giriş yapan makine ve cihazlara da % 1 oranında vergi uygulanır.

Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi – Bu rejim, ürünlerin ithalat sorumluluklarından muaf tutularak Arnavutluk gümrüklerinin sorumluluğunda bir bölgeye ithal edilmesine izin vermektedir.

Aktif İşleme (Fason Rejim) Bu rejimdeki mallar Arnavutluk gümrüklerinde bir değişim veya işleme sürecinden geçmektedir.

Pasif İşleme - Yerli ürünlerin, geçici olarak Arnavutluk gümrük alanı dışına ihraç edilmesine izin verilmesidir. Bu maddelerden üretilen malların, işleme sürecinden sonra, ithalat sorumluluklarından kısmen veya tamamen muaf olarak, Arnavutluk'a serbest dolaşım için girebilmektedir.

Geçici Depolama Rejimi – Ürünlerin bu rejim altında olma süresi, gümrük bürosuna girişten çıkacağı tarihe kadar olan dönemdir. Bu rejim altında olan ürünler gümrük otoriteleri tarafından belirlenen alanlarda tutulmaktadır.

Transit Rejim- Malların yabancı ülkeler arasında Arnavutluk alanından, gümrük sorumlulukları olmaksızın geçmeleridir. Bu tür mallar gümrük vergisi, KDV ve diğer vergilerden muaftır.

5.3. Gümrük Vergileri

Arnavutluk gümrük mevzuatı,

1. 27.01.1999 tarihinde onaylanan 8449 no.lu yasa, Gümrük Kanunu
2. Bakanlar Kurulunun, 16.11.1999 tarihli, 2 no'lu kararı.
3. Arnavutluk Meclisinin 21.12.2005, 9461 nolu kararı
4. Arnavutluk Cumhuriyeti'nin katıldığı uluslararası anlaşmalarca öngörülen uluslararası gümrük mevzuatı.
5. Arnavutluk Meclisinin çıkarmış olduğu, 10 459 nolu, 21.07.2011 tarihli Yasa

Arnavutluk Cumhuriyeti'ne ithal edilen mallar özel durumlar haricinde, zorunlu gümrük vergisine tabi tutulmaktadır. Malların türüne göre %0, %2, %5, %6, %8, %10, %15 değerinde tarifeler uygulanmaktadır.

- **% 0 tarifesi:** Farmakoloji ürünleri, kitap, gazete ve dergi, sivil havacılık, gemilerde kullanılan spesifik maddelerle ilgili cihazlar, sanat eserleri vs.
- **% 2 tarifesi:** Hububat, plastik ürünler, tekstil fiberleri, kimyasal sanayi ürünleri, işlenmemiş maden ürünleri, optik ve tıbbi cihazlar, makine ve değişik diğer cihazlar vs.
- **% 5 tarifesi:** alkollü içecekler, ağaç ürünleri, kağıt ve kırtasiye ürünleri,
- **% 8 tarifesi:** kozmetik ürünleri (deodorant, diş macunu, şampuan vs.), tekstil ve deri ürünlerinin bakımı için kullanılan ilaçlar, bazı plastik ürünler (polietilen filmler, mutfak malzemeleri vs.)
- **% 10 tarifesi:** kahve, kakao gibi birkaç gıda ürünü, birkaç meyve ve sebze türü vs., tekstil metrajları, işlenmiş deri vs.
- **% 15 tarifesi:** mineral sular, çaylar, baharat, deterjan, kozmetik ve parfüm ürünleri, bakır ürünleri, bazı kağıt ürünleri, mobilya ve ev elektrikli aletleri, oyuncaklar.

-KDV: İthalatta % 20, ihracatta % 0 olup, iadesi çok geç yapılmaktadır.

5.3.1 Referans Ve Asgari İthal Fiyatları

Arnavutluk gümrüklerinde hemen hemen tüm ürünlerde referans fiyat uygulaması bulunmaktadır. Ürünün fatura değerinin, referans fiyattan düşük olması durumunda uygulanan söz konusu fiyatlar % 20'lik KDV'nin uygulanmasına temel teşkil ettiğinden, ithal ürünlerin fiyatlandırılmasında önemli bir etki yaratmaktadır. Bu nedenle pazar araştırması yapılırken ürünlerinizin referans fiyatının da öğrenilmesinde yarar görülmektedir. Bazı ürünlerde üreticinin (ihracatçının) faturası talep edilmektedir. Bu faturanın da ibraz edilmesinde durumunda referans fiyat uygulanmayabilmektedir. Ancak bunun genel bir uygulama olmadığına da dikkate alınması gerekir. Ayrıntılı bilgiye aşağıdaki linkten ulaşmak mümkündür.

[\(\[http://www.dogana.gov.al/doc/te_dhena_disponueshme_19032010.htm\]\(http://www.dogana.gov.al/doc/te_dhena_disponueshme_19032010.htm\)\)](http://www.dogana.gov.al/doc/te_dhena_disponueshme_19032010.htm)

5.4. Serbest Ticaret Anlaşmaları

5.4.1 Arnavutluk-Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması

12 Mart 2008 tarihli ve 26814 sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması", (STA) 1 Mayıs 2008 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Söz konusu Anlaşma kapsamında taraflar arasındaki ekonomik işbirliğinin artırılması ve güçlendirilmesi, mal ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılması, uygun rekabet koşullarının yaratılması, karşılıklı yatırımların teşvik edilmesi ve tarafların üçüncü ülke piyasalarındaki ticaret ve işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Anlaşma, sanayi ürünlerindeki gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili vergi ve önlemlerin kaldırılması başta olmak üzere, ticarete teknik engeller, tarım ürünlerindeki taviz değişimi, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, iç vergilendirme, yapısal uyum, damping, acil durumlar, devlet tekelleri, korunma önlemleri, ödemeler, menşe kuralları, devlet yardımları, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, kamu ihaleleri ve kurumsal hükümler konularında düzenlemeler içermektedir.

Öte yandan, ikili tercihli ticarete tatbik edilecek menşe kuralları, Anlaşmanın II sayılı Protokolü ile düzenlenmektedir. T.C.Ekonomi Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre Türkiye-Arnavutluk Serbest Ticaret Anlaşması'nın ekini teşkil eden menşeli ürünler kavramının tanımı ve idari işbirliği yöntemlerine ilişkin Protokol II'nin Türkiye, AB, Arnavutluk,

Makedonya, Karadağ ve Sırbistan, arasında çapraz kümülasyona imkan verecek şekilde değiştirilmesi hakkındaki 1/2009 sayılı Ortak Komite Kararının 1 Ağustos 2011 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdiği bildirilmiştir. Taraflar arasında tercihli ticarete, AB'nin Arnavutluk ile tesis edilen Ortaklık Anlaşması kapsamında öngörülen menşe kuralları ile aynı menşe kuralları tatbik edilecektir.

5.4.2 CEFTA

Arnavutluk, 1999 yılında AB önderliğinde Güney-Doğu Avrupa ülkeleri için kurulan İstikrar Pakti'nin bir parçası olmuştur. Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Moldova, Romanya, Sırbistan, Karadağ ve Kosova tarafından oluşturulan Pakt, üye ülkelerin birbirleri ile STA akdetmesini, böylece bölge ülkeleri arasında ticarete ilişkin engellerin kaldırılmasını öngörmektedir.

CEFTA Anlaşması 21 Aralık 1992 tarihinde Polonya, Macaristan ile Çek ve Slovak Cumhuriyetleri tarafından imzalanmış olup, Temmuz 2004'de yürürlüğe girmiştir. CEFTA üyeliği Avrupa Birliği üyelik sürecinde hazırlık aşaması olarak değerlendirilmiş olup, bahse konu Anlaşma'da 11 Eylül 2005 ve 4 Temmuz 2003 tarihlerinde değişiklik yapılmıştır. Slovenya 1996, Romanya 1997, Bulgaristan 1998, Hırvatistan 2002 ve Makedonya 2006 yıllarında anılan Anlaşma'ya taraf olmuşlardır. Makedonya ve Hırvatistan dışındaki ülkeler Avrupa Birliği üyeliği nedeniyle CEFTA üyeliğinden ayrılmışlardır. CEFTA'nın diğer Balkan ülkelerini de kapsamasının uygun olacağı değerlendirilmesi üzerine, mevcut ikili ticaret anlaşmalarının yerine geçecek şekilde CEFTA üyeliğinin genişletilmesine karar verilmiştir. 6 Nisan 2006 tarihinde Budapeşte'de Güneydoğu Avrupa Devlet Başkanlarının Ortak Açıklaması ile başlayan süreç, 19 Aralık 2006'da Hırvatistan ve Makedonya'ya ek olarak Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Kosovo, Moldova, Makedonya ve Karadağ'ın da taraf olmasıyla tamamlanmıştır.

CEFTA Anlaşması aynı zamanda hizmetler, kamu alımları ve fikri mülkiyet konularında da hükümler içermekte olup, 19 Aralık 2006 tarihinde imzalanmış ve 26 Temmuz 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu anlaşmanın en önemli amaçları mal ve hizmet ticaretinin artırılması, ülkeler arasındaki ticaret engellerinin kaldırılması, uluslararası standartlara göre fikri mülkiyet haklarının korunması, modern bir ticari serbestleştirme politikasının oluşturulması. (rekabet kuralları, devlet yardımları gibi)

CEFTA Anlaşmasında dikkate alınması gereken yönlerden birisi de, DTÖ uygulamalarına paralel şekilde, tarafların korunma önlemleri çerçevesinde ve hatta ödemeler dengesi sıkıntıları durumunda ithalata kısıtlama getirebilmesi, hükme bağlanmış olmasıdır.

5.4.3 Arnavutluk-AB Serbest Ticaret Anlaşması (Interim Agreement)

Arnavutluk ve AB'nin ticari ilişkileri kapsayan geçici anlaşması (Interim Anlaşması) İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın bir parçası olarak Aralık 2006'da yürürlüğe girmiştir. Diğer taraftan, 2006 yılında, Arnavutluk ve AB ülkeleri arasında imzalanan İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasının, 2009 yılının Haziran ayında yürürlüğe girmesiyle, birlikte ticaret anlaşması "geçici anlaşma-interim agreement" olarak değil, İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Söz konusu ticari anlaşma, Arnavutluk ve AB ülkeleri arasında Serbest Ticaret Bölgesi kurulmasını amaçlamaktadır. Arnavutluk tarafından, indirime tabi olacak vergi oranları 2011 yılının sonlarında gerçekleştirecektir, AB ülkeleri ise Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren neredeyse tüm gümrük tarifelerini (bazı tarım ürünleri hariç) serbestleştirmeye başlamıştır.

Arnavutluk tarafından, tam tarife serbestliği geçici anlaşma uyarınca 2011 yılında gerçekleşmiş olacaktır. Bununla birlikte, asıl tarife indirimi geçici anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte gerçekleştirilmiştir. Tüm sanayi ürünlerinin ve anlaşmanın içinde yer alan tarım ürünlerinin vergi oranları sıfıra düşürülmüştür. Özel ürünler olarak adlandırılan bazı tarım ve sanayi ürünleri için ise vergilerin 2010 yılına kadar kademeli olarak azaltılması öngörülmüştür. 2009 yılında söz konusu Avrupa Birliği menseli sanayi ürünleri için temel verginin % 20'si düzeyine, tarım ürünlerinde ise temel verginin % 40'ına düşülmüştür.

Anlaşmanın Arnavutluk kısmı için temel hususlar aşağıdaki gibidir.

- **Sanayi Ürünleri:** Genelde sanayi ürünlerinin vergi oranı sıfırlanmıştır. Ancak bazı özel ürünlerde (tuz, çimento, bazı yakıt kategorileri, fayans, kullanılmış lastik, inşaatlarda kullanılan çelik ve ahşap mobilya) gibi kademeli indirim uygulanmaktadır.
- **Tarım ürünleri:** Bazı hassas tarım ürünlerinde kademeli tarife indirimi yoluyla veya kota ve tarife indirimi kombinasyonuyla uygulama, gerçekleştirilmiştir.

Arnavutluk'un yapmış olduğu Serbest Ticaret Anlaşmaların tümüne ve eklerine aşağıdaki internet adresinden ulaşılabilir.

<http://www.dogana.gov.al/index.php?mid=10>

5.5 Tarife Dışı Engeller

- Belirli sektörlerde toprak alımı, mali hizmetler, ulaştırma vs. ruhsat ve yetki belgesi verilmesinde yabancılara karşı daha fazla güçlük çıkarılabilmektedir.
- Özel ithal izni gereken malların listesi karmaşık ve çok uzundur.
- Referans fiyatı uygulamalarında aşırı şekilde takdir yetkisi kullanılmaktadır.
- Gümrük vergilerinin alınması, riziko değerlendirmesinde ve kontrollerde eksiklikler vardır.
- Yeterince şeffaflık uygulanmamaktadır.
- Gümrük çalışanlarının bilgi donanımları ve buna bağlı olarak eksiklikleri vardır.
- Bütçe gelirlerini arttırmak için, kısa süreli hedefler tayin edilmekte, bu hedefe ulaşılması için önemli malların ithalatında tarife üstü engeller konulmaktadır.
- Standartlarda karmaşık usuller uygulanmaktadır.
- Gümrük kontrol tekniklerinde eksiklikler bulunmaktadır.

5.6. Dış Ticarete İlişkin Diğer Uygulamalar ve Mevzuat

5.6.1 Ürünlerin Paketlenmesi ve Etiketlenmesine İlişkin Hususlar

a) Paketleme ve Ambalajlama

Tüketim için gıda ürünlerinin ambalajlanmış olması gerekmektedir. Hammadde olarak kullanılan bazı ürünler, ambalajlanmamış da olabilir. Ambalaj insan sağlığına zararlı olmamalıdır. Ambalaj, gıda ürününü kirlilikten ve kalitesi ile gıda değerini düşüren etkenlerden koruyarak, nakliyat, ticaret ve kullanıma uygun hale getirmelidir. Gıda ürününün ambalajı, ambalaj açılmadığı veya bozulmadığı sürece (belirli süreler içinde) gıda ürününün değişmezliğini temin etmelidir. Gıda ürünleri, akitler arasındaki anlaşmaya veya gıda mevzuatına uygun olarak, tüketicilerin ihtiyaçlarına göre farklı büyüklükteki birimlerde, niteliklerine göre ambalajlanmalıdır.

Genel olarak ürünün türüne göre ambalaj aşağıdaki hususları taşımalıdır:

- Ürünün ismi Arnavutça dahil başka bir dilde de isimlendirilebilir.
- Üreticinin ismi,
- Ürünün hacmi veya net ağırlığı,
- Üretim tarihi,

- Kalitenin korunması için son kullanma tarihi.
- Ürünün üretiminde kullanılan hammadde, yardımcı madde ve diğer maddeler açıklanmalıdır.
- Eğer ürünün kalitesi ve değerlerini etkiliyorsa, korunma özel koşulları ve kullanma kılavuzu.
- Hayvansal ürünler, doğrudan veya ambalajlarında Veterinerlik Müdürlüğü'nün mührünü taşımaktadır.

Gıda ürünleri ithal edilmişse, açıklandığı şekilde Arnavutluk'taki yasalara uygun olarak ambalajlandıktan sonra ancak dağıtımları yapılabilir.

b. Etiketleme

Gıda Ürünlerinin Etiketlerine aşağıdaki bilgilerin konulması gerekmektedir:

1. Ürünün satış ismi
 2. İçindekiler
 3. Özel bileşimlerin miktarı
 4. Net ağırlığı
 5. Son kullanma tarihi
 6. Korunma ve kullanma bilgileri
 7. Üretici, ambalaj ve satış firmalarının bilgileri (Üçüncü kişilere satılsa bile Üretici, ambalaj, satış ve ihracat firmalarının bilgilerinin yazılması gerekmektedir)
 8. Menşe ülke detayları veya ithal edilen ülke bilgileri.
 9. Gerekiyorsa kullanma kılavuzu.
 10. %1.2 den fazla alkol içeren içkiler için alkol hacminin bilgileri
- ✓ Gıda ürünleri önceden paketlenmişse, yukarıdaki bilgilerin ambalajda veya ambalaja yapıştırılan bir etiket üzerine yazılması gerekmektedir.
 - ✓ İthal edilen ürünler için, ürünün adı, özellikleri (içindekiler, içeriği vs.), kullanma bilgileri, korunma bilgileri (25 derece, çocuklardan uzak tutunuz vs.), son kullanma tarihi, ithalatçı şirketin adı ve adresi. Bilgiler Arnavutça dilinde ve orijinal etikette veya sonradan yapıştırılmış etikette yer almalıdır
 - ✓ İlgili kurum:

Adı: Tarım, Gıda ve Tüketicinin Korunması Bakanlığı

Kalite, Gıda Güvenliği ve Tüketicinin Korunması Müdürlüğü

Adres : Rr."Deshmoret e Kombit", No.2, Tirana

Tel/Faks : +355 222 6551 / 75157

Uzman : Irma Bregasi

E-Posta : ibregasi@yahoo.com

Web : <http://www.mbumk.gov.al>

Tekstil ve Konfeksiyon Etiketlerine Aşağıdaki Bilgilerin Konulması Gerekmemektedir:

- 1- Tekstil mallarının ithalatında Arnavutça etiket gerekmemektedir. Eğer firma daha iyi bir izlenim bırakmak isterse, malın üzerine Arnavutça tercümesini yapıştırabilir.
- 2-Eğer tescilli bir marka ise, iç etikette veya karton fiyat etiketinde sadece marka isminin yazılması yeterli olacaktır. Ama marka tescilli değilse üretici firmanın bilgilerinin yazılması gerekmektedir.
- 3-Arnavutluk'ta ISO standart sembolleri kullanılabilir.
- 4- Arnavutluk'ta Standart Olcu sistemi kullanılmaktadır. Yani metre için (m), kilogram için (kg) şeklindedir.
- 5-Dış ambalajda firma logosunun ve bilgilerinin yazılması gerekmektedir.

c) Markalama

15.08.1994 tarih ve 379 sayılı “Sanayi Mülkiyet ve Objeler için Patent Bürosu'nun Tarifeleri” Bakanlar Kurulu kararına göre, ticari markalar hakkındaki hususlar aşağıda sunulmuştur.

d) Marka Tescili

Marka kaydı için talep, ücretsiz verilen FO1/94 M formuna göre yapılır ve talebi sunan kişi tarafından imzalanır. Form, patentler için yetkilendirilmiş vekil tarafından imzalanamaz. Mallar ve hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırmasının bir veya daha çok sınıfına giren mal veya hizmetlere ait talep sadece tek bir markanın tescili için yapılır.

FO1/94 M formu, talep sahibi veya patentler için yetkilendirilmiş vekil tarafından iki nüsha şeklinde, posta, elden veya faksla Patent Bürosu'na gönderilir. Faksla gönderildiği zaman, talebi gönderen, faksı gönderdiği günden itibaren 1 (bir) ay içinde, patent bürosuna, talebi orijinal şekliyle sunmalıdır. Aksi takdirde faksla gönderilmiş olan talep, Patent Bürosu'na sunulmamış kabul edilir.

Talebin Patent Bürosu'na verildiği gün, inceleme memuru F11/94M formunda talebin numarasını ve ibraz saatini yazar. F11/94 M formu yoluyla talep sahibine, Patent Bürosu'ndan alınan evrakların tür ve sayısı ile talep numarasını, alım tarihi ve saatini bildirir. İnceleme memuru her bir markanın tescili için, talebin uyduğu tüm usulü içeren evrakların konulduğu bir dosya açar.

Yasanın 78. maddesine göre marka kaydı için talebin içeriğinin:

- a) Dilekçe sahibinin isim, adres ve vatandaşlığını,

- b) Yasanın 88. maddesine göre, temsilci varsa onunla ilgili bilgileri ve temsil yetkisini veren belgeyi,
- c) Patentlerin yetkilendirilmiş temsilcisinin ismini ve ilgili sicildeki kayıt numarasını ve temsil yetkisini veren belgeyi,
- d) Kaydı istenen markanın suretini ve üç fotokopisini,
- e) Belirlenmiş tarifenin ödendiğini ispatlayan evrakı,
- f) Öncelik istendiği zaman, ilgili kurumdan verilen öncelik beyannamesini veya marka kaydının istendiği mal ve/veya hizmetlerin sunulduğu serginin yetkili otoritelerden verilen sertifikasını,
- g) Markanın kolektif olduğu durumlarda, marka kullanım kurallarını,
- h) Mal ve hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılması'na göre, marka kaydı istenilen mal ve/veya hizmetlerin sınıflandırılmış listesini,

içermesi gerekmektedir.

Talebi sunan F11/ M 94 formuyla tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde, o zamana kadar talebe eklenmemişse, temsilcinin yetki belgesini ve ilgili kurumdan veya yetkili otoritelerinden öncelik beyannamesini ibraz etmek zorundadır. Aksi taktirde, ibraz tarihi olarak, talebi sunan tarafından evrakların tamamlandığı gün kabul edilecektir.

Talep ve ona eklenen diğer belgeler Arnavutça olmalı ve Patent Bürosu'na daktilo edilmiş vaziyette teslim edilmelidir. Markanın sureti, onun bir fotoğrafı olup, F01/94 M formunda bu amaçla belirlenmiş çerçeve içine konulur. F01/94M formuna eklenen diğer üç görüntü, F01/94M formuna konulanla aynı olmalıdır. İnceleme memuru, markanın herhangi bir suretini uygunsuz bulursa, talebi sunandan uygun bir suret isteyebilir. Suret, inceleme memurunun istendiği şekilde yapılamıyorsa, markanın ebadının küçültülmüş şeklinin bir kopyası gönderilmek zorundadır.

Patent Bürosu, ibraz edilen talebin ilanını, talebi sunana tebliğ tarihinden bir aylık süre içinde yapar.

İlanın içeriği şu şekildedir:

- a) ibraz tarihi,
- b) marka sureti,
- c) markanın kaydı istenilen mal ve/veya hizmetlerin listesi ile mal ve hizmetlerin uluslararası sınıflandırılmasına göre sınıf veya sınıflarının bir göstergesi,
- d) talebi sunanın isim ve adresi.

e) Ticarete Uygulanan Standartlar ve Kontroller

- Arnavutluk Standartları, S SH,
- Uluslararası Standartlar, ISO ve ISO/IEC
- Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Standartları, UN/ECE
- Avrupa Standartları, EN, CE

Standartlar Genel Müdürlüğü (DPS) Arnavutluk'ta tek Milli Standartlar Kuruluşudur. DPS, tarafların isteği ve anlaşması ile S SH Arnavut standartlarını tasarlar ve onaylar. Ayrıca, bu kuruluş EN Avrupa ve ISO uluslararası standartlarını S SH Arnavut standartları olarak onaylar.

f) Diğer Hususlar

Devlet kontrolü uygulama alanları

- Hammaddeler, mütemmim cüzler, teknolojik yardımcı maddeler ve gıdaların paketleme materyalleri.
- Yarı mamul ve mamul gıda ürünleri.
- Temizlik, dezenfekte, böceklere karşı kullanılan materyaller, ekipman ve süreçler.
- Gıda üretiminde kullanılan süreç, makine ve ekipmanlar.
- Paketleme ile sözkonusu ürünün uygunluğu.
- İşleme, gıda saklama ve ticaret koşulları.
- Kalite kontrol sistemi ve üretim güvenliliği.
- Ürünlerin üretimi ve ticareti hakkındaki evraklar.

Devletin kontrol organları şunlardır; Tarım ve Gıda Bakanlığı'nın Gıda ve Veterinerlik müfettişlikleri, Sağlık ve Çevre Koruma Bakanlığı Sağlık Müfettişleri ve Rekabet Kurumu

Müfettişlerin Görevleri

Devlet kontrol organları, gıda ürünlerinin ve üretimlerinin saklanması, ulaştırma ve ticaretleri süresince bunlarla iletişim halinde olan insanlar, objelerle materyallerin, tüketicinin sağlığı ve menfaatini korumayla, haklı piyasa rekabetine dair yasal normları uygulayıp uygulamadıklarını, belirlemekle görevlidirler. Teftiş konusu, nerede üretildiklerine bakmaksızın, tüm üretilen gıdalar, hammaddeler, yardımcı ve ticareti yapılan maddelerdir. Teftiş gıdanın üretimi, saklanması, dağıtılması ve pazarlanması safhalarını içerir.

Gıda müfettişi kontrol alanları

- a) Hammadde (bu yasadan veterinerlik müfettişliğine yetkiyle verilmiş olanlar hariç), ekler, teknolojik yardımcı maddeler, hazır ürünler, kalite göstergeleri bakımından beyan edilip, kabul olunanlar.
- b) Teknolojik olarak gıda üretimi için kullanılan objeler, süreçler, makine ve ekipmanlar.
- c) Paketleme ve pazarlama koşulları (etiketleme).
- d) İşleme, ulaştırma ve saklamada teknolojik koşullar.
- e) Üreticinin kalite kontrol sistemi.
- f) Teknik-teknolojik evraklar.

Veterinerlik müfettişliği kontrol alanları

- a) Hammadde, taze gıdalar (işlenmemiş), hayvan menşeli ürün ve altürünleri ile gıda kalıntıları.
- b) Hayvansal menşeli gıdaların üretildiği ve işlendiği gıda objeleri.
- c) Hayvansal menşeli gıdalarının taşıma vasıtaları, saklama ve depolama ortamları.
- d) Hayvansal menşeli işlenmemiş taze ürünlerin satıldığı pazarlar.

Garanti süresi; Ambalaj veya etikette yazılmış garanti süresi geçmiş olan gıda ürünü, dağıtımdan kaldırılır veya istisnai olarak bu ürün halk tüketimine uygun olduğu halde garanti süresini uzatarak (bir yasal düzenleme ile konulan kısa bir süre için), fakat daha düşük bir kaliteli mal şeklinde düşük bir fiyatla yeniden değerlendirme izniyle, dağıtılabılır.

Üreticide ürünlerin kontrolü; Üretici, üretimin tüm safhalarında gıda ürünlerinin kalite güvenilirliğini kontrol edip bildirmek zorundadır. Aynı zamanda teknoloji ve türlerine uygun olarak hazır ürünleri de kontrol edip bildirmelidir. Üretici, ürettiği gıdaların güvenlik garantisinden sorumludur. Üretici kalite kontrolünü kendi laboratuvarında, eksikliğinde ise yetkilendirilmiş diğer laboratuvarlarda yapar, sorunları bildirir ve bunları ortadan kaldırmak adına tüm tedbirleri almak durumundadır.

5.6.2 Vergi Mevzuatı

Arnavutluk Cumhuriyeti'nin vergi ve tarife rejimi yasa, yönerge, yönetmelik ve diğer ülkelerle yapılan vergi anlaşmalarında belirlenen süreçler, hesaplar, yöntemler ve vergi kontrol metodlarından oluşmaktadır. Ülkedeki hızlı ekonomik büyümeden dolayı, vergi mevzuatında düzenleme ihtiyacı yaşanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için www.tatime.gov.al web adresine başvurulması önerilir.

a) Doğrudan Vergiler

Gelir üzerindeki vergiler; şahsi kazanç üzerindeki vergiler, kazanç üzerindeki vergiler, kaynağından alınan vergiler.

Emlak vergileri; tarım arazisi üzerindeki vergiler, binalar üzerindeki vergi.

Vergi Oranları: Arnavutluk Cumhuriyeti'nde tüzel ve gerçek kişiler, aşağıdaki vergilerle mükelleflerdir.

Tablo:10 Genel Vergi Oranları

Vergi Çeşidi	Vergi Oranı
Kazanç Vergisi	%10
Kişisel Gelir Vergisi	Kademeli Vergilendirme % 1- % 20
Kaynak Vergisi	%10
KDV	%20

Kaynak 10: Drejtoria E Pergjithshme E Tatimeve

Kazanç Vergisi; Ticari kayıt defterleri kullanan ve KDV ödeyen bütün şirketler (yerli veya yabancı) kazanç vergisine tabidirler. Ülke içinde yerleşik vergi mükellefi, sadece Arnavutluk Cumhuriyeti toprakları içinde oluşan gelirler için yükümlüdür. Bir tüzel kişinin, ülke içinde yerleşik vergi mükellefi sayılabilmesi için: Arnavutluk sınırları içinde daimi ikametgaha ve karlı ve aktif bir ticari işletmeye, sahip olması gerekir. Kazanç vergisi oranı % 10'dur. Kazanç vergisi, 19/01/1993 tarihli ve 7661 sayılı yasaya ve Maliye Bakanlığı'nın çıkardığı diğer düzenlemelere, uygun olmalıdır. Arnavutluk Cumhuriyeti'nde vergilendirmeye tabi olacak kazancın belirlenmesinde, vergi mükellefi tarafından belgelerle ispatlanması ya da bu yasada belirtilen kısıtlamalar grubuna girmesi durumunda, kazanç arayışı ve kazanç amaçlı işlemler, masraf olarak düşülür. Vergilendirmeye ilişkin temel belgeler şunlardır: KDV'li fatura, basit vergi faturaları veya Maliye Bakanlığı'nca belirtilen şartlara uygun diğer belgeler.

Katma Değer Vergisi (KDV); Katma Değer Vergisi şu durumlarda ödenir:

-Arnavutluk Cumhuriyeti topraklarındaki ekonomik faaliyetinin bir parçası olarak, vergilendirmeye tabi olan tüm mallar ve hizmetlerin, vergiye tabi kişi tarafından alınması halinde,

- Arnavutluk Cumhuriyeti'ne yapılan tüm malların ithalatında,

Kaydın en alt sınırı, her takvim yılı için 5 milyon Lek ya da 5'nci maddeye dayanarak Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek herhangi başka bir miktardır. Avukat, noter, eczacı, doktor, dişçi, muhasebeci, mimar vs. hizmetler için ise kaydın alt sınırı 2 milyon Lek'tir.

İthalat ve ihracat faaliyetinde bulunan bütün gerçek ve tüzel kişiler KDV'yi ödemek için zorunlu kayda tabi tutulmuşlardır.

İthalat ve ihracat yapan, kişisel, merkezi ve yerel yönetimler, sosyal, siyasi ve uluslararası kuruluşlar, diplomatik misyonlar vb. gibi diğer şahıslar, ciro rakamlarına bakılmaksızın zorunlu kayda tabi tutulurlar. İthalat ve ihracat yapan kişilerin, vergi numarasının (NIPT) teslimiyle vergi işlemleri başlatılacaktır. Genel ciro rakamları, alıcı tarafından ödenen toplam fiyat, vergiler ve cezalar hesaplanarak belirlenir.

KDV beyanı ve ödeme formu iki kopya doldurulur ve vergi mükellefi, son ödeme tarihinden itibaren 14 gün içinde, anlaşmalı bankaya ödemeleri gerçekleştirir. Yasada başka şekilde belirtilmedikçe, KDV % 20 olarak uygulanır. Vergilendirme, malın fiyatı üzerinden belirlenir. Aşağıdaki işlemlerde KDV vergilendirmesi uygulanmamaktadır:

- Mali hizmetlerin sağlanmasında,
- Arnavutluk Bankası'nın altın, banknot ve döviz arzında,
- Posta hizmetinde kullanılan posta pulları ve benzeri pullarda,
- Kar amacı gütmeyen kuruluşların faaliyetlerinde,
- Diplomatik misyonların faaliyetlerinde,
- Petrolle ilgili bazı faaliyetlerinde,
- Eğitim hizmetlerinde,
- İlaç ve hastane donanımlarında,
- Dergi, gazete ve bunlarda kullanılan reklam hizmetlerinde.

Kaynak Vergisi; Arnavutluk Cumhuriyeti'ndeki tüm mukimler; merkezi ve yerel yönetimler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve Yasa tarafından tanımlanmış diğer şahıslar, Arnavutluk Cumhuriyeti'nde bir kaynak tarafından oluşan aşağıdaki ödemelerde, toplam miktarın % 10'u stopaj vergisiyle yükümlüdürler.

Vergi Matrahı

Vergilendirilebilir gelirler, 19/01/1993 tarihli ve 7661 sayılı yasaya ve Maliye Bakanlığı'nca çıkarılan alt düzenlemelere uygun olarak, bilanço ve ekleriyle kesinleşir. Kazançlar veya diğer net gelirler ile mahsup edilebilir giderler ve brüt gelirler arasındaki farklardır. Vergi yılı, takvim yılına uygun olarak, 1 Ocak'ta başlar ve 31 Aralık'ta biter.

Mahsup Edilebilir Giderler

Bölgenin diğer ülkelerinde olduğu gibi, vergilerden mahsup edilen giderler, vergiye tabi gelirleri üretenlerdir. Giderler, aşağıdaki hallerde mahsup edilebilir.

- Vergi mükellefinin geliri, olağan ekonomik faaliyetinden kaynaklanıyorsa.
- Bu giderlerin doğruluğunu onaylayan yeterli belgeler varsa.
- Cari hesaplara azalan net varlıklar olarak yansıtılıyorsa.

Kişisel Gelir Vergisi

Dünyada nerede üretilirse üretilsin, tüm gelirler için, Arnavutluk'ta mukim tüm şahıslar vergiye tabidir. Ancak, Arnavutluk'ta mukim olmayanlar, sadece Arnavutluk sınırları içinde elde ettikleri gelir için vergi mükellefi olurlar.

Tablo:11 İşgücü'nün Şahsi Gelir Vergisi

Vergilendirilebilir Gelir (Aylık)	Vergi Oranı (%)
0-10 000	% 0
10 001- 30 000	% 10
30 001 +	% 10

Kaynak 11: Drejtoria E Pergjithshme E Tatimeve

Tüketim Vergisi (Özel Tüketim Vergisi)

Tüketim vergileri belirli yüksek tarifeli mallar kategorisinde uygulanan vergilerdir. Genellikle, tüketim vergileri sağlığa zararlı malları, lüks malları ve çevreyi kirleten malları kapsamaktadır.

Arnavutluk'ta tüketim vergileri

- Petrol ürünleri.
- Alkollü içecekler, bira, şarap, vb.
- Tütün ve yan ürünleri.
- Kahve.
- Meyve suyu ve alkolsüz içecekler.
- Kozmetik, parfümeri ve tuvalet eşya.

OIA'nin yururluge girmesinden sonra bu vergi turunde de degisiklige gidilmistir. 2011 de yapilan son degisiklige gore sektorun buyuklugu ve sagladigi yuksek isgucu potansiyeli nedeniyle bira tuketim vergisi dusurulmustur. Ama diger taraftan, hükümet aslında çeşitli sektörlerde hammadde olarak kullanılan bazı yakıt malların tüketim vergisinde artış kararı almıştır. Alınan bu karar tartışmalara neden olmakla birlikte yarattığı çevre kirliliğinin yüksek

olması sebebiyle savunulmuştur. Tüketim vergileri ve uygulanan advoralem değerleri hakkında ayrıntılı bilgi için:

[http://www.tatime.gov.al/gdt/Excise Duties in Republic of Albania.aspx](http://www.tatime.gov.al/gdt/Excise%20Duties%20in%20Republic%20of%20Albania.aspx) web adresine başvurulması önerilir.

b) Milli Vergiler

- Arnavutluk Cumhuriyeti'ndeki Liman Vergi Oranları

Arnavutluk Cumhuriyetinde uygulanan Deniz Limanı Vergisi 1 (Bir) Avro'dur.

- İkinci El Arabalar İçin İthalat Vergisi

Agustos 2011'den itibaren arabalar için ithalat ve satış vergisi kaldırılmıştır. Yeni kanunda gümrük ve diğer vergiler yıllık taksitler halinde geri ödenecek bir sistem şekillendirilmiştir. İthalat dahil olmak üzere tüm otomobil vergileri birleştirilip her sene zorunlu olan ruhsat kaydında ödenecektir.

Araçların vergisi aşağıdaki formüle göre hesaplanmaktadır:

Yakıt turune göre sabit tutarı* x Motor Silindir Hacmi x Üretim Yılı Katsayısı*** =Yillik Vergi**

* Benzinli motorlu araçlarda yıllık sabit vergi oranı 20 lek olmuştur. Dizel motorlu araçlarda bu oran 25 lek olmuştur.

** Motor silindir hacmi, santimetre küp olarak yakış kapasitesine göre hesaplanmaktadır.

***Araç yaşı Arnavutluk'a giriş tarihi ile üretim tarihi arasındaki farkla belirlenir. Araba yeni üretim ise ilk 3 yılında üretim yıl katsayısı 0 hesaplanacaktır. Sonraki senelerde yükselen bir çizgi gösteren bu oran 3 yılından sonra küçük arabalar için 0.18 düzeyinden başlayacaktır. Sonraki her yıl için bu oran 0.02 artacaktır. Büyük arabalar için ise Üretim yılı katsayısı 0.20 den başlayıp her sene 0.02 oranında artacaktır. 24 yaşından büyük arabalar için yıllık artış oranı küçük arabalarda 0.04, otobüsler için ise 0.03 olacaktır. Kamu hakkında daha detaylı bilgi için www.qpz.gov.al web adresine başvurulması önerilir.

- Madencilik Vergileri

Arnavutluk'ta madencilik sektöründe faaliyet gösteren şirketler veya maden çıkartma lisansı alanlar Arnavutluk devletine madencilik vergisi ödemek zorundadır. Madencilik vergisi aylık hesaplanır ve ihracat yapıldığı anda ödenir. Madencilik vergisinin % 25'i, madencilik faaliyetinin bulunduğu yerel idareye gider. Hükümet 2010'da önceki yıllarda pazar fiyatına göre değişen madencilik vergisi yerine sabit vergilerde hüküm kılmiştir. Buna örnek olarak,

önceki yıllarda pazar satış fiyatına göre %4 - %5 oranında değişen demir vergisi %5 olarak sabitlenmiştir.

Tablo:12 Madencilik Üzerindeki Vergilere İlişkin Oranlar

<u>Grup No:</u>	<u>Vergi Türü</u>	<u>Vergi (%)</u>
1. Grup	Metal madenleri	4-10
2. Grup	Metal olmayan madenler	4
3. Grup	Bitüm ve Kömür	5-6
4. Grup	Maden ve İnşaat Malzemeleri	4-7
5. Grup	Değerli Taşlar	10
6. Grup	Opal ve yarı değerli taşlar	10
7. Grup	Gaz ve dizel	10

Kaynak 12: Drejtoria e Pergjithshme e Tatimeve

Tablo:13 Damga ve Pul Vergisi

<u>Vergi Türü</u>	<u>Vergi Tutarı</u>
Ülke içerisinde kullanılan "Doğum Belgesi"	50 lek
Evlilik Öncesi Belge	200 lek
"Doğum Belgesi"- Yabancı dilde	200 lek
"Evlenme Belgesi"- Yabancı dilde	200 lek
Arnavut vatandaşlığı alındıktan sonra	2 000 lek
"Yabancı Uyruklu Vatandaşların Kaydı"	
"Adi / Soyadı Değişirme İşlemleri"	1 000 lek
Evlenme belgesi pul vergisi	1 000 lek
Aile ayrımı/ birleşimi işlemleri	1 000 lek

Kaynak 13: Drejtoria e Pergjithshme e Tatimeve

- Yıllık Balıkçılık Faaliyeti Vergisi

Balıkçılık lisansının alınmasından sonra bu verginin ödenmesi zorunludur. Vergi ödenmeden lisans geçerlilik kazanmaz.

Gemi balıkçılığı (bir gemi için) (Yıllık vergiler türe göre değişmektedir. Ayrıntılı tarifeler için www.tatime.gov.al adresine başvurulması önerilir). Hafif malzeme kullanarak yapılan esnaf balıkçılığı için 5.000-20.000; spor balıkçılığı için; gemi kullanarak (bir gemi için) 40.000 Leke, akuakültür için 1.000-10.000 Leke ödenmek zorundadır.

-Oyun Salonu, Kasino ve Hipodromlarda Düzenlenen Sportif Yarışlar İçin Kayıt Vergisi:

Bu vergi, her faaliyetin başlangıcında, kayıta ödenir. Faaliyetin başlaması için. Televizyon ve geleneksel piyango, sportif kumarhaneler, pist yarışları için 2.000.000 Lek. Elektronik Kasinolar için 1.000.000 Lek tutarında vergi ödenmek duurmundadır.Lisans Alınması İçin ; milli piyango için 300 000 000 Lek, Kasinolar için Tiran için 1 000 000 000 Lek, Turizm Bölgeleri, 300 000 000 Lek.

c) Hizmet Tarifeleri

- Ehliyet vergisi
- Radyo-Televizyon kullanım vergisi
- Konsolosluk hizmetleri (Dışişleri Bakanlığı veya yurt dışındaki Büyükelçilikler tarafından yapılan hizmetler için)
- Adalet Bakanlığı, adli makamlar, noterler, tapu daireleri ile mülki idareler tarafından verilen hizmetlere ve yapılan işlemlere ilişkin vergiler
- Yıllık Radyo ve Televizyon iletim hizmetleri vergisi
- Posta ve Elektronik hizmetleri vergisi.

d) Yerel Vergiler

- Küçük şirket vergisi
- Mülkiyet vergisi (Bina ve arsa vergisi)
- Konaklama (Otel, pansiyon v.b.) vergisi
- Altyapı vergisi (Yeni inşaatlarda)
- Mülkiyet hakkının değişimi vergisi
- Yıllık araç kayıt vergisi
- İlan-reklam vergisi
- Geçici vergiler

6. ARNAVUTLUK DIŞ TİCARETİNİN YAPISI

a. Arnavutluk Dış Ticaretinin Genel Durumu

Arnavutluk'un 2010 yılı dış ticaret hacminde, 2009 yılının yavaşlamasından sonra, hem ihracat hem ithalattaki büyüme oranlarında büyüme kaydedilmiştir. Dış ticaretteki bu olumlu gelişme, 2010 yılının ilk aylarından itibaren başlamış, 2010 yılının dış ticaret verilerinde de, özellikle ihracatta gözle görülür bir şekilde hissedilmiştir. 2010 yılında Arnavutluk'un toplam dış ticareti 641,200 milyon Lek olurken, 2009 yılı verileriyle karşılaştırıldığında (534,546 milyon Lek), yaklaşık % 20 artış görülmüştür. 2010 yılında ithalat 480,191 milyon Lek'e ulaşmış, 2009 yılıyla karşılaştırıldığında (431,107 milyon Lek) yaklaşık %11.4 luk bir artış kaydetmiştir.

Tablo:14 Arnavutluk'un Dış Ticareti (Genel) (Milyon ABD Doları)

Yıllar/Tutar	İhracat	İthalat	Ticaret Hacmi	Ticaret Dengesi	İhracat/İthalat (%)
2004	603	2.194	2.798	-1.591	27,5
2005	656	2.477	3.133	-1.821	26,5
2006	793	2.916	3.709	-2.123	27,2
2007	1.069	4.168	5.237	-3.098	25,6
2008	1.354	5.279	6.633	-3.925	25,6
2009	1.091	4.555	5.646	-3.464	24
2010	1.610	4.801	6.412	-3.191	33,5

Kaynak : ACIT (2010 ; 16)

2010 yılı boyunca, ihracat (Lek bazında), 2009 yılının son aylarındaki olumlu trendini sürdürmüştür. 2002 yılından beri ihracat güçlü, olumlu ve sabit bir artış trendi takip etmiş, fakat ithalat odaklı yapı, krize karşı daha savunmasız hale gelmiştir. Emek yoğun ve hammadde ithalatına dayalı fason üretimle sürdürülen ihracat, talep daralmasından ciddi şekilde etkilenmiştir. Avrupa ortaklarında söz konusu sektörlerinin iyileşmesiyle birlikte, 2009 yılının sonunda buyuyen ihracat akisi 2010 yılında aynı trend ile devam etmiştir.

2009 yılına kıyaslandığında 2010 yılında toplam ihracat, % 55.7 artarken, 161,009 milyon Lek olmuştur. En fazla artış, 2010 yılının ilk yarısında yaşanmış, ve yılın ikinci yarısında ise artmaya devam etmiştir. Metal ve elektrik enerjisi ihracattaki önemli artışın etkisi olmuştur.

İthalatta da, önceki yıllarla karşılaştığımızda artış görülmektedir. İç talebin az da olsa artışını yansıtmaktadır. Tüketicilerin talepleri yıl boyunca nispeten istikrarlı bir artış göstermiştir. 2010 yılının ilk yarısında azalmaya dair işaretler olsa da, özellikle de altyapı projelerinde, yüksek kamu harcamalarıyla düzelme sağlanmıştır. İthalatın her zamanki

döngüsü 2010 yılında da tekrarlanmış, yılın başında ve yaz süresince ülke içerisinde üretilen tarım ürünlerinin piyasaya girmesiyle azalan ithalat, yıl sonunda tüketicilerin taleplerinin artmasından dolayı artış göstermiştir. Fakat, ithalat 2010 yılı boyunca benzer artışla karşılaşmıştır. 2010 yılının Ağustos ayı, 2009 yılının Ağustos ayıyla karşılaştırıldığında en fazla artış yaşanan ay olmuştur. Arnavutluk'un 2010 yılının sonundaki dış ticaret açığı, 319.182 milyon Lek olmuştur. İthalattaki artış, bütçe açığının büyümesindeki en önemli faktörlerin biri olmuştur.

6.2 Arnavutluk Dış Ticaretinin Yapısı

6.2.1 Temel Özellikler

Arnavutluk'un dış ticaret yapısının, 2009 yılıyla karşılaştırıldığında değişmiş olduğu görülmektedir. 2010 yılında ihracat, toplam ticaretin % 25.1'ini oluştururken, 2009 yılına göre % 6 artmıştır. 2010 yılında, 2009'a kıyasla toplam dış ticarete % 20'lik bir artış gerçekleşmiştir. (% 9.1 Dolar bazında, % 14.5 Euro bazında). Toplam ihracat 2010 yılında 161.009 milyon Lek'e ulaşırken, Lek bazında % 55.7'lik bir artış görülmektedir. Bu artış, Dolar bazında % 41.4, ve Euro bazında ise % 48.7'tür.

Toplam ithalatta 480.191 milyon Lek ile yaklaşık % 11.4'lik bir artış görülmüştür. Bu artış Dolar bazında % 1.3 olurken, Euro bazında ise % 6.4 olarak gerçekleşmiştir.

2009 yılına kıyasla 2010 yılında ihracatında en fazla artış yaşanan ürünler; metaller, maden ürünleri, petrol, elektrik enerjisi, deri ve deriden mamul ürünler ve savaş gereçleri olmuştur. Diğer taraftan, düşüş yaşanan ürünler ise, kimyasal ve plastik ürünler olmuştur. Başlı başına önemli bir sektör olan ayakkabıcılık sektörü de toplam ihracatın %16'ni oluşturmuş, ayrıca ihracatında % 26.7'lik bir artış yaşanmıştır. Tekstil ürünlerinin ihracatı ise, % 7.1'lik bir artış göstermiştir.

2009 yılına kıyasla, 2010 yılında ithalatında en fazla artış yaşanan ürünler; ayakkabı, hazır gıda, deri ve ahşap ürünler olmuştur. İthalatında düşüş yaşanan ürünler ise mekanik ürünler, elektrikli makine ve ekipmanları olmuştur. Aşağıdaki tabloda ihracat ve ithalat değerleri hakkında daha detaylı bilgi yer almaktadır.

Tablo:15 İhracat ve İthalatta İlk 20 Sektör

No	Ürünler	İthalat	Toplam	Artış	İhracat	Toplam	Artış
		Değeri	İçindeki Payı	Oranı	Değeri	İçindeki Payı	Oranı
		(Min Lek)	(%)	(%)	(Min Lek)	(%)	(%)
1	Canlı hayvanlar: Hayvansal ürünler	15,041.0 9	3.10%	7%	2,288.06	1.40%	28.30 %
2	Sebzeler	24,888.5 3	5.20%	18.90 %	3,249.79	2.00%	23.30 %
3	Hayvan iç yağları, bitkisel yağlar ve ürünleri.	5,682.20	1.20%	9.5	105.09	0.10%	160.40 %
4	Hazır gıda: İçecek, alkollü içkiler ve tütün	41,671.2 1	8.70%	20.7	3,665.61	2.30%	20.70 %
5	Madencilik	73,791.3 0	15.40%	19.3	44,817.3 1	27.80%	117.10 %
6	Kimyasal ürünler ya da katkı maddeleri	38,269.2 0	8.00%	12.40 %	440.92	0.30%	- 30.40 %
7	Plastik ve ürünleri, araba lastiği.	18,191.2 5	3.80%	7.50%	1,082.64	0.70%	-4.90%
8	İslenmemiş ve islenmiş deri ve mantolar.	8,408.38	1.80%	21.60 %	2,569.81	1.60%	68.80 %
9	Ahşap ve ahşap ürünleri, odun kömürü, mantar tapa ve ürünleri.	7,313.11	1.50%	5.90%	1,589.04	1.00%	24.20 %
10	Ahşap ya da diğer lifler.	13,299.0 6	2.80%	26.10 %	3,202.66	2.00%	48.40 %
11	Tekstil ve tekstil ürünleri	36,866.4 6	7.70%	12.60 %	30,274.6 6	18.80%	7.10%
12	Ayakkabı ve şapka, semsiye ve benzeri.	9,412.73	2.00%	39.70 %	25,414.9 9	15.80%	26.70 %
13	Taş, alçı taşı, çimento ürünleri.	15,128.7 0	3.20%	9.00%	896.83	0.60%	4.70%
14	Doğal ya da islenmiş inciler, mücevherat.	702.05	0.10%	29.10 %	408.2	0.30%	34.30 %
15	Temel metaller ve ürünleri.	61,579.7 2	12.80%	16.70 %	31,500.6 0	19.60%	164.20 %
16	Mekanik, elektrikli makine ve ekipmanlar.	68,234.9 1	14.20%	-3.50%	5,987.24	3.70%	28.40 %
17	Araçlar	24,774.2 5	5.20%	- 11.10 %	518.01	0.30%	14.60 %
18	Optik, fotografik, sinematografik ürünler.	7,253.44	1.50%	55.00 %	142.76	0.10%	-6.80%

19	Silah ve savaş malzemeleri ve onların donanımı	304.32	0.10%	16.30	388.09	0.20%	919.00
				%			%
20	Diğer mamuller.	9,126.08	1.90%	2.70%	2,317.46	1.40%	25.80
							%
21	Sanat çalışmaları, koleksiyon ve antika	184.01	0.00%	32.40	148.82	0.10%	2614.3
				%			0%

Kaynak : ACIT (2010 ;21)

2) İhracatın Yapısı

Tekstil, madencilik sektörü, adi metaller ve ayakkabıcılık ihracatta en önemli paya (80'den fazla) sahip sektörlerdir. Geçen sene ile farklı olarak toplam ihracatın % 28'ini, yani en yüksek paya sahip olan sektör madencilik ürünleri (petrol ve elektrik enerji dahil) olmuştur.

Tekstil ürünleri 2010 yılındaki ihracatın %18.8'ini oluşturmuştur. Her ne kadar tekstil ürünlerinin ihracatı % 7.1'lik bir artış yaşasa da, toplam ihracat hacmi karşılaştırmalı payında % 9 puanlık bir düşüş görülmüştür.

Ayakkabıcılığın 2010 yılı toplam ihracatı içindeki payı % 15.8 olurken, % 4 puanlık bir düşüş olmuştur. Bu seneki olumlu trende ve önlemlerine rağmen bu iki ürün grubu geçen sene azalan bir trendle ihracattaki gücünü az da olsa kaybetmiştir.

2009 yılıyla karşılaştırıldığında madencilik ürünleri, 2010 yılının toplam ihracatını % 27.8'sini oluşturarak % 8 oranında artmıştır. 2010 yılında mineral ürünlerin büyüme oranı ise % 117 olmuştur. Mineral ürünlerin toplam ihracattaki payı % 20'ye ulaşmıştır. Göreceli paydaki bu artış, 2009 yılında söz konusu sektördeki sadece % 1.5 oranındaki artıştan kaynaklanmıştır.

Adi metaller 2010 yılı toplam ihracatı içindeki payı %19.6 olurken, % 8 puanlık artış görülmüştür. Toplam ihracatta artış oranı, ihracattaki artışa bağlı olarak yükselmeye devam etmiştir ve 2010 yılında adi metallerin ihracatı % 164.2 oranında artmıştır.

Tarım ürünleri ihracatı önceki yıllardaki gibi artmaya devam etmiştir. Canlı hayvan, hayvansal ürünler ve hazır gıdalar 2009 yılına göre artmasına rağmen, toplam ihracatındaki payı düşük kalmaya devam etmiştir.

En fazla ihraç edilen 10 ürün yukarıda bahsi geçen ürün gruplarının altında yer almaktadır. Madencilik ürünleri, tekstil, ayakkabıcılık ve metaller, toplam İhracatın % 47'sini oluşturmaktadır. Geçen yıl olduğu gibi, en fazla ihraç edilen ürünler değişmemiştir.

Petrol yağları ve elektrik enerjisi en fazla ihraç edilen ürünler olmuştur. En fazla ihraç edilen 10 ürün arasında en fazla büyüyen bu iki ürün grubu olmuştur. En fazla ihraç edilen ürün petrol yağlarının değeri, 2009 yılıyla karşılaştırıldığında % 115 oranında artmıştır. İkinci en fazla ihraç edilen ürün özelliğindeki elektrik enerjisi ise % 269 oranında artmıştır. Üçüncü en fazla ihraç edilen ürün olan ayakkabıcılık sektöründe ise % 16'lık bir artış görülmüştür.

Tablo:16 2010 Yılında En Fazla İhraç Edilen On Ürün (Mil Lek)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010
27090	Benzin ve katran yağları	1,753.8	5,325.2	6,238.25	7,878.02	16,956.9
0		8	8			7
27160	Elektrik Enerjisi			354.36	2,868.37	10,573.0
0						2
64061	Ayakkabı yüzü ve parçaları	10,811.	10,190.	8,339.43	7,703.41	8,964.98
0		39	41			
26100	Krom cevheri ve konsantresi	166.01	4,493.6	5,514.02	4,028.76	8,045.07
0			0			
72071	Enine kesitleri dikdörtgen (kare dahil) şeklinde olup genişliği Ağırlık itibariyle %0,25'den az karbon içerenler Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	0.13	0.99			7,434.86
1						
62034	Erkek ya da erkek çocuk pantolonları.	5,832.6	6,767.6	6,478.63	4,987.37	5,909.90
2		0	7			
72142	Güçlendirici beton kalıpları ve çubukları	1,128.7	2,633.9	6,210.04	3,865.29	5,372.47
0		7	8			
83014	Ham maddenin diğer zincirleri	2,350.2	3,526.8	3,906.45	3,715.78	4,506.07
0		3	6			
62052	Erkek ya da erkek çocuk pamuk gömlekleri	2,837.6	3,197.9	3,471.01	3,479.88	3,909.62
0		4	4			
25232	Portland çimentosu	77.43	401.83	1,478.29	1,566.47	3,487.34
9						
En fazla ihraç edilen 10 ürünün toplam değeri		26,458.	36,537.	41,990.5	40,093.3	75,160.3
		08	65	0	4	0
Toplam İhracat		77,441.	97,155.	112,539.	103,438.	161,008.
		33	07	01	84	59
İlk 10 ürünün toplam içindeki % payı		34	38	37	39	47

Kaynak : ACIT (2010 ;22)

Tablo :17 Değerleri en fazla değişen ihrac ürünleri (Mil Lek)

Kodu	Açıklama	2009	2010	Karşılaştırmalı (%)
EN YÜKSEK ARTIŞ KAYDEDEN İHRAÇ ÜRÜNLERİ				
720711	Ağırlığı < 25 c , eni < 2X kalın olan , yarı bitirilmiş , i/nas,rect/sq,cross-sect		7,434.86	
720250	Ferro-krom		211.70	
410691	Kurutulmuş deri	0.19	186.64	96,864.00
640340	Diğer ayakkabılar (metalden koruyucu burnu olanlar)	8.31	2,871.35	34,466.00
740322	Bakır -kalay esaslı alaşımlar (bronz)	2.35	408.37	17,309.00
720241	% 4'ten fazla carbon içeren, rafine edilmemiş bakır	22.79	3,115.65	13,571.00
930630	Diğer fişekler ve bunların aksam ve parçaları:	3.21	379.84	11,736.00
760421	İçi boş alüminyum profiller	19.90	186.64	838.00
760120	Karışımışlı, işlenmemiş alüminyum	80.20	693.59	765.00
720449	Diğer döküntü ve hurdalar	274.34	2,188.91	698.00
252310	Klinker	73.44	491.44	569.00
610190	Dokumaya elverişli diğer maddeler	32.12	194.65	506.00
720249	Fero-krom hurdaları	57.16	314.06	449.00
491199	Resimler, gravürler ve fotoğraflar (Diğer)	224.31	1,005.87	348.00
271600	Elektrik Enerjisi	2,869.37	10,573.02	269.00
760200	Alüminyum hurdaları	273.48	921.97	237.00
EN YÜKSEK DUSUS KAYDEDEN İHRAÇ ÜRÜNLERİ				
610620	Kadınlar ve kız çocuklar için örme bluzlar, gömlekler, gömlek -bluzlar (Sentetik veya suni liflerden)	521.09	199.12	-62.00
640590	Lastik, plastik ya da deri içeriği olan tabanlı diğer ayakkabılar	3,565.36	2,032.44	-43.00
620341	Yünden veya ince hayvan kıllarından erkekler ve erkek çocuklar için pantolon ve kısa pantolon (orgu olmayan)	546.68	325.95	-40.00
620630	Kadınlar ve kız çocuklar için örme bluzlar, gömlekler, gömlek -bluzlar (pamuktan)	573.53	360.68	-37.00
621142	Kadınlar ve kız çocuklar için pamuktan diğer giyim eşyası	928.00	634.15	-32.00
611595	Pamuk külotlu çoraplar,taytlar, kısa ve uzun konçlu çoraplar, soketler (varis çorapları dahil) ve patik şeklinde çoraplar (örme)	408.62	282.96	-31.00

640320	Dış tabanı tabii köseleden ve yüzü ayağın üstünden geçip baş parmağa dolanan deri bir şeritten olan ayakkabılar	884.28	665.87	-25.00
640312	Kayak ayakkabıları , kuzey disiplini kayak ayakkabıları ve kar öfû için ayakkabılar	195.78	135.95	-21.00
610342	Pamuktan pantolonlar, askılı ve üst ön parçası olan tulumlar, kısa pantolonlar ve şortlar	349.98	282.73	-19.00
761090	Aluminyum saclar, levhalar, şeritler	204.53	169.56	-17.00
611020	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler ve benzeri eşya (örme, pamuktan)	392.59	336.36	-14.00
610721	Gece gömlekleri ve pijamalar (pamuktan)	208.68	180.07	-14.00
610821	Kadınlar ve kız çocuklar için pamuktan kombinezonlar, jüp veya jüponlar, slipler ve külotlar, gecelikler, pijamalar, lizözler, bornozlar, sabahlıklar ve benzeri eşya (örme)	2,058.09	1,781.04	-13.00
640391	Üstü deriden olan, bileği kapatan ayakkabılar	918.78	799.87	-13.00

Kaynak : ACIT (2010 ;23)

3) İthalatın Yapısı

İthalatın genel yapısı ihracatın yapısına göre daha fazla farklılık göstermektedir. 2009 yılına kıyasla, 2010 yılında sadece iki ürün grubunun ithalatında düşüş yaşanmıştır; **taşıt** ?araları ile mekanik ve elektrikli makine ekipmanları. Toplam ithalatta en yüksek paya sahip olan ürün grupları: mineral ürünleri (%15.4), elektrikli makine ve ekipmanları (%14.2) ve metaller (% 12.8)'dir. Diğer önemli ürün grupları ise; tekstil ürünler, hazır gıda ve kimyasal ürünlerdir.

Madencilik ürünlerinin 2010 yılındaki ithalatı 73,791 milyon Lek'e ulaşmış ve geçen yıla kıyasla %19.3 oranında artmıştır. Bu ürün grubunun içinden en fazla ithal edilen ürünler;, petrol ve elektrik enerjisidir. Bu yıl içinde mekanik ve elektrikli makinelerin ithalat değeri %3.5 oranında düşmüştür. Bu kategorinin altındaki önemli bileşenler makinelerin bakımı için kullanılan makineler, kablo gibi telekomünikasyonla alakalı ürünlerin yanısıra aynı zamanda klima, buzdolabı gibi beyaz eşya grubu ürünlerdir.

2010 yılında toplam ithalatta % 12.8 paya (2009 yılı ile aynı) sahip metallerin ithalatı, yaklaşık % 16.7 oranında artmıştır. Daha çok inşaat sektörü için talep edilen demir-çelik ve ürünleri bu kategorideki ithalatın büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu kategorideki demir atik ve hurdaları gibi ürünler, en çok ithal edilen alt gruplar olmuştur.

Arnavutluk'a en fazla ithal edilen 10 ürün, toplam ithalatın % 24'unu oluşturmaktadır. Bu ürünler, 2009 yılına kıyasla % 3'lük bir artış görülmüştür. En fazla ithal edilen ürünler değişik kategorilerin altında yer almaktadır: mineraller, adi metaller, ilaçlar, taşıtlar ve tarım ürünleri.

Bu ürünler elektrik enerjisi, yağlar, inşaat iskeleleri vs. üretiminde hammadde olarak kullanılmaktadır.

Aşağıdaki tablo 2010 yılında en fazla ithal edilen ürünler hakkında daha detaylı bilgi yer almaktadır. Diğer tablo ise 2010 yılında ithal edilen ürünlerin hangilerinde en çok değer kaybı ve değer artışı görüldüğünü göstermektedir. Madenli ürünler her iki tabloda da yer almıştır.

Tablo :18 2010 içinde en fazla ithal edilen on mal (mil LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010
271019	Yağ (ham olmayan) petrol ve katran minerali	19,055.76	22,443.04	30,686.09	20,984.70	34,837.06
300490	Diğer ilaçlar	4,711.78	7,631.47	8,434.73	9,858.66	12,629.25
271600	Elektik enerjisi	3,811.02	22,312.21	25,888.74	14,442.26	11,850.69
720449	Diğer döküntü ve hurdalar	883.60	3,708.37	3,758.93	3642.71	10,529.52
240220	Sigara	5,154.53	5,102.89	6,821.53	8,019.42	10,300.16
721420	Güçlendirici beton kalıpları ve çubukları	6,134.46	7,588.50	8,410.68	10,104.68	9,367.03
271011	Hacminin \geq %90 210C `de benzin ya da katran yağlarından hafif yağlar ve karışımlar	3,524.80	4,398.40	5,094.88	4,821.11	7,263.69
100190	Tohum vd.	3,778.86	6,548.60	7,979.39	5,289.28	7,006.51
870332	Dizel motor 2,500 cc'yi geçmeyenler.	4,242.65	6,267.44	6,194.88	6,006.76	5,463.40
410719	Deri	2,962.71	5,513.19	4,550.48	4,438.12	5,089.74
En fazla ithal edilen 10 ürünün toplam değeri		59,589.95	92,008.49	108,153.21	87,607.69	114,337.04
Toplam ithalatın değeri		298,278.57	377,446.70	439,083.21	431,107.43	480,191.00
En fazla ithal edilen 10 malin %'de payı		20%	24%	25%	20%	23.80%

Kaynak : ACIT (2010 ;24).

Tablo:19 Değerleri en fazla değişen ithal ürünleri (mil LEK)

Kodu	Açıklama	2009	2010	Karşılaştırmalı
En Yüksek Artış Değeri Olan Ürünler				
890690	Denizde seyretmeye mahsus olan savaş gemileri	0.22	303.31	139.739%
482090	Diğer kağıt veya kartondan kayıt defterleri	17.51	2,728.73	15.481%
270400	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok ve sömükok (aglomere edilmiş olsun olmasın); karni kömürü	7.13	461.44	6.371%
902214	Diğer cihazlar (tıbbi, cerrahi veya veterinerlik amaçlı kullanımlar için)	52.74	515.78	878%
730810	Köprüler ve köprü aksamı	115.21	911.21	691%
902830	Elektrik sayaçları	134.32	910.15	578%
271311	Kalsine edilmemiş petrol koku	289.88	1,838.78	534%
843143	Alt pozisyonlarındaki delme veya sondaj makinalarına ait aksam ve parçalar	107.49	500.77	366%
703100	Taze soğan	75.18	324.93	332%
902212	Bilgisayarlı tomografi cihazları	92.10	393.88	328%
551299	Ağırlık itibariyle %85 veya daha fazla devamsız akrilik veya modakrilik lifler içerenler	74.50	304.86	309%
850431	Gücü 1 kVA.yı geçmeyen diğer transformatörler	115.52	446.59	287%
940290	Tıpta, cerrahide, diş hekimliğinde ve veterinerlikte kullanılan diğer mobilyalar.	94.76	362.88	283%
731100	Demir veya çelikten sıkıştırılmış veya sıvı hale getirilmiş gazlar için kaplar	123.64	465.49	276%
853529	Gerilimi 1000 voltu geçen elektrik devrelerinin anahtarlanması	135.53	501.60	270%
852380	Diğer akıllı kartlar	528.64	1,816.33	244%
852329	Manyetik bantlar; manyetik diskler	246.25	845.78	243%
850423	Gücü 10 000 kVA.yı geçenler sıvı dielektrikli transformatörler	362.77	1,225.67	238%

Kaynak : ACIT (2010 ;24)

Tablo:20 En yüksek düşüş kaydeden ürünler (Milyon Lek)

Kod	Açıklama	2009	2010	Karşılaştırma
6908 10	Fayans/küpler ve pullar < 7 cm dikdörtgen veya değil v.b , camlı seramikler	2,966.08	604.40	-80%
3004 10	Penisilanik asit bünyeli penisilinler veya bunların türevleri veya streptomisinler veya bunların türevlerini içerenler	1,393.25	366.50	-74%
3056 3	Tuzlanmış yada salamura edilmiş , fakat kurutulmamış yada füme edilmemiş ançüez	943.03	397.93	-58%
2709 00	Benzin ve katran yağları	2,978.75	1,356.9 9	-54%
8704 22	Brüt ağırlıklığı 5 tonu geçen fakat 20 tonu geçmeyen motorlu tasitlar	1,650.51	763.01	-54%
8429 52	Kulesi 360 derece dönebilen makine ve cihazlar	1,273.88	660.78	-48%
5515 12	Esas itibariyle veya sadece sentetik ve suni filamentlerle karışık dokunmuş mensucat	980.54	519.31	-47%
2713 20	Katranlı Benzin	1,493.44	822.38	-45%
8474 90	Karıştırmaya veya yoğurmaya mahsus makina ve cihazlarınin aksam ve parcalari	677.62	378.81	-44%
8544 60	Her voltajda 1,000 V geçen , elektrik kondüktör.	946.11	530.88	-44%
7308 40	İskele kurmaya ve kalıplamaya, destek vurmaya veya maden direkleri	1,356.16	789.36	-42%
8523 52	Akıllı kartlar	1,871.69	1,101.4 8	-41%
2523 90	Boyalı yada boyasız çimento (alüminyum yada Portland çimentosu değil	3,387.94	2,005.4 6	-41%
8431 49	Dökme demir veya çelik dökümden olan buldozer ve angledozer bıçakları	501.43	300.98	-40%
8701 20	Yarı römorkler için çekiciler	1,195.66	749.32	-37%

Kaynak : ACIT (2010 ;25)

6.3 Belirli Sektörlerde Dış Ticaret

6.3.1 Tarım Ürünleri

- İhracat

Tarım ürünlerinin ihracatı, 2010 yılında % 24.2 artarak 9,309 milyon Lek'e ulaşmıştır. 2009 yılında diğer sektörleri gibi, tarım ürünlerinin ihracatı da düşüş (trend olarak) azaltma eğiliminde olmuştur, ancak 2010 yılı boyunca olumlu bir trend göstermiştir. Bu da ülkenin toplam ihracatında % 5.8 puan artış görülmüştür.

2010 yılında en büyük ithalatçı yine İtalya olmuştur. Tarım ürünlerinin ihracatındaki diğer önemli ülkeler; toplam ihracatın % 9'u ile Almanya ve %15'i ile Yunanistan'dır. İtalya'ya tarımsal ürün ihracatı 2010 yılında 4,035 milyon Lek ulaşmıştır ve % 19 oranda artmıştır, Yunanistan'a % 66, Almanya'ya ise % 18 oranında artış görülmüştür.

Bölge ülkelere ihracatı, Makedonya'ya hariç (-1 %) genel olarak artmıştır. Bosna Hersek'e olan ihracat 2010 yılında % 67, Sırbistan'a %47, Karadağ'a ise %42 oranda artmıştır.

İkinci defa hamsinin ihracatı şifalı bitkileri geçerek ilk sırada yer almıştır. Hamsinin ihracatı toplam ihracatın % 27'sini oluşturmuş ve % 19 artış kaydetmiştir. Şifalı bitkilerin ihracattaki payı ise % 16'dan % 14'e düşmüştür. Balık, tahıl, yağlar, şeker ürünlerinin ihracatı yükselirken, et, kahve, ormancılık ürünleri, sebze ve reçinelerin ihracatı azalmıştır.

- İthalat-

Tarım ürünlerinin ithalat değeri 87,283 milyon Lek'e ulaşarak, bir önceki yıla göre, 2010 yılında % 16.8 artış göstermiştir. Tarım ürünlerinin ithalatı toplam ithalatın % 18.2'sini oluşturarak, geçen seneye göre % 0.9 artış göstermiştir.

Arnavutluk'a olan tarım ürünleri ithalatı, çok değişik ülkelerden yapılmaktadır. İthalatta, ihracatta olduğu gibi İtalya ve Yunanistan en büyük partnerler olmaya devam etmektedirler. İtalya'dan ithalat % 19 artarak 16,638 milyon Lek'e, Yunanistan'dan ithalat ise % 17 artarak 15,189 milyon Lek'e yükselmiştir. Arnavutluk'a tarım ürünleri ithalatında artış yaşanan diğer ülkeler ise Makedonya % 53, ABD % 31, Romanya %153, Slovenya % 29 ve Bosna Hersek % 587 olmuştur. Arnavutluk'a tarım ürünlerinde ithalatında düşüş yaşanan önemli ülkeler ise % -48 ile Almanya , % -99 ile Kosova, % -8 ile Rusya ve % -24 ile Hollanda olmuştur.

En fazla ithal edilen 10 ürün, toplam ithalatın sadece % 42'sini oluşturmaktadır. Bir önceki seneye göre en fazla ithal edilen tarım ürünlerinin sıralamasında herhangi bir değişiklik olmamıştır. 2009 yılının en fazla ithal edilen ürünü olan tütün bu sene yaklaşık % 28'lik bir artışla hala birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada yer alan buğday ithalatında yaklaşık % 32'lik bir artış gerçekleşmiştir. Geçen yılın buğday ithalatının düşük olmasının nedeni, uluslararası piyasalardaki buğday fiyatının düşük olmasının yanısıra, düşük tüketici talebi ve yurt içi ikamesinden de kaynaklanmaktadır. Artış yaşanan diğer önemli ürünler; şeker, su ve tavuk eti olmuştur, bira ithalatı ise aynı seviyede kalmıştır, ithal edilen ilk on ürün içerisinde ise sadece büyükbaş hayvanlarda bir düşüş yaşanmıştır.

6.4 Enerji, Mineraller ve Adi Metaller

6.4.1 Elektrik Enerjisindeki Ticaret

2010 yılında elektrik enerjisi ticaret hacmi % 29.5 artarak 22,242 milyon Lek değerinde gerçekleşmiştir. Bu da ihracattaki artisından kaynaklanmıştır. İhracat, % 268'lik bir artışla 10,573 milyon Lek olarak gerçekleşmiştir.

Elektrik enerjisi ihracati İsviçre'ye (%56), Sirbistan (%14.4), Çek Cumhuriyeti'ne (%14) ve Slovenya'ya (% 12.2) oranda gerçekleşmiştir. Gecen seneden farklı olarak, bu sene elektrik enerjisi Kosova'ya (%1) ve Yunanistan'a (%2) da ihraç edilmiştir. 2010 yılında elektrik enerjinin ihracati toplam ihracatin %6.6'ini oluşturmuştur.

2010 yılında, ithalat ise % 17.9 düşmüştür. Bu da % 90'a varan iç üretim artışından kaynaklanmıştır.

6.4.2 Petrol Ürünleri

2010 yılında, petrol ürünleri ticaret hacmi, % 60'lık bir artışla 72,763 milyon Lek olmuş ve 2010 yılındaki toplam ticaret hacminin % 11.3'ünü oluşturmuştur. Bu artış,, hem ithalat ve ihracattan kaynaklanmıştır. İhracat 2010 yılında % 101.1 artarak 18,471 milyon Lek olurken, ithalat %50 bir artışla 36,205 milyon Lek olarak gerçekleşmiştir.

İhracatta payını % 55 puanla arttıran İtalya, 10,143 milyon Lek'le bu sektörde de ana partner olmaya devam etmiştir. İtalya'dan sonraki en önemli paya sahip çevre bölgelerdeki ülkelere olan ihracat düşmüş, ancak İspanya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Malta gibi ülkelere olan ihracat artmıştır.

Kosova'ya ihracat ise %6 düşmüştür, Karadag'a % 45, diğer bölge ülkelere ise neredeyse hiç ihracat yapılmamıştır. Bu kategori içerisinde ihrac edilen ürünler ise petrol yağları (% 115 artışla), bitüm yağları (% 141 artışla) and hafif petrol ürünleri (%13 artış) olmuştur.

Petrol ürünlerinin ithalatında coğrafi dağılımın paylarında büyük değişiklikler olmuştur. 2010 yılında petrol ürünleri ithalatı, çoğunlukla İtalya'dan (16,893 milyon Lek) gerçekleşmiş ve % 946 oranında bir artış meydana gelmiştir. Yunanistan'dan ithalat ise %22'lik bir düşüşle 15,275 milyon lek olmuştur. Rusya'dan ithalat ise % 40'lık bir düşüş yaşanmıştır. Diğer taraftan, Gürcistan'dan %113'lük, İsrail 'den %121'lik ve Hırvatistan'dan da %422'lik bir artış yaşanmıştır.

6.4.3 Madencilik Ürünler

Madencilik ürünlerinin dış ticareti, toplam hacmin % 3.6'sını oluşturmaktadır. Bu sektörün ticaret hacmi 23,422 milyon Lek'e ulaşarak, 2009 yılına kıyasla % 18.5 bir büyüme hızı kaydetmiştir. İhracat % 83.8 artarken, ithalat % 31 oranında düşmüştür.

En fazla ihraç edilen ürünler krom cevheri ve değişik inşaat malzemeleridir. Krom cevherinin ihracatı 8,045 milyon Lek olup, 2009 yılıyla kıyaslandığında % 100 artış sağlamıştır. İnşaat malzemeleri ve bakır cevheri ihracatında % 52 oranında bir artış görülmüştür.

İhracatın coğrafi dağılımına bakıldığında, en önemli olan ortagin Çin (% 55), Kosova (% 9) ve Makedonya (% 7) olduğu, görülmektedir.

Madencilik ürünlerinin ithalati en çok inşaat malzemelerden oluşturmaktadır. 2010 yılında genel olarak Arnavutluk'ta inşaat sanayinin yavaşlanmasıyla birlikte söz konusu ürünlerinin ithalatında düşüş kaydedilmiştir. En önemli ortakları İtalya ve Yunanistan olmayı devam etmiştir. Yunanistan'dan ithalat % 46, İtalya'dan ithalat ise % 30 oranında düşmüştür.

6.4.4 Adi Metaller ve Ürünleri

Metallerin ticaret hacminin değeri 2010 yılında % 43.8 artarak, 93,080 milyon Lek'e yükselmıştır. Bu artışın sebebi, hem ihracat hem de ithalattaki artıştan kaynaklanmıştır.

2010 yılında, ihracatın değeri % 164 artarak 31,501 milyon Lek olmuş, böylece toplam ihracattaki payı da % 19.6'ya yükselmiştir. En önemli ihracat ortakları İtalya, Türkiye, Kosova ve Yunanistan'dır. İtalya'ya ihracat % 67 artarak 9,649 milyon lek'e ulaşmıştır. Aynı zamanda, Yunanistan, Kosova ve Amerika'ya yönelik yapılan ihracat artmıştır, diğer taraftan bu sektörde en büyük surpriz Türkiye'ye yapılan ihracatın %16,261 artmasıyla birlikte, ikinci sırada yer alması olmuştur. En çok ihrac edilen ürünler: demir kalıp ve cubukları, anahtar, yarı mamul demir ürünleri olmuştur. Metal ithalatının değeri % 16.7'lik bir artışla 61,580 milyon Lek'e ulaşmıştır. Fakat toplam ithalattaki payı %12.8 ile aynı düzeyde kalmıştır. Metal ürünlerinin ana ithalat partnerleri İtalya, Yunanistan, Türkiye ve diğer bölge ülkeleri olmuştur. Ülkelere göre yapılan ithalat değeri ise : İtalya'dan 14,953 milyon Lek (gecen sene ile aynı), Türkiye'den %31 düşüşle 6,310 milyon Lek, Sırbistan'dan %210 artarak 7,178 milyon Lek olurken, Yunanistan % 8, Çin'den ithalatta ise % 25 artış sağlanmıştır.

6.5 Arnavutluk Dış Ticaretinin Coğrafi Dağılımı -Temel Özellikleri

2010 yılında, 2009 yılına kıyasla, coğrafi dağılımda önemli bir değişiklik olmamıştır. Avrupa Birliği ülkeleri (AB 27) Arnavutluk'la en fazla paya sahip olmaya devam etmektedirler. AB 27 ülkelerine yönelik ihracat % 9'luk bir düşüş göstermiş, ithalat ise yine %1 lik bir düşüş gerçekleşmiş ve % 69 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bölge ülkeleri, gerek Arnavutluk'a olan coğrafi yakınlıkları, gerekse bu ülkelerle yapılan sürekli ticarettten dolayı, Arnavutluk dış ticaretinde önemli bir yer tutmaktadırlar. Bu ülkelerle olan ticaret hem ithalat hem de ihracat bazından artış göstermiştir. Bu ülkelerin ihracattaki paylarında yaklaşık %3 puanlık artış yaşanmıştır. 2009 yılı ile kıyaslandığında % 266 artışla diğer ülkelerin ihracat paylarında da değişiklikler yaşanmıştır. Böylece, Türkiye'nin, ABD'nin Çin'in ve İsviçre'nin ihracattaki payı % 17 artarken, ithalat değeri ise % 11 oranda düşmüştür. Söz konusu ihracat artışı, İsviçre'ye ihraç edilen elektrik enerjisi ve Türkiye'ye ihraç edilen metallerden kaynaklanmıştır. Dış ticaretinin ülke ve ülke gruplarına göre coğrafi dağılımında pay ve büyüme oranları aşağıdaki tabloda görülebilir.

Tablo:21 2010'da Arnavutluk Dış Ticaretinin Coğrafi Dağılımı

	İhracat			İthalat		
	Değer	Toplam İçinde Pay	Büyüme Oranı	İthalat Değeri	Toplam İçinde Pay	Büyüme Oranı
	Milyon Lek	(%)	(%)	Milyon Lek	(%)	(%)
AB-27	112,993.33	70.2	38.5	329,266.34	68.6	13.1
İtalya	82,016.40	50.9	26.7	146,101.55	30.4	21.5
Yunanistan	8,720.04	5.4	16.2	68,282.48	14.2	-4.2
İspanya	5,589.22	3.5	336.9	6,701.94	1.4	10.0
Almanya	4,477.27	2.8	27	20,291.57	4.2	-11.2
Avusturya	1,624.24	1.0	82.4	10,221.47	2.1	11.2
Bulgaristan	1,627.83	1.0	161.7	9,595.07	2.0	3.5
Diğer AB ülkeleri	8,938.34	5.6	195	68,072.27	14.2	30.4
Bölge ülkeleri	1,6406.88	10.2	28.5	47,819.11	9.8	44
Kosova	9,761.92	6.1	35.6	4,358.42	0.9	16.2
Makedonya	2,610.64	1.6	-17.5	9,707.88	2.0	-1.6
Sırbistan	1,948.88	1.2	139.3	17,615.53	3.7	49.3
Karadağ	1,508.41	0.9	10.2	2,137.00	0.3	5.0
Bosna Hersek	322.65	0.2	207.9	4,049.41	0.8	269.1
Hırvatistan	252.27	0.2	115	9,572.94	2.0	105.2
Moldova	2.10	0.00	97.4	377.86	0.1	1,068.7
Diğer Ülkeler	27595.34	17.1	265.8	76,426.05	15.9	-10.5
İsviçre	6692.44	4.2	453	12,066.77	2.5	-21.8
Çin	8873.79	5.5	80.6	19,867.79	4.1	-9.4
Rusya	3.58	0.0	-63.8	5,556.01	1.2	-20
Türkiye	9644.98	6.0	1603.8	28,137.30	5.9	-5.8
Ukrayna	1.22	0.0	N/A	4,823.63	1.0	-8.1
ABD	2379.33	1.5	181.7	5,974.55	1.2	0.1
Toplam Hacim	4013.45	2.5	164.2	26,679.49	5.7	25

Kaynak : ACIT (2010 ;37)

2010 yılında en fazla dış Ticaret AB ülkeleriyle gerçekleştirilmiştir. İtalya ticaret hacminde en önemli ülke olmaya devam etmiştir. İtalya'ya ihracat % 51'lik bir oranla toplam ihracatta ülkeler arasında en onde gelmekle ve toplam payın % 12'ine sahiptir. Yunanistan'a yapılan İhracatın değerinde düşüş yaşanmıştır. 2010 yılında, ihracatta artis gösteren diğer ülkeler Çek Cumhuriyeti, İspanya, Malta ve Slovenya olarak sıralanmaktadır. AB ülkelerden ithalat yükselisi çok fazla değişmemiştir.

Bölge ülkeleri, yakınlıklarından dolayı Arnavutluk'un çok önemli ticaret ortakları olmaya devam etmiştir. Bölge ülkeleri arasında ihracatta en fazla paya sahip olan Kosova'yı (% 6), Makedonya (%2) ve Karadağ (%1) izlemiştir. İthalatta ise, en fazla paya sahip olan Sırbistan (%4) ve Makedonya (%2), olmuştur.

Bölge ülkelerine olan İhracatın artışı, toplam ihracatın artışının yarısı, kadardır ancak, ithalat artışı ortalama ithalat artışından 4 kat daha yüksek olmuştur.

- AB-27 Ülkeleriyle Dış Ticaret

Arnavutluk ve AB-27 ülkeleri arasındaki ticaret hacminin değeri 442,260 milyon Lek olurken , 2010 yılında bir önceki seneye oranla % 19 oranında artmıştır. AB-27 ülkelerinin toplam dış ticaret hacmindeki payı % 1 düşüşle, %69 olarak gerçekleştirmişlerdir. İhracat değerinde %38 artis yaşanmış, ancak bu artış yine de toplam ihracat artışından daha düşüktür.

AB'den yapılan ithalat ise, %13 artış göstererek, Arnavutluk'un bütçe açığında önemli artış nedenlerinden biri, olmuştur. Dış ticarete İtalya, Yunanistan ve Almanya ağırlıklı olmaya devam etmiştir. AB-27 ülkeleri içinde 2010'da İtalya'nın payında % 36 artış gerçekleşmiştir. Bu da, daha çok ithalat artışından kaynaklanmıştır. AB-27 ülkeleri içindeki Yunanistan'ın payı %12 oranında düşmüştür, diğer taraftan Almanya'nın, geçen seneye göre dış ticaretteki oranı değişmemiş (ihracat artarken , ithalat düşmüş) ve üçüncü olmuştur. Bu ülkeyi daha düşük paylara sahip olan Bulgaristan, Avusturya ve İspanya takip etmişlerdir. Diğer AB-27 ülkelerinin ise toplam dış ticaretteki payları toplamı %17i olmuştur. AB-27 ülkelerinden, 22'si ile yapılan ticarete artış yaşanmıştır.

2010 yılında dış ticaret hacminde kayda değer artış yaşanan ülkeler: İtalya (% 23), İspanya (% 67) ve Çek Cumhuriyeti (%42) olarak sıralanmıştır. Düşüş yaşanan ülkeler ise; Yunanistan (-%2) ve Almanya (-%6) şeklindedir.

Tablo:22 AB-27 Ülkelerine İlişkin Dış Ticaret Bilgileri.

	2006	2007	2008	2009	2010
Arnavutluk-AB Dış Ticaret Hacmi	270.84	317,940.	368,815.	372,740.	442,259.
	5,0	3	0	11	67
AB-27'nin Arnavutluk'un Toplam Dış Ticareti İçindeki Payı	% 72	% 67	% 67	% 70	%69
AB-27'den Toplam İthalat	202,19	237,225.	207,207.	291,130.	329,266.
	7.9	5	0	48	334
AB-27'nin Arnavutluk'un Toplam İthalatındaki Payı	% 67.7	% 62.80	% 63.59	% 68	%69
AB-27'ye Toplam İhracat	68,647.	80,714.9	89,607.9	81,609.6	112,993.
	1			2	33
AB-27'nin Arnavutluk'un Toplam İhracatındaki Payı	% 88	% 83	% 80	% 79	%70
AB-27 ile Dış Ticaret Açığı	-	-	-	-	216,273.
	133,55	156.510.	189,599.	209,520.	01
	0.8	60	07	86	
AB-27'nin Arnavutluk'un toplam dış ticaret açığındaki payı	% 60.5	% 55.8	% 58.1	% 64	%68

Kaynak : ACIT (2010 ; 39)

- AB-27'ye İhracatın Özellikleri

AB-Arnavutluk ticaretine konu en önemli ürünü oluşturan tekstil ve ayakkabı sektörleri, % 9 bir düşüşle Arnavutluk'un AB'ye ihracatının % 49'unu teşkil etmektedir. Söz konusu üretim, daha çok İtalyan ve Yunan firmaları için yapılan fason imalattan kaynaklanmaktadır.

Bu itibarla, ülkenin ihracatında, reeksportun büyük ağırlığı söz konusudur. Diğer önemli ihraç kalemleri ise; % 18 ile (%124 artışla) madencilik ürünleri, % 13 oranında (%112 artis) adi metallerdir.

2010 senesinde AB-27'ye olan ihracat, 112,993 milyon Lek'e ulaşmış ve % 38 oranında artmıştır. 2010'da, AB'ye ihracatta, toplam içinde % 27 ile İtalya, %27 ile Almanya, %16 ile Yunanistan en önemli ülkeler arasındadır. 2010 yılında, en fazla artış gösteren ülkeler ise % 337 oranında artışla İspanya, % 67.648 artışla Çek Cumhuriyeti, %3 247 artışla Slovenya, şeklinde sıralanmıştır.

2010 yılında en çok ihraç edilen 10 ürün, toplam ihracatının % 47' sini oluşturmaktadır. En çok ihraç edilen beş kategori ise: akaryakit, elektrik enerjisi, madencilik ürünler, metaller ile tekstil ve ayakkabıcılık olarak sıralanmıştır. İlk defa "upper and parts" bu sene en çok ihraç edilen ürün arasında yer almamış, bunun yerine petrol yağları olmuştur.

Petrol yağları, %124 artışla AB-27'ye olan toplam ihracatın % 14'ünü oluşturmaktadır. Bu oran 2009'de % 2.5 artış göstermiştir. Artış gösteren diğer sektörler ise tekstil ürünleri olup,

söz konusu ürünlerinin ihracatı, erkek ve erkek çocuk pantolonları, t-shirt grubunda yer alan ürünlerden oluşmaktadır. Bunlar genelde İtalya ve Yunanistan'ın fason üretimleridir. 2009 ile kıyaslandığında, ilk grupta %8'lik artış gerçekleşmiş ve toplam ihracatın % 5'ini oluşturmuştur. Aynı zamanda, 2007 yılından beri ilk artışını yaşamıştır. İkinci grup ve üçüncü grup da artış yaşanmıştır. Tekstil ürünlerinin ihracatı 2010 yılında % 7 artış göstermiştir. AB-27'ye ihracatın önemli diğer bir kategorisi ise, toplam ihracatın % 4'ünü oluşturan ve % 21 artış gerçekleştiren metal ve metal ürünleri, toplam ihracatın % 3'ünü oluşturan ve % 331'lik artış gerçekleşen elektrik enerjisi ile % 180'lik artış gösteren bakır minerali, olmuştur.

Tablo: 23 AB-27 'e en çok ihraç edilen ürünler (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	Artış(%) 2010- 2009	Artış (%) 2010- 2006
640610	Apreyeciler dışında, ayakkabı ön yüzü ve parçaları	10,807.41	10,175.43	8,339.43	7,703.41	% -7.6	% -37.7
270900	İşlenmemiş , benzin yağları ve katrandan elde edilen yağlar	1,753.88	4,196.13	5,943.87	7,020.48	% 18.1	% 610.7
620342	Erkek/erkek çocuk pamuk pantolon	5,832.25	6,764.13	6,478.63	4,986.11	% -23.0	% -0.1
830140	Diğer baz metal saçları	2,350.09	3,526.70	3,905.67	3,715.78	% -4.9	% 114.3
640590	Kauçuk yada plastik tabanı olan ayakkabılar	1,151.20	1,847.31	2,336.88	3,535.09	% 51.3	% 935.5
620520	Erkek/erkek çocuk pamuk gömlekleri	2,833.25	3,197.94	3,467.05	3,477.45	% 0.3	% 35.2
640510	Ön yüzü deriden oluşan ayakkabılar	2,006.93	2,113.07	2,170.58	2,546.58	% 17.3	% 71.0
610910	Pamuklu, örgülü yada kroşeli T-shirt, Singlet, diğer yelekler	1,600.19	1,697.53	2,308.23	2,463.01	% 6.7	% 48.8
160416	Hamsiler	1,920.96	1,874.86	1,738.62	2,128.08	% 22.4	% 32.4
610821	Kadınlar ve kız çocuklar için pamuktan kombinezonlar	889.77	1,819.01	1,660.83	2,058.09	% 23.9	% 127.3

Kaynak : ACIT (2010 ; 40)

- AB-27'den İthalatın Özellikleri

AB-27 ülkelerinden ithalat, 329,266 milyon Lek olup, 2009 ile kıyaslandığında %13 artış kaydedilmiştir. Böylece toplam ithalattaki payı % 1 artarak % 69'a ulaşmıştır. İhracat gibi, AB-27'den toplam ithalatın % 44'unu oluşturmuştur. İtalya'dan ithalat %21 oranda artmış ve toplam ithalatın 21'ini oluşturan Yunanistan'dan ithalata %3'lk bir düşüş gerçekleşmiştir. Diğer önemli partnerler ise Almanya, Bulgaristan, Avusturya ve İspanya'dır.

En çok artış gösteren ülkeler % 57 ile İrlanda, % 53 ile Danimarka, % 96 ile Finlandiya olmuştur. Diğer taraftan düşüş gösteren ülkeler ise İsveç (%-16) ve Yunanistan (%-4) olmuştur.

Ulaştırma ve mekanik makinelerin de dahil olduğu makine sektörü , AB-27'den yapılan toplam ithalatın % 15'sini oluşturmaktadır. Diğer bir başka önemli ithalat kategorisi ise, AB ile olan ithalatın % 11'ini oluşturan metaller olup, bu ürünleri gıda ve içecekler, tekstil ve kimyasallar izlemektedir. Sektörlerin çoğunda artış yaşanmıştır.

AB-27'den mineral ürünlerinin ithalatı % 21, deri ürünlerinin ithalatı % 24, sebze ithalatında % 18, odun ve ürünlerinin ithalatı % 27 oranlarında, yükselmiştir. Diğer taraftan AB-27 ile olan ithalatta düşüş yaşayan sektörler; % 14 oranında düşüş ile yağ (gress yağ dahil) sektörü, %13 düşüş ile taşıt araçları olarak sıralanmıştır.

En çok ithal edilen on ürün, AB -27'den toplam ithalatın % 25'ini oluşturmaktadır. 2005 ve bir önceki yıl ile kıyaslandığında artış göstermiştir. Bu artışa diesel ile çalışan arabalar dahil değildir. Söz konusu ürünler uzun senelerden beri en çok ithal edilen ilk 10 ürün listesinde yer almaktadır.

Tablo:24 AB-27 'den en çok ithal edilen ürünler (milyon LEK).

Kodu	Açıklama	2007	2008	2009	2010	Büyüme(%) 2010- 2009	Büyüme(%) 2010- 2006
271019	Hafif damlatılmış benzın	12,079.6 8	17,226.9 6	14,606.0 0	23,732.8 9	62.5	117.3
240220	Sıgaralar (Tütün içeren)	3,285.56	6,012.71	7,636.14	9,941.16	30.2	233.8
300490	Diğer ilaçlar (Perakende satış için paketlerde koyulan)	5,098.86	5,579.59	6,185.29	8,537.11	38	152.3
271011	Hafif yağlar ve müstahzarları	4,205.76	4,615.98	4,545.18	6,617.54	45.6	92.1
721420	Haddeleme işlemleri sırasında üzerlerinde çentikler, yivler, oluklar veya haddeleme işleminden sonra burulmuş olanlar	2,206.32	2,979.88	5,429.44	5,714.68	5.3	226.6
870332	Silindır hacmi 1500 cm ³ ü geçen fakat 2500 cm ³ ü geçmeyenler taşıtlar	5,784.82	5,729.78	5,681.60	5,296.11	-6.8	32.8
410719	Güneşte kurutulmuş, saçsız sığır/atların bütünüyle derisi	5,493.82	4,550.48	4,436.59	5,089.74	14.7	71.8
690890	Adi topraktan olan cilalı veya sırlı seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları	1,584.59	2,467.24	2,153.01	4585.31	113	191.9
730890	Demir veya çelikten inşaat (94.06 pozisyonundaki prefabrik yapılar hariç) ve inşaat aksamı	1,198.92	3,340.22	1,839.28	4,488.97	144.1	489.9
830160	Açma kilit parçaları ve baz metallerin kilitleri	3,412.83	3,752.46	3,531.73	4,385.86	24.2	115.5
140220	Perakende satış için yüzeyler için aktif yıkama ve temizleme karışımı	2,800.67	2,668.54	3,351.68	3,708.60	10.6	49

Kaynak : ACIT (2010 ; 41)

Arnavutluk'un Bölge Ülkeleriyle Dış Ticaretinin Özellikleri

Bölge ülkeleriyle Arnavutluk'un dış ticareti, 2009 yılındaki düşüş eğiliminden sonra, 2010 yılında tekrar artmıştır. Bölge ülkeleriyle dış ticaret hacmi 64,226 milyon Lek olup, toplam dış ticaret hacminin % 10'nunu oluşturmaktadır.

Bölge ülkeleriyle dış ticaret 2009 yılı ile kıyaslandığında %1 oranında büyümüştür. İhracat/İthalat oranı % 4 düşüşle % 38.4 olarak gerçekleştirmiştir. Bu da, bölgeden olan ithalatın, bölgeye yapılan ihracattan daha fazla arttığını göstermektedir.

Arnavutluk'tan bölgeye olan ihracatın değeri 16,407 milyon Lek olup, 2009 yılı ile kıyaslandığında %28 artış göstermiştir. Arnavutluk'un toplam ihracatındaki payı ise % 2 düşüşle % 10 olarak gerçekleşmiştir.

Bölgeden yapılan ithalat 47,819 milyon Lek olmuştur. 2009 ile kıyaslandığında % 44'lik bir artış olmuştur. Bölge ülkelerinden yapılan ithalatın, toplam ithalattaki payı % 2 oranında düşmesine rağmen, %10 olmuştur.

Arnavutluk'un bölge ülkeleriyle ticaretinde kendine özgü özellikler bulunmaktadır. 2010'da bölgedeki İhracatın % 59'unu oluşturan ve % 36 artış gösteren Kosova, bölgedeki ana ihracat partneri, olmuştur.

İhracat konusunda toplam bölgeyle ihracatın % 16 oluşturan ve 17 düşüş gösteren Makedonya ikinci en önemli partnerdir. Diğer önemli partnerler Sırbistan (%12) ve Karadağ (% 9) olmuştur. 2009 yılı ile kıyaslandığında Sırbistana yapılan ihracat %139, Bosna Hersek'e yapılan ihracat % 208, Hırvatistan'a yapılan ihracat % 115 olarak artmıştır. Bölge ülkelerine yapılan ihracatta düşüş yaşanan tek ülke Makedonya, olmuştur. Bölgeden ithalatın % 37'sini Sırbistan, %20'ünü Makedonya ve %20'ni Hırvatistan oluşturmaktadır.

Bölge ülkelerine ihracatta, toplam ihracatın % 37'sini oluşturan metaller başta gelmektedir. 2009 yılıyla kıyaslandığında, % 26 artışla değeri 6,026 milyon Lek'e varmıştır. Bölgedeki ihracatta ikinci sırada adi metaller bulunmaktadır. 2009 yılıyla kıyaslandığında, metal ihracatının değeri % 23 artışla 5,810 milyon Lek'e ulaşmıştır. Diğer taraftan tarım ürünlerinin ihracatı % 38 artışla 1,071 milyon Lek olmuştur. Meşrubat ürünleri ihracatı da, en önemli ürünler arasında yer almıştır. En fazla ihraç edilen 10 ürün arasında demir borular, portlan çimento, elektrik enerjisininin 2010'da toplam içindeki payı % 72 olmuştur.

Bölgedeki ithalatın yapısına bakıldığında, toplam ithalatın %25 oluşturan ve % 94 artışla 12,064 milyon Lek'e ulaşan metaller, birinci sırada yer almaktadır. İkinci en önemli ürün grubu ise 2009 yılı ile kıyaslandığında %30 artışla ve 9,355 milyon Lek'e ulaşan yakıtlar olmuştur. Üçüncü sırada ise, toplam ithalatının % 11'ni oluşturan ve 2010 yılında %64 artışla 5,025 milyon Lek'e ulaşan, tarım ürünleri olmuştur.

- Dış Ticaretin Ülke ve Ülke Gruplarına Göre Sektörel Dağılımı

Tablo: 25 Bölge ülkelerine ihraç edilen ilk on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Payı %
72142	Boru ve çubuklar, he, cntg kerteli,pervazlar	1,128.77	2,633.	6,210.	3,863.	4,79	29
0	vb,prod dur rp/katran,nes		98	04	21	5.62	
25232	Portland çimentosu	77.43	401.8	1,402.	1,566.	2,04	12
9			3	99	47	5.93	
27160	Elektrik enerjisi				1,194.	1,60	10
0					02	5.07	
27132	Petrol bitümeni	1,034.38	1,102.	1,862.	546.0	1,31	8
0			89	11	3	6.09	
26011	Demir cevheri&konsantresi	420.55	682.2	585.4	648.4	718.	4
1	dışında,kızartılmış, birleştirilmemiş demir piritleri		0	2	0	91	
84733	Otomatik veri işlemcisi makinelerin parça	199.37	359.3	271.1	224.3	366.	2
0			8	0	4	89	
76041	Karışimsız, alüminyumdan yapılan,	139.42	300.0	351.7	298.3	258.	2
0	boru,çubuk ve çerçeveler		7	1	3	98	
93063	Diğer fişekler ve bunların aksam ve parçaları:	5.07			3.21	255.	2
0						17	
08071	Karpuz	87.90	135.4	103.0	99.97	194.	1
1			0	1		43	
41012	Deri	312.00	287.7	106.5	58.06	190.	1
0			7	8		37	
En fazla ihraç edilen 10 ürün						11,7	72
						47,4	
						3	
Toplam ihracat						16,4	
						06,8	
						8	

Kaynak : ACIT (2010 ; 64)

Tablo: 26 Bölge ülkelerinden ithal edilen ilk on ürün (milyon LEK)

Kod u	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçin deki Payı (%)
720	Demir ya da çelikten olan demir kalıntıları ve talaşı	587	3,28	2,441	2,606.	8,118	%
449		.95	0.64	.72	62	.62	17
271	Elektrik enerjisi		5,43	13,62	4,915.	4,531	% 9
600				0.28	5.65	87	.99
170	Yeniden işlenmiş , katı halde oldan şeker.	48.	93.9	107.6	221.7	2,045	% 4
199			35	8	2	7	.70
271	Damlatılmış hafif benzin	154	730.	976.6	531.2	1,783	% 4
019			.04	62	7	4	.80
100	Mısır	589	811.	1,013	1,056.	1,613	% 3
590			.37	96	.12	01	.84
151	Yeniden işlenmiş fakat kimyasalları ile oynanmamış ayçiçeği-tohumu yağı ve damlatımlık madd.	24.	103.	979.9	424.2	1,301	% 3
219			63	81	5	9	.61
300	Dozla alınan ilaçlar	420	744.	678.1	787.1	1,156	% 2
490			.21	38	1	3	.30
252	Portland çimento	924	399.	613.3	494.3	1,030	% 2
329			.38	12	7	6	.38
100	Buğday ve tahıl	137	216.	209.4	833.3	1,016	% 2
190			.01	77	0	7	.18
110	Buğday yada tahıl unu	44.	353.	458.3	622.4	996.8	% 2
100			04	49	2	0	4
En fazla ithal edilen 10 Ürün						23,59	%
						5.28	49
Toplam ihracat						47,81	
						9.11	

Kaynak : ACIT (2010 ;64)

Tablo: 27 İtalya'ya En Fazla İhraç Edilen On Ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
270900	İşlenmemiş , benzin yağları ve katrandan elde edilen yağlar	1,753.88	4,196.13	5,117.50	6,322.35	10,134.77	12%
640610	Apreyeciler dışında, ayakkabı ön yüzü ve parçaları	10,800.81	10,161.13	8,219.03	7,663.96	8,964.58	11%
620342	Erkek/erkek çocuk pamuk pantolon,tulum ve kilot pantolonları	4,889.97	6,158.76	5,698.94	4,336.47	5,018.60	6%
830140	Diğer baz metal saçları	2,349.76	3,526.62	3,904.98	3,715.43	4,504.62	5%
620520	Erkek/erkek çocuk pamuk gömlekleri	2,666.54	3,049.64	3,356.22	3,387.38	3,685.52	4%
640510	Ön yüzü deriden yada deri kompozisyonundan oluşan ayakkabılar	2,006.93	2,113.07	2,170.58	2,345.25	2,927.00	3%
640340	Diğer ayakkabılar (metalden koruyucu burnu olanlar)	3.06		3.23		2,802.00	3%
610910	Pamuklu, örgülü yada kroşeli T-shirt, Singlet,diğer yelekler	1,525.05	1,685.09	2,229.72	2,241.13	2,409.79	3%
160416	Hazırlanmış ya da konserve edilmiş tam yada parçalı	1,875.81	1,791.35	1,666.09	1,991.97	2,368.81	3%
610821	Kadınlar ve kız çocuklar için pamuktan kombinezonlar	882.28	1,668.74	1,634.58	1,937.48	1,739.66	2%
En fazla ihraç edilen 10 ürün						44,555.45	54%
Toplam ihracat						82,016.40	

Kaynak : ACIT (2010 ;43)

Tablo:28 İtalya'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
271019	Hafif damlatılmış benzin.	123.23	232.27	280.92	606.92	12,714.56	9%
410719	Deri	2,962.70	5,493.82	4,547.18	4,224.49	5,009.54	3%
830160	Baz metallerden oluşan toka ve çerçeveler dahil, kilit parçaları	2,034.43	3,411.25	3,744.05	3,525.48	4,381.56	3%
271011	Hacminin >=90 210 C`de damlatılan benzin yada katranlı	53.23	48.79	257.74	98.12	2,825.25	2%
640610	Apreyeciler dışında, ayakkabı ön yüzü ve parçaları	3,240.67	2,277.13	2,004.95	1,418.06	2,420.23	2%
640699	Ayakkabı parçaları	458.13	880.66	736.26	1,111.09	1,948.72	1%
850300	Kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı, pistonlu motorlu elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları	355.23	523.89	1,238.21	1,267.30	1,846.99	1%
870332	Başlangıç baskısı (mazotlu) motorunun silindrinin kapasitesi	1,418.23	2,269.01	1,833.75	1,708.89	1,740.49	1%
252390	Boyalı yada boyasız çimento (alüminyum yada Portland çimentosu değil	1,212.58	1,837.82	1,713.90	2,137.29	1,694.38	1%
640620	Dış tabanlar ve topuklar (kauçuktan veya plastik maddelerden)	404.67	558.15	562.95	1,013.63	1,613.52	1%
En fazla ithal edilen 10 ürün						36,195.24	25 %
Toplam ithalat						146,101.55	

Kaynak : ACIT (2010 ;43)

Tablo:29 Yunanistan'a en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
720449	Demir yada çelikten oluşan, demir atkısı ve hurdaları.	859.22	564.94	822.23	245.74	1,390.74	16%
240120	Tütün (tamamen veya kısmen sapları koparılmış, damarı çıkarılmış)	179.00	591.31	205.90	215.29	433.59	5%
740322	Bakır -kalay esaslı alaşımlar (bronz)					408.37	5%
392330	Damacanalar, şişeler, mataralar ve benzeri eşya	56.53	88.43	229.80	385.49	381.35	4%
30269	Diğer balıkları	31.26	93.23	105.85	219.52	381.11	4%
620341	Erkek yada erkek çocuk için pamuklu pantolonlar,tulumlar ve şort kilotlar				421.24	305.74	4%
200570	Zeytinler	119.88	158.23	181.51	184.76	298.76	3%
610610	Bayanlar ve kızlar için pamuklu,örgülü yada kroşeli büz ve gömlekleri	1,074.39	1,004.43	911.10	209.31	236.98	3%
610711	Pamuk külotlar ve slipler	300.59	323.58	331.96	161.24	207.74	2%
610620	Kadınlar ve kız çocuklar için örme bluzlar, gömlekler, gömlek -bluzlar (Sentetik veya suni liflerden)	116.90	151.90	129.90	507.16	198.65	2%
En fazla ihraç edilen 10 ürün					3,275.17	4,243.03	49%
Toplam ihracat					7,507.46	8,720.04	
Kaynak : ACIT (2010 ;66)							

Tablo: 30 Yunanistan'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
271019	Hafif damlatılmış benzin.	7,059.27	11,238.99	16,426.70	13,088.65	9,989.23	15%
721420	Isıyla sarmalanmış, çekilmiş, preslenmiş güçlendirici beton boru ve çubukları	1,464.06	1,361.20	1,562.72	4,701.29	4,570.93	7%
271011	Hacminin ≥ 90 210 C `de damlatılan benzin yada katranlı	2,853.59	3,698.30	4,301.64	4,394.73	3543.67	5%
240220	(Tütün içeren) sigaralar	1,505.48	1,128.16	1,863.02	2,272.14	2967.98	4%
252329	Portland çimentosu.	1,619.79	2,014.42	2,072.83	3,634.00	2171.44	3%
220300	Malttan üretilen biralar	986.45	1,271.80	1,229.84	1,331.46	1162.38	2%
80510	Taze potakal	659.19	528.39	458.79	939.49	1106.41	2%
271113	Sıvılaştırılmış bütan	865.03	509.67	959.26	302.74	893.51	1%
852380	Sesleri ve diğer fenomenleri kaydetmeye mahsus diskler, bantlar (diğer)			0.02	132.94	942.77	1%
80810	Yas elma	678.80	625.70	361.58	385.09	836.00	1%
	En fazla ithal edilen 10 ürün					28,085.34	4%
	Toplam ithalat					68,282.48	

Kaynak : ACIT (2010 ;66)

Tablo: 31 Türkiye'den en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
721420	Isıyla sarmalanmış, çekilmiş, preslenmiş güçlendirici beton boru ve çubukları	1702.78	2097.15	2603.35	2685.33	2083.91	7%
271019	Yağ (ham olmayan) petrol ve katran minerali	382.22	355.83	596.04	131.09	1231.95	4%
190531	Tatlı bisküviler	358.27	431.34	452.54	776.24	1014.59	4%
760120	Karışımşlı, işlenmemiş alüminyum	428.09	199.5	123.93	256.2	621.13	2%
721391	Enine kesiti daire şeklinde olup, çapı 14 mm. den az olan demir veya alaşımsız çelikten filmaşın	105.32	347.84	2.72	170.08	609.72	2%
441011	Yonga levha (Ağaçtan)			63.91	549.55	536.19	2%
760429	Alüminyum alaşımlarından profiller	149.03	123.89	52.47	402.93	492.61	2%
610620	Suni elyafı , örgülü bayan/kızlar blüz ve gömlekleri	305.59	449.98	521.71	499.28	446.58	2%
300490	Diğer ilaçlar	24.76	101.47	220.56	322.24	421	1%
190590	Eczacılık kullanımı için komünyon ilaç kapsülleri, boş kapsüller & benzeri üretim ve kurutma teçhizatı	837.17	915.94	853.76	372.37	415.64	1%
En fazla ihraç edilen 10 ürün.						7,873.33	28%
Toplam ihracat						28,137.30	

Kaynak : ACIT (2010 ;76)

Tablo: 32 Almanya'ya En Fazla İhraç Edilen On Ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
620342	Erkek yada erkek çocuk için , pamuklu pantolonlar,tulumlar,külöt pantolonlar	89.1	110.58	177.81	515.73	795.87	18%
620690	Bayan ve kızlar için diğer tekstil malzemelerinden yapılan blüzler,gömlekler	512.44	446.76	404.25	665.34	680.26	15%
640351	Bileği kapatan,dış tabanlı,iç yüzü derili ayakkabılar			156.16	443.3	638.35	14%
121190	(Taze yada Kuru) Parfüm,Eczacılık,Böcek Öldürücü Amaçla kullanılan	686.78	837.3	754.32	399.76	490.55	11%
620429	Dokumaya elverişli diğer maddelerden olan Kadınlar ve kız çocuklar için takım elbiseler, takımlar, ceketler.blazerler, elbiseler, etekler, pantolon etekler, pantolonlar, askılı ve üst ön parçalı tulumlar, kısa pantolonlar ve şortlar (yüzme kıyafetleri hariç)	0.46	8.64		160.78	321.12	7%
640399	Ayakkabı; erkekler için diğer (iç taban =>24cm.)			28.57	67.05	222.59	5%
620520	Erkek ya da erkek çocuk pamuk gömlekleri				2.22	179.05	4%
121490	Hayvan pancarı, İsveç şalgamı ve diğer kök yemler	3.25	15.39	46.42	116.78	166.15	4%
121130	Koka yaprağı	8.63	2.16	3.49	50.15	99.51	2%
610190	Dokumaya elverişli diğer maddeler		6.7	3.49	3.36	92.01	2%
En fazla ihraç edilen 10 ürün					2,780.59	3,685.45	82%
Toplam ihracat					3,015.97	4,477.27	

Kaynak : ACIT (2010 ;67)

Tablo: 33 Almanya'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
870332	Başlangıç baskısı (mazotlu) motorunun silindrinin kapasitesi 1500 cc geçen fakat 2500 cc geçmeyen diğer araçlar	1,878.66	2,470.40	2,400.51	2,814.20	2,184.48	11%
870333	Başlangıç baskısı (mazotlu) motorunun silindrinin kapasitesi	974.85	1,,754.32	1,731.44	1,731.44	1,649.32	8%
300490	Dozla alınan ilaçlar	633.53	913.93	856.12	1,015.61	1,350.73	7%
870421	5 metrelik tonu geçmeyen ve GVW malların ulaşımı için kullanılan motor araçları	781.83	674.35	688.42	761.76	652.56	3%
870322	Silindir hacmi 1000 cm ³ ü geçen fakat 1500 cm ³ .ü geçmeyenler otomobiler	157.44	211.35	237.32	394.61	430.26	2%
870324	Binek otomobilleri (Silindir hacmi 3000 cm ³ .ü geçenler)	246.03	351.74	297.65	354.21	311.64	2%
854511	Fırınlarda kullanılmaya mahsus olan kömür elektrotlar, kömür fırçalar, lamba kömürleri, pil kömürleri ve grafit veya diğer kömürden diğer eşya	127.09	142.63		39.5	278.36	1%
870323	Karşılıklı piston motoru > 1500 cc 'dan - 3000 cc geçen otomobiller	286.36	318.42	280.89	295.61	274.38	1%
551219	Baskılı sentetik devamsız liflerden dokunmuş mensucat	160.34	103.74	173.41	212.65	234.26	1%
870120	Yarı römorkler için çekiciler	66.61	196.81	262.17	485.3	231.57	1%
En fazla ithal edilen 10 ürün.						7,597.54	37%
Toplam ithalat						20,291.57	

Kaynak : ACIT (2010 ;67)

Tablo: 34 Kosova'ya en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
721420	Isıyla sarmalanmış,çekilmiş, preslenmiş güçlendirici beton boru ve çubukları	1.034.44	2,030.00	4,288.17	3,298.93	4,257.92	44%
271320	Petrol bitümeni	408.98	435.48	1,017.81	406.82	1,076.21	11%
252329	Portland çimentosu			23.12	148.97	990.53	10%
260111	Aglomere edilmemiş Demir cevherleri ve zenginleştirilmiş demir cevherleri ((kavrulmuş demir piritleri hariç)		82.28	15.93	386.38	352.93	4%
847330	84.71 Pozisyonundaki makinelere ait aksam, parça ve aksesuar	199.37	281.78	200.67	152.67	240.95	2%
760421	İçi boş alüminyum profiller	0.37	4.52		10.72	176.48	2%
760410	Alaşimsız Alüminyumdan çubuklar ve profiller	16.24	32.84	92.54	130.38	104.62	1%
151219	Yeniden işlenmiş fakat kimyasalları ile oynanmamış ayçiçeği-tohumu yağı ve damlatımlık maddeleri	8.59	70.31	19.28	25.9	96.1	1%
80711	Karpuz	49.09	84.51	59.2	39.1	91.64	1%
271600	Elektrik enerjisi				788.7	91.28	1%
	En fazla ihraç edilen 10 ürün.					7,478.67	77%
	Toplam ihracat					9,761.92	

Tablo: 35 Kosova'dan en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
720449	Demir yada çelikten oluşan,demir atıkları ve artıları	511.65	688.27	831.32	380.89	877.32	20%
110100	Buğday yada tahıl unu	0.4	150.41	186.37	310.7	816.41	19%
071420	Taze, bütün halde (insan gıdası olarak kullanılmaya elverişli hale tatlı patates	154.84	305.8	279.55	411.68	493.89	11%
730619	Diger, demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller			6.66	29.62	270.82	6%
760200	Alüminyum hurdalar	155.98	213.77	65.65	6.38	198.02	5%

220210	Sular (mineral sular ve gazlı sular dahil) (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler katılmış ve aromalandırılmış)	3.08	15.6	7.78	61.54	130.86	3%
730611	Demir cevheri&konsantresi dışında,kızartılmış, birleştirilmemiş demir piritleri			2.32	108.28	96.41	2%
220300	Malttan üretilen biralar		9.16	18.96	52.13	71.13	2%
230230	Buğdaydan elde edilen hububat	12.58	27.5	24.25	22.55	66.96	2%
220290	Alkolik olmayan içecekler	28.89	48.23	116.67	57.18	58.59	1%
	En fazla ithal edilen 10 ürün.					3,080.42	7%
	Toplam ithalat					4,358.42	

Kaynak : ACIT (2010 ;69)

- Arnavutluk'un Çin ile Dış Ticaretinin Özellikleri

2010 senesinde Çin'le olan dış Ticaret daccmi, %7 artısla 28,742 milyon Lek olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamsal artısa rağmen 2010' da Arnavutluk'un toplam dış ticaret hacminin %5'ini oluşturmuştur. Toplam dış ticarettteki artısa, sadece ihracatın artısa ile bağlantılıdır. İthalatta düşüş yaşanmıştır.

Arnavutluk'tan Çin'e ihracatının değeri 8,874 milyon Lek olup, 2010 yılında %81 artış göstermiştir. En önemli ihraç kalemleri ise %99 ile maden ürünleridir. 2010 yılında, toplam ihracatın %72'sini oluşturan krom ve % 26 'sini oluşturan bakır en önemli iki alt ürün grubunu, olmuştur. Çin'den yapılan ithalat 21,876 milyon Lek ile 2009 ile kıyaslandığında % 9.4 oranında azalmıştır. Çin'den yapılan ithalatın yapısına bakıldığında makine ve parçaları % 41'lik bir düşüş göstermiştir. Diğer taraftan, adi metaller % 25, tekstil ürünleri ise %5 oranda artmıştır. Diğer önemli ürünler ise ayakkabı ve ve mobilyacılık ürünleridir.

Tablo: 36 Çin'e en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
261000	Krom cevheri ve konsantresi	882.78	2,475.95	2,819.87	3,516.05	6,387.29	72%
260300	Bakır cevheri ve konsantresi				1,338.84	2,329.40	26%
251690	Yontulmaya veya inşaata elverişli diğer taşlar				18.74	46.67	1%
391590	Plastik atık ve artılar				20.5	44.3	0%
720241	% 4'ten fazla carbon içeren, rafine edilmemiş bakır			263.85		28.83	0%
440792	Kayından (Fagus spp.)				11.52	14.11	0%
260111	Demir cevheri&konsantresi dışında,kızartılmış, birleştirilmemiş demir piritleri					8.01	0%
847050	Yazar kasalar					7.69	0%
121490	Hayvan pancarı, İsveç şalgamı ve diğer kök yemler					490	0%
843139	Kaldırıcı,tutucu, yükleyici veya yüklemeleri kaldırıcı makineler.					1.53	0%
	En fazla ihraç edilen 10 ürün.					8,872.73	100%
	Toplam ihracat					8,873.79	

Tablo: 37 Çin'den en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
640299	Ayakkabı , dış taban/kauçuk yada plastik iç yüzler	392.58	640.57	738.35	642.49	799.58	4.00%
730419	Dış çapı 73 mm. yi geçmeyenler demir ve çelik boruları				321.4	721.97	4.00%
940360	Ahşap mobilya	285.43	409.37	366.13	410.09	478.7	2.00%
540761	Ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla tekstüre edilmemiş	18.04	52.1	128.31	139.43	422.2	2.00%

poliester filamentleri içerenler							
640219	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar (diğer)	350.49	488.66	286.07	302.99	391.21	2.00%
691010	Seramik lavabolar,banyo küvetleri v.b & porselen/çini 'den oluşan sağlık demirbaşları	262.31	255.32	393.13	407.43	351.89	2.00%
950300	Üç tekerlekli bisikletler, skuterler, pedallı arabalar ve benzeri tekerlekli oyuncaklar			183.89	228.2	328.44	2.00%
841510	Müstakil ,pencere yada duvarlar için olan klima makineleri	98.7	292.71	339.57	421.2	288.53	1.00%
390311	Genleşebilen stiren polimerleri	67.17	322.02	278.75	195.24	274.71	1.00%
870210	Sıkıştırma ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlu olanlar (dizel veya yarı dizel)		4.16	23.62	17.15	274.14	1.00%
En fazla ithal edilen on ürün.						4,331.36	22.00%
Toplam ithalat						19,367.79	

Kaynak : ACIT (2010 ;75)

Türkiye'ye en fazla ihraç edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
720711	Ağırlığı < 25 c , eni < 2X kalın olan , yarı bitirilmiş , i/nas,rect/sq,cross-sect					7434.86	77%
720449	Diğer döküntü ve hurdalar	542.32	258.49	556.16	24.94	596.34	6%
721420	Isıyla sarmalanmış,çekilmiş, preslenmiş güçlendirici beton boru ve çubukları				2.08	576.85	6%
261000	Krom cevheri ve konsantresi		214.49	58.52	19.85	387.44	4%
121190	Bir tip kullanımın diğer bitkileri	101.12	130.58	219.07	151.78	159.7	2%
410210	Yünlü , ham koyun yada kuzu derisi.	135.1	147.66	75.62	25.78	103.49	1%
391590	Plastik atık ve artılar	12.71	30.88	43.91	4.01	63.07	1%
760200	Alüminyum hurdalar				10.92	43.91	0%
410510	Koyunların veya kuzuların dabaklanmış veya "crust" (ara kurutmalı) derileri (yünü alınmış), (parçalanmış olsun olmasın, fakat daha ileri bir işlem görmemiş) Yaş halde (wet-blue dahil)	10.56	5.79	16.64	13.06	36.47	0%
721640						31.75	0%
En fazla ihraç edilen 10 ürün.						9433.88	98%
Toplam ihracat						9644.98	

Tablo: 39 Türkiye'den en fazla ithal edilen on ürün (milyon LEK)

Kodu	Açıklama	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam İçindeki Payı
721420	Isıyla sarmalanmış, çekilmiş, preslenmiş güçlendirici beton boru ve çubukları	1,702.78	2,097.15	2,603.35	2,685.33	2,083.91	7 %
271019	Yağ (ham olmayan) petrol ve katran minerali	382.22	355.83	596.04	1,231.95	1,231.95	4 %
190531	Tatlı bisküviler	358.27	431.34	452.54	1,014.59	1,014.59	4%
760120	Karışımşlı, işlenmemiş alüminyum	428.09	199.50	123.93	621.13	621.13	2%
721391	Enine kesiti daire şeklinde olup, çapı 14 mm. den az olan demir veya alaşımsız çelikten filmaşın	105.32	347.84	2.72	609.72	609.72	2%
441011	Yonga levha (Ağaçtan)			63.91	536.19	536.19	2%
760429	Alüminyum alaşımlarından profiller	149.03	123.89	52.47	492.61	492.61	2%
610620	Kadınlar ve kız çocuklar için örme bluzlar, gömlekler, gömlek -bluzlar (Sentetik veya suni liflerden)	305.59	449.98	521.71	448.58	448.58	2%
300490	Diğer ilaçlar	24.76	101.47	220.56	421.00	421.00	1%
190590	Eczacılık kullanımı için komünyon ilaç kapsülleri, boş kapsüller & benzeri üretim ve kurutma teçhizatı	837.17	915.94	853.76	415.64	415.64	1%
En fazla ihrac edilen 10 ürün.						7,873.33	28%
Toplam ihracat						28,137.3	

Kaynak : ACIT (2010, 76)

7. YATIRIMCILAR İÇİN ÖNEMLİ BİLGİLER

7.1.Şirket Kuruluşu ve Şube/Temsilcilik Kaydı

Yabancı yatırımcılar, herhangi bir izne ihtiyaç olmadan Arnavutluk'ta ekonomik faaliyette bulunabilirler. Arnavut yasaları, yabancı yatırımcılara eşit ve sürekli destek vermektedir. Arnavutluk'ta şirket kuruluş işlemleri kolaylaştırılmış olup, şirket kuruluşu için Milli Sicil Merkezine (QKR) ve Ticaret-Sanayi Odalarına (isteğe bağlı) başvurup kayıt olunmalıdır.

- Milli Sicil Merkezi'nde (QKR):

Arnavutluk'ta limited şirketin kurulması için istenen evraklar:

- Kurucuların noter tasdikli pasaport fotokopisi.
- Kuruluş aktı.
- Tüzük/ana sözleşme
- Avukat'a verilen vekaletname.
- QKR'de memur tarafından elektronik ortamda doldurulan form.

Arnavutluk'ta anonim şirketin kurulması için istenen evraklar da limited şirket için istenen evraklarla aynıdır. Sadece banka teminat mektubunun en az 2.000.000 Lek olması gerekmektedir. Bu sermayenin ¼'nün yatırılmış, kalan kısmının taahhüt edilmiş olması yeterlidir.

Mevcut bir yabancı limitet şirketin Arnavutluk'ta şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklar.

- Türkiye'deki şirketin ana sözleşmesi (apostilli)
- Türkiye'deki ticari sicil kaydı (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin (şirket şube veya temsilcilik açılacağına dair) genel kurulu kararı (apostilli)
- Türkiye'deki şirketin son yıl mali bilançosu.
- Kurucuların noter tasdikli pasaport fotokopisi.
- Arnavutluk'taki avukata verilen vekaletname.
- QKR'de memur tarafından elektronik ortamında doldurulan form.

Mevcut bir yabancı anonim şirketin Arnavutluk'ta şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklar da limitet şirketin şube veya temsilcilik kaydı için istenen evraklarla aynıdır. Şubelerde asgari sermayenin yatırılma şartı yoktur. Ana şirketin sermayesi de kullanılabilir.

- Noter masrafları: Türkiye'den daha düşük olup, evraklara göre ödenir.
- Avukatlık masrafları: Şirketin kayıt işlemleri için, ortalama 300-700 Euro'dur.

Kayıtların tamamlanmasıyla, QKR elektronik postayla otomatik olarak, bu durumu Vergilendirme Genel Müdürlüğüne ve Belediye Vergilendirme Bölümüne bildirir. Her yeni kayıt için ilgili belediyelere şirketlerin adresleri ve diğer bilgiler aktarılır. Vergi Levhası/Numarası (NİPT) bu kayıtlar sırasında hazırlanır. Kayıt sürecinin tamamlanması ve sertifikanın verilmesiyle şirket kurulmuş, vergi ve sosyal sigortalara da aynı zamanda kayıt gerçekleştirilmiş olur.

Kayıt işlemleri ortalama 15 gün içinde bitirilmektedir. Şirket kurulduktan sonra, vergi numarası verilir ve bir ay içinde Belediye Vergileri yatırılır. Ayrıca Sosyal Sigorta Müdürlüğüne kayıt olunur. Belediye Vergisi (ortalama); tabela için 3.000 Lek, temizlik için 7.000 Lek, yeşil alan için 2.000 Lek, ofis için metrekare başına hesaplanarak ödenir.

- Ticaret Odasına kayıta istenen evraklar:

- Noter tasdikli kuruluş akti ve tüzük.
- Noter tasdikli vergi levhası.
- Ticari sicil belgesi.
- Ortakların noter tasdikli pasaport fotokopileri.
- Doldurulan form.
- Üyelik kayıt ücreti (ortalama 20.000 Lek)

- Gümrük Genel Müdürlüğünde istenen evraklar:

İthalat-ihracat yapılabilmesi için, Gümrük Genel Müdürlüğüne kayıt olunmalıdır.

- Vergi Dairesinden alınan Sicil Belgesi.
- Noter tasdikli Vergi Levhası/Numarası.
- QKR'den Ticari Sicil Belgesi.

Bu kayıt, evrakların tesliminden itibaren ortalama yarım saat içerisinde tamamlanmaktadır.

7.2. Yabancı Şirketler İçin Önemli Tavsiyeler

I BOLUM

Yabancı şirketler, ilk olarak kendi ülkelerinde aşağıdaki belgelerin hangi kurumdan alınması gerektiğini tedbirli olmaları tavsiye edilmektedir:

A-) Yabancı ülkelerde, şirketlerin kaydını teyit eden kayıt belgesi.

B-) Söz konusu şirketleri için, yabancı ülkelerde aşağıdaki durumların teyit eden herhangi bir belge:

- a- İflas etmediklerini veya
- b- İflas sürecinde olmadıkları veya
- c- Yabancı ülkede tasfiye / ticaret sicilinden kayıtların silinme sürecinde olmadıklarını
- d- Tasfiye olmadıkları / ticaret sicilinden kayıtların silinmedikleri / kapanmadıkları

NOT: Belgeler, yabancı ülkelerin mevzuatına veya uygulamasına göre, bir veya iki devlet kuruluşlarından elde edilebilir. Yabancı ülkeleri, yabancı şirketler için resmi belgeleri, Arnavutluk Cumhuriyeti tarafından onaylanan uluslararası anlaşmalara ve yasalara uygun olarak tasdik edilmesi gerekmektedir. Ulusal Sicil Merkezi tarafından tasdik edilmeyen / apostilsiz hiçbir resmi belge kabul edilmeyecektir.

II BOLUM

Aynı zamanda, kanuni şekilde Arnavutluk ticari mevzuatına uygun veya Arnavut şirketleriyle ortak olarak Arnavutluk Ulusal Sicil Merkezinde kaydını yaptıracak olan yabancı şirket, aşağıdaki hususların dikkate alınmaları gerekmektedir.

1. Ulusal Sicil Merkezi tarafından incelenmesi için, yabancı şirketlerinin bütün içsel belgeleri / işlem noter onaylı olmaları gerekmektedir. Söz konusu belgeleri orijinal haliyle ve yabancı şirketinin Arnavutluk'a temsil edilecek yetkili kişinin mührü ve imzasıyla birlikte yeterli olacaktır.
2. Eğer yabancı şirket, kendi amaçları için orijin ülkelerden noter onaylı belgeler alacaksa, söz konusu belgeler Arnavutluk Cumhuriyeti tarafından onaylanan uluslararası anlaşmalara ve yasalara uygun olarak noter onayını tasdik ve apostil etmeleri gerekmektedir

NOT: Yabancı ülkelerinin apostili / tasdikli olmayan bütün içsel belgeleri Ulusal Sicil Merkezi tarafından kabul edilmeyecektir.

III BOLUM

Yabancı ülke tarafından verilen belge/ işlem tercüme zorunluluğunu hakkında:

- a- Devlet kuruluşları
- b- Şirket

tarafından verilen belge/resmi belgelerin tercümesi hakkında zorunlugu.

Yabancı şirketlerinin özel ve resmi belgeleri Arnavutça dilinde tercüme edilmiş ve bunun Arnavutluk Cumhuriyetinde noterce onaylanmış olması gerekmektedir.

NOT: *Yabancı ülkelerinden verilen hiçbir içsel belge / işlem, Arnavutluk Cumhuriyetinde noter onaylı tercümesi olmadan, Ulusal Sicil Merkezi tarafından kabul edilmeyecektir.*

7.3 Lisans Alınması

Arnavutluk'ta devletin herhangi bir kurumundan lisans alınması gerekiyorsa, (inşaat lisansları hariç), şirketlerin, işlemlerin hızlandırılması ve yatırımcılara kolaylık sağlanması için kurulan QKL (Ulusal Lisans Merkezi) tek bir başvuru yapmaları yeterlidir.

- **Basvuru Süreci;** Firmalar QKL'ye lisans taleplerini ve belgelerini iletmekte, QKL şirket adına Bakanlıklarda işlemleri takip etmektedir.

QKL'ye ruhsat ve izin talepleri iki şekilde yapılır; QKL şubelerine ya doğrudan başvurarak veya QKL ana merkez binasına iadeli taahhütlü posta yoluyla.

- Ruhsat/İzin Başvuruları İçin Genel Kurallar:

- Ruhsat/izin talepleri, belirli süreçlere göre QKL'ye sunulur.- Talepler hazır formların doldurulmasından ve gerekli diğer belgelerin sunulmasından oluşur.

- Hazır form aşağıdaki en az üç bilgiyi içermelidir.

* Kategori/alt kategorinin adlandırılması;

* Faaliyet türü,

* Talepte bulunan kişinin veya talebi sunan kişinin kişisel bilgileri,

* Faaliyetin gerçekleştirileceği yer veya yerler;

* Diğer özel bilgiler (kategori/alt kategori'lerde belirtilen),

* Ruhsatlandırma/izin kriterlerini bildiğini ve yere getirdiğini (kişisel beyanname gerektiren kriterler için) tasdik eden, talepte bulunan kişinin bir beyannamesi;

* Ekli belgelerin gerçekliğini ve/veya ruhsat/izin sorumluluklarını bildiğini ve /veya kabul ettiğini ve onları uygulayacağını belirten bir tasdik beyannamesi;

* İrtibat adresi,

* Sunulması gereken, ekli belgelerin listesi.

- QKL, formda ön görülmeyen belgeleri ya da diğer bilgilerin verilmesini talep edemez.

- Her talep için, doldurulmuş form ve eklenmiş belgelerin listesi, QKL tarafından talebin sunulduğu günden sonraki bir iş günü içerisinde sicil defterinde ilan edilir.

- QKL Şubelerine Başvuru

Ruhsat ya da izin talebi, QKL şubelerine, talep eden ya da onun yetkili kıldığı bir kişi tarafından yapılır. Vezne memuru, talep formunun doldurulmasına yardımcı olur, talep eden kişinin kimliğini tasdik eder ve formun talep eden kişi tarafından imzalanmasını ister. Ek belgelerin orijinalinin veya noterden tasdikli kopyalarının ya da orijinal belgeyle beraber verilen kopyaların orijinalle aynı olduğuna dair vezne memurunca tasdik edilmiş örneklerinin bulunması gerekmektedir.

Talep yetkili kılınan kişi tarafından sunulduğunda, ekli belgelerle birlikte, yetkilendirmeyle ilgili de belgeler sunulmalıdır. Vezne memuru her talep için yazılı bir teyid çıkarır. Bu teyid onaylanan formata göre çıkartılır ve üzerinde talep türü, tarihi ve sunulmuş diğer belgelerin listesi de yazılmış olmalıdır. Gişe memuru, bu yasaya dayanarak, talep tamamlanmamış halde olsa bile, her sunulan belgeyi almak zorundadır. Başvuruya ilişkin ödeme belgesi, vezneye sunulur ve vezne memuru yazılı bir teyit verir.

- QKL hizmetleri

Yeni yasa, ruhsat ve izinlerin sayısını 200'ün üstünden 65 kategori ve alt kategoriye indirerek, 46 tanesini de QKL Tirana merkezinden alınıp yenilenmesini sağlamıştır. Zamanla QKL'nin tüm ülkede hizmet şubeleri olacaktır.

QKL merkezine ya da www.qkl.gov.al internet sitesi ziyaret edilerek aşağıdaki hizmetler hakkında bilgi alınabilir.

- Arnavutluk'taki ruhsat ve izinleri yöneten yasa ve mevzuat hakkında tam bilgi,
- Bir ruhsat ya da izin başvurusunda ya da var olanların yenilenmesinde gerekli kriterler, prosedürler, araştırma ve karar alma süreçleri, tarife ve ödemeler, formlar konusunda bilgi,
- Bir ruhsat ya da iznin alınmasında ya da yenilenmesinde talebin hazırlanması,
- Ruhsat başvuru durumunda, izinli yetki verilmesi ve bu başvuruyla ara ya da nihai kararların bir örneği hakkında bilgi.

7.4. Vize Hizmetleri

7.4.1 Arnavutluk'a Turistik ve Ticari Amaçlı Girişte Dikkat Edilecek Hususlar

Bilindiği üzere, Arnavutluk ile Türkiye arasında 180 gün içerisinde 90 günü aşmayan seyahatlerde karşılıklı vize muafiyeti uygulaması bulunmakta, bunun dışındaki çalışma, öğrenim, uzun süreli ikamet, araştırma vb. amaçlarla yapılacak seyahatlerde ise "seyahat amacına uygun" vize alınması gerekmektedir.

Arnavutluk'a girişte herhangi bir sorunla karşılaşılmaması ve daha seri giriş yapılabilmesi için aşağıda yer alan hususlara dikkat edilmesi faydalı olacaktır.

Arnavutluk'a ilk defa gelen şirket veya şirket temsilcilerinden gümrüklerde bazı hallerde talep edilebilen hususlar.

- Dönüş bileti,
- Arnavutluk'ta bir firma ile görüşme yapılacak ise o firmadan temin edilecek davetiye,
- Arnavutluk'ta otelde kalınacak ise rezervasyon belgesi, diğer ikametlerde kesin adres bilgileri,
- Arnavutluk'a girişte karşılayacak kişi var ise bilgileri veya mümkünse pasaport fotokopisi,
- Kalınacak süreyi karşılayacak makul miktarda para

Yukarıdaki belgelerin ibrazı, girişleri daha hızlı ve sorunsuz olmasını sağlayabilecektir.

*** Türkiye'den bir çalışanın Arnavutluk'a girişinde, aşağıdaki bilgileri içeren bir belgenin Arnavutluk'ta çalışılacak firma tarafından ilgili kişiye verilmesi de keza daha hızlı ve sorunsuz giriş yapabilmelerine yardımcı olacaktır.**

- Arnavutluk'taki şirketin NIPT'i (vergi numarası) ve faaliyet alanı.
- Gelecek kişinin kimlik bilgileri (Adı-soyadı, görevi ve pasaport numarası)
- Gelecek kişinin uçuş/seyahat bilgileri (Hangi şirketle, ne zaman geleceği)

Genel Olarak

Girişte herhangi bir soruya maruz kalınması halinde net ve tereddütsüz cevap verilmesi önem arz etmekte olup, buna rağmen bir sorunla karşılaşılmaması halinde;

- Türkiye'deki veya Arnavutluk'taki şirket bilgileri (şirketin adı-faaliyet alanı-yerleşik olduğu şehir v.b.)
- Gelen kişinin bilgileri (adı-soyadı ve görevi),
- Karşılaşılan sorunun niteliği (bekletilme, iade v.b.) hakkındaki bilgilerle birlikte, **sözlü veya yazılı** olarak, zaman geçirmeden Büyükelçiliğimiz Başkonsolosluk Şubesine veya Ticaret Müşavirliğimize bilgi verilmesinde yarar görülmektedir.

7.4.2 Çalışma Ve Oturma İzinlerinin Alınması

Oturma İzni Alınması İçin İbraz Edilmesi Gereken Belgeler

- Arnavutluk Cumhuriyeti'ne geliş amacının ve açık ikamet adresinin belirtilmiş olduğu **dilekçe**.
- Arnavutluk Cumhuriyeti'ne girişi esnasında kullanmış olduğu yasal **pasaport**,
- Önemli resmi bilgileri içeren pasaport sayfalarının (hamilinin fotoğraf ve kimlik bilgilerini içeren sayfa) noter tasdikli fotokopisi
- Arnavutluk vizesinin bulunduğu sayfanın (**D, D/BF tipi vize**) noter tasdikli fotokopisi
- Arnavutluk Cumhuriyeti'ne giriş mühürlerinin bulunduğu sayfanın noter tasdikli fotokopisi
- Pasaport geçerliliğinin yazılı olduğu sayfanın noter tasdikli fotokopisi
- Pasaport geçerliliği, istenilen oturma izninin bitim süresinden en az 3 ay daha uzun olmalıdır.
- Son altı ayda çıkmış olan, ilgili kişinin kendi ülkesinde ve/veya yasal olarak ikamet ettiği ülkeden alınan, Arnavutça dilinde tercümesi yapılan ve Arnavutluk Cumhuriyeti Konsolosluk veya Diplomatik Temsilciliklerinden onaylı **adli sicil belgesi**. (Büyükelçiliğimiz Konsolosluk Şubesi aracılığıyla aynı gün içerisinde alınabilmektedir)
- Nüfus kayıt örneği (şahsi/aile) son altı ayda tanzim edilen, Arnavutça diline çevrilmiş, noter tasdikli, Arnavutluk Cumhuriyeti Dış Temsilcilik veya Konsoloslukları'ndan onaylı örneği. (Büyükelçiliğimiz Konsolosluk Şubesi'nde de verilebilmektedir)
- İkamet ettiği konutun satın alma veya kira kontratı
- Arnavutluk Pasaportu formatına uygun iki adet fotoğraf.
- Maddi teminatlar:
Noter tasdikli çalışma izni fotokopisi veya işyeri ruhsatı fotokopisi.
- Sağlık raporu (salgın hastalık bulunan ülkelere gelen vatandaşlar için)
- Karşılaman veya işveren tarafından ikamet amacıyla ilgili yazılı beyan.
- Ödeme makbuzu
- Özel form.

-Oturma İzninin Yenilenmesi İçin İbraz Edilmesi Gereken Belgeler

- Arnavutluk Cumhuriyeti'ne geliş amacının ve açık ikamet adresinin belirtilmiş olduğu Dilekçe.
- Pasaport fotokopisi
- Önemli resmi bilgileri içeren pasaport sayfaları (hamilinin fotoğraf ve kimlik bilgilerini içeren sayfa)
- Pasaport geçerliliği, istenilen oturma izninin bitim süresinden en az 3 ay daha uzun olmalıdır.

- Eski Oturma İzni fotokopisi

Arnavutluk Pasaportu formatına uygun iki adet fotoğraf.

- Maddi teminatlar:

Noter tasdikli çalışma izni fotokopisi veya işyeri ruhsatı fotokopisi.

- Sağlık raporu (salgın hastalık bulunan ülkelerden gelen vatandaşlar için)
- Karşılaman veya işveren tarafından ikamet amacıyla ilgili yazılı beyan.
- İşveren ile işe alınan arasındaki iş kontratı
- Özel form
- Ödeme makbuzu

D Tipi Çalışma İzni Alınması İçin Yapılması Gerekenler

Çalışma İzni almak için dilekçe ile ilgili belgeler Ulusal Çalışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne ibraz edilir. D tipi çalışma izni talebi; yabancı ülke vatandaşı, yabancı ülke vatandaşı ile aralarında iş kontratı bulunan işveren veya işverenin yetkilendirdiği kişi tarafından yapılabilir.

D tipi çalışma izni için aşağıda yazılı belgeler ibraz edilmesi gerekmektedir:

- Başvuru sahibinin kimlik bilgilerini içeren, belirlenen formata uygun dilekçe (başvuru formu),
- Bireysel çalışma kontratı (veya ilgili işyeri tescil belgesi),
- Önceki çalışma izin belgeleri (müteakip başvurular için),
- Oturma izni fotokopisi (varsa),
- Banka hesabı durum bilgisi,
- Kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri adına sosyal ve sağlık sigorta primlerinin -ödediğine dair belge,
- İkamet ettiği mekanın kira kontratı veya mülkiyet belgesi,
- 5 adet fotoğraf.

7.5 İş Hukuku

- Genel Bilgiler

Arnavutluk Cumhuriyeti'nde çalışanın hukuki ilişkileri, 12.07.1995 tarihli ve 7961 sayılı "Arnavutluk Cumhuriyeti İş Kanunu" ile 11.05.1993 tarihli ve 7703 sayılı "Arnavutluk Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kanunu"na ve hızlı sosyal ve ekonomik gelişmelerden dolayı, bu alandaki değişik hususları düzenlemek için Arnavutluk hükümeti tarafından çıkarılan diğer hukuki işlemlere dayanmaktadır.

- Çalışma Saatleri

Arnavutluk İş Kanununa göre normal günlük çalışma süresi 8 saati aşamaz. Diğer taraftan, normal haftalık toplam çalışma süresi de 40 saati aşmamalıdır. Bazı durumlarda, işveren tarafından talep edildiği ve onaylandığı takdirde, işçi iş saatlerinden sonra da çalışabilir. Ancak her halükârda haftada 50 saatlik çalışma süresi geçilemez. Yani fazla mesai saatlerinin toplamı hafta başına 10 saati aşamaz.

Ulusal tatil günlerinde çalışılması ve 18 yaşın altındaki çocuklar ile gebelik döneminde olan kadınların gece çalışmaları Arnavut İş Kanunu tarafından yasaklanmaktadır.

- Fazla Mesai Ödemeleri

Fazla mesai çalışmalarının karşılığının, ek maaş veya ek tatil olarak verilmesi öngörülmektedir.

Fazla mesai için, uygulanan maaştan % 25 daha fazlası veya normal tatillerden % 25 daha fazlası, uygulanır. Fazla mesai karşılığı, fazla mesaiden itibaren iki ay içerisinde kullanılmalıdır.

Resmi tatiller esnasında veya hafta sonlarında yapılan fazla mesai için, normal maaşın ve fazla mesai süresinin % 50 daha fazlası olarak, uygulanır.

- Emeklilik yaşı

Sosyal sigorta yasasında, emeklilik yaşı erkekler için 65 ve kadınlar için 60'tır.

- Asgari ücret

"Arnavutluk'ta Asgari Ücretin Tayini"ne ilişkin Bakanlar Kurulu Kararına göre 01.07.2011 tarihinden itibaren yeni asgari ücret aylık **20.000** Lek'tir. Asgari ücret ayda en az 174 saatlik normal iş süresi için ödenmektedir. Çalışma saatlerine göre fazla mesai ödemesi yapılacaksa, saati 115 lek'ten daha az olamaz. Diğer ödemelerin ise 20.000 Lek üzerinden hesaplanması gerekmektedir.

- Çalışma koşulları

İşverenin yükümlülükleri

İşverenin, çalışanların temel haklarını garanti etme yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülük, çalışanın kişiliğinin korunmasına dayanmaktadır. Çalışanın sağlığı için temiz ve emin bir işyeri garanti edilmeli; özel alanları üzerine kontrol uygulanmamalı; çalışanlar kayıtlı olmalı; iş esnasında gerçekleşen kazaların bütün belgeleri tutulmalı; iş yerinde havanın temizliği korunmalı, yüksek ses düzeyinin olduğu ortamlarda, çalışanların sağlığı için ses normal seviyelerde korunmalı, iş yerinin emniyeti garanti edilmeli, iş malzemeleri ve makinelerinin bakımı yapılmalı, çalışanların işini yapabilmeleri için bütün zorunlu malzemeler temin edilmeli; işçilere çalışma saatleri esnasında yiyecek ve içecek su sağlanmalı, iş yerinde ilk yardım malzemeleri hazır bulundurulmalıdır.

İşçilerin yükümlülükleri

Arnavutluk İş Yasası, çalışanlar için çeşitli yükümlülükler öngörmektedir. İşverene karşı sadakat, özenli bir şekilde çalışma, kendi işinin şahsen yapılması, çalışma ilişkisi esnasında sağlanan malzemelerin işverene iade edilmesi, çalışanın dikkatsizliği veya dürüst olmayan davranışların sonucu işveren kayıplara maruz kaldıysa, çalışanın bunları tazmin etmesi.

Çalışma ilişkisinin sonunda taraflar zımni bir anlaşmayla, bir yılı geçmeyen yeni bir iş ilişkisi düzenleyebilirler.

Ayrımcılık yasağı

Arnavut İş Yasasına göre, etnik, ırksal, dini, yaş veya siyasal görüşler nedeniyle işveren tarafından yapılan her türlü ayrımcılık, yasaklanmıştır.

İş sözleşmeleri

İş sözleşmelerinde, işveren ve işçi tarafından yazılı veya sözlü olarak şartlar koşulabilir veya değiştirilebilir. İş sözleşmeleri, sözlü olarak yapıldığı durumlarda, işveren ilgili sözleşmeyi yazılı metin olarak 30 günlük süre içerisinde düzenlemelidir. Bu yükümlülüğün gerçekleşmemesi, sözleşmenin geçerliliğini olumsuz etkilemez ama işveren İş Müfettişliği tarafından cezalandırılabilir. Genel kural olarak, Arnavut İş Yasasına göre, iş sözleşmeleri, sınırsız bir süre için düzenlenir. Yine de, işin geçici tipine dayanarak, süreli iş sözleşmesi de yapılabilir.

Arnavut İş Yasasına göre, bir iş sözleşmesi, en azından aşağıdaki konuları kapsamalıdır:

- Tarafların kimliği;
- İş yeri;
- Genel iş tanımlaması;
- Başlangıç tarihi;
- Süre, (süreli iş sözleşmesi ise)
- Ücretli izin süresi;
- İş sözleşmesinin sona erdirilmesi durumunda bildirim süresi;
- Maaş detayları ve ödeme tarihleri;
- Normal haftalık çalışma saatleri.

İş sözleşmelerinin sona erdirilmesi

İşveren ve çalışan arasında süreli iş sözleşmesi düzenlendiyse, sözleşme ön bildirim olmadan süre bitiminde sona erecektir. Süreli iş sözleşmesinin bitiminde iş ilişkisi devam ederse, zımnen süreyle sınırlı olmayan bir kontrat düzenlenmiş gibi değerlendirilir. Bu yüzden, süresiz iş sözleşmelerinin sona erdirilme süreçleri, Arnavut İş Yasasına dayanılarak yapılmalıdır.

Taraflar arasında en azından 3 senelik süreli iş sözleşmesi imzalanmışsa, sürenin bitiminde işveren sözleşmeyi yenilemeyi reddederse, süreyle sınırlı olmayan sözleşmesinin sonu olarak kabul edilir.

Arnavut İş Yasasına göre, çalışmanın ilk üç ayı, deneme süresi olarak düşünülecektir. Deneme süresi esnasında her iki taraf, diğer tarafa 5 gün önceden bir bildirimde bulunarak iş aktini sona erdirebilir. Ayrıca, deneme döneminden sonra çalışma ilişkisinin sona erdirilmesi Arnavutluk İş Yasasından belirtilen özel prosedürlere ve taleplere bağlıdır.

Bu bağlamda, herhangi bir iş sözleşmesinin sona erdirilmesinde işveren iş sözleşmesini bitirme niyetini ve sebeplerini çalışana bir ihbarla bildirmelidir. ihbarın tesliminden itibaren 72 saat içerisinde, iş aktini sona erdirme bitirme niyeti hakkında tartışmak için bir toplantı düzenlenmelidir. İş aktinin sona erdirilmesine dair alınan karar, toplantıdan sonra 48 saat sonra başlamak üzere en geç toplantıdan sonraki bir hafta geçmeden çalışana bildirilir. İşveren, bu tarz sona erdirme prosedürüne uymazsa, ceza olarak çalışana iki aylık maaşına eşit miktarı ödeme yapmak durumunda kalabilir.

İşveren tarafından çalışana teslim edilen son bildirimden sonra, sınırsız süreli iş sözleşmeleri için aşağıda belirtilen bildirim süresinin geçmesiyle iş sözleşmesi sona erer.

Arnavut İş Yasasına uygun olarak, her iki taraf sınırsız süreli iş sözleşmelerinin sona erdirilmesi için aşağıdaki takip eden bildirim sürelerine uymalıdır.

- Çalışmanın ilk yılı için, bir aylık süre;
- İki ile beş yıl için 2 aylık süre;
- Beş yıldan dahası için 3 aylık süre.

Buna rağmen, taraflar yukarıdaki bildirim sürelerini yazılı olarak değiştirebilirler. Altı aylık çalışma süresi için en az iki haftalık bildirim süresi öngörülebilir. Altı ayı geçen çalışmalar için işten ayrılma bildirim süresi bir aydan az olmamalıdır.

Bir iş sözleşmesi, haklı nedenlerin varlığı durumunda, doğrudan fesh edilebilir. Arnavut İş Yasasına göre, çalışmanın devamına izin vermeyen ciddi koşullar, makul nedenler olarak sayılmıştır. Yine de, Arnavut İş Yasasına göre iş sözleşmesi sona erdirme prosedürü her iki taraftan da izlenmelidir. İş sözleşmesinin feshi; ırk, renk, cinsiyet, yaş, gebelik, din veya çalışanların iş verme ilişkisiyle ilgili nedenlere dayanıyorsa, işveren gerekçesiz iş feshinden dolayı çalışanlara bir senelik kadar maaşı ödemelidir.

Öte yandan, Arnavutluk İş Yasasına göre çalışanlar kıdem tazminatından da yararlanırlar “...iş sözleşmesi işveren tarafından fesih edilmiş olmalı ve işçi en azından o iş yerinde 3 sene çalışmış olmalıdır.”.

İş sözleşmesi işveren tarafından haklı sebebe dayanarak sona erdirilmişse, işçi kıdem tazminatı talep edemez. Kıdem tazminatı, işçinin çalıştığı her sene için 15 günlük maaşından az olamaz.

Toplu işten çıkartmalar

Arnavut İş Yasasına göre işten toplu çıkartmalar, işverenin inisiyatifi üzerine ve işçilere bağlı olmayan nedenlerle iş sözleşmesinin sona erdirilmesidir. 100 işçiden daha fazla olan işyerinde 90 günlük dönem içerisinde en fazla 10 işçi görevden alınabilir. 100-200 işçi arasında olan işyerlerinde azami 15 işçi görevden alınabilir. 200-300 işçi arasında olan işyerlerinde azami 20 işçi görevden alınabilir. 300 işçiden daha fazla olan işyerlerinde azami 30 işçi, görevden alınabilir.

Toplu iş çıkartmalarında, işveren yazılı olarak çalışanları haberdar etmelidir. Bildiri, işyerinde çalışanlar tarafından görünür bir yerde yayımlanır ve özel olarak aşağıdaki nedenleri belirtiyor olmalı:

- Sona erdirmenin sebepleri;
- Görevden alınacak işçilerin sayısı;
- Çalışmakta olan işçilerin sayısı;
- Toplu iş çıkartmaları üstlenmek ve bitirmek için öngörülen dönem.

Bu şekildeki bildirin bir kopyası, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığına gönderilir. Eğer ki işveren, uzun bir dönem tayin ederse, yukarıdaki bildirin tarihinden itibaren 20 gün içinde, işveren, toplu işten çıkarılmanın konusu olan işçilerle görüşmelidir. Bu toplantının nedeni, toplu iş çıkartmadan kaçınmak veya görevden alınan işçilerin sayısını azaltmak ve ondan doğacak olumsuz sonuçları azaltmaktır.

Bahsedilen görüşmelerin sonunda, işveren görüşmelerin sonucunu Bakanlığa bildirmelidir. İşveren ve çalışanlar arasında herhangi bir uzlaşmaya varılmazsa, Bakanlık, bildirin tarihinden itibaren (eğer işveren, daha uzun bir süreyi talep etmezse) 20 günün içinde bir anlaşmaya varılması için taraflara yardım eder. Her halükarda, Bakanlık toplu işçi çıkartmalarına engel olamaz. Yukarıda bahsedilen sürenin sonunda, işveren bildirim sürelerine uyarak, iş ilişkisinin sona ermesinden işçileri haberdar eder. Ayrıca, toplu iş çıkartma prosedürüyle çıkarılan işçilere en az üç yıllık dönem boyunca işverene hizmet ettikleri süre kadar kıdem tazminatı verilir.

Tatiller/ Ücretli tatil günleri

Yıllık izin

Çalışanların en az takvim yılının 4 haftalık dönemi boyunca yıllık izne hakları vardır. Yıllık izin, yılın içinde veya takip eden yılın ilk üç ayında kullanılmalıdır.

Ücretli izin

İşçinin birinci derece hısımlarının evlilik veya ölüm hallerinde 5 günlük ücretli izin verilebilir. Ayrıca işçinin birinci derece hısımlığının hekim raporu ile belgelenmiş hastalık hallerinde 10 günlük ücretsiz izin verilebilir.

Hastalık

Çalışanın hastalıktan dolayı çalışamama olasılığına karşı işveren, sosyal sigorta kapsamına girmeyen ilk 14 günlük dönemin % 80'den daha az olmayan maaşı ödemesi gerekir. Hastalık, tıbbi bir belge ile belgelenmelidir. Eğer gerekli görülürse çalışan, işveren tarafından belirlenen bir doktor tarafından muayene edilebilir. İşveren tarafından istenilen tıbbi muayene işçi tarafından reddedilirse, işçi işverene karşı kendi haklarını kaybeder.

Tatil günleri

Arnavutluk 'taki ulusal ve dini tatil günleri aşağıdaki gibidir:

- Yeni Yıl (1 ve 2 Ocak)
- İşçi Bayramı (1 Mayıs)
- Yaz Günü (14 Mart)
- Nevruz Günü (22 Mart)
- Rahibe Tereza Gunu (19 Ekim)
- Ulusal Günler (28 ve 29 Kasım)
- Ulusal Gençlik Gunu (8 Aralık)
- Noel (25 Aralık)
- Bayram (Ramazan ve Kurban Bayramlarının İlk Günleri)
- Katolik ve Ortodoks Paskalyaları (8 ve 15 Nisan 2012-Her yıl değişmektedir.)

Hafta sonuna denk gelen tatil günleri, takip eden haftanın ilk çalışma gününden itibaren sadece özel sektör için tatil olarak uygulanmaktadır. Devlet kamu ve kuruluşları için bu durum geçerli değildir.

7.6 Gayrimenkullerin Kaydı ve Devir İşlemleri

7.6.1 Arnavutluk'ta Taşınmaz Kaydı

7843 sayılı "Gayrimenkul Kaydı" yasasına dayanarak, gayrimenkuller tapu sicillerine kaydedilmelidir. Bu kayıtlarda, kamuya açıklık prensibi uygulanır. Herhangi bir idari birim, taşınmaz kayıtlarını idare eden, ilgili tapu sicil ofisinin hukuki yetkisi altındadır. Tapu sicilinin bütün ofisleri, ana sicil memuru ve onun yardımcısı tarafından yönetilen Merkezi Tapu Siciline bağlıdır.

Ana sicil başkanı, Adalet Bakanının teklifi üzerine, Başbakan tarafından görevlendirilirken, Ana Sicil Başkanının yardımcısı başkan tarafından teklif edilir ve Adalet Bakanı tarafından

görevlendirilir. Tapu Sicili Defterinde, taşınmaz sahibinin verileri, taşınmaz sınırları, kayıt tarihi ve mülk sahibi sıfatını kazandıran tapu senedi ve ilgili taşınmazın haritaları yer alır. Ayrıca, varsa kira kontratı, ipotek, veya herhangi bir üçüncü şahsa devredilen taşınmaz hakları tapu defterine kaydedilmelidir. Yukarıda sayılan herhangi bir sözleşme veya diğer işlemler, 30 gün içerisinde tapu siciline kaydedilmelidir. İlk kez kayıt olunan taşınmazlar için, geçici kayıt usulu uygulanmaktadır.

Yetkili sicil dairesi, ilgili geçici taşınmaz kaydını (45) gün içinde yayımlayacaktır. Ancak bu dönem esnasında herhangi bir ilgili kişi, hataların düzeltilmesini veya başka bir talebi ileri sürebilir. Süre bittikten sonra ileri sürülecek herhangi bir talep nazara alınmaz. Yukarıda belirtilen süre içerisinde hiçbir talep olmadıysa veya bildirilen şikayet taraflar arasında anlaşarak çözülmüşse, ilgili taşınmaz tapu siciline sürekli olarak kaydedilir. Uyuşmazlık halinde, taraflar arasında herhangi bir anlaşmaya varılmazsa, yetkili mahkeme uyuşmazlığı çözecektir. Yetkili tapu sicil memuru, tapu sicil defterinde ilgili uyuşmazlığı ve davaya bakmakta olan ilgili mahkemeyi belirtmelidir.

7.6.2 Gayrimenkul Devrinde Yabancılar İçin Kısıtlamalar

Arnavutluk Medeni Kanununa göre, tapu sicilinde kayıtlı olmayan taşınmazlar herhangi bir işleme tabi tutulmayacaktır.

27/07/1995 tarihli ve 7980 sayılı "Arsaların Temini" yasasına göre, yabancılar için arsa satın alımı sınırlanmıştır. Bu yasaya göre, yabancı girişimciler veya yabancı tüzel kişiler, Arnavutluk'taki arsayı elde edebilmek için arsa üzerinde yapılan yatırımların değerinin, arsanın değerinin üç katını aşması gerekmektedir.

7.6.3 Arnavutluk'ta Gayrimenkule Yatırım Yapmadan Önce Dikkat Edilecek Husular

Arnavutluk turistler için çok ucuz bir yer olmasının yanı sıra, yüksek sermaye büyüme oranı arayan yabancı ve emlak yatırımcılarına da cazip gelmekte ve gün geçtikçe bunların sayılarında sürekli bir artış görülmektedir. Orta ve uzun vadede yatırım için iyi bir yer olarak görünse de, Arnavutluk'ta herhangi bir yatırım yapma kararını almadan önce, dikkate alınması gereken bir çok faktör vardır.

Arnavutluk, dünya ülkelerindeki ekonomik durgunluğa rağmen, ekonomik büyüme sağlamış, fakat yüksek düzeydeki fakirlik ve yetersiz altyapısından kaynaklanan nedenlerden dolayı, Avrupa'daki az gelişmiş ülkelerden biri olmaya devam etmektedir. Ülkedeki yolların bir kısmı kötü bir durumda olsa da, Avrupa Birliği'ne başvurunun kabulünü bekleyen ülkenin durumunun düzeleceği ve daha bir çok gelişmenin yaşanacağı düşünülmektedir.

Arnavutluk'ta emlak yatırımı yapmanın karşılığının alınacağı tek zamanın, Arnavutluk'un Avrupa Birliği'ne kabulünden sonra olacağı, bunun da 2015-2016 yıllarında gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Yabancıların Arnavutluk'ta yatırım yapmalarına izin olsa da, mülk/arazi hakları hala tam oturmadığı için, halihazırda bir mülk almanın bir çok soruna neden olabilme ihtimali bulunmaktadır. Yatırım yapacak olan yabancıların mutlaka hukuki yönden en iyi tavsiyeyi alabilecekleri ve güvenebilecekleri biri olması da çok önemlidir. Bu arada, sahil kesimine daha fazla yabancı yatırımcı çekme amaçlı, planlanmadan yapılan imar çalışmaları mevcuttur.

7.7. Pazarlama ve Hizmetler

7.7.1 Toptan ve Perakende Piyasası

Arnavutluk piyasasındaki malların yaklaşık % 80'i ithal edilmektedir. Karayoluyla Tirana, denizyoluyla da Durres şehirlerine gelen mallar, ithalatçısı tarafından perakendecilere sunulmaktadır. Yaş sebze ve meyvelei ise daha çok Lushnje ile Tirana'da yoğunlukla piyasaya sunulmaktadır.

Konfeksiyon, mobilya, ayakkabı gibi ürünler, genelde toptan ve perakende satışları, Tirana'daki **Medrese** ve **Çam** semtlerinde, elektrik malzemeleri, elektrik ev aletleri ise **Ali Demi** semtinde kurulan ve her gün açık olan pazarlarda yapılmaktadır.

Ayrıca, özellikle son üç yılda alışveriş merkezleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Alışveriş merkezlerinin tümünde de yabancı sermayeli market zincirlerinden bulunmaktadır. Örneğin Conad-İtalyan (fiyatları ve kalitesi en yüksek markettir. Ürünlerinin tamamına yakını İtalya'dan gelmektedir. Diğer ülke ürünlerinin markete girişi oldukça zordur.), Euromax-Sırbistan (Orta sınıfa hitap etmektedir. Sırbistan, Hırvatistan ürünlerinin yanısıra, diğer ülkelerin ürünleri de satılabilmektedir), Mercator (Slovenya) 2010 yılında giriş yapmıştır. Diğer taraftan 2011 yılında en büyük alis veris merkezi Tirana East Gate açılmıştır. Soz konusu AVM, Carrefour – Fransız- marketler zincirleri tarafından işletilmekte olup, çoğunluğu hazır giyim olmak üzere 7-8 tane Türk markasına ait işletme mevcuttur.

İnşaat malzemeleri ise genelde **Unaza e Re** bölgesinde yoğunlaşmaktadır. Megatek, Prealpin gibi yapı marketler de ürün yelpazesinin ve satış merkezlerinin değişmesine neden olmuştur. Alman şirketi olan Praktiker, 2009 yılında açılmış, ancak 2011 yılın ortasında faaliyetlerini kapatmak zorunda kaldıklarını, açıklanmıştır.

A.T. Kearney isimli ve Amerika menşeli yönetim danışmanlığı şirketi tarafından yapılan bir çalışmaya göre Arnavutluk sahip olduğu küçük pazara rağmen olumlu görünüme sahip bir ülke olarak değerlendirilmektedir.

Rapora göre, Arnavutluk “Küresel Perakende Gelişme Endeksi”ne, 2011’de 13. Sırada yer almaktadır. Yine Rapora göre, Arnavutluk küçük nüfuslu (3.2 Milyon) bir ülke olmasına rağmen, piyasada canlı bir talep söz konusudur. Özellikle orta vadede yatırım yapılması gereken bir ülkedir.

Arnavutluk pazarının çekiciliği % 19.9 olarak değerlendirilirken, ülkenin riski % 48.3, pazar ve piyasaların olgunluğu % 79.6 ve zaman baskısı % 60.5 olarak değerlendirilmiştir. Bunlar toplam 100 puanlık küresel perakende gelişme endeksinin sadece 52.1 puanlık kısmını oluşturmaktadır.

7.7.2 Ürünlerin Dağıtımı ve Ticareti

Ürünlerin dağıtımı, bunların halkın tüketimine, ihracatçıya ve diğer ülkelerin ticaret ağlarına ulaştırılması olarak tanımlanabiliriz. Gıda ürünleri yasal düzenlemelere göre, kalite ve güvenliğini garanti eden koşullarda pazara dağıtılabilmekte, korunmakta ve pazarlanabilmektedir.

Satıcı, satışa sunulan malın kalitesi ve güvenliği ile ilgili alıcının tüm taleplerine karşılık vermek zorundadır. Ticaret ağına giren ürünlere dair işlemler ilgili organların özel kararlarıyla düzenlenmektedir. Arnavutluk’ta acente ve distribütörlük sıkça kullanılmakta, ithalat ve perakende amaçlı satışlar doğrudan bunlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

7.7.3 Koruma ve Ulaştırma

Hammadde ve hazır gıda ürünleri uygun ortamlarda saklanır ve üretim türüne uygun olarak özel vasıtalarla taşınırlar. Koruma ortamları ve taşıma vasıtaları, hammadde ve hazır gıda ürünlerinin, gıda değerlerinin ve onların kalite göstergelerinin olumsuz değişimlerinden, kirlenmeden, enfeksiyonlardan, hava etkenlerinden, diğer hasar ve bozulmalardan korunma koşullarını taşımalıdır. Hammadde ile hazır gıda ürünlerinin saklanma ve taşınmalarıyla ilgili genel koşullar, Tarım ve Gıda Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı’nın ilgili organları tarafından hazırlanan özel bir yönetmelikle düzenlenir.

7.8. Yabancı Yatırımlarla İlgili Yasal Düzenlemeler

02.11.1994 tarihli ve 7764 sayılı “**Yabancı Yatırımlar Yasası**” Arnavutluk’taki yabancı yatırımcılar için avantajlı bir ortam oluşturmaktadır. Bütün yabancılara, şahsi ya da tüzel kişilik olarak aşağıda yer alan hükümleri içermektedir.

- * Yabancı yatırımlar için ön izne ihtiyaç duyulmadığı gibi, hiçbir sektöre de kapalı değildir.
- * Şirketlere yabancı hisse sahiplerinin katılım oranları konusunda sınır olmayıp, %100 yabancı sahiplik mümkündür.
- * Yabancı yatırımlar, kanunda sayılan ve kamu kullanımı menfaatine olan özel durumlar dışında, doğrudan veya dolaylı olarak kamulaştırılmaz ve millileştirilemez.
- * Arnavutluk vergi sistemi de yabancı yatırımcılara karşı ayrımcılık yapmamaktadır.
- * Ayrıca, kamu ihale usulleriyle ilgili mevzuat da yerli ve yabancı firmalar arasında çok az ayırım öngörmektedir.
- * Yabancı yatırımcılar bütün fonlarını ve desteklerini yatırım şekline çevirme hakkına sahiplerdir.
- * Uluslararası anlaşmalara uygun olarak, en elverişli uygulamalar da sağlanmaktadır.

Diger taraftan, 16.09.2011 tarihli ve 316 sayili kanunu ile **“Yabancı Yatırımlar Yasası”** na bazı maddeler eklenmiştir. Söz konusu Kanuna göre altyapı, turizm, enerji ve tarım sektörlerinde yapılacak ve en az 10 milyon Avro'ya ulasan yabancı yatirimleri için özel bir hükümet güvencesi uygulanacaktır.

8.2.2006 tarihli ve 9663 sayılı **“İmtiyaz Hakları Yasası”** Arnavutluk Meclisince onaylanmıştır. Söz konusu Yasanın ana amaçlarından biri, imtiyaz sürecinin yerine getirilmesinin, saydamlığının artırılmasının ve projelerin sürdürülebilirliğinin, kolaylaştırılmasını sağlayacak olan gerekli çerçeveyi kurmaktır. Bu yasa ulaşım, enerji üretimi ve dağıtım, telekomünikasyon gibi değişik kamu sektörlerinde uygulanmaktadır.

03 Mayıs 2007 tarihli ve 9723 sayılı **“Milli Sicil Merkezi Yasası”**, şirketlerin kurulması ve kaydını tek merkezden sağlayan Milli Sicil Merkezi isimli (MSM) yeni bir kamu kurumu oluşturmuştur. Böylece, şirketlerin kurulmasında işlemler basitleştirilmiş ve en fazla bir haftalık süreye düşürülmüştür.

14.04.2008 tarihli ve 9901 sayılı **“Girişimciler ve Şirketler Hakkında Yasa”** farklı tanımlamalarda şirket kayıtlarını açıklamaktadır.

- Bu yasa girişimcilerin statüsünü, şirketlerin kuruluşunu ve işletmesini, kurucuların, ortakların, üyelerin, hissedarların haklarını ve zorunluluklarını, şirketlerin yeniden düzenlenmesini ve tasfiyesini düzenlemektedir. Şirketler anonim, komandit, limited, ya da sınırlı sorumlu şirketlerdir.
- Girişimciler ve Şirketler Milli Sicil Merkezinde kayıt edilirler.

- Girişimciler ve şirketler, mali defterlerini saklamalı ve “Mali Beyanlar ve Muhasebe Yasası”na uygun olarak yetkili denetçilerin senelik incelemelerinde hesaplarını ve performans raporlarını açıklamalıdır.
 - Yukarıdaki 3 numaralı bölümde belirtilen yapılmadığı takdirde, bu Yasaya ilişkin mahkeme, Medeni Yasa'nın 334 ve 336 maddelerine uygun olan yetkili mahkemelerdir.
- 25.2.2008 tarihli ve 9880 sayılı “**Elektronik İmza Yasası**”, yürürlüğe girmiştir.

7.8.1 Mülkiyet Haklarının Korunması

28.04.2005 tarihli ve 9380 sayılı Yasa, fikri mülkiyet haklarını kapsayıp, yayın hakları, tescilleri, markaları, damgaları, menşe işaretleri ve sanayi tasarımlarını korur. 2000'de Arnavutluk Marrakesh Sözleşmesini onaylayıp, Dünya Ticaret Örgütü'nün Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesine (TRIPS) taraf olmuştur.

Arnavutluk Çok Yönlü Yatırım Garanti Ajansı Sözleşmesini (MIGA) imzalamıştır. MIGA, gelişmekte olan üye ülkelerin kaliteli yatırımları için yabancı yatırımcılara, uygun şartlarda ticari olmayan risklere karşı yatırım garantisi sağlamaktadır. (Örneğin politik risk sigortası) MIGA sözleşmesinin yanı sıra, Arnavutluk, yabancı tahkim kararlarının tanınması ve icrası hakkındaki 1958 New York Sözleşmesini ve Yabancı Tahkim Kararlarının Uygulanması hakkında Cenevre Sözleşmesini imzalamıştır.

ABD hükümetinin finanse ettiği bir kuruluş olan, Denizaşırı Özel Yatırım Şirketi (OPIC), Arnavutluk'ta olan Amerikalı yatırımcılara sigorta ve proje finansman kaynakları sağlamaktadır. OPIC'in üç ana faaliyet konusu; risk sigortası, proje finansmanı ve yatırım fonlarıdır.

7.8.2 Anlaşmazlıkların Hali

Arnavutluk'taki yatırımcılara, yatırımları için hukuki koruma hakkı verilmiştir. Anlaşmazlık durumunda taraflar bir tahkim kurumuna, davalarının mütalaa edilmesi için başvurabilirler. Yabancı yatırımcılar ayrıca anlaşmazlık durumlarını bir Arnavut Mahkemesine ya da Tirana'daki tahkime sunma hakkına sahiptirler.

16.09.2010 tarihinde Arnavut Parlamentosu tarafından Yabancı Yatırım Yasasındaki değişiklikler onaylanmıştır. Son yapılan değişikliklerle Arnavutluk'ta yabancı yatırımcıları lehine düzenlemeler getirildi. Yeni yasayla birlikte hükümet, yabancı yatırımcıların üçüncü şahıslarla olan anlaşmazlıklarında hukuki yardım vererek, hem onları koruyacak, hem de onlar adına taraf olacaktır. Diğer bir deyişle, yabancı yatırımcının anlaşma imzaladığı Bakanlık, mahkemede yabancı yatırımcının yerini alacak şirket adına yasal koruma sağlayacak ve üçüncü şahıslarla olan sorunlarda yabancı yatırımcıyı temsil edecektir.

Bir diğer önemli koruma ise yabancı yatırımın Arnavut yargı sistemine karşı dokunulmazlığı. Devlet tarafından koruma altına alınmış olan yatırımlar için Arnavut mahkemeleri haciz ya da şirket faaliyetlerinin durdurulması gibi kararlar alamayacaktır. Yasaya göre, bu hukuki korumadan yararlanabilecek olan yabancı şirketlerin en az 10 milyon Avro'luk yatırım yapmış olmaları ve altyapı, turizm, enerji ve tarım sektöründe faaliyet göstermeleri, ayrıca, devletle de anlaşma imzalamış olmaları gerekmektedir.

7.8.3 Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları

Bu anlaşmaların amacı malların ve hizmetlerin ticaretinin desteklenmesinde yasal temelin oluşturularak, daha geniş bir işbirliği sağlanmasıdır. Her bir taraf, diğer taraf menşeli mal ve hizmetlerinin ithali ve ihracı konusunda avantajlı şartlar oluşturmayı, onları teşvik etmeyi ve onlara karşı kendi ürünlerine veya tüccarlarına karşı uyguladığı aynı işlemi uygulamayı taahhüt etmektedir.

Arnavutluk'un Fransa, Yunanistan, Almanya, Romanya, İtalya, Türkiye, ABD, Hollanda, Çin, Polonya, Hırvatistan, Malezya, Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Mısır, Rusya, İsviçre, Makedonya, Arjantin, Uruguay, İsrail, Sırbistan ve Karadağ arasında anlaşması mevcuttur. Slovenya olan bir anlaşma 2005'te feshedilmiştir.

7.8.4 Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları

1992 yılından itibaren Arnavutluk, "sermaye ve gelir vergilerinde çifte vergilendirmeyi önlemek amacıyla" birçok ülkeyle anlaşmalar imzalamıştır.

Söz konusu Anlaşmalar şu konulardaki vergilendirmeleri kapsamaktadır:

- Ticaret gelir vergileri,
- Uluslararası ulaşım vergileri,
- Kar payları üzerinden alınan vergiler,
- Telif hakları,
- Bağlı veya bağımsız kişisel hizmetler
- Emlak gelir vergileri.
-

Bu anlaşmalar her iki ülkenin birinde bulunan (bireyler ve tüzel kişilere) uygulanmaktadır. Anlaşmalar, yukarıda bahsedilen vergilendirme tiplerinde çifte vergilendirmeyi engellemek için uygulanan kuralları içermektedir.

Türkiye ile çifte vergilendirmenin önlenmesine dair anlaşma imzalanmış bulunmaktadır.

Anlaşma yapılmış olan diğer ülkeler; Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, İtalya, İsveç, Yunanistan, Malta, Belçika, Hollanda, Fransa, Almanya, Norveç, İsviçre, Romanya, Bulgaristan, Makedonya, Hırvatistan, Moldova, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Rusya

Federasyonu, Malezya, Çin, Mısır, G. Kore, İran, Lübnan, Avusturya, Ukrayna, İspanya, Singapor, Kuveyt, Luksenburg, Slovenya, Estonya, Letonya.

7.8.5 Yatırımların Korunması ve Teşviki Anlaşmaları

Söz konusu anlaşmalar, bu Anlaşmayı imzalayan ilgili ülkelerin yatırımcılarının ulusal ya da en çok kayırlan ülke muamelesi görmesini ve anlaşmazlık durumlarında çözüm mekanizmalarının yürürlüğe girmesini sağlamaktadır.

Türkiye dışında Yatırımların Korunması ve Teşviki Anlaşması yapılan diğer ülkeler:

Yunanistan, Almanya, İtalya, Fransa, Avusturya, Hollanda, Birleşik Krallık, Danimarka, İsveç, Portekiz, Belçika, İspanya, Finlandiya, Polonya, Macaristan, Slovenya, Çek Cumhuriyeti, İsviçre, ABD, Romanya, Bulgaristan, Makedonya, Hırvatistan, Rusya, İsrail, Tunus, Mısır, Çin, Malezya, Sırbistan, Karadağ, Güney Kore, Kosova'dır.

7.9 Arnavutluk'ta Yatırımların Teşviki

Teşvikler, önemli projelerin gerçekleştirilmesini desteklemek amacıyla, Arnavutluk Meclisi tarafından Devlet Yardımları Hakkındaki Yasası kabul edilmiştir.

21.04.2005 tarihli ve 9374 sayılı bu Yasa, tüm imalat ve hizmet sektörlerine, merkez ve yerel idareden alınan tüm tedbirlere, tarım ve balıkçılık sektörlerinde faaliyet gösterenler hariç, belirli işletmelere yarar sağlayan ve devlet adına hareket eden diğer kurumlara yönelik olarak uygulanmaktadır.

Devlet yardımı bağış veya sübvansiyon şeklinde olabilir: muafiyetler, indirim, erteleme veya vergi kredisi ile diğer mali katkılar, ceza ve temerrüt faizinin silinmesi, indirim oranında borç garantisi veya ödünç verme, tedarik edilen malların veya sağlanan hizmetlerin fiyatlarında indirim, piyasa fiyatı altında kamu mallarının satış/ kiralınması veya piyasa fiyatı üstünde ürün veya hizmet alımı dahil, işletmelerdeki devlete ait özsermayenin veya değerinin yükseltilmesi şeklinde sıralanabilir.

Devlet Yardımları Hakkındaki Yasa, bölgesel yardım ile zorluk içinde bulunan işletmeler için de uygulanmaktadır. Bu yardımları gerçekleştirme usul ve şartlarına ait ilgili düzenlemeleri, Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı tarafından, yapmaktadır.

- Arnavutluk'ta Uygulanan En Önemli Teşvikler

- Maliye Bakanının 30.01.2006 tarihli ve 3 sayılı talimatına göre, makine ve ekipman ithalatçıları KDV'den % 100 oranında muafdir. Bunun için söz konusu makine ve ekipman, vergi konusu olan ekonomik faaliyetlerde kullanılmalıdır.
- Fason üreticiler, iş verenlere sağladıkları hizmetler için, bu ürünlerin yeniden ihraç edileceğini kanıtlamaları halinde, KDV'den sorumlu değildir.

- Devlet mülkiyetinde olan malların, piyasa oranlarından düşük değerlerle (bina ve toprak) kiraya verilmesi ve üretim faaliyetleri için yatırım ve istihdam seviyesine uygun olarak bu kiralara indirilmesi.
 - Turizm faaliyetlerinde, “imtiyaz statüsü”: 1993’ten itibaren uygulanan, “Turizm Bölgelerinin Gelişmesi İçin Yasa”, turizm alanındaki birçok yatırım için teşvikler öngörmektedir. Bu teşvikler, yatırımcının Turizm, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı’ndan alınacak “imtiyazlı statüye” bağlıdır.
 - Esastan “imtiyazlı faaliyetler” : inşaat, restorasyon, düzeltmeler, genişleme; otel, motel ve tatil köyleri işletmeleridir.
 - Ücretsiz “imtiyazlı faaliyetler”: turizm tesisleri, ücretsiz yapıların inşaatı, restorasyonu, düzenlemeleri, genişlemesi. Örneğin, restoran, mağaza, kaplıca, spor ekipmanları v.s.’dir.
 - 2011 yılı eylül ayı itibariyle, hazır giyim ve tekstil ürünlerinin ithalatında gümrük vergisi sıfırlanmıştır.
- ***Turizm Sektöründeki destekler***
- İthal edilen malların gümrük vergilerinden ve tüketim vergilerinden, sadece yatırım ve “imtiyazlı faaliyetlerin” devam etmesi süresince muaf olunmaktadır.
 - Yatırım geliştirme aşamasının bitirilmesinden itibaren 5 mali yıl için gelir vergisinden muafiyet, bir sonraki 5 yıl için gelirin sadece % 50’si için **vergi**, ödenmektedir.
 - Kazançlar Arnavutluk’ta tekrar yatırım amaçlı kullanılırsa, % 40 oranında gelir vergisi indiriminden yararlanır.
- ***Enerji Sektöründeki Destekler***
- Elektrik enerjisi üretiminin teşviki amacıyla mali destek: 5 MW ve üzerinde üzerinde bir güçle yeni üretim santrali kuran yatırımcılar veya var olan santralleri çalışır hale getiren yatırımcılar, ana yatırım için kullanılan ithal makine ve ekipmanlarda gümrük vergisinden muaf tutulurlar. Bu tür yatırımcılara elektrik enerji üretimi için kullanılan su veya katı yakıtların ithali sırasında ödedikleri KDV ve gümrük vergileri de iade edilir.

- **Diğer Destek Hazırlıkları**

- Hükümet AB kurallarına uygun devlet yardımlarını belirleme sürecindedir. Ekonomi , Ticaret ve Enerji Bakanlığında, yakın bir gelecekte yerel yardım ve girişimcilik yardımını da kapsayan “Devlet Yardımı Hakkında Yasa”nın ilanı beklenmektedir.
- Yerel küçük ve orta ölçekli girişimcilerin, özellikle işletme ve ihracat imkanlarının gelişmesinde yardımcı olmak amacıyla, hükümetin değişik girişimleri vardır.
- Hükümet, ayrıca ticaret inkübatörleri, sanayi parkları ve AR-GE merkezlerinin gelecekteki politikalarını belirlemektedir.
- Ayrıca özelleştirme konusunda, Ekonomi Bakanlığı özelleştirilecek her ekonomik değer için www.privatizime.al web sitesini oluşturmuş bulunmaktadır.
- En kısa zamanda yargı çevresinde bulunan İdari Mahkemelerinin acilacağı bildirilmiştir.

- **Arnavutluk'ta 1 €**

2006 yılında ilan edilen “Arnavutluk 1 €”, en iyi fırsatları ve kolaylıkları sunarak yabancı yatırımcıları Arnavutluk'a çekmeyi amaçlayan bir ekonomik pakettir. *Araziler, çalışanların eğitilmesi, sanayide kullanılan su, firma kaydı gibi hizmetler, yabancı firmalara 1€ karşılığında sunulmaktadır.*

Bütün Bakanlıklar, bu paket doğrultusunda elindeki imkanları inceleyip, yabancı yatırımcılara sunacaktır. Söz konusu paket sadece kamu mülkiyeti için geçerlidir. Özel sektöre ait olanlar için ise piyasa kuralları uygulanmaya devam edecektir. Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı, çalışanların sayılarına ve üretim kapasitelerine göre, “Arnavutluk 1€” paketinin uyum şartlarını belirlemektedir.

Yatırımcıların sağlaması gereken şartlardan birisi, faaliyetin en az 10 yıllık olabileceğinin gösterilmesidir. Ayrıca, yerli firmalarla işbirliği ve ihracat için üretim diğer önemli kriterler arasındadır. Turizm ve toprak sahipleri tazminatı için öngörülen araziler bu paketin içine dahil edilmeyecektir. Hükümet, Dünya Bankası ve IMF tarafından belirlenen sınırlar içerisinde mali sorumlulukları en aza indirmek için çalışmalar yapacaktır.

7.10 Arnavutluk Sanayi Bölgeleri

Arnavutluk'ta “Sanayi Park” statüsünde olan 6 bölge ilan edilmiştir:

- I. Seçici rekabet işlemlerinden geçip, bölgeyi geliştirecek olanların seçildiği, Bakanlık ve bölgeyi geliştirecek olanlar arasında sözleşmelerin yapıldığı bölgeler şu şekildedir.

- Shëngjin, Lezhë'da bulunan , 3.2 hektar (ha) alanla, "Sanayi Park" statüsü olan ekonomik bölge.
 - Koplik'te bulunan, 61 ha alanla , "Sanayi Park" statüsü olan ekonomik bölge.
 - Vlorë'da bulunan , 125 ha alanla , "Sanayi Park" statüsü olan ekonomik bölge
- II. Aşağıda yazılı olan bölgeler için, geliştirme işlemini yapacak yatırımcının seçilmesi işlemleri başlamıştır:
- Spitalë'da bulunan, 850 ha alanla , "Sanayi Park" statüsü olan ekonomik bölge.
 - Elbasan'da bulunan , 254.7 ha alanla , "Sanayi Park" statüsü olan ekonomik bölge.
- III. Lezhë'da bulunan , 54.3 ha alanla, ekonomik bölgenin "Sanayi Parkı" statüsü altında faaliyet gösterebilmesi için, çalışmalar devam etmektedir.

7.10.1 Ekonomik Bölgeler Hakkında Bilgiler

- Vlora "sanayi parkı" ekonomik bölgesi :

Bakanlığa bağlı, "Idea Vlora Sh.a Vlora" şirketi tarafından yapılan öneri üzerine, 04.06.2008 tarihli ve 774 sayılı BKK ile ilan edilmiştir.

Bu Sanayi Parkının alanı 125 ha olup; Vlora'nın kadastro bölgelerinde, bir devlet arazisidir. Burada yer alacak olan faaliyetler, üretim, ticari faaliyetler, ithalat-ihracat ve destek hizmetleri şeklindedir.

Bu bölge için yapılan ihalede, "Idea Vlora Sh.a" şirketi müteahhit olarak seçilmiştir. 26.11.2008 tarihli ve 1547 sayılı BKK 'na dayanarak Bakanlık ve "Idea Vlora Sh.a" arasında yapılan, sanayi parkının tasarımı, finansmanı, inşaatı, işletilmesi, bakımı ve devri için sözleşme yapılmıştır.

"Idea Vlora Sh.a", 2.498.375.640 Albanian Lek ya da 20.819.797 Avro yatırım yapacak olup, yaklaşık 18.586 kişi için iş olanağı sağlayacağı, hesaplanmaktadır.

- Koplik, Malesi e Madhe "Sanayi Parkı" Ekonomik Bölgesi

Bakanlığa "The Industrial and Trade Zone Koplik" Sh.p.k. şirketi tarafından yapılan öneri üzerine 04.01.2008 tarihli ve 12 sayılı BKK ile ilan edilmiştir. Bu Sanayi Parkının alanı 61 ha devlet arazisidir. Burada yer alacak olan faaliyetler, imalat sanayi, tarımsal ürünlerin işlenmesi, ticari faaliyetler, ithalat-ihracat ve destek hizmetleridir. Bu bölge için yapılan ihalede, "The Industrial and Trade Zone of Koplik Sh.p.k" şirketi müteahhit olarak seçilmiştir. Bu seçimin, Bakanlar Kurulu'ndan onayı beklenmektedir.

"The Industrial and Trade Zone of Koplik" Sh.p.k 18.510.539Avro yatırım yapacak olup, 16.734 kişi için iş olanağı sağlayacaktır.

- Shengjin "Sanayi Parkı" Ekonomik Bölgesi

Bakanlığa “ATX-International Tirana Sh.p.k” şirketi tarafından yapılan öneri üzerine 04.01.2008 tarihli ve 11 sayılı BKK ile ilan edilmiştir. Bu Sanayi Parkın alanı 3.2 ha olup, Lezhe’de bir devlet arazisidir. Burada yer alacak olan faaliyetler, imalat sanayi, tarımsal ürünlerin işlenmesi, ticari faaliyetler, ithalat-ihracat ve destekleridir. Bu bölge için yapılan ihalede, ATX-International Tirana Sh.p.k” şirketi müteahhit olarak seçilmiştir.

“ATX-International Tirana Sh.p.k” 17.054.152 Avro yatırım yapacak olup, 3.000 kişi için iş imkanı sağlayacağı, hesaplanmaktadır.

- Spitalle, Durres “Sanayi Parkı” Ekonomik Bölgesi

Doğrudan Bakanlık tarafından hazırlanan teklifle, 21.02.2008 tarihli ve 391 sayılı BKK ile ilan edilmiştir. Bu Sanayi Parkının alanı 850 ha olup, arazi devlet mülkü ve özel mülkten oluşmaktadır. Burada yer alacak olan faaliyetler, imalat sanayi, tarımsal ürünlerin işlenmesi ve ticari faaliyetlerdir.

04.06.2008 tarihli ve 771 sayılı “Müteahhit Statüsünün Verilmesinde Sözleşmedeki Yetkilinin Belirlenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı” uyarınca, Bakanlık bu konuyla ilgili yetkili kılınmıştır.

Arnavutluk Hükümeti, bölgenin sınırlarına kadar altyapı, elektrik hattı, yol, su-tesisat, kanalizasyon altyapısını yapmayı, taahhüt etmektedir. Ayrıca bu ekonomik bölgenin müteahhit seçim süreci başlamış olup, yakın bir gelecekte bu ekonomik bölge için ihale açılacaktır.

- Elbasan “Sanayi Parkı” Ekonomik Bölgesi

Doğrudan Bakanlık tarafından hazırlanan teklifle, 04.06.2008 tarihli ve 776 sayılı BKK ile ilan edilmiştir. Bu Sanayi Parkının alanı 254.7 ha olup, arazi devlet mülkü ve özel mülkten oluşmaktadır. Burada yer alacak olan faaliyetler ancak sanayi amaçlı olabilir. Gıda sanayi, hizmetler, ticaret, ithalat-ihracat dahil değildir.

Arnavutluk Hükümeti, bölgenin sınırlarına kadar altyapı, elektrik hattı, yol, su-tesisat, kanalizasyon altyapısını yapmayı taahhüt etmektedir. Çevre etki değerlendirmesi, stratejik değerlendirme ile ekonomik ve mali pre-fizibiliteyi yapacak danışmanlık hizmeti ihalesinin prosedürleri başlanılmıştır. Bu çalışmaların tamamlanmasının ardından, Bakanlık sözleşme beyanında bulunacak ve ekonomik bölgenin müteahhitleri için ihale sürecini başlatacaktır.

- Shkoder “Sanayi Parkı” Ekonomik Bölgesi

Bakanlığa, İşkodra Belediyesi tarafından yapılan öneri üzerine, 04.06.2008 tarihli ve 775 sayılı BKK ile ilan edilmiştir. Bu proje, eski-sanayi bölgesinin yeniden canlandırılmasını amaçlamakta ve GTZ tarafından desteklenmektedir.

Bu bölge eski-sanayi bölgesindeki 137 ha’lık bir alanı içermektedir. Burada yer alacak olan faaliyetler; imalat sanayi, perakendecilik, hizmetler, ticaret, ithalat-ihracat’tır. BKK’na dayanarak, İşkodra belediyesine yapılacak ihale için %5.5 avantaj verilmiştir.

- Lezha “Sanayi Parkı ” Ekonomik Bölgesi

Bakanlığa, Lezha Belediyesi tarafından yapılan öneri üzerine, 27.01.2009 tarihli ve 81 sayılı BKK ile ilan edilmiştir. Bölgenin alanı 54.3 ha olup, devlet mülkü ve özel mülkten oluşmaktadır. Burada yer alacak olan faaliyetler imalat sanayi, tarımsal ürün işlenmesi, ticaret, ithalat-ihracat ve hizmetlerdir. Bölgenin müteahhit seçiminde Lezha Belediyesi, Bakanlığın desteğiyle sözleşmeli yetkili olarak yer alacaktır.

- Belgeleme

Ekonomik Bölgelerin Bakanlar Kurulu’nca ilan edilmesi için, Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığının aşağıdaki belgeleri içeren teklifi sunması gerekmektedir.

- Proje kararı
- Ekonomik bölge olarak beyan edilecek olan alanı gösteren harita.
- Ekonomik bölge olarak beyan edilecek olan alanın kime ait olduğu konusunda Bakanlığın yada yönetici organın görüşü.
- Mülkiyet statüsünü teyit eden tapu belgeleri.

- Başvuran müteahhitin sunması gereken belgeler:

Aşağıda yazılı olan belgelere sahip olan Arnavut ya da yabancı tüzel kişiler başvurabilirler.

- şirket kuruluş belgesi
- tüzel kişi kayıt sertifikası
- şirketin statüsü
- NIPT (şirketler için sicil numarası)

- faaliyetleri ruhsatının bir örneği
- sorumlu bir uzmandan belgelendirilen son üç senenin bilançosu
- şirketin ekonomik- teknik durumu
- arsa ya da özel taşınmaz mülkiyet durumunda, mülkiyet belgeleri
- ekonomik bölgenin müteahhit adayı olarak şirketin çalışma planı
- İç altyapı için tam inşaa projesi ve onun dış altyapı ile bağlantısı,
- projeyi finanse eden kaynaklar
- Şirketin tasfiye prosedürleri altında olmadığını ve onun ana yöneticisinin mahkumiyeti bulunmadığını kanıtlayan sertifika. Bu sertifikaların alım tarihi talep tarihinden 3 aydan daha eski olmamalıdır.
- Bölgenin müteahhit ruhsatı için başvuru yapan yabancı tüzel kişiler, bu yabancı kişinin kayıtlı olduğu milli yönetmeliğe bağlı olarak bu maddenin ilk paragrafıyla, a,b,c,d noktalarında onlarla eşdeğer belgeler sunmalıdırlar.
- Bütün belgeler orjinal ya da orijinali sayılan versiyonda Arnavutçaya çevrilmiş olmalıdır.

Ekonomik bölgenin kuruluşunu ve müteahhit statüsünü teklif eden yatırımcı, belgelerini Bakanlığın protokolüne uygun şekilde sunmalıdır. Belgelerin tam doldurulmamış olması durumunda, iade edilecektir.

8. SEKTÖREL DEĞERLENDİRME VE YATIRIMCILAR İÇİN FIRSATLAR

8.1. Tarım

8.1.1 Tarım Sektörünün Yapısı Ve Özellikleri

Arnavutluk Akdeniz iklimine yakın, genel olarak ılıman ve yağışlı kışlarla birlikte, yaz mevsimi sıcak ve kuru bir özelliktedir. Yıllık ortalama sıcaklık ülke genelinde değişkenlik gösterir. Kaydedilmiş en düşük sıcaklık -25.8 derece, en yüksek sıcaklık ise 43.9 derecedir. Yıllık ortalama sıcaklık 17.6 dereceyle (Saranda), yaklaşık 7 derece (Vermoshi) arası değişir.

Arnavutluk çok güneşli bir ülke olarak bilinir. Ülke genelindeki yıllık ortalama yağış miktarı 1.485 mm'dir. Ülkeye en fazla yağışın (yüzde 70) düştüğü zamanlar ülkenin soğuk aylarında, Ekim ve Mart arası kaydedilmiştir.

Arnavutluk'u çevreleyen alan bereketli tatlı su kaynaklarıyla doludur. Ülkede doğudan batıya doğru akan yedi ana nehir vardır. Ayrıca sulamalar için ayrılan toplam depolama kapasitesi 560 milyon metreküpü bulan, yaklaşık 650 küçük su benti bulunmaktadır.

Tarım için kullanılan topraklar çoğunlukla eğimli yerlerde bulunurlar, öyle ki bu toprakların yaklaşık yüzde 44'ünün eğimi yüzde 5'in altındadır.

Nüfusun büyük bir bölümü için kazanç kaynağı olan tarım, aynı zamanda istihdam güvenlii anlamında da önemlidir. Tahmini Kırsal nüfus, toplumun yaklaşık yüzde 54'ünü kapsarken, nüfusun yaklaşık yüzde 60'ı tarım ve ilgili alanlarda çalmaktadır.

Arnavutluk'ta yaklaşık 3.250 tip değişik bitki bulunur. Başka bir deyişle, Arnavutluk, Avrupa bitki örtüsünün yüzde 29 tipini ve Balkan bitki örtüsünün yüzde 47 tipini, topraklarında barındırır.

8.1.2 Tarımın Ulusal Ekonomideki Rolü

Tarım, Arnavutluk ekonomisinin en belirleyici sektörlerinden biridir. Yıllar geçtikçe, tarımın ekonomiye olan katkısı da azalmaktadır ve şu an yaklaşık GSYİH'nin yüzde 20.7'sini oluşturmaktadır. Ancak nüfusun yüzde 50'sinden fazlası kırsal kesimlerde yaşamakta ve tarım, kırsal kesimde yaşayan insanlar için ana çalışma alanıdır. Kırsal kesimde yaşayan aileler, ulusal ekonomide önemli rol oynarlar. Son beş yıl içinde gerçekleşen ortalama tarım üretim artış hızı yılda yaklaşık olarak yüzde 3 olarak tahmin edilmektedir.

Ancak çiftliklerin küçük olması ve parçalı olmasından dolayı, tarım sektörü kötüye gitmektedir.

Yurt içinde ve yurt dışında tarıma ve tarımsal işlenmiş gıda ürünlerine yüksek verimlilik ve rekabet gücünün sağlanması daha düşük maliyet, daha yüksek kalite, gıda güvenliği ve rekabet imkanı, getirmektedir.

8.1.3 Tarım Ürünlerinde Arnavutluk'un Kendi Kendisine Yeterli Olmamasının Sebepleri

- Modern teknolojinin kullanılmaması. Komşu ülkeler daha uzun zamandır piyasaya açılmış ve rekabet içinde olmuş, gelişmeyi daha hızlı sağlamışlardır.
- Büyük ölçekli üretimin yapılmaması.
- Toprak sahipliği ile ilgili belirsizlik ve yasal problemler.
- Mali destek mekanizmalarının az olması, yeterli kredi verilmemesi.
- Lojistik yapının zayıflığı.
- Yetersiz teknoloji kullanımı.

- Piyasa hakkında bilgi eksikliği.
- Yeteince gelişmemiş ticari ilişkiler.
- Yeterince gelişmemiş tarımsal sanayi.
- Pazarlama konusundaki eksikler.

Tarım sektörünün büyümesi ulusal ortalamanın aşağısında olup, kendi potansiyelinden de çok uzaktadır. Bunların sebebi, tarım sektörünün karşı karşıya kaldığı sorunlardır. Bu sorunlardan bazıları ve en göze çarpanları, kırsal kesimlerden gerçekleşen göçler, arsa mülkiyeti ve çiftliklerin çok sınırlı boyutlarda olması, ürünlerin pazarlanması, sulama, drenaj sistemleri, kullanılan düşük seviyedeki teknoloji, çiftçilerin zayıf bir şekilde örgütlenmesi, tarımsal işleme sanayiindeki yetersizlikler, şeklinde sıralanabilir.

8.1.4 Tarım ve Gıda Sektörü Stratejisi (AFSS)

AFSS, tutarlı ve düzgün yöntemlerle Entegre Planlama Sistemi taslağı içerisinde hazırlanmıştır.

Devletin tarım politikasının stratejik öncelikleri şunlardır:

- Çiftliklere, tarım ve tarımsal-sanayi işletmelerine, özellikle, bağcılık, sebze ve hayvan çiftçiliğinde parasal yardımın artması.
- Arazilerin sulama ve drenaj sistemini geliştirme.
- Yerli tarımın rekabetçiliğini artırmak için, tarımsal pazarlamayı ve tarımsal imalat sanayiini geliştirme.
- Çiftçiler ve tarımsal imalat ile uğraşan iş yerlerinde kullanılan teknolojinin kalite ve seviyesiyle birlikte, bilgi edinme ve kullanılan bilginin kalite ve seviyesini Tarımsal Bilgi Merkezleri ve Tarımsal Teknoloji Transfer Merkezleri'nin yardımlarıyla geliştirmek.
- Tarım ve tarımsal sanayi ürünlerinin kalite ve güvenliğini artırma.

2007 ile 2013 yılları arasındaki stratejik sektörler:

- Meyve, zeytin ve üzüm üretimi,
- Sebze üretimi,
- Çiftlik hayvanları üretimi,
- Endüstriyel meyve ve sebze imalatı,
- Endüstriyel üzüm imalatı,
- Endüstriyel süt ve et ürünleri imalatı.

8.1.5 Tarımsal Alan

Ülkenin toplam tarımsal alanı ülkenin sahip olduğu toprakların sadece yüzde 24'ünden oluşuyor, bu da yaklaşık 697,000 hektara denk geliyor.

Yaklaşık yüzde 43'lük (yaklaşık 304,000 hektarlık) tarımsal alan, yüksek verimlilik potansiyeliyle, alçak arazilerde bulunmaktadır.

Arnavutluk'taki toplam 697 bin hektarlık tarımsal araziden, yaklaşık; 563 bin hektarı özelleştirilmiş, 134 bin hektarı ise devletin mülkiyetindedir.

Çiftçilerin sahip olduğu ve onlar tarafından işletilen arazilerin yaklaşık yüzde 85'i ekili alandır. Toprakları kullanma yönergeleri de yukarıda bahsi geçen verilere göre oluşturulmuştur.

Arnavutluk'taki arazi piyasasıyla ilgili ilk adımları atılmış, geliştirilmesi için de önlemler gerekmektedir.

a) Toprağın Yapısal Oranları

Tablo:40 Toprak Yapısının Dağılımı

Toprağın Yapısı	(%)
Tarım alanı	24
Orman	36
Otlak	15
Başka	25

b) Çiftlik Yapısı

Küçük boyuttaki çiftlikler Arnavutluk'taki tarım endüstrisine hakimdir. Arnavutluk'ta yaklaşık olarak 370,000 bin çiftlik mevcuttur. Resmi istatistiklere göre, ortalama çiftlik büyüklüğü 1.14 hektar olup, bu veriler HBS'nin verilerine göre ise 0.8 hektardır.

Çiftlikler çok dağınık ve çok küçük olsa da, her şeye rağmen, yeni çiftlik sahiplerinin verimliliklerini artırmak için yoğun çalışmaları sayesinde, üretimde artış kaydedilmektedir.

8.1.6 Tarım Mekanizasyonu, Enerji ve Sulama

Tarım sektöründe çalışanların sadece yüzde 74'ü çiftçilik için üretilen makineleri kullanır. Yaklaşık yüzde 23'ü çiftçilik için hayvanları ve yüzde 59'luk bir bölümü de makine ve beden güçlerini birlikte, kullanmaktadır. Arnavutluk'ta 70 hektarlık bir alana sadece bir tane traktör düşmektedir.

Ulusal seviyede, çiftçilerin yüzde 93'ü kimyasal gübre kullanırken, kimyasal gübreler, toplam üretim harcamalarının yüzde 23'ünü oluşturmaktadır. Çiftçilerin sadece yüzde 40 ila 45'i çiftlik hayvanlarını beslemek için yem satın almaktadır.

Sulama için ayrılmış toplam 335,000 hektarlık bir alandan, sadece 195,000 hektarlık bir alan sulanabilmektedir. Şu anda yapılan yatırımların büyük bir kısmı sulama alt yapısı onarımları üzerine yapılmaktadır.

Drenaj sistemi ile örtülü olan alan toplam olarak 280,000 hektar. Ama şu zamana kadar drenajla örtülme işlemi sadece 200,000 hektarda gerçekleşmiştir. Drenaj sistemi: (i) 205,000 hektarlık bir alandaki suyu ağırlık tekniğiyle; (ii) 75,000 hektarlık alandaki suyu da pompalama yoluyla kullanma imkanı vermektedir.

8.1.7 Mahsul ve Hayvan Üretimi

Tarım üretimi ve tarımdan elde edilen kazanç gün geçtikçe daha da artmaktadır. Bitki ve meyve üretimi katkısı sırasıyla yüzde 44 ile yüzde 11'dir. Hayvan üretimi kendi başına toplam üretimin yüzde 46'sını oluşturur. Meyvecilik ve hayvansal ürünler en fazla büyüme oranı gösteren, alt sektörlerdir.

Ana tarım imalatı, tahıllar (özellikle de buğday), sebzeler, patates ve fasulye bitkilerinden oluşur. Tahıllar genel olarak çiftçilerin kendi kullanımları için ekilmiş olup, çok küçük miktarlarda da pazara arz edilmektedir. Bunun yerine, sebzeler, patatesler ve meyveler pazara daha fazla yönlendirilmekte ve böylece de aile çiftlikleri için gelir kaynaklarının önemli bir kısmını oluştururlar. Hayvanlara verilen saman (mısır ve yonca) tarımsal alanlarının yaklaşık yüzde 30 ila 35'ini, oluşturmaktadır.

Seralardaki sebze üretimi oldukça artmıştır. Piyasadaki talep ve yüzey başına düşen yüksek seviyedeki gelir, seraların artmasını harekete geçiren faktörler arasında yer almaktadır.

Seraların çeşitlerine göre alanlandırılmaları : toplam olarak 695 hektar, bunun 48 hektarı ısıtmalı, 647 hektarı ise ısıtmasızdır.

Tablo:41 Ekilebilir Alanları Dağılımı

Ekilebilir Alan Üretim Yapısı (%)

Yem bitkileri	52
Hububat	34
Sebzeler ve patates	9
Diğer	5

a) Hayvancılık

- i. Hayvancılık öncelikli bir sektördür. Aynı zamanda da geçiş dönemi yıllarında, en hızlı gelişme gösteren sektördür. Ancak hayvancılık sektöründe üretim ve verimlilik alanlarında sorunlar mevcuttur, bu nedenle yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Hayvancılık sektörünün öncelikli ve önemli bir sektör olmasının sebepleri:

- ii. Arnavutluk engebeli ve dağlık alanlarda keçi ve koyun; düz alanlarda da inek yetiştirmek için en uygun şartlara sahip olması,
- iii. Nüfusun hayvan yetiştirme ile ilgili oldukça eskiye dayanan geleneklerinin olması.

b) İşlenmiş Gıda

Tarımsal sanayi hem özelleştirilmiş eski tarımsal işletmelerden oluşan, hem de yeni yatırımlardan oluşan özel girişimlerden meydana gelen bir sektördür.

Arnavutluk ekonomisinin önemli bir dalı olan gıda sanayi son yıllarda dikkat çekici ve sürdürülebilir bir gelişme kaydetmiştir. En önemli büyüme süt ve et işleme sanayinde görülmüştür.

c) Tarımsal Pazarlama

Arnavutluk hükümeti zamanla Arnavutluk tarım sektörünün ticarileştirilmesini destekleyecek pazar altyapısının geliştirilmesini desteklemeye başlamıştır.

Tarımsal pazarlamanın ana hedefleri:

- Ülkenin ana tarım bölgelerinde toptan satış pazarının kurulması yoluyla, ticaret altyapısının geliştirilmesi
- Yeni pazarın inşaatı, toplama ve işleme noktalarının kurulması.
- Bilgi ağının kurulması, izlenmesi ve tarım pazarının analizi.

Şu zamana kadar, toplam değeri 294 milyon Lek'i bulan toplam 5 toptan satış pazarı, ayrıca toplam değeri 112 milyon Lek'i bulan 7 kesimevi kurulmuştur.

d) Organik Tarım

Arnavutluk'taki organik tarım yeni katılımcı ve faaliyetlerle donatılmıştır.

Bugün Arnavutluk'ta tarımsal üretim için uygulanan çeşitli yöntemler şunlardır.

- Düşük girdi maliyetli tarım,
- Geleneksel tarım,
- Birleşik üretim,
- Organik tarım,
- Tipik yerli üretim.

2007–2013 dönemi Ulusal Tarım ve Gıda Strateji'sine göre, organik olarak kullanılan tarımsal arazi yüzeyi 2013'e kadar yüzde 5'i bulacaktır.

8.1.8 Yabancı Projeler

Tarım, Gıda ve Tüketici Koruma Bakanlığı, Dünya Bankası, Avrupa Komisyonu, FAO (Gıda ve Tarım Örgütü), TİKA, GIZ (German Agency for Technical Corporation), İtalyan İşbirliği, İspanyol İşbirliği, Japonya Kamu Yönetimi gibi birçok yabancı kalkınma ortakları tarafından sürekli desteklenmektedir.

Sözü edilen önemli ortaklar, Arnavut tarımının geliştirilmesinin ve sürdürülebilir bir şekilde dinamik bir pazar çerçevesinde yeni kurallarla yeniden yapılandırılmış bir sistemde devamını sağlamıştır.

Tablo:42 2009–2011 yılları arasında uygulanacak proje listesi:

Proje İsmi	Bağış Yapanlar	Değeri - Milyon Avro
Zoonotik Hastalıklara Karşı Tüketiciyi Korumanın Artırılması	Avrupa Birliği	5
Kırsal Kalkınma Stratejisi için Kapasite Oluşturma	Avrupa Birliği	2
Arnavutluk'taki Laboratuvar Ağlarının Güçlendirilmesi	Avrupa Birliği	4

Diger önemli beklentiler ise:

- Bazı önemli şehirler için yeni kasapane ve pazarların inşa edilmesi
- Ülke bazında kanalizasyon, kırsal yollarının inşası, çiftçilere destek kredilerinin başlaması.
- Tutun ürünlerinin kalite ve ihracatını artırılması
- Zeytin ve diğer meyve ağaçlarının dikimi
- Sertifikalı tohum ve fidan Kullanımı desteklemesi
- Sera inşa edilmesi,
- Şarapçılık ve bağcılık alanlarının dijitalleştirilmesi kapsamında kadastro çalışmaları.

8.1.9 Satış, Pazarlama ve Dağıtım

Perakende satış noktaları küçük ölçeklidir. Süpermarket zincirlerinin oluşması yeni başlamıştır. Genel olarak küçük ölçekli işletmeler, piyasaya hakimdir.

Perakendeciler genelde ürünlerini sabit bir yerden temin etmemekte, hatta bazıları malların bir kısmını yurtdışındaki toptancılardan (özellikle İtalya) doğrudan ithal edilmektedir.

Arnavutluk'un nüfusu 3,5 milyon olup, buldukları bölgeler üç gruba ayrılabilir: **uluslararası açılımı olan şehirler, diğer şehirler ve kırsal alanlar, olarak sınıflandırılabilir.**

Birinci grupta en fazla nüfusa sahip Tirana ve Durres şehirleri yer almaktadır. Bu şehirlerin satın alma gücü diğerlerine göre çok yüksektir. İkinci grup şehirler Shkodra, Korça, Elbasan, Fier, Gjirokastra ve Vlora'dır. Bu piyasalarda küçük ölçekli dağıtıcılar çok önemli yere sahiptir. Nüfusun 1,3 milyonuna kadar olanı ise üçüncü grubu oluşturan kırsal kesimde yaşamakta olup, ya kendi kendine yeterli ya da çiftliklere yakındır. Bu bölgelerdeki piyasa genelde şeffaf olmayıp, kayıt dışı olma özelliği, devam etmektedir. Değişik ürünler için, özellikle komşu ülkelerden ithalat her yıl artarak devam etmektedir.

8.1.10 Genel Olarak Tarım Sektörünün Geleceği ve Sunduğu İmkanlar

a) Sektörün Geleceği

Tarım sektörü son yıllarda çok dinamik gelişmeler geçirmiştir. Önemli yatırımlar yapılmasına rağmen, toplam üretim hacmi yerli tüketimi karşılayamamakta, büyük miktarlarda gıda ithalatına ihtiyaç duyulmaktadır.

Dağıtım sektörünün yapısı da önemli bir konudur. Üretim birimlerinin çoğu küçük ölçeklidir. Şirketlerin çoğu, 5-10 kişi ile çalışmaktadır. İşletmelerin çoğu yerli veya yerel piyasa için çalışmakta ve ancak bu piyasanın standartlarını karşılayabilmektedir.

Önemli büyük işletmeler yabancılarla kurulan işbirliği içerisindedir. Birkaç şirket, ithalat-ihracat sistemini başarıyla uygulamaktadır. Ham maddeyi ithal edip, işledikten sonra ihraç etmektedirler. Bu modelin başarısındaki en önemli faktörler, düşük ücretler, ucuz lojistiğin maliyeti ve işletme verimliliğidir. Arnavutluk'un uluslararası ticari ilişkilerin gelişmesiyle, ürün kalitesi ve kalite garantisi gibi hususlar da önem kazanması beklenmektedir.

b) Sunduğu İş ve Yatırım Fırsatları

İşletmelerin çoğu küçük olup, yüksek finans çekmeleri zor görünmektedir. Bu sektör, hem üretim tesisleri ve ekipmanları hem de altyapı bakımından yatırımlara ihtiyaç duymaktadır.

Et sektörü: Kesme, işleme ve lojistik konusunda büyük yatırım ihtiyacı vardır. Arnavutluk'un büyüyen et piyasasına dahil olunmak istenmesi halinde, küçük ve orta boy firmalar için uygun bir alandır.

Meyve ve sebzeler. Sebzelerin yetiştirme şartları iyi olmasına rağmen, kaliteli bir üretimin garanti edilmesi için, yapısal problemlerin çözülmesi gerekmektedir. Lojistiğin gelişmesi (soğutma/depolama tesislerinin kurulması), ithalatın yerine yerli malının artırılmasının teşvik etmek ve kapasitenin yükseltilmesi için yatırımlara ihtiyaç vardır. Yerli üretimin az olmasından dolayı, meyve alt sektörü de gelişmemiştir.

Bitki ve baharatlar: Küçük ölçekli işletmelerde yatırım imkanları vardır. Bu tür bitkiler üretimine iklim çok müsaittir. Ürün toplama faaliyetlerine katılanların küçük maliyet karşılığında çalışması bu sektörü cazip kılmaktadır.

Süt ve süt ürünleri: Bu altsektörün sağlam bir altyapısının olmaması, büyük harcamalara sebep olmaktadır. En iyi imkanlar peynir üretimindedir. Lojistiğin modernleşmesi ve kalitenin uluslararası standartlara yükseltilmesi için büyük yatırımlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Balıkçılık: Deniz balıkçılığı, geleneğe dayanan, yeni işletmelerin oluşturulması konusunda önemli imkanlar sunmaktadır. Ayrıca kullanılmamış iç sular da fırsatlar sağlamaktadır. Kurbağa eti veya adaçayı gibi birkaç üründe bu sektör, Avrupa çapında önemli bir yere sahiptir.

Küçük çaplı yatırım fırsatları birçok alt sektörde görülmektedir. Bunlar halen ihracatı yapılan şifalı bitkiler, erken veya geç sezon sebzeleri, zeytin, zeytinyağı, salça, taze ve işlenmiş balık ve peynir gibi ürünlerdir. Toprağın yapısı ve ikliminden dolayı, Arnavutluk organik tarım için uygun bir ülkedir. Kimyasal katkıları bulunmamakta ve eski yöntem soğutma sistemleri kullanılmaktadır. Bu sektör, küçük ve orta ölçekli firmalara ciddi ciddi yatırım imkanları, sunmaktadır. Ayrıca Arnavutluk'ta seracılık alanında büyük fırsatlar bulunmaktadır.

8.2. Arnavutluk Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Sektörü

Müteahhitlik sektörü Ülke ekonomisinin önemli bir itici gücü konumundadır. Ancak özellikle Tirana şehrindeki inşaat izinleri sıkıntıları nedeniyle konut inşaatının gelişiminde 2007 yılından bu yana yavaşlama gözlenmektedir.

Arnavutluk 2014 yılında AB'ye katılması beklenen Güney Doğu Avrupa ülkeleri arasında en hızlı büyümeye sahip olan ülkedir. Gelişmekte ve hızlı büyümekte olan her ülke gibi Arnavutluk'ta da inşaat sektörü önemini korumaya devam etmektedir.

Yaklaşık 450 civarında küçük, orta ve büyük ölçekli hidroelektrik santral inşaatının lisans verilme çalışmaları, termik santral inşaatları, altyapıya yönelik projeler, Ülkenin bu sektördeki en önemli büyüme etkenlerinden biridir.

8.2.1 İnşaat Sektöründeki Durgunluk

Diğer sektörler gibi, inşaat sektörü de küresel mali kriz ve onun yarattığı ekonomideki durgunluktan nasibini almıştır. Müteahhitler, inşaat işlerine başlanması ya da başlamış olanların bitirilebilmesi için gerekli para kaynaklarının bulunmasında yaşanan zorlukları; sektördeki yavaşlama ve düşüşün nedenleri olarak görmekte-dirler.

Bunların yanısıra, küresel mali krizden etkilenen tüketicilerin düşen talepleri ve sıkı para politikası, sektörü daha da zorlamaktadır. Bu sektördeki yatırımları engelleyen en büyük faktör toprak mülkiyeti konusundaki anlaşmazlık ve belirsizliklerdir.

8.2.2 Projelerin Finansmanı

Projelerin finansmanında çeşitlilik gözlenmektedir. Özellikle enerji projelerinde (termik santral, hidroelektrik santral yapımları gibi) yap-işlet-devret modeli uygulanmaktadır.

Altyapı projelerinde (kanalizasyon, içme suyu, drenaj gibi) İtalya, Yunanistan, Almanya, Avusturya gibi devletlerin ve Avrupa Birliği fonlarının devreye girdiği görülmektedir. Bu tür projelerde, teknik müşavirliğin ilgili ülkelerden alındığı, projelendirildiği ve fonlarla desteklendiği tespit edilmektedir.

Yol projelerinde ise değişik finansman uygulamaları vardır. Enka-Bechtel firması tarafından üstlenilen Arnavutluk'un en önemli yol projesinin toplam bedeli tamamen devlet bütçesinden karşılanmıştır. İkincil yollar olarak adlandırılan projeler için bazı fonlar devreye girebilmektedir.

8.2.3 İzinler

Ulaştırma ve Kamu İşleri Bakanlığı inşaat şirketlerine inşaat faaliyeti için lisans verme yetkisi olan kurumdur. Söz konusu Bakanlığının emriyle "profesyonel lisanslar için özel komisyonu" oluşturmaktadır.

Her Arnavut veya yabancı tüzel ya da özel kişi, kendi organizasyonunun biçimi ne olursa olsun, Arnavutluk Cumhuriyeti içinde inşaat faaliyetinde bulunabilir. Kamusal veya özel kişiler inşaata kendi veya tedarik edilen kamu fonlarıyla yatırım yaparken, sadece lisanslı kişilerle anlaşma yapmak zorundadırlar.

Arnavutluk Cumhuriyeti sınırları içindeki inşaatlar, bölgesel ve çevresel kent planlama çalışmaları, ana planlar, genel düzenleme planları, fikir aşamasında olan kısmi şehir planlama çalışmaları, teknik ve uygulama projelerine dayalıdır.

Ülke sınırları içinde, yer üstünde veya yer altında yapılan bütün inşaat ve mühendislik altyapısı, ülkenin içinde geçerli olan teknik kurallar ve şartlarla birlikte, kanuni ve alt yürürlükteki düzenlemelere uygun olmalıdır.

8.2.4 Yatırımcılar İçin Fırsatlar

Hükümetin, önceki dönemlerden devralınan büyük altyapı projelerine devam etmesi öngörüldüğünden, bütçeden en büyük payı da Ulaştırma Bakanlığına ayırmış bulunmaktadır.

Bütçenin en iddialı projesi Arbri Yolunun 2011 yılında ya da en geç 2012 yılının ilk yarısında tamamlanmış olması planlanmaktadır. Arbri Yolu Arnavutluk'un kuzeyini, Arnavutluk'un

güneyi ile bağlayacak ve ortalama 1.4 milyar Euro'luk bir maliyet getirecektir. Arnavutluk'u Batı Balkan ülkesiyle (Kosova) bağlayan Patriotic Otoyolu'ndan sonra, en büyük yol inşaatı olacaktır.

Hükümet, yabancı bağışlardan sağlanacak 400 milyon ABD Dolarından fazla paranın ise kırsal kesimlerdeki yolların düzeltilmesi ve inşası için değerlendirileceğini, belirtmektedir.

a) Yol yapımıyla ilgili projeler:

- Plepa-Kavaje-Rrogozhine yolunun inşası (10 Sözleşme ile)
- Milot- F. Kruje yolunun yapımı (10 sözleşme ile)
- Arberi yolunun yapımı (3 Sözleşme ile)
- Ura e Brarit- Hyrje Tuneli Qafe Murrize bölümü (1 Sözleşme ile)
- Dhermi-Vuno yolunun inşası. (3 Sözleşme ile)
- Porto Romano- Durres yolunun yapımı (2 Sözleşme ile)
- Kukës- Morinë yolunun yapımı.
- Kardhiq-Delvine yolunun yapımı (2 Sözleşme ile)

Aynı zamanda yabancı finans kaynaklarınca desteklenen projeler aşağıda yer almaktadır.

- Fier (Levan) - Tepelene yolu.
- Fier kısaltılmış yolu.
- Kalimash - Rexhepaj yolu.
- Konispol – Sarandë yolu.
 - A. Ulusal yolların asfaltlanması, düzeltilmesi ve kaplanması için
 - B. Milli yolların asfaltlanması ve denetimi için
 - C. Proje çalışmaları için.
 - D. Su getirme ve kanalizasyon sistemlerine yönelik yatırımlar.

b) Demiryollarıyla İlgili Projeler

- Arnavutluk demir yollarının restorasyonu.
- AB'nin demiryolu mevzuatına uyum.
- Makedonya demiryolu ağının inşasıyla bölgesel demir yollarına entegre olunması.
- Demiryolu alt yapısının yenilenmesi.
- Yolcu trenlerinin modern hale getirilmesi.

c) Yol projelerinde 2011–2013 Öncelikleri:

Kuzey-Güney ve Doğu –Batı hattı koridorlarında yatırımların bitmesi; doğu rıhtımının ve Durres limanının, malların depolanması ve işlenmesi için yeniden yapılandırılması.

Bunların dışında, 2013 yılına kadar 6.000 km’lik kırsal alandaki karayollarının onarımı gerçekleştirilecektir.

d) Çevre Projelerinde 2011–2013 Öncelikleri:

Avrupa standartlarına uyumlu olarak, hava kalitesi kontrolü için ulusal bir sistem uygulanması, tüm ülkede şehir katı atıklarının yok edilmesi için sıhhi çöp alanları (landfill) inşa edilmesi.

2013 yılında Tiran’da ve diğer büyük şehirlerde hava kalitesinin Avrupa Birliğinin standartlarına göre olması beklenmektedir.

8.2.5 Teknik Müşavirlik Sektörü

Arnavutluk’ta teknik müşavirlik alanında faaliyet gösteren firmalar, genelde İtalya, Yunanistan, Almanya, Avusturya gibi ülkelerin kredi kuruluşlarıyla beraber çalışan, ilgili ülkelerin Büyükelçiliklerince de desteklenen firmalardan oluşmaktadır.

Bunlardan başlıcası Alman KFW ve GIZ ile birlikte faaliyet gösteren ILF Teknik Müşavirlik (www.ilf.com) daha çok kanalizasyon, içme suyu konularında projeler hazırlamaktadır. Cooperazion Italia kuruluşu, bugüne kadar yaklaşık 130 milyon Avroluk bir kaynağı değişik projeler ve firmalarla Arnavutluk’a aktarmıştır. Cooperazion Italia’nın destek verdiği projeler için İtalyan teknik müşavirlik firmaları çalışmaktadır. En önemli firmalardan Simast Sp.a’da devletin % 70’lik payı vardır.

Arnavutluk’ta teknik müşavirlik firmalarının faaliyetlerinin ancak kredi kuruluşları ve Hükümetlerin desteğiyle yürütüldüğü gözlenmektedir. Ayrıca Arnavutluk Hükümeti zaman zaman teknik müşavirlik ihaleleri açmaktadır. Söz konusu halelerin duyurulmasında ve bilgi temininde yeterli şeffaflık, sağlanmamaktadır. Bu nedenle, ihale koşullarının hazırlanmasında ve duyurulmasında bilgiye ulaşmak oldukça sıkıntılıdır.

Ülkemiz teknik müşavir firmalarının Arnavutluk’ta pazar payı bulabilmeleri için benzeri bir kredi kuruluşuyla birlikte hareket edilmesi önem arz etmektedir.

8.2.6 Arnavutluk Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Sektörüne ilişkin Değerlendirme

1990’ların başında komünist sistemden demokrasiye ve serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte, Arnavutluk Avrupa’da en kötü altyapıya ve yaşam koşullarına sahip ülke durumundaydı. 1997 yılında ortaya çıkan banker krizi ve ardından yaşanan iç savaş zaten kötü olan ekonomik durumu daha da vahim hale getirmiştir.

Ancak, son yıllarda ekonomideki istikrarlı büyüme, demokrasinin yavaş yavaş oturması, AB üyelik yolunda atılan adımlar, 2009 yılında NATO üyesi olunması, AB ülkelerinin değişik finansal araçlarla proje bazında yaptığı yardımlar, özellikle İtalya ve Yunanistan'ın ekonomik ve siyasi stratejileri doğrultusunda Arnavutluk, Türkiye'de geçmiş yıllarda hep bahsedilen kapalı kutu olmaktan tamamen çıkmış, aksine özellikle müteahhitlik ve teknik müşavirlik sektöründe sunduğu fırsatlarla tamamen açık alan mücadele alanına dönüşmüştür. İtalya, Yunanistan, Almanya da bu alanda sektördeki başlıca aktörlerdendir.

8.3. Enerji Sektörü

8.3.1 Genel Durum

Arnavutluk'ta enerjinin % 98'i hidroelektrik santrallerinden üretilmektedir. Ancak Hükümet politikası enerji kaynaklarını çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır.

Enerji lisansları 2006 Yılında çıkarılan İmtiyazlar Yasası çerçevesinde imtiyaz yoluyla verilmektedir. Yaklaşık 35 yıllık verilen imtiyazlarda devletin 10 veya 15 yıllık alım garantisi bulunmaktadır. Ortalama 7-8 yıl içinde yatırımın tamamının karşılanacağı ve daha sonra kara geçileceği belirtilmektedir. Arnavutluk'ta enerjinin kilovat saati 300 Kw saate kadar 5,8, daha fazlasında ise 8,8 Euro Cent'tir. Enerji fiyatlarının gelecek dönemde de yükselmesi beklenmektedir.

Arnavutluk'un 2009 yılındaki elektrik talebi 6.5 Twh, ürettiği elektrik ise 5.1 Twh. Geçtiğimiz yıllara bakıldığında, Arnavutluk'un elektriğe olan talebi her yıl % 10 artış göstermektedir.

8.3.2 Hidroelektrik Santraller

Hidroelektrik kaynaklarının % 35'i kullanılmaktadır. Kurulu hidroelektrik kapasitesi 1.500 MW'tir. Ortalama hidroelektrik üretimi 5,267 GWh'tir. Arnavutluk hidroelektrik potansiyeli 600.000 kWh/km² ve yıllık üretme potansiyeli 18 TWh ulaşabilir durumdadır.

Bu alanda Ekonomi, Enerji ve Ticaret Bakanlığı tarafından şimdiye kadar 220 HES için lisans dağıtımı yapılmıştır.

8.3.3 Termik Santraller

Arnavutluk'taki tek termik santral "Fier Termik Santral"iydi. Toplam enerjinin % 3'ünü karşılayan santral, Nisan 2007 tarihinden itibaren kullanım dışı olmuştur. Fier'deki termik santralin yeniden devreye girmesi için 2009 Yılında İtalyanlarla bir anlaşma yapılmıştır.

Vlora şehrinde İtalyan Maire Engineering tarafından başlanan termik santral inşaatı 2009 yılında tamamlanmıştır. Yıllık üretim kapasitesi 100 MWh ve projenin değeri 92 milyon Euro olarak belirtilmektedir.

Durres limanı yakınlarındaki Porto Romano enerji parkında yeni bir termik santral inşaatı da İtalyan Enel firması tarafından gerçekleştirilecektir. Porto Romano Enerji Parkı, Arnavutluk Hükümeti'nin yaptığı planlara göre, 2 tane TES, 1 ekonomik bölge, 1 petrol rafinerisi, 1 gaz stoklama sistemini, içine alacaktır. Porto Romano'nun arkasında da 800 hektarlık 3 endüstriyel park inşa edilmektedir.

Ayrıca hem termik hem de rüzgar enerjisi için kullanılmak üzere, Arnavutluk'tan İtalya'ya Adriyatik altından geçecek iletim ağları oluşturulması projesi için anlaşma yapılmıştır.

8.3.4 Nükleer Santral

Mevcut hükümetin Hırvatistan Hükümetiyle, İşkodra bölgesinde ortak bir nükleer santral yapılması yönünde çalışmalar devam etmektedir. Söz konusu nükleer santral konusunda kamuoyunda ve özellikle Karadağ devletinde ciddi endişeler bulunmaktadır. Henüz projelendirmesi yapılmamıştır.

8.3.5 Rüzgar Enerjisi

Arnavutluk 11 Twh'lik var olan rüzgar gücü potansiyelinin ise sadece % 10'unu kullanmaktadır. 10 şirket, su an var olan ve kapasitesi yaklaşık 1600 MW'i bulan ve çoğu deniz kıyısında yer alantesislerin ihalelerini kazanmıştır.

İtalya ile Arnavutluk arasında 2009 yılında İtalyan Başbakanı Berlusconi'nin ziyaretinde, Güney ve Güneydoğu Arnavutluk'ta özellikle de Vlora bölgesinde rüzgar santrali tesisi için anlaşma yapılmıştır. Arnavutluk'un kuzeyinde kalan İşkodra'nın yakınlarındaki Kolik bölgesinde de inşa edilecek rüzgar enerjisi tesisi ve bunun yanısıra planlanan diğer rüzgar enerjisi tesisleri için İtalya tarafından harcanacak kaynağın yaklaşık olarak 150 milyon Euro'yu bulacağı tahmin edilmektedir.

Özellikle 2012 yılından sonra AB üyesi ülkelerin tükettikleri enerjinin belli bir kısmının yenilenebilir enerji kaynaklarından temin edilmesi zorunluluğu nedeniyle, İtalyanlar Arnavutluk'ta rüzgar enerjisi konusundaki yatırımlarına hız vermişlerdir.

İtalyan firması "Moncada" Ishem – Karaburun bölgesinde (Karaburun, Lugare Dagi ve Llogara bölgelerinde) 500 MW'lık bir rüzgar santrali inşaatı için 400 milyon Euro'ya mal olacak bir proje hazırlamıştır.

Ayrıca Arnavutluk rüzgar enerjisi sektörüne Alman ve Yunan firmalar tarafından ilgi gösterilmektedir.

8.3.6 Güneş Enerjisi

Arnavutluk'ta güneş enerjisi potansiyeli yıllık 1500-1700 kWh/m² ulaşmaktadır. Arnavutluk hükümeti yenilenebilir enerjilerin teşvik etmesi için yasal çevreyi hazırlamaktadır.

Arnavutluk'taki Akdeniz iklimi olduğu için kuzey bölgelerde güneş ışınları 3.2 kWh/m²/gün, deniz kıyılarında 6 kWh/m²/gün ulaşmaktadır. Ülke ortalaması ise 4 kWh/m²/gün'dür..

8.3.7 Enerji Nakil Hatları

Arnavutluk'un, Bölgenin Kuzey-Güney ve Doğu-Batı yönlerindeki enerji naklinde önemli bir nokta olması ve elektrik enerjisinin sadece ithalatının değil, aynı zamanda ticaretinin sağlanması için, elektrik enerjisinin nakil kapasitesinin artırılması öngörülmektedir.

05.08.2011 tarihinde Alman hükümetinin de yardımıyla bulunduğu, Arnavutluk ve Karadağ arasındaki 400 Kw'lık elektrik iletim hattının inşası bitirilmiştir. Mayıs 2011'de ise Arnavutluk ve Kosova arasında 400 Kv'lık iletim hattının inşası başlamıştır. Diğer taraftan, OST (Elektrik Dağıtım Sistemi İdaresi) nin açtığı KfW finansmanlı "110kw South Albania" ihalesine bir Türk firması katılmıştır. Söz konusu ihalenin 2012 yılının başında sonuçlanması beklenmektedir.

Enerji nakli konusunda gerçekleştirecek en önemli inşaatlar:

- Tirana – Priştina 400 kv'lık bağlantı hattının inşaatı
- Tirana, Kashar'da 400 kv'lık yeni alt istasyonun inşaatı
- Dispeçer Ulusal Merkezinin inşaatı
- Makedonya-Arnavutluk - İtalya yeni bir bağlantı hattının inşaatı
- 220 ve 400 Kv'lık sistemlerin bütün alt istasyonlarıyla güçlendirilmesi ve iyileştirilmesi.

8.4. Madencilik

Arnavutluk, büyük yeraltı zenginlikleri olan bir ülkedir. Maden arama, çıkarma, işleme vs. ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Arnavutluk'ta en çok çıkarılan maden türleri ise krom, bakır, demir-nikel ve kömürdür.

Lisans alma işlemlerine 1994 yılında başlanmış bulunmaktadır. 15.10.2009 tarihine kadar 832 madencilik izni çıkarılmış, bunların 680'si işletme izni, 832'si maden arama izni (262 krom, 37 demir nikel ve nikel silikat, 282 kireç, 15 mermer, 18 bakır, 5 kömür, 2 boksit, 5 kuvars, 11 alçı kaymaktaşı, 35 kil, 39 kireç seramiği, 26 kumtaşı ve 2 granit). Diğer işletme

lisansları ise taşlar, kırılmış kireç, kuvars kumtaşı, bitümlü tuz ve çakıl, bazalt vs. kapsamaktadır.

Çıkarılan mineraller, kısıtlı işleme sonrasında, doğrudan ihraç edilmektedir. Arnavutluk'un üç bakır ocağı, 2002 yılında Ber-Oner Türk firmasıyla imzalanan 30 yıllık imtiyaza göre işletilmektedir.

Ayrıca, Arnavutluk önemli kullanılmamış boksit ve fosfat kayaları rezervlerine sahiptir. Bir boksit maden ocağı, ülkenin çimento endüstrisine gerekli maddeyi sağlamak amacıyla işletilmekte, fosfat kayası ise işletilmemektedir. Arnavutluk, inşaat endüstrisinde kullanılabilen önemli mermer rezervlerine de sahiptir.

Arnavutluk'un maden kaynakları ve metal işleme sektörü yabancı yatırımcılara çok önemli imkanlar sunmaktadır. Dünyada, özellikle Çin ve Hindistan'ın artan metal talebi göz önünde bulundurulursa, Arnavutluk'un madenlerinin yabancı yatırımcılar için önemi açıktır.

8.4.1 Arnavutluk'un Madencilik Potansiyeli

Ön hesaplamalardan alınan bilgilere göre:

Krom –	36.9 min ton
Bakir –	27 min ton
Demir, nikel ve nikel silikat –	311 min ton
Kömür –	794 min ton
Dekoratif taşlar ve ofiyolit –	230 min ton
Bazaltlar –	1.064 min ton
Olivine –	108 min ton
Alcı –	170 min ton
Kireçtaşları ve karbonatik dekoratif taşlar –	1335 min ton
Kum taşları –	860 min tondur

8.4.2 Arnavutluk'un Petrol Potansiyeli

Jeolojik açıdan, Arnavutluk Akdeniz Alplerinin bir parçasıdır. Kendi topraklarının içinde petrol bulunan, gelişmiş tortu havzaları mevcuttur. Jeolojik çalışmalara göre, Arnavutluk mevcut petrol ve gaz alanlarıyla oldukça iyi bir potansiyele sahip olmakla birlikte, karadan ve denizde olabilecek yeni rezervler için de çok umut vericidir. Yaklaşık olarak 430 milyon ton petrol ve 300 milyar m³ gazın var olduğu hesaplanmaktadır.

Arnavutluk'un petrol sektöründe en önemli şirketi Albpetrol SH.A. aşağıdaki alanlarda faaliyet göstermektedir.

- Ham petrol ve doğalgazın çıkarılması.
- Ham petrolün işlenmesi, taşınması ve satılmasının sağlanması.
- Bitüm kumların kullanılması.
- Petrol anlaşmaları yapılması.
- Petrol-gaz bulunan çevrenin korunması.

Şu anda şirkette 4.396 kuyu bulunmaktadır. Bunlardan 2.114 kuyu işlem görmektedir. 2009 yılı teknik-ekonomik göstergelere göre "Albpetrol" toplam 260 bin ton petrol üretmiştir.

a) Arama ve Keşif Anlaşmaları

Tablo: 43 Arama ve Keşif Anlaşmasına ilişkin Bilgi

Açık Deniz	Müteahhit	Anlaşmanın yapıldığı tarih
Durres	"Island International Exploration" ve "Beach Petroleum"	Ağustos 2004
Joni 5	Capricorn Albania	Eylül 2007
Kıyıda		
A & B	DWM Petrol AG	Aralık 2007 sonu
D & E	DWM Petrol AG	Aralık 2007 sonu
2 & 3	DWM Petrol AG	Temmuz 2009 sonu

Arama anlaşmaları sonunda yaklaşık olarak 25 milyon Dolar (2009) yatırım yapılmıştır. Bu arada AKBN, diğer keşif yerleri için, tahminen 2010 yılı içinde bitecek olan müzakerelere başlamıştır.

b) Üretim Anlaşmaları

Tablo: 44 Üretim Anlaşmasına İlişkin Bilgiler

Petrol sahaları	Şirketin İsmi	Anlaşmanın Yapıldığı Tarih	Yapılan Yatırım
Patos- Marinze	Bankers Petroleum Albania	Temmuz 2004	312 mln USD
Ballish – Hekal	Stream Oil & Gas	Ağustos 2007	3.962.780 USD
Cakran-Mollaj			
Gorisht–Kocul			
Delvine			
Kuçove	Sherwood	Kasım 2007	798.835 USD (2009'un ikinci çeyreğinin sonu)
Visoke	IEC Visoka	Şubat 2009	600.000 USD

Şu anda var olan petrol sahalarındaki anlaşmalar kapsamında, yaklaşık 325,5 milyon USD yatırım yapılmıştır.

8.4.3 Doğalgaz

Arnavutluk'ta Gaz Üretim Merkezi (QPG) Albpetrol Sh.a Patos şirketine aittir. Arnavutluk'taki doğal gaz kaynakları Divjake, Frakull, Pvelce, Ballaj, Panaja ve Durres şehirlerinde bulunmaktadır.

Arnavutluk'un doğal gazda kendisine yeterli olduğu tahmin edilmektedir. Ancak üretim ve buna bağlı olarak tüketim çok düşüktür. Üretim genellikle orta Arnavutluk'ta Durres'tan güneyde Delvina'ya kadar uzanan alanlarda gerçekleştirilmektedir. Fakat bu alanlarda kullanılan teknoloji çok eskidir.

Üretilen gazın çoğu Armo Sh.a şirketi tarafından petrolün işlenmesinde kullanılmaktadır. Arnavutluk'ta ev ve iş yerinde kullanılan LPG'nin tamamı ithal edilmektedir. Ülke sınırlı gaz dağıtım ağına sahiptir.

Arnavutluk'un toplam gaz rezervinin 1,56 Milyar m³ olduğu tahmin edilmektedir.

Projeler arasında en önemlileri:

- "Energy Community Gas Ring" bölgesel projelerinin içinde de var olan, stratejik yabancı yatırımcılar tarafından sunulan projelerin somutlaştırılarak, gaz ve petrol bölgesel hatlarının oluşturulması.

- İsviçreli EGL ve Norveçli Statoil şirketler birliği tarafından teklif edilen, Trans Adriatic Pipeline (TAP) doğu-batı gaz hattı projesi.
- Hırvatistan, Karadağ, Arnavutluk arasında oluşturulacak Ionian Adriatic Pipeline -(IAP) gaz hattı projesi.
- İsviçreli ASG şirketi tarafından sunulan Seman bölgesinde, Sıvı Doğal Gaz Terminalinin 1200 MW kapasiteli bir Termik Santral ile kombine halinde inşaatı projesi.
- "Trans European Energy BV "İtalya-Hollanda şirketi tarafından sunulan, Fier ilçesi deniz kıyısında Sıvı Doğal Gaz Terminalinin inşaatı projesi.

8.5. Özelleştirmedeki Fırsatlar

8.5.1 Albpetrol Özelleştirilmesi

Tamamı Arnavutluk Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı'na ait Albpetrol Sh.A'nın faaliyet alanları aşağıdaki gibidir.

- Ham petrol ve doğalgazın çıkarılması.
- Ham petrolün işlenmesi, taşınması ve satılmasının sağlanması.
- Bitüm kumların kullanılması.
- Hidrokarbon anlaşımları yapılması.
- Petrol-gaz bulunan çevrenin korunması.

Şu anda şirkete ait 4.396 kuyuda üretim yapılmaktadır. Bunlardan 2.114 kuyu işlem görmektedir. 2009 yılı teknik-ekonomik göstergelere göre "Albpetrol" toplam 260 bin ton petrol üretmiştir. Albpetrol'ün özelleştirilmesi için danışman firma secimi yapılmış Amerikalı "Patton Boggs Llp" firması ihaleyi kazanmıştır.

Albpetrol'ün **2012 yılında** kadar özelleştirilmesi düşünülmüyor. İhale, **Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı** tarafından yapılacaktır.

8.5.2 OSSH (Elektrik Enerjisi Dağıtım Şirketi)

Elektrik Enerjisi Dağıtım Şirketi'nin (OSSH) devlete ait % 76'lık hissesi 2009 yılı Haziran ayında 102 milyon Avro değer ile Cek CEZ şirketine satılmıştır. İhaleye İtalyan ENEL S.p.A., Avusturyalı ENERGIE STEIERMARK AG ve Çek CEZ a.s. şirketleri katılmışlardır.

Bu yıl içinde devlete kalan % 24'lük hissenin de özelleştirilmesi planlanmaktadır. Özelleştirme **Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı** tarafından açılacak ihale ile gerçekleştirilecektir.

8.5.3 ARMO (Petrol Rafinerisi)

2008 yılı Ağustos ayında Armo Petrol Rafinerisinin % 85'lik hissesi Associates of Texas, Anika Enterprises SA ve Mercuria Energy Group Limited şirketlerinin ortaklığında 128,75 mln Euro satın alınmıştır.

Devlete (Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı) ait kalan % 15'lik hissenin 2012 yılına kadar imtiyaz yoluyla ilgili Bakanlık tarafından açılacak ihale sonucunda satışı planlanmaktadır.

ARMO Arnavutluk'un petrol sanayinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Petrol ve türevlerinin işlenmesi, dağıtımı, pazarlanmasını gerçekleştirmektedir. Ülkedeki ihtiyacın %50'sini karşılamakta ve, bunun dışında Kosova, Makedonya ve Karadağ'a petrol ihraç etmektedir.

8.5.4 Arnavutluk Elektrik Kurumu (KESH)

Hükümetin planlarına göre Arnavutluk Elektrik Kurumu da (KESH) özelleştirilme yoluna girecektir. KESH'e bağlı hidroelektrik santrallerin özelleştirilmesi planlansa da, yabancı yatırımcıya satılması konusunda tereddütler bulunmaktadır.

Şu anda KESH barajları işletiyor, enerjiyi üretip satıyor. Tek problemleri büyük borçlarıdır.

8.5.5 Özelleştirmelerle İlgili Önemli Adresler :

Arnavutluk Ekonomi, Ticaret Ve Enerji Bakanlığı (METE)

Adres : Blv. "Deshmoret e Kombit" Nr. 2 Tirana Albania

Tel/Faks : +355 42 227 617, +355 42 223 119 / +355 42 234 052

Veb : www.mete.gov.al

Enerji konusunda politika belirlenmesi ve uygulanması Ekonomi, Enerji ve Ticaret Bakanlığının yetkisi altındadır.

Elektrik Düzenleme Kurulu (ERE)

Adres : Rr. "Marsel Kasha" Nr. 10 Prane Qendres Gjeofizike, Tirane Albania

Tel/Faks : +355 42 222 963

E-Posta : erealb@ere.gov.al

ERE aşağıdaki faaliyetler için lisans vermektedir

- a) Elektrik enerjisi üretimi.
- b) Elektrik enerjisi iletimi.
- c) Elektrik enerjisi dağıtımı.
- d) Elektrik enerjisi temini.

e) Yurt içi ve yurt dışı firmalara imtiyaz verilmesi.

Doğal Kaynaklar Ajansı (AKBN)

Adres : Blloku "Vasil Shanto" Tirane Albania

Cep : +355 68 403 15 31

E-Posta : egjinaj@mete.gov.al

E-Posta : g.osmani@akbn.gov.al

Enerji, madencilik ve petrol sektöründe devlete danışmanlık hizmeti vermektedir. İmtiyaz sözleşmelerinin hazırlanması, yatırım alanlarının tespiti v.b. gibi.

Maden Ocakları Denetleme – Kurtarma Müdürlüğü

Adres : Rr "Lord Bajron" Laprake, Tirane Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 357 540 / +355 42 357 540

E-Posta : rishm_06@yahoo.co.uk

Albanian Refining&Marketing Of Oil Sha

Adres : Rr"Deshmoret e 4 Shkurtit", Sky Tower 4/2

Tel / Faks : +355 42 221 666 / +355 42 421 061

E-Posta : info@armorefinery.com

Veb : www.armorefinery.com

Albpetrol

Adres : Albpetrol Sh.a. Fier, Patos, Albania

Tel : +355 381 236 62 / +355 381 241 68

E-mail : gendra_albp@albpetrol.net directory@albpetrol.net

Veb : www.albpetrol.net

8.6. Sağlık Sektörü

Arnavutluk'ta en geri kalmış alanlardan biri olarak sağlık sektörü gösterilebilir. Ülkedeki sağlık sistemine güvensizlik nedeniyle çoğunlukla yurt dışına teşhis ve tedavi amacıyla gidilmekte, bu alanda ülkede yabancı yatırımların sayısında artış olmakla birlikte, halkın yabancı doktor arayışı yurt içinde de sürmektedir.

Hastanelerin koşulları oldukça kötü durumdadır. Teşhis ve tedaviye yönelik makina teçhizat sıkıntısı, sarf malzemeleri eksikliği yoğun şekilde yaşanmaktadır Bu nedenle bu alana yönelik olarak, hükümet dış finansman kaynaklı projelere, yoğunlaşmaktadır.

8.6.1 Sağlık Sektöründeki Projeler

- Hastanelerin hizmet altyapısının gelişimini sağlamak için 27'den fazla cankurtaran merkezi inşaatı planlanmaktadır. Ayrıca bu cankurtaran merkezleri için gerekli olan yeni cihaz ve ekipman temini, sağlanacaktır. (Dünya Bankası ve İtalyan Hükümetinin maddi desteği ile.)
- Hastanelerinin yeniden inşaatı ve bu hastaneler için gerekli cihazların ve ekipmanların sağlanması.
 - a. Korca, Gjirokastra, Delvina'daki hastanelerin yeniden inşası, ayrıca bu hastanelerin medikal ürünlerinin ve cihazlarının tamamlanması planlanmaktadır.
 - b. Tirana Nene Tereza Hastanesinin nöroloji ve pediatri bölümlerinin yeniden inşası, ayrıca gerekli medikal ürünlerin ve cihazların tamamlanması, planlanmaktadır.
 - c. İskodra Hastanesinin yeniden inşası ve gerekli medikal ürünlerin ve cihazların tamamlanması planlanmaktadır. (Avusturya Kredisi)
 - d. Elbasan Hastanesinin mastır planı uygulaması kapsamında laboratuvar ve doğumevi bölümlerinin inşası planlanmaktadır.

8.7. Bilişim Teknolojileri ve İnternet Piyasası

8.7.1 Genel Bilgiler (2010 yılı)

- Geniş band bağlantıları	:140,000
- Mobil İnternet Kullanıcısı (GRPS/EDGE)	: 832,000
- 3 G	: 99.000
- Pazar payı	
Albtelecom	: 63 %
Abcom	:12 %
Vodafone	: 9%
- Cep telefon kullanımı	: 4.75 milyon
Yaygınlık (penetration)	: % 140
- Sabit telefon kullanımı	: 330,000
Yaygınlık (penetration)	: %10.2
- Cep Telefonu Operatör Sayısı	: 4 (Vodafone, AMC, Eagle, Plus)
- Sabit telefon Operatör Sayısı	: 82
- İnternet erişimi	:116
- İnternet bağlantısı	: 14 Gbps

2010 yılında cep telefon operatörleri, toplam piyasanın % 73'ünü oluşturmuştur. Diğer taraftan sabit telefon konusunda Albtelecom, Primo ve ASC en büyük şirketler arasında yer almaktadır.

2010 yılında telekomünikasyon sektörünün toplam geliri 408 milyon Avro'ya ulaşmış, bir önceki sene ile kıyaslandığında % 7 'lik bir düşüş göstermiştir. 02.11.2011 tarihinde toplam alanın % 65.5 kapsayan VODAFONE ALBANIA'ya ilk 3G lisansı verilmiştir (31.4 Milyon Avro), ikinci lisans ise AMC'ye (15.1 Milyon Avro) 28.09.2011'de verilmiştir. 2012 yılının başlarında ise üçüncü 3G lisans verilmesi planlanmaktadır.

Tahmin:

- Bilgi Teknolojileri sektöründeki büyüme, özellikle de hizmetlerdeki büyüme çok daha yüksek olacaktır.
- Ülkede sektörün gelişip büyümesi için hala çok fazla potansiyel mevcuttur.

Yenilik Ve Teknoloji:

- İki bakış açısı içinde ele alınabilir:
 - ✓ KOBİ'ler
 - ✓ Akademik sektör.
- Yeniliği teşvik eden her türlü altyapının eksikliği, KOBİ'lerin yolunu açmaktadır.
- Küresel Rekabet Raporunda Arnavutluk en düşük seviyelerde yer almaktadır.

Teknoloji:

- Söz konusu rapora göre;
 - ✓ Son teknolojiyi kullanmakta 134 ülkeden 104.,
 - ✓ Kurumsal teknolojinin kullanılmasında 110.,
 - ✓ Broadband bağlantısında 117.,
 - ✓ Kişisel bilgisayar kullanımında ise 92. Sırada yer almaktadır.

Güçlü Yanlar:

- Rekabetçi işgücü
- Güçlü girişimci ruhu
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin öneminin hükümet tarafından bilinmesi
- Genç ve istekli bir nüfus
- Geçmişten miras kalan iyi eğitim

Zayıf Yanlar:

- Ulusal pazarın küçük olması
- Uygun nitelikli bilgi teknolojisi uzmanı eksikliği
- Eğitim sisteminin piyasayla uyumlu olamaması
- Kalite standartlarının düşük düzeyde uygulanması.

Fırsatlar:

- Yurtdışında eğitim görmüş öğrencilerin çokluğu
- Bilgi teknolojisi gelişmiş olan ülkeler tarafından çevrilmiş olması
- Yazılım ve hizmet sektöründeki iyi potansiyel
- Bilgi teknolojisi bolumu mezunlarının sayılarının artması.
- Bilgi teknolojisi eğitim sisteminin güçlendirilmesi.
- Bilgi teknolojisi servisleri için artan ulusal talep
- İç pazardaki talebin artması

Olumsuzluklar:

- Bölgesel rekabet
- Bilgi Teknolojisi projelerindeki yatırım eksikliği
- Uluslararası network eksikliği
- Yasal çerçeve
- Beyin göçü.

8.7.2 İnternet Piyasası

Operatorlerin son verilere göre geniş band internet kullanım sayısı 110,000 ulaşmıştır . Bu çerçevede, 100 kişi /genisband hattı oranı % 3.7 olup, bir önceki seneye göre (%2.5) artış göstermiştir. Albtelcom toplam piyasanın % 59'unu, ABCOM ise toplam piyasanın % 11'ini oluşturmaktadır.

En fazla kullanılan teknoloji ADSL olmaya devam etmektedir. Dial-up interneti kullanan Albtelcom kullanıcıları, 2009 yılı ile kıyaslandığında 14,000'den – 12,000'e düşmüştür.

2010 yılının sonunda, internet hizmeti veren cep telefon kullanıcıları (GPRS /EDGE) sayısı 1.2 milyona ulaşmıştır. Broadband ADSL hızı, 2009 yılına göre artmıştır, ayrıca uluslararası doğrudan bağlantıları 14 Gbps olup geçen seneye göre (6 Gbps) artmıştır.

Tablo:45 2010 Yilinda Kayitli Olan Domain Sayilarına İlişkin Bilgiler

Domain	Kayitli olan domain no. (2009)	Kayitli olan domain no.(2010)
.al	1182	3912
.com.al	309	435
.gov.al	160	192
.org.al	93	93
.edu.al	75	81
.net.al	12	18
.mil.al	8	8

Kaynak: (AKEP, 2010: 25)

8.7.3 Sektördeki son gelişmeler

Arnavutluk'un çok yakın bir gelecekte Balkanlar Bölgesinin internet bağlantı ve dağıtımı açısından en önemli ülke olması planlanmaktadır. Bu kapsamda, Amerikan şirketi UNIFI Communications ve İngiliz şirketi Interoute Communications tarafından, Arnavutluk ve Avrupa'nın geri kalan kısmını birbirine bağlayacak olan bir sualtı fiber optik projesi, hazırlanmıştır. Bu iki şirketin işbirliği sayesinde İtalya ve Arnavutluk arasındaki ilk optik fiber bağlantısının gerçekleştirilmesi, planlanmaktadır. Bu proje ayrıca, UNIFI tarafından yönetilen ve Arnavutluk'taki hizmetlerini 2011 yılının ilk çeyreğinde **başlayacak olan Balkan-İtalya Ağı** (BIN) projesinin de başlangıcı olarak görülmektedir. Interoute Communications, ilk önce Arnavutluk'u İtalya ile daha sonra da Milan- Frankfurt rotasıyla Avrupa'nın geri kalan kısmını bağlayacak olan UNIFI'in sualtı kabloları için gerekli teknoloji, ekipman ve desteği verecektir. Bu bağlantı internetin uluslararası kapasitesini arttırarak, internetin hızını 20-30 MBS aralığına çıkarması, planlanmaktadır.

Sabit hat operatörü Altelekom, kısa zaman içinde İtalya ile olan optik fiber hattının kapasitesini 8 kat arttıracaktır. Arnavutluk, İtalya ve Kosova'ya ses ve internet hizmeti sunan hattın su anki kapasitesinin 2.500 megabit olduğu ve çok kısa bir zaman içinde bu hattın kapasitesinin 8 kat artırılıp 20.000 megabite çıkarılacağı, söz konusu şirket tarafından açıklanmıştır. Ayrıca Altelecom tarafından yapılan yatırımlar sayesinde Arnavutluk, Balkanlarda telekomünikasyon sektöründe transit noktası haline gelmiştir.

8.7.4 Önemli Adresler:

Yenilik, İletişim ve Bilişim Teknolojileri Bakanlığı

Tel / Faks : +355 42 277 306/ +355 42 248 298
E-posta : info@mitik.gov.al
Web : www.mitik.gov.al

Dernek

Dernek Adı : **AITA** (Arnavutluk Bilişim Teknolojileri Derneği)
Adres : EGT-Tower Rruga Abdyl Frashëri, Pallati 11/1, Shk. 1, Kati 3/2
Yetkilisi : Dritan Mezini
Cep Tel : +355 69 20 77 847
E-Posta : dmezini@aita-al.org
Veb : www.aita-al.org

Telekomünikasyon Düzenleme Birimi

Adres : Rr. "Reshit Collaku", Nr:43, 1001, Tirana, Arnavutluk
Gn Mudur : Piro Xhixho
Tel & Faks : +355 42 259 571 / +355 42 259 106
E-posta : piro.xhixho@akep.al
Veb : www.akep.al

8.8. Bankacılık Sektörü

2010 yılı boyunca, Arnavutluk ekonomisi; genişletici maliye politikalarla, finansal istikrar, mali sistemindeki devlete olan güvenin tekrar geri kazanılmış olması gibi faktörlerin etkisiyle, olumlu bir performans göstermiştir. Bir önceki sene ile kıyaslandığında bankacılık sisteminin finansal durumu daha olumlu olarak değerlendirilmiştir. 2010 yılında, mevduatların kredilere olan oranının artması, bankaların aktif varlıklarının artması, kredi aktivitelerin artması (bunun yanında sorunlu kredilerin artması) gibi konular, ekonominin başlıca göstergelerindedir.

2010 yılında Arnavutluk finans sektöründe, tamamı özel olan 16 ticari banka faaliyet göstermiştir. Arnavut bankalarının kaynaklarının, genelde mevduatın hâkim olması, kısıtlı dış finansmana bağlı olması gibi durumlardan dolayı, uluslararası sorunlarla çok az karşılaşmıştır. 2010 yılında, bankacılık sisteminin hem nominal bazda hem de GSYİH'ye katkıları açısından olumlu bir görünümü, vardır. Bankaların toplam aktifleri 2009 yılı ile kıyaslandığında %12 artmış ve ülke GSYİH'nin % 81'ine ulaşmıştır

2010 yılın sonunda, bankacılık sisteminin toplam finansman konusunda en önemli rol oynayan mevduatlar olmuştur. Aralık 2010'da toplam mevduatlar, toplam aktiflerin % 82'ini oluşturarak, geçen senenin aynı dönemi ile kıyaslandığında artış göstermiştir (%78). Haziran 2010'da mevduatlar, kriz öncesi seviyesine ulaşmıştır, hatta ilerleyen aylarında artış göstermiştir. Mevduat / GSYİH oranı; % 64.2 olmuştur, bu da tasarruf artışının bir işaretidir.

2010 yılın Aralık ayında banka kredileri toplam aktiflerin % 49'unu oluşturmuş ve yıl boyunca da % 9 oranında artmıştır. Banka kredileri, özellikle hizmetler ve sanayi sektörlerinde yapılan yatırımları desteklemiştir. Diğer taraftan, tüketici kredileri ortalama artış hızının atında büyümüştür. 2010 yılında verilen krediler kişi/firma bazında, 2009 yılı ile kıyaslandığında % 19'luk bir artış göstermiştir. Yeni verilen krediler daha çok kısa vadeli krediler olup sayısı, 2010 yılında verilen kredilerin % 60'ini oluşturmuştur.

Problemlili kredilerle, Kasım 2010 'da toplam kredilerin % 14,4'ünü oluşturmuş, aralık sonunda ise % 14 seviyesine düşmüştür. Ancak kredi riski, bankacılık sistemin en önemli sorunu olmaya devam etmektedir. Bu da potansiyel kayıplar için oluşturulan karşılıklara da yansımıştır. 2010 yılın sonunda, kredi riskleri, 2009 yılı ile kıyaslandığında % 33 daha yüksektir.

Artan risk karşılıklarına ve diğer risklere rağmen, bankaların 2010'daki net yıllık karları, geçen seneye göre % 90 artmış ve 6.7 milyar Lek olmuştur. Sermaye yeterlilik rosyosu, Aralık 2010'da %15.4 olup, bir önceki senenin aynı dönemi ile kıyaslandığında az da olsa bir artış göstermiştir. Ama gene de denetim önlemlerinin minimum düzeyin (%12) ötesinde olmuştur. Kredi / mevduat oranı 2010 yılı sonuna kadar % 60'e düşmüştür. Böylece bankacılık sisteminin büyümesi için herhangi bir dış finansmana gerek kalmadan, kendi kapasitesi yeterince kullanılmı durumda olmuştur. Banka sermayelerine fon enjeksiyonda, 8.2 milyar Lek'lik artış olmuştur. Toplam özsermaye 93.1 milyar Lek, veya toplam banka aktiflerinin % 9.4'unu oluşturmuştur.

Bankalar, geçtiğimiz yıl içinde, kamuya ve işletmelere daha fazla bankacılık ve finansal hizmet erişimi sağlayabilmek için kendi perakende ağlarıyla birlikte, Şube, ATM ve POS sayılarını arttırmışlardır.

8.8.1 Banka Sistemi, Yapısı ve Gelişmeler**Tablo: 46 Bankacılık Hakkında Genel Bilgiler**

	2007	2008	2009	2010
Toplam varlık (milyon Euro)	6,100	6,730	6,709	7,075
GSYİH %'si	% 75.90	% 78	% 77.5	% 88.1
Toplam mevduat (milyon Euro)	5,174	5,206	5,255	5,833
GSYİH %'si	% 64.38	% 60.40	% 60.7	%72.6
Ekonomiyi Kredilendirme (milyon Euro)	2,416	3,202	3,401	3,506
GSYİH %'si	% 29.90	% 37.10	% 39.3	%43.7
Kurumsal Krediler (milyon Euro)	1,570	2,072		
Perakende Krediler (milyon Euro)	846	1,130		
Özkaynaklar (milyon Euro)	465.0	576.7	641	
Kâr (milyar lek)		7,34	3,54	6.7

Kaynak: (AAB: 12)

Tablo: 47 Bankacılık Sektörüne İlişkin Bazı Göstergeler

Gösterge	2008	2009	2010
Şube ve Ajans	517	533	548
ATM	642	741	771
POS	2,953	4,370	4,903
Kart	512,232	566,985	694,848
-Banka kartı (debit)	482,072	543,141	667,548
-kredi kart	15,931	23,844	27,300
-Bankaların Aktif Toplamları (Milyon Lek)	836,998.2	898,790.5	1,012,069.6(*)
Sermaye Yeterlilik Rasyosu (%)	17.23	16.17	15.38

Kaynak: (AAB: 13), (*)Banka e Shqiperise; Raporti Statistikor Mujor 2011

Yurtiçi ve yurtdışı ödemelerde kullanılan IBAN uygulamasına Arnavutluk'taki tüm bankalar fiilen 1 Haziran 2009 tarihinden itibaren geçmiş bulunmaktadır.

8.8.2 Bankaların Hissedarları

Tablo: 48 Bankalar ve Hissedarları

Banka Unvanı	Başlıca Hissedarlar
Raiffeisen Bank Albania	-Raiffeisen International Bank- Holding (Avusturya, %100)
Intesa SanPaolo Bank	-Intesa Sanpaolo Group (İtalya, % 90.83) -European Bank for Reconstruction and Development (%7.78) -Società Italiana per le Imprese all'Estero S.p.A (%1.39)
Banka Kombetare Tregtare	-Çalık Finansal Hizmetler A.Ş. (Türkiye %100)
Alpha Bank	-Alpha Bank Group (Yunanistan, %100)
Banka Popullore	-Societe Generale Group (Fransa, %75) - Diger (% 14.18)
Credins Bank	-Credins Institution (Arnavutluk, %39) -Balkan Financial Sector Equity Holding (Holanda), State Secretariat for Economic Affairs (İsviçre, birlikte %25,34)
National Bank of Greece	-NBG Group (Yunanistan, % 100)
Veneto Bank	-İtalya (% 100)
First Investment Bank	-First Investment Bank (Bulgaristan, % 99.9998) -Digerleri (Bulgaristan, % 0.0002)
International Commercial Bank	-ICB Financial Group (Malezya, %100)
ProCredit Bank	-ProCredit Holding (Almanya, %80), Commerzbank (Almanya, %20)
Emporiki Bank	-Emporiki Bank %100 (Yunanistan, % 100)
Union Bank	-Unioni Financiare Tirane (Arnavutluk, % 83.12) -European Bank for Reconstruction and Development (%12.5) -Diger (%4.38)
United Bank of Albania	-Islam Kalkinma Bankasi (Uluslararası, %55) - Shamil Bank of Bahrain (Suudi Arabistan, %20) -Diger (Suudi Arabistan , %25.51)
Tirana Bank	-Piraeus Bank (Yunanistan, %96.71) -Diger (Yunanistan, % 3.29)
Credit Bank of Albania	-Al Kharagi Group (Kuveyt, % 100)

Kaynak 14: (AAB, 2010; 34-35)

9. BÖLGESEL DEĞERLENDİRME

9.1 Tirana Bölgesi (Tirana ve Kavaja Şehirleri)

-Bölge Hakkında Genel Bilgi

Tirana Bölgesi, orta Arnavutluk'ta bulunan, Arnavutluk'un 12 bölgesinden en önemlisidir. Bölge doğudan Librazhd, kuzeyden Mat ve Kruja, batıdan Adriyatik Denizi ile Durres, güneydoğudan Peqin ve Elbasan illeriyle komşudur.

Bölge genelde düz bir araziye sahip olmakla birlikte sık sık yüksek olmayan dağlık kısımlara rastlanmaktadır. Dajti dağı bölgenin en yüksek noktasıdır (1612 m).

Akdeniz iklimine sahip olan bölgede genelde yazları sıcak ve kuru, kışları serin ve yağışlı geçmektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 16°C dir. Temmuz ayında sıcaklık ortalaması 26°C, ocak ayında 6°C dir. Bölgede 4 nehir ve 4 göl bulunmaktadır.

Tirana Bölgesinde son 15 senede büyük nüfus patlaması yaşanmış ve bölgede yaşayan nüfus % 50 civarında artmıştır. Bunun yanı sıra, Tirana'nın çevresinde olup, anayol üzerindeki köyler, hızlı şekilde büyüyen sanayileşme sayesinde, kentsel özellikler kazanmıştır. Tirana bölgesi, ülkenin ekonomik, kültürel ve sosyal gelişimin en önemli itici kuvveti olmuştur. Son yıllarda gerçekleştirilen ve planlanan tüm yol yapımı projelerinin Tirana'dan geçmesi, merkezde ve değişik sitelerdeki yeşil alanların düzenlenmesi, altyapıdaki gelişmeler, artan iş ile alışveriş merkezleri ve okulların altyapısındaki yenilemeler, Tirana'yı sunduğu yaşam fırsatları açısından en değerli şehir durumuna getirmiştir.

- Nüfus; Tirana Bölgesi 1.652 km² bir alana sahiptir. 800.197 kişi olan nüfusunun 588.650'i şehirde 211.547'si ise köylerde yaşamaktadır. Nüfus yoğunluğuna göre bakıldığında, Tirana ilindeki nüfus yoğunluğu ülkenin en yüksek ortalaması olup 586.6 kişi/km²'dir. Kavaja ilinde ise nüfus yoğunluğu 204.8 kişi/km²'dir.

- Ekonomik durumu; Son yıllarda Tirana bölgesinde, özellikle hafif sanayi, gıda üretimi, ticaret ve inşaat sektöründe büyük gelişmeler yaşanmıştır. Sanayi merkezleri genelde Tirana şehri batısında bulunan Kaşari ve Vore belediyesi ile Tirana güneydoğusunda bulunan Kombinati ile Vaqar bölgesinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca son 5 sene içerisinde şehrin dört tarafında açılan büyük alışveriş merkezleri de dikkat çekmektedir. Kavaja ilinde ise Kavaja şehri haricinde güney doğusunda bulunan Rrogozhina bölgesinde daha sık görülmektedir.

Bu gün Tirana bölgesinde 16.000 den fazla büyük, orta ve küçük işyeri faaliyet göstermektedir. Arnavutluk'un en büyük girişimcilerinin %90'ı ve dış yatırımcıların %80'i bu bölgede faaliyetlerini sürdürmektedir.

Ticaret ve Eğlence Sektörleri; Son zamanlarda ticaret ve eğlence sektörleri büyük artış yaşanmıştır. Başkent Tirana Arnavutluk'un sosyal ve kültürel faaliyetlerinin yoğunlaştığı şehirdir. Bu bölgede bulunan alış-veriş ve eğlence merkezleri, çok sayıda müze, sanat galerileri, mağaza, lokanta, kahve-bar vb. sosyal ve kültürel hayatı için birer fırsattır.

Hafif Sanayi; Tirana bölgesinde faaliyet gösteren hafif sanayi Arnavutluk'un en gelişmiş sektörüdür. Arnavutluk'ta üretilen un'un % 44'ü, sütün %18'i, salamın % 50'si, konserve sebze ve meyvenin % 49'u, biranın %78'i, alkollü ve alkolsüz içkilerin % 61'i ve yemeklik yağların %76'sı Tirana bölgesinde üretilmektedir.

Uluslararası alanda faaliyet gösteren şirketler; DHL, UPS, Deloitte & Touche, AMC, Vodafone, Coca-Cola. Aquila Liquori, Tirana Airport Partners, çeşitli Amerikan, Alman, İtalyan, Yunan, Avusturyalı ve Türk bankaları Tirana bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Tirana bölgesi için, 41 km uzunluğunda olan Tirana-Durres karayolu büyük önem kazanmıştır. Söz konusu yolun iki tarafında uluslar arası otomotiv sektöründeki büyük firmalar bayilerini açmıştır. Ayrıca Arnavutluk'ta ticaret ve mobilya sektöründe faaliyet gösteren büyük şirketler de bu koridorda bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Mercedes, Opel, Ford, Kia, Toyota, Olim, Coca-Cola, Emigres, Bruner, Roal, QTU Alışveriş Merkezi ve City Park Ticaret ve Eğlence Merkezidir.

İnşaat Sektörü; Tirana, Arnavutluk'taki inşaat sektörünün merkezi olup, 420'den fazla inşaat şirketini (ülkenin % 80'i) barındırmaktadır. Tirana'daki inşaatların % 60'ı yeni konutların inşa edilmesinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca, şehir merkezinin değişimine katkıda bulunan birçok yabancı tasarım stüdyosu bulunmaktadır.

Yabancı yatırım için önemli hususlar; Tirana'da maaş ortalaması ve maaş üzerinde uygulanan vergiler bölge ve AB ülkeleri ile kıyaslandığında daha düşüktür. Aynı zamanda yeni bir iş yerinin açılması durumunda Maliyet/Kazanç oranı yatırımcıların lehinedir.

Devlet ve özel üniversitelerin bulunduğu Tirana'da yaşayan ve nüfusun büyük bir kısmı oluşturan genç nüfus eğitilmiş özellikle yüksek okul mezunudur. Çalışan grubunda bulunan

nüfusun yaklaşık % 50'si İngilizce ve İtalyanca, % 20'si Yunanca bilmektedir. Türkçe bilenler de her geçen yıl artış göstermektedir.

- Tirana Bölgesinde yatırım yapılabilecek sektörler:

- Hafif sanayi ve Tarım ürünlerinin işlenmesi,
- İdari ofislerin ve “**call center**” gibi destek hizmetlerinin kurulması,
- Durres Limanının yeni alt yapı düzenlemeleri ile havalimanının yeniden yapılandırılmasından doğan talep nedeniyle lojistik hizmetleri ve perakende satış sektöründe faaliyet,
- Fuar merkezleri, kongre merkezleri, şehir otelleri, eğlence merkezleri vb. yapılması,
- Üniversiteler ile işbirliği yaparak teknolojik merkezlerin kurulması,
- Alt yapı çalışmaları.

- Tirana Şehri

Tirana ili Arnavutluk'un en büyük ve en önemli idari, sanayi ve ticari merkezidir. Arnavutluk'ta akredite olan tüm diplomatik temsilcilikleri ve Dünya Bankası, İMF, AGİT ve UNESCO gibi uluslar arası organizasyonları Tirana'da konuşlu bulunmaktadır.

Tirana şehri, bugünkü Tirana şehrinin yakınlarında bulunan Mullet köyünde yaşayan Sylejman (Süleyman) Pasha tarafından 1614 yılında kurulmuştur. 9 Şubat 1920 yılında icra edilen Lushnje Kongresi tarafından geçici olarak Arnavutluk'un başkenti seçilmiş ve 1925 yılında Arnavutluk parlamentosu tarafından Arnavutluk'un başkenti olarak ilan edilmiştir.

Komünizm rejiminde de bu sıfatı koruyan Tirana 1990 yılına kadar sistemin plan ve programları içerisinde gelişmiş, Komünist sisteminin yıkılmasıyla, Tirana bölgesi çok büyük değişimlere uğramıştır.

Arnavutluk'un iş gücünün %23'ü Tirana bölgesinde yaşamaktadır. Tirana, ülkenin tek uluslararası havalimanı olan "Nene Tereza" havalimanına 17 km (şehir merkezinden 20-30 dakikalık) uzaklıktadır. Ülkeyi dünyaya bağlayan en önemli havalimanıdır. Tirana şehri, Yunanistan sınırında bulunan Kapshtice ve Kakavije giriş kapılarından 250 km, Karadağ sınırında bulunan Hani i Hotit giriş kapısından 140 km, Morina (Kosova) sınır kapısından 230 km, Qafe Thana giriş kapısından ise 120 km uzakta bulunmaktadır.

Ülkenin en büyük üç oteli Tirana'da bulunmaktadır. Bunlar şehrin tek 5 yıldızlı oteli olan 151 odalı Sheraton ile Avusturyalılar tarafından işletilen 12 milyon \$ başlangıç sermayeli, 137

odali Rogner Hotel Europapark ve Arnavut işletmecilere ait olan, 161 odalı, 4 yıldızlı Tirana International Hotel'dir.

- Alış-veriş merkezleri

Arnavutluk'un en büyük, Tirana East Gate (TEG), Balkanların da sayılı alışveriş merkezlerinden birisi olup Tiran-Elbasan yolu üzerindedir ve 20011 yılı sonlarında faaliyet göstermeye başlamıştır. Giyim ağırlıklı olmak üzere bir çok Türk markası da mevcuttur. City Park alışveriş merkezi ile Univers (QTU: www.univers-al.com) alışveriş merkezi Tirana-Durres otoyolu üzerinde bulunmaktadır. 20 Aralık 2009 tarihinde açılan City Park alışveriş merkezi Tirana'dan 15 kilometre uzaklıktadır. 80 milyon Avroluk yerli ve yabancı yatırımı ile kurulan City Park alışveriş merkezi 237.600 m²'lik bir alanı üzerinde kurulmuş 80.000 m²'lik kapalı alana sahiptir. 120 dükkan, 3.000 araba kapasiteli bir park yeri bulunmaktadır.

QTU alışveriş merkezi ise şehir merkezine 6 km uzaklıktadır. 21.500 m²'lik kapalı alanın, 13.600 m²'si alışveriş (50 dükkan) için ayrılmıştır. 600 araçlık park yeri olup, hafta sonları ziyaretçi sayısı 30.000 kişi/gün'e kadar ulaşmaktadır.

Tirana'da, TEG, City Park ve QTU'dan daha küçük ve şehrin içinde birçok alışveriş merkezine sahiptir. Bunlar: Kristal Alışveriş Merkezi, Coin, European Trade Center, Smart Shopping, Torre Drin ve Sheraton Shopping Center vs.

Ayakkabı ve giysi için en önemli satış yeri, malların çoğunluğu İtalya ve Yunanistan'dan ithal edilen Myslym Shyri Caddesi'ndeki dükkanlardır. Gençlerin en çok tercih ettiği Blloku Bölgesinde ise lüks dükkan, bar ve lokantalar bulunmaktadır. Benetton ve Sergio Tacchini Durres caddesinde bulunmaktadır. Tirana'nın Medrese mahallesinde, çoğunluğu Türk malı tekstil dükkanları ile mobilya ve yaş sebze-meyve satış yerlerini bulmak mümkündür.

- Fuar, Sosyal, Kültürel Faaliyetler

Ulusal ve uluslararası ticaret fuarları, sosyal, kültürel ve spor olayları vs. gibi faaliyetlerin büyük bir kısmı Tirana'da gerçekleşmektedir.

Ayrıca Milli Tarih Müzesi, Milli Sanatlar Galerisi, Milli Kütüphane de bu şehirde bulunmaktadır.

9.2 Durres Bölgesi (Durres ve Kruja şehirleri)

-Bölge hakkında genel bilgi.

Orta Arnavutluk'ta yer alan Durres Bölgesi 766 km² bir alana sahip, Durres ve Kruja illerini kapsamaktadır. Merkezi Durres şehrinde olan Durres Bölgesi kuzeyden Lezhe Bölgesi,

batıdan Adriyatik Denizi ve doğu ile güneyden Tirana bölgesiyle sınırlanmaktadır. 6 belediye ve 10 komün ve 108 köyü kapsamaktadır.

Bölge nüfusu 310.441, konut sayısı ise 96.751'dir. Bu bölgenin nüfus yoğunluğu, ülke ortalamasının yaklaşık 4 katı olup, 569 kişi/km²'dir.

- **İstihdam;** Komünizm döneminde ülkenin ağır sanayi bölgelerinden biri olan Durres, 1990 yılından sonraki değişimlerden hızla etkilenerek, ağır ve kimyasal sanayi, balıkçılık ve ulaştırma sektörlerinde yaşanan krizler sonrası, birçok devlet işletmesi kapanmış, sonucunda işsizlik oranında büyük bir patlama olmuştur.

1990'lardan sonra güçlenmeye başlayan özel sektör, bu bölge işgücünün %78'ine yeniden iş imkanı sağlamıştır. Bölge halkı için önemli olan sanayi, balıkçılık ve ulaştırma gibi sektörlerin yerini inşaat, ticaret ve hizmetler sektörleri, almıştır.

- **Ekonomik Durumu;** Durres bölgesi çok büyük gelişim gücüne sahiptir. Bölgede 6.703 aktif işletme bulunmaktadır (özel tarım faaliyetleri hariç). Arnavutluk'un sahil merkezinde olması ve ülkenin en büyük limanını buldurması, yurtdışında çalışanlardan gelen döviz ve doğal kaynakların büyüklüğü gibi faktörler, bölgenin hızlı gelişmesini sağlamış, buna bağlı olarak pek çok firma bu bölgede faaliyete geçmiştir.

Ülkedeki toplam tarım işletmelerinin 1/4'i bu bölgede bulunmaktadır. Ayrıca, sanayi işletmelerinin %13'ü, inşaat firmalarının % 12'si, ulaştırma firmalarının % 16'sı ve hizmetler sektöründe çalışanların da % 12'si de bu bölgede faaliyetlerini sürdürmektedir.

Ülke genelindeki büyük ve orta ölçekli firmaların %12'si yine bu bölgededir. Bölgenin ekonomik geleceği, deniz, kara, demiryolu ve hava ulaştırması ile turizm ve tarım sektöründeki gelişmelere bağlıdır.

Arnavutluk'un en büyük deniz limanı Durres şehrinde bulunması bölge için büyük bir avantajdır. 2009 yılında açılan Durres-Morine karayolunun de bu bölgeyi Kuzey Balkanlara bağlayan bir koridor haline gelmesi, bölge ve Arnavutluk ekonomisi için büyük katkı sağlamıştır.

Düzensiz ve plan dahilinde yapılmamasına rağmen özellikle son 5 sene de turizm sektöründe yapılan yatırımlar ve düzenlemeler sonucunda, deniz turizm kapasitesi ve kalitesi artırılmış, genellikle Kosova ve komşu ülkelerden gelen turist sayısı büyük artış göstermiştir.

9.3 Korça Bölgesi (Korça, Erseka, Bilisht)

- Bölge Hakkında Genel Bilgi

Arnavutluk'un Güneydoğu bölgesinde yer alan Korça bölgesinin toplam yüzölçümü 3.711 km²'dir. Korça bölgesi Devolli, Klonja, Korça ve Pogradec illerini kapsamaktadır. Nüfusu 258.783'dir. Merkezi Korça şehrinde olan bölge kuzeydoğusundan Makedonya ile Yunanistan, güneybatısından Gjirokastra bölgesi ve batıdan Berat bölgesinden sınırlanmaktadır. Turizm, eğitim, sağlık, inşaat ve ulaştırma gibi özel sektör faaliyetleri gelişerek sürmektedir. Tarım, bölge çapında üretimin % 30'unu oluşturmaktadır.

- **İstihdam;** Komünizm döneminde ülkenin güneydoğu bölgesinin en büyük ve sanayi merkezi olarak nitelendirilen Korça bölgesi, tüm Arnavutluk gibi 1990 yılından sonraki değişimlerden etkilenerken, devlete ait sanayi kurumların kapanmış ve bu bölgede de işsizliğin birden bire artmasına neden olmuştur. İklim şartların kış turizmine elverişli olması nedeniyle, son yıllarda bölgede yatırımlar bu sektörde yapılmaktadır. Korça şehri dışında halkın genelde çiftçilik ve hayvancılıkla uğraştığı bölgede, Pogradec şehrinde bulunan Ohri gölünde turizm önemli bir sektör durumuna gelmiştir.

-Ekonomik Durumu

-**Tarım;** Deniz seviyesinden yüksek olmasına rağmen bölge düz ve verimli bir araziye sahiptir. Tarım ürünleri ve meyve üretimine elverişli olan arazide, son yıllarda özel yatırımcılar küçük çaplı olsa da bu sektörde yatırım yapılmaya başlanmıştır. Yatırım için büyük potansiyeli olan ürünler: hububat, meyve ve hayvancılıktır. Bu sektörün gelişmesi bölgenin ve özellikle kırsal kesimin ekonomisi için önem arz etmektedir.

- **Et İşleme Sanayi;** Et işleme sanayi, 4'ü otomatik makinelerle donatılmış olmak üzere 7 salam fabrikasından oluşmaktadır. Bunların kapasiteleri 15-20 ton/gün olup, düşük kapasitede çalışmaktadırlar. Korça'da çağdaş bir mezbaha yapılması, bu sektörün gelecekteki gelişimi için büyük önem taşımaktadır.

- **Süt İşleme Sanayi;** Bu endüstri bir süt işleme fabrikası, süt üretme birimleri ve günlük işletme merkezlerinden oluşmaktadır. Erseka ve Bilisht şehirleri, günde 3-5 ton kapasitesi olan, peynir ve tereyağı üreten birer süt işleme merkezlerine sahiptir. İşletmelerin çoğu modern teknolojiye sahip olmayıp, dağlık kesimlerde bulunmaktadır.

- **Alkollü İçecekler Endüstrisi;** Alkollü içecekler endüstrisi şarap, konyak, rakı ve bira gibi içecekler üreten, firmalardan oluşmaktadır. Korça'daki bira fabrikasının kapasitesi 50.000

HI/yıl'dır ve tam kapasiteyle çalışmaya başlamıştır. Ayrıca, 4 tane küçük ölçekli fabrika da bulunmaktadır. Bu fabrikaların hepsi hammaddeyi dışarıdan ithal etmektedir.

- **Alkolsüz İçecekler Endüstrisi** ; Bulgarec'te bulunan fabrika, en son teknolojiyi kullanmakta olup, ürünlerini Kosova'ya da ihraç etmektedir.

- **Konserve Üretimi** ; Bu bölge, sebze ve meyve üretiminde geçmişten gelen geleneği sürdürmektedir. Halen, elle çalışılan 4 işleme tesisi bulunmaktadır. Bu ürünler dış pazarlara rahatlıkla satılabilmektedir.

- **İnşaat Malzemeleri Üretimi**; Kırsal kesimde halen çakıl, kum, taş, beton, kiremit, kireç gibi ürünlerin üretimi yapılmaktadır.

- **Maden Kaynakları**; Bölge kömür, demir, nikel, bakır, talk pudrası, asbest, kuvars kumu, krom, inşaat materyalleri ve dekoratif taşlarıyla bilinmektedir. Arnavutluk Jeolojik Hizmetleri idaresi, Korça Bölgesinin yerüstü ve yeraltı minerallerinin her biri için rezerve miktarını belirlemiştir.

-**Kömür**; Korça bölgesinde 13 kömür alanı vardır: Drenove, Krosnish-Selce-Qencke, Velçan-Mesamel, Bezhan, Dardhas-Verdove, Velçan, Alarup v.s. Tahmini toplam rezerv 69.183.000 ton'dur.

-**Demir-Nikel**; Korça bölgesinin Bitincka (demir-nikel cevheri) ve Çervenaka-Guri i Kuq'de (demir cevheri) bulunmaktadır. Bitincka'daki rezervin 52.000.000 ton, Çervenaka-Guri i Kuq'de ise 15.000.000 ton olduğu tahmin edilmektedir. Bitincka kaynağı cevherinin %3,5 demir oksit ve %1,1 nikel içerirken, Çervenaka-Udenisht-Guri i Kuq kaynağı %42,3 demir oksit, %0,9 nikel sahiptir.

-**Krom**; Bölgede çok sayıda krom çıkarılmasına yönelik yerli ve yabancı sermayeli firma faaliyet göstermektedir.

-**Bakır**; Korça bölgesinde Rehova ve Bregu i Geshtenjes'ta iki bakır ocağı bulunmaktadır. Bu rezerv %2,3 bakır içermekte olup, rezerv tahminen 3.100.000 ton'dur

-**Talk pudrası**; Bölgede iki adet talk pudrası kaynağı vardır. Biri Zemblak ve diğeri Kuç i Zi'dedir. Birinci kaynak 400.000 ton, ikincisi 100.000 ton rezerve içermekte olup, her iki kaynak da iyi kalitede pudraya sahiptir.

-**Alüminyum Çamuru**; Bölgede 4 çamur kaynağı bulunmaktadır. Korça'da %15 alüminyum oksitli 1.000.000 ton, Vranisht'te %19 alüminyum oksitli 2.000.000 ton, Bezhan'da %13,8 alüminyum oksitli 3.000.000 ton, ve Kuç-Inonisht'te %15 alüminyum oksitli 8.000.000 ton rezerv bulunmaktadır.

Kuvars kumu; Bölgede iki kaynak vardır. Ziçisht-Çipan'daki kum, cam üretim sanayisinde kullanılmakta, bu kaynağın rezervleri %80 silis oksitli olup 3.000.000 ton civarındadır. Diğeri

Zoroshka'daki, hem cam endüstrisinde hem de dökümhanede kullanılabilen, %82 silis okside sahip olup, 40.000 ton rezerve sahiptir.

1990 yıllardan evvel, yukarıda bahsi geçen maden ocakları hem iç talebi karşılamak, hem de ihracat için kullanılmıştır. Ortalama olarak, bölgedeki maden ocaklarından her yıl 500.000 ton kömür (220.000 ton'u ihraç yapıyordu) 1.500.000 ton demir-nikel, 60.000 ton bakır, 200.000 ton nikel, 30.000 ton krom ve 10.000 ton talk pudrası üretilmiştir

- Turizm;

Korça bölgesi Arnavutluk'un Güneydoğusunda bulunup, Akdeniz iklimine sahiptir. 15. asırda kurulan Korça, Güney-Doğu bölgesinin idari birimi ve bölgenin en büyük şehridir. Önceki asırlarda Türkiye, Yunanistan ve Rusya'ya doğru giden ticari kervanlar için önemli bir ticari merkezi idi.

Korça bölgesinin turistik özellikleri:

1. Tepe ve dağlık doğasının çekici şekil ve manzarası olduğu kadar Ohri, Prespa e Madhe ve Prespa e Vogel isimleriyle 3 gölün varlığı.
2. Ulusal park ve korunmuş bölgelerin bulunması.
3. Turist siteleri (tipik evler, müzeler, doğal manzaralar, nadir türler v.s.)
4. Soğuk ve sağlıklı iklim.
5. Maden suyu (Dardhe, Vithkuq)
6. Turistlerin konaklamalarını çeşitli aktivitelerle birleştirebilecekleri belirli bölgelerdeki agro-turizm.
7. Dini kalıntılar, arkeolojik, tarih öncesi, kültürel ve tarihi yerler.
8. Spor aktiviteleri potansiyeli (Voskopoja ve Dardhe'da kayak, Pogradec ve Prespa göllerinde balık tutmak, dağcılık, paraşütle atlama sporu v.s.)
9. Örfi, kültürel ve dini festivaller (fuarlar, karnaval, Korça serenatları v.s.)
10. Taş ve tahta el işleri, kendine has mutfağı ve özel yemek takımları.
11. Makedonya pazarına yakınlık.
12. Şehir turizmi, konferans, kongre, seminer, kültürel faaliyetler v.s. için oteller (Korça ve Pogradec'te)

9.4 Fier Bölgesi (Fier, Lushnje ve Mallakaster Şehirleri)

-Bölge Hakkında Genel Bilgi; Fier, 484.438 nüfusuyla ülkede en büyük ikinci bölgedir. Fier, Lushnje ve Mallakaster illerinden oluşup, 1.887 km²'lik alana sahip olup, 6 belediye, 36 komün, 6 şehir ve 276 köyden, müteşekkildir.

Bölgenin merkezi Fier şehrinde bulunmaktadır. Fier Bölgesi kuzey Durres, kuzeybatı Adriatik Denizi, Kuzeydoğu Elbasan Bölgesi, Doğu Berat Bölgesi, Güneydoğu Gjirokastra Bölgesi ve Güney Vlora Bölgesiyle, sınırlanmaktadır.

-Ekonomik durumu; 1991 yılına kadar Fier Bölgesinde petrol ve tarım alanında büyük yatırımlar yapılmıştır. Enerji ve özellikle petrol alanında söz konusu bölgede yapılan büyük yatırımlar neticesinde, petrol enstitüsü, petrol çıkartma ve işletme şirketleri, rafineri, makine fabrikası, bakım kademeleri ve büyük sayıda bu sektörü destekleyen şirketler kurulmuştur. 1991 yılında petrol çıkartma ve işletme sektöründe 26000 işçi ve 2000 mühendis çalışmaktaydı. Ayrıca bu sektörün haricinde bölgede kimya sektöründe de büyük yatırımlar yapılarak tarım sektörü için gübre üretimi yapan beş adet fabrika kurulmuştu. Bunun yanı sıra iki adet termo elektro santral mevcuttur.

Bu günlerde Fier bölgesinde ekonominin en önemli sektörleri; petrol sanayi, fason, inşaat, yanında tarım ve hayvancılığa dayalı sanayi ve balıkçılıktır. Bu sektörlerde 4.000'den fazla büyük ve küçük işletme mevcuttur.

-Tarım ve hayvancılık ürünlerine dayalı sanayi; Bölgenin doğal kaynak ve coğrafi yapısına göre, en önemli potansiyel arz eden sektördür. Lushnje ili ve etrafı tarımsal üretim bakımından Arnavutluk'un en büyük bölgesidir. Son zamanlarda bu bölgede yapılan üretim, Batı Avrupa süpermarket zincirine satılmaya başlamış olmasına rağmen, özellikle Mallakastra Bölgesinde tarım sektöründe yer yer basit tekniklere rastlamak, mümkündür.

-Petrol Endüstrisi; Bu sektörün geçmişte yaşadığı krize rağmen, son senelerde gerçekleştirilen özelleştirme süreci neticesinde bölge ve Arnavutluk ekonomik yapısına önemli katkılar sağlamaya başlamıştır.

9.5 Gjirokastra Bölgesi (Gjirokastra, Tepelene, Permet Şehirleri)

-Bölge Hakkında Genel Bilgi

Gjirokastra bölgesi, Arnavutluk'un Güney-Doğusunda bulunan en uç noktadır. Bölgenin toplam alanı 2.884 km²'dir. İçinden Vjosa ve Drino nehirleri geçmektedir. Bölge tipik Akdeniz iklimine sahip olup, kışları genellikle yağmurlu ve yazları kuraktır. Bölge; Gjirokastra, Tepelene ve Permet illerini kapsamaktadır.

Bölgenin 3 şehri, 6 belediyesi ve 26 ilçesi vardır. Nüfusu 104,790'dir. Halkın çoğu kırsal bölgede yaşamaktadır. Bölgenin idari merkezi Gjirokastra'dır. Bölgede 6 şehir, 11 belediye ve 26 komün bulunmaktadır.

-Turizm; Gjirokastra, 150 milli anıt, 4.200 ha'lık bir ulusal park, 7.060 ha'lık havza ve 13.500 ha'lık tabii alanıyla, önemli turizm potansiyeline sahip, bir bölgedir.

-Tarım; Bu bölgede daha çok tütün, üzüm ve zeytin yetiştirilmektedir. Canlı hayvan sayısı geçen yıllara göre artmış olup, daha çok büyükbaş, koyun, keçi, domuz ve tavuk

yetiştirilmektedir. Şifalı bitkilerden defne yaprağı, adaçayı, kekik ve diğer şifalı otların varlığı, bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

-Enerji Kaynakları; Bölgede Vjosa ve Drino nehirleri, hidro-enerji santrallerin inşaatı için önemli akarsulardır. \

9.6 Vloro Bölgesi (Vloro, Saranda ve Delvina Şehirleri)

-Bölge Hakkında Genel Bilgi

Vloro Bölgesi Arnavutluk'un güneyindeki dağlık alanın bir parçasıdır. 2.706 km²lik bir alana sahiptir. 1.609 km² Vloro iline, 749 km² Saranda'ya ve geri kalan 348 km² Delvina iline aittir. Bölge tepelik ve dağlıktır. 211.734 bir nüfusa sahip olan Vloro Bölgesinin yerel halkı turizm, tarım ve hayvancılıkla yaşamlarını sürdürmektedir.

-Ekonomik durumu;Vloro bölgesinde bulunan Vloro ili, Saranda ve Delvina illeri Arnavutluk'un en güzel sahillerinin yer aldığı bir bölgedir. Yaz turizmine çok elverişli olan bu bölgede 2005 yılından itibaren büyük tuizm patlaması, yaşanmıştır. Arazi yapısının güzelliği ve temiz denizi, Arnavutluk turizminin merkezini olmasını, sağlamıştır. Buna paralel olarak inşaat sektörü de büyük gelişme göstermiştir. Ayrıca tarım, hayvancılık, fason üretim (özellikle tekstil, mobilya, ayakkabıcılık) ve hizmetler sektörüyle de büyüme göstermektedir.

-Tarımsal sanayi; Vloro bölgesinde 160'tan fazla tarımsal ürün işletmesi vardır.

-Turizm;Bölge 144 km sahil şeridine sahip olup, Vloro'nun gelişmesi için temel sektör olarak değerlendirilmektedir. Bölge elverişli doğal, kültürel ve tarihi potansiyelinin yanı sıra, eğitilmiş insan kaynaklarıyla, çok boyutlu turizmi destekleyebilecek bir potansiyele sahiptir. Büyük bir kıyı bantına sahip, Vloro, Saranda ve Himara'da hala keşfedilmemiş çekici plajlar bulunmaktadır.

Adriyatik'te sahili olan Novosela ve Zverneci ile İyon'da sahili olan Vloro limanı, Karaburun, Palasa, Dhermi, Jale, Himara ve Saranda'nın yeşil narenciye ağaçlarıyla çevrilidir.

İyon sahil şeridi, ülkenin en az kirlenmiş, doğal kaynakları olan dağlarla çevrilidir. Arnavutluk'un tabii ve en mükemmel mağaraları, Sazan ile Dhermi arasındaki deniz kenarında yer almaktadır. Qeparo'dan Lukova'ya kadar olan Borsh bölgesi ise narenciye alanlarıyla dolu, eşsiz plajlara sahiptir. Karaburun, Sazan ve Rreza e Kanalit bölgelerine ise ancak denizden ulaşmak mümkündür.

Butrint, Vloro Bölgesinin ve Güney Arnavutluk'un tek sulak alanı olup, aynı zamanda ülkenin en önemli arkeolojik sitelerinden birisine sahiptir. Etraftaki göl ve sulu alanlar akuakültür (su ürünleri yetiştirme), deniz kuşu avcılığı ve balıkçılık için önemli yerlerdir. Orikum lagünü özel bir biyolojik çeşitliliğe sahip olup, iyi korunmuş, temiz bir alandır.

Kakome'nin temiz plajları, su kaynakları, geniş manzarası ve iki manastır kalıntısı, turistlerin dikkatini çekmektedir. Porto Palermo güzel bir plaja sahip olup, aynı zamanda eski bir yerleşme yeri olan, Panorama'nın kalıntılarını taşımaktadır.

Vlora Bölgesi Llogara Ulusal Parkı gibi alanlarıyla, yeşil turizmin geliştirilmesi için geniş imkanlar sunmaktadır. Tarihi ve kültürel miras ise, bu güzelliklere bir ek değerdir. Butrint, Amantia, Orikum, Himara, Kanina, Borsh antik kentleri ile Porto Palermo Hisarı, kıyı köylerindeki eski kiliseler, Saranda Manastırı ve İyon Denizi sahili boyunca bulunan mağaralar olağanüstü güzelliklerdir

9.7 İşkodra Bölgesi (İşkodra, Malesia e Madhe ve Puka Şehirleri)

-Bölge Hakkında Genel Bilgi

Arnavutluk bölgeleri içinde İşkodra nüfus sayısı bakımından 5'inci, yüzölçümü olarak 2'nci sırada bulunmaktadır. Ortalama nüfus yoğunluğu, 71.8 kişi/km² dir. İşkodra bölgesi 3 il, 5 belediye, 6 şehir, 28 komün ve 269 köye sahiptir. Arnavutluk'ta % 62.3 oranıyla en fazla köy nüfusuna sahip bölgedir. Malesia e Madhe ve Puka şehirlerinde, halkın sırasıyla % 89 ve % 82'si köylerde yaşamaktadır. 3.316 km² bir alana sahip olan İşkodra Bölgesinin nüfusu 246.016'dir. Bu bölge ekonomik anlamda Arnavutluk'un en fakir bölgesidir.

- **Ulaşım;** İşkodra Bölgesi Arnavutluk'un diğer bölgeleri ile karayolu ve demiryolu ile bağlanmıştır. İşkodra Bölgesinde bulunan Hani i Hotit gümrük noktasından Arnavutluk'u dünya ile bağlayan tek demir yolu geçmektedir. Ayrıca İşkodra Bölgesi deniz yolu ile Shengjin, Durres ve Vlora limanları ile göl vasıtasıyla Karadağ'da bulunan Vir Pazarit şehri ile bağlantı yolu mevcuttur.

İşkodra şehrinin diğer önemli şehirlerden uzaklığı aşağıda gibidir.

İşkodra – Tirana	: 95 km
İşkodra – Lezhe	: 35 km
İşkodra –Han i Hotit Gümrük Noktası	: 34 km
İşkodra – Muriqan Gümrük Noktası	: 13 km
İşkodra – Ulqin	: 35 km
İşkodra – Podgorica	: 65 km

-**Tarım;** İşkodra Bölgesi zengin orman kaynaklarıyla doludur. Orman yüzeyi tarım arazisine kıyasla, yaklaşık 4,7 kez daha geniştir. Puka ülkede en fazla ormanlık alanı olan şehirdir. Buradaki orman alanı, tarım arazilerinde 22 kat daha büyüktür. İşkodra gölü, doğal ekonomik değerleriyle Balkanlardaki en büyük su ekosistemine sahiptir.

-Enerji Kaynakları; Arnavutluk'un çok zengin hidro-enerji kaynakları olmasına rağmen, bunun ancak % 35'i kullanılmaktadır. Kurulu hidro-enerji kapasitesi 1.446 MW'tır. Enerjinin % 90'ı İşkodra Bölgesinde, Drini Şelalesinde bulunan 3 hidro-enerji santralinde üretilmektedir.

-Turizm; İşkodra Bölgesi deniz, göl, dağ ve kültürel turizme elverişlidir. Bölge turistik yerler açısından oldukça zengindir. İşkodra Kalesi, Tarihi Müzesi, Marubi Fototeka, İşkodra Gölü, Velipoja Plajı, Thethi Parkı, el yapımı ürünleri pazarı vb. yerler, turistler tarafından en fazla ziyaret edilen yerlerdir. İşkodra bölgesinde otel fiyatları 20-100 Avro arasından değişmektedir. Velipoja bölgesi dahil Yaklaşık 15.000 yataklık bir yatak kapasitesine sahiptir.

9.8 Elbasan Bölgesi (Elbasan, Gramsh, Librazhd, Peqin)

-Bölge Hakkında Genel Bilgi

Elbasan Bölgesi, Orta Arnavutluk'ta yer almaktadır. 3292 km² bir alana sahip nüfusu 343.053'dir. Merkezi Elbasan şehrinde olan bölge, Elbasan, Librazhd, Peqin, ve Gramsh illerini kapsamaktadır. 7 Belediye Başkanlığı, 43 komün ve 397 köyü vardır.

-Ekonomik Durumu

Elbasan bölgesinde faaliyette olan yaklaşık 15.701 özel işletme bulunmaktadır. Bunların sektörlere göre dağılımı: Ticaret 1963, ulaştırma 715, hizmet 1279, sanayi 295, inşaat 498 ve tarım 10.951'dir.

Elbasan bölgesinde bulunan başlıca sanayi tesisleri:

1. 1998 yılında kurulan Kurum İnternational Demir Çelik fabrikası,
2. 1999 yılında kurulan Kurum Kireç Fabrikası
3. Gaz üretimi yapan Kurum Gaz Fabrikası
4. Yan sanayi için makine fabrikası
5. Elektrik enerjisi ile çalışan makine ve cihazların bakımını yapabilen Elektrik Bakım fabrikası.
6. 1998 yılında çalışmaya başlayan Ferro-Krom fabrikası,
7. Çimento Fabrikası
8. Elbasan Tuğla Fabrikası
9. Bradashesh Tuğla Fabrikası
10. Pojanı Tuğla Fabrikası
11. Ahşap ürünleri fabrikası
12. Ekmek Fabrikası,
13. Şarap Fabrikası
14. "Skraqi", "Sulove", "Klajdi", "Farina" un fabrikaları

-Doğal Kaynaklar; -Elbasan iklimi narenciye, sebzeler, fındık ve kestane yetiştirilmesine uygundur.

-Ormanlarında ayı, kurt, yabani tavşan, tilki, gelincik, domuz, ova ve dağ toygarı ile seyrek olarak yabani domuz bulunmaktadır.

-Zeytinlik sahaları, Elbasan'ın en önemli tarım zenginlikleri arasında yer almakta olup, 340 ha'lık alanda yaklaşık 105.000 zeytin ağacı bulunmaktadır.

-Büyük miktarda kil kaynaklarına sahiptir.

-Turizm ; Elbasan'da Byshek, Skalaber (Shushica), Gurra (Labinot), Krasta, Kroj i Kalit, Gjinar, Bukanic ve Belsh Gölü, görülmeye değer güzel yerler arasındadır.

- Elbasan'a 40 km mesafedeki Belsh Bölgesi, Sefaran ve Merhoi gibi karst özellikler taşıyan göllere sahiptir.

- Elbasan'da, Tregan ilçesinde (7 km mesafede) kaplıcalar bulunmaktadır.

- 1.300 m yükseklikteki Gjinar ve Bukanic ormanları harika güzelliklere sahiptir.

- Elbasan Kalesi tarihi ve kültürel mirası temsil etmektedir.

- Etnografya Müzesi, Elbasan ile yakın bölgelerde geçmişte yaşayanların medeniyetlere ait kültürel değerleri, sunmaktadır.

- IV-VI. y.y. ait, Saint John Vladimir Manastırı, Shelcan ve Valsh Hristiyan Kiliseleri bulunmaktadır.

10. TÜRKİYE İLE EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

10.1 Genel Durum

Arnavutluk'ta demokratik rejime geçişle birlikte, Türkiye ile ikili ilişkilerin örnek düzeyde geliştiği, buna paralel olarak, iki ülkenin, bölgesel sorunlar konusunda da görüş birliği içinde olduğu ve uluslararası kuruluşlarda dayanışma içinde bulunduğu görülmektedir.

Türkiye ile Arnavutluk arasındaki ticaretin hacmine bakıldığında, 2010 yılı Arnavutluk'un ithalatında 3. Sıra ve ihracatında . sırada yer almasına rağmen, mevcut dış ticaret hacminin, var olan potansiyele kıyasla oldukça düşük düzeyde seyretmekte olduğu söylenebilir. Bu durumun iki ülkeyi de ilgilendiren çeşitli sebepleri bulunmakla birlikte en önemli sebebin, her iki ülkenin de ekonomik ve ticari potansiyeli konusunda karşılıklı bilgi eksikliği olduğu düşünülmektedir.

Arnavutluk'a yönelik ihrac ürünlerimize baktığımızda, demir çelik, hububat ve unlu mamuller, demir çelikten inşaat malzemeleri, makine aksam ve parçaları, pompalar, elektrikli ev aletleri, kablo ve teller, alüminyum inşaat malzemeleri, hazır giyim, tekstil ürünleri, mobilya, kişisel bakım ürünleri, plastik ambalaj malzemeleri ve plastik inşaat malzemeleridir.

Belli başlı ithal kalemlerini ise, parfümeride ve eczacılıkta kullanılan bitkisel maddeler, özel tertibatlı diğer taşıtlar, deri ayakkabılar, kuzuların yünü alınmamış ham derileri, erkek ve erkek çocuklar için yün hırka vb. eşya, alüminyum hurda, sökülecek deniz taşıtları, ezilmemiş ve öğütülmemiş kekik, canlı mavi yüzgeçli orkinos, koyun ve kuzuların yünü alınmış derileri oluşturmaktadır.

Son dönemde alışveriş merkezlerinin artması ve markalaşmış ürünlerimizin piyasaya girmesiyle (LCW, Fabrika, Damat, Cacharel, Collezione, Wenice, Koton, Adil Işık, Colin's, Özdilek, Çilek Mobilya gibi) Türk mali imajında düzelmeler görülmektedir. Ayrıca alım heyetleri sayesinde Türkiye'yi ve fuarlarımızı ziyaret eden firmalar, Türk ürünlerinin kalitesi hakkında fikir sahibi olmaktadır.

Ülkemiz ihracatı açısından sevindirici diğer gelişme ise, ihraç mallarımızdaki çeşitlenme ve sürdürülebilir ihraç kalemlerindeki artıştır.

İhraç mallarımızın çeşitlendirilmesi, yatırımlara bağımlılığın azaltılması ve markalaşmış/kaliteli ürünlerin Arnavutluk pazarında yer alabilmesi için, karşılıklı tanıtımın özellikle de bu konuya fuarların önemli bir imkan olduğu düşünülmektedir.

Tablo: 48 Yıllar İtibariyle İkili Ticaret (bin ABD Doları)

YILLAR	İhracat	Değişim (%)	İthalat	Değişim (%)	Hacim	Denge
2000	61.305	-	2.796	-	64.101	58.509
2001	73.205	19	3.615	29	76.820	69.590
2002	79.761	9	3.973	10	83.734	75.788
2003	113.688	43	4.578	15	118.266	109.110
2004	114.426	1	4.578	0	119.004	109.847
2005	161.028	41	15.529	239	176.557	145.499
2006	191.140	19	16.237	5	207.377	174.903
2007	294.283	54	23.842	47	318.126	270.441
2008	305.743	4	36.697	54	342.440	269.046
2009	273.302	-11	5.176	-86	278.484	268.126
2010	241.264	-12	86.831	1.750	328.095	154.431

Kaynak: ACİT 2010

10.2 Arnavutluk'un Türkiye ile Dış Ticaretinin Özellikleri

2009 senesinde Türkiye ile olan dış ticaret, % 1.8 artışla 273.302 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Türkiye, Arnavutluk'un toplam dış ticaret hacminin % 5.7'ini oluşturmuştur.

2010 yılında, bir önceki yıla nazaran toplam dış ticaret hacmi %18 oranında artarak, 328.095 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. İhracat -12 oranında artmasına rağmen, ithalatın %1.750 oranında artmış olması dolayısıyla toplam dış ticaret hacmi de artmıştır. Ancak iki ülke arasındaki ticarete halen ülkemiz lehine olan durum devam etmektedir. 2010 yılında yine Arnavutluk toplam dış ticareti (6.411 milyon Dolar) içindeki payımızda bir miktar artış olmuş ve %5,11 olarak gerçekleşmiştir. İhracatımız, Arnavutluk'un toplam ithalatının %5,39'nu, ihracatımız da yine benzer bir oranda %5,02'ni oluşturmuştur.

İthalatımızdaki önemli artışın nedeni, daha çok Arnavutluk'ta yerleşik ve madencilik alanında faaliyette bulunan Türk firmalarının, ülkemize ya daha ileri düzeyde işleyerek 3. Ükelere satmak veya iç tüketime sunmak ama daha çokta ihracatta özellikle bankacılıktan kaynaklanan sorunlardan dolayı ihracatın ülkemiz üzerinden diğer ülkelere apılması dolayısıyla, yaptıkları ihracattan kaynalanmaktadır.

10.2.1 2010 Yılında İhracatımızdaki Düşüşün Nedenleri

-Global ekonomik kriz dolayısıyla, Arnavutluk'ta da belli bir oranda etkilenme görülmüştür. Genel olarak büyüme oranındaki pozitif ama önceki yıllara nazaran nisbi düşüş ithalatta bir daralmayı da beraberinde getirmiştir. Arnavutluk ithalatı 2010 yılında %5,13 oranında daralmış, aynı paralelde Türkiye olan ithalatında da bir daralma görülmüştür.

-Toplumda tüketim eğiliminde azalma ve tüketime yönelik bazı ürünlerimizde de düşüş yaşanmıştır. Bu ürünleri büyük oranda ikame eden ülke ise ucuz satış fiyatlarından dolayı Çin olmuştur. Elektrik makine ve cihazlar, demir ve çelikten eşya, alüminyumdan mamul eşya, mobilya, örme giyim bunlar arasında sıralanabilir.

- Aynı psikolojik etkenlerle, Arnavutluk inşaat sanayinde de belli bir yavaşlama hissedilmektedir. Bu yavaşlamadan dolayı, demir-çelik, seramik, cam gibi ürünlerin ihracatında düşüş yaşanmıştır.

Tablo: 49 Türkiye'nin Arnavutluk'a İhracatı (2010 yılı, 1000 Dolar)

No	Urun Grubu	Acıklama	İhracat (Dolar)
1	67	Demir ve çelik	34.194.243
2	65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	20.044.227
3	4	Hububat, hububat ürünleri	18.181.428
4	84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	14.849.454
5	77	Elektrik makinaları, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları	14.534.232
6	69	Demir, çelik, bakır, nikel, alüminyum ve diğer adi metallere eşya	11.122.964
7	68	Demir ihtiva etmeyen madenler	10.737.456
8	89	Çeşitli mamül eşyalar	10.461.440
9	74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	8.686.508
10	55	Uçucu yağlar, parfüm, kozmetik, tuvalet müstahzarları	8.646.896
11	63	Mantar ve ahşap eşya (mobilya hariç)	7.390.790
12	66	Taş, alçı, çimento, amiyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	7.331.067
13	58	Plastik ürünler (boru, hortum, levha, yaprak, plaka, şerit, film vb.)	6.516.518
14	64	Kağıt, karton ve kağıt hamurundan eşya	5.512.115
15	7	Kahve, çay, kakao, baharat ve ürünleri	5.103.499
16	78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	4.509.325
17	54	Tıp ve eczacılık ürünleri	4.350.366
18	5	Meyve ve sebzeler	3.824.129
19	82	Mobilya; yatak takımı, yatak payandaları ve yastıklar	3.824.056
20	85	Ayakkabılar ve aksamı	3.725.097
21	76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar	3.617.865

Kaynak: TUIK

Tablo: 50 Türkiye'nin Arnavutluk'tan İthalatı (1000 Dolar)

No	Urun Grubu	Acıklama	İthalat (Dolar)
1	67	Demir ve çelik	75.686.827
2	78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası	2.800.448
3	21	İşlenmemiş kösele, deri ve kürk	1.530.506
4	29	Başka yerde belirtilmeyen hayvansal ve bitkisel menşeli hammaddeler	1.404.448
5	28	Metal cevherleri, döküntüleri, hurdaları	1.148.441
6	8	Hayvanlar için gıda maddeleri	708.133
7	57	Plastikler, döküntü ve hurdalar	596.864
8	84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	542.065
9	85	Ayakkabılar ve aksamı	528.424
10	77	Elektrik makinaları, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları	478.072
11	7	Kahve, çay, kakao, baharat ve ürünleri	299.521
12	61	İşlenmiş deri ve köseleler	173.261
13	59	Kimyasal maddeler ve ürünler	161.064
14	69	Demir, çelik, bakır, nikel, alüminyum ve diğer adi metallere eşya	149.073
15	74	Genel endüstri makina/cihazların aksamları	146.596

Kaynak: TUIK

10.3 Arnavutluk Türkiye Arasında İmzalanan Önemli Anlaşmalar

Tablo: 51 İki Ülke Arasında İmzalanan Anlaşmalar

Anlaşma/protokol	İmza Tarihi
Ticaret Anlaşması	12.02.1986
Ekonomik, Ticari, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	02.08.1988
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	01.06.1992
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	04.04.1994
Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı İdari Yardım	12.02.1998
Kültürel, Eğitim ve Bilimsel Değişim Programı Anlaşması	16.06.1998
Sosyal Güvenlik Sözleşmesi	15.07.1998
Türkiye-Arnavutluk KEK V. Dönem Protokolü	02.08.1998
Türkiye-Arnavutluk Sağlık ve Tıp Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma	13.10.1999
Türkiye-Arnavutluk KEK VI. Dönem Protokolü	16.06.2000
Uluslararası Karayolu Taşıma Anlaşması	28.02.2000
Türkiye-Arnavutluk KEK VII. Dönem Protokolü	23.05.2002
Türkiye-Arnavutluk KEK VIII. Dönem Protokolü	28.01.2005
Türkiye-Arnavutluk KEK IX. Dönem Protokolü	15.09.2006
Arnavutluk –Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması	01.05.2008
Türkiye-Arnavutluk KEK X. Dönem Protokolü	28.01.2009
Türkiye – AB – Arnavutluk capraz kumulasyon uygulanması.	01.08.2011
Türkiye-Arnavutluk KEK XI. Dönem Protokolü	30.11.2011

10.4. Serbest Ticaret Anlaşması (STA)

Arnavutluk ile ülkemiz arasında bir STA imzalanmasına yönelik 1. tur müzakereler, 1 Nisan 2003 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir. İlk tur müzakerede, taraflar, ekonomileri, dış ticaret rejimleri, AB ve diğer üçüncü ülkelerle ilişkileri konularında bilgi alışverişinde bulunmuş, ayrıca, taslak STA metni üzerinde de ilk görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Müteakip tur ise 4-5 Temmuz 2006 tarihlerinde Tiran’da yapılmıştır. İkinci tur müzakerelere Ankara’da devam edilerek, 27 Eylül 2006 tarihinde Arnavutluk ile Türkiye arasındaki STA parafe edilmiştir.

22 Aralık 2006 tarihinde Tiran’da iki ülkenin Bakanları tarafından imzalanan ve 12 Mart 2008 tarihli ve 26814 sayılı Mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması”, (STA) 1 Mayıs 2008 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Anlaşma ile taraflar arasındaki ekonomik işbirliğinin artırılması ve güçlendirilmesi, mal ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılması, uygun rekabet koşullarının

yaratılması, karşılıklı yatırımların teşvik edilmesi ve tarafların üçüncü ülke piyasalarındaki ticaret ve işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Anlaşma, sanayi ürünlerindeki gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili vergi ve önlemlerin kaldırılması başta olmak üzere, ticarete teknik engeller, tarım ürünlerindeki taviz değişimi, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, dahili vergilendirme, yapısal uyum, damping, acil durumlar, devlet tekelleri, korunma önlemleri, ödemeler, menşe kuralları, devlet yardımları, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, kamu ihaleleri ve kurumsal hükümler, konularında düzenlemeler içermektedir.

Bu Anlaşma ile ihracatçılarımıza, Arnavutluk pazarında Avrupa Birliği ihracatçıları ile eşit rekabet imkanı getirilmiştir. Bu çerçevede, sanayi mallarında, Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte; Arnavutluk menşeli sanayi mallarının Türkiye'ye ithalatında uygulanan gümrük vergileri sıfırlanmış, buna mukabil, Arnavutluk'a ithal edilen ülkemiz menşeli sanayi ürünlerinin %80'den fazlasının gümrük vergileri kaldırılacaktır. Bakiye sanayi ürünlerinde Ülkemize karşı uygulanan gümrük vergileri ise STA'nın yürürlük tarihinden başlamak üzere, yıllık %20'lik eşit indirimlerle, beşinci yılın başında tamamen sıfırlanacaktır.

Türkiye ve Arnavutluk, ticari potansiyeli olan seçilmiş tarım ürünlerinde birbirlerine sınırsız mahiyette veya tarife kontenjanları dahilinde, sıfır gümrük vergileri ile tavizler tanımışlardır. Ülkemizin bu kapsamda Arnavutluk'tan taviz aldığı ürünler arasında ihracatımız bakımından önem arz eden işlenmiş tarım ürünleri (çikolata, şekerleme, dondurma), kuru meyveler (fındık, antep fıstığı, üzüm, incir), narenciye, bakliyat ve diğer taze sebze ve meyveler yer almaktadır. Ülkemizin Arnavutluk'a taviz tanıdığı başlıca ürünler arasında bazı taze ve işlenmiş sebze ve meyveler ile ülkemizin anılan ülkeden taviz aldığı işlenmiş tarım ürünleri sıralanmaktadır.

Diğer taraftan, Türkiye – Arnavutluk Serbest Ticaret Anlaşması'nın (STA) ekini teskil eden Menseli Urunler Kavraminin Tanimi ve İdari İşbirliği Yöntemine İlişkin Protokol II'nin Değiştirilmesi Hakkındaki 1/2009 Sayılı Ortak Komite Kararı, 1 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu çerçevede, Türkiye- Avrupa Birliği ve AB'nin İstikrar ve Ortaklık Süreci kapsamında yer alan Batı Balkan Ülkeleri arasındaki tercihli ticarete capraz kumulasyonun uygulanması da başlatılmıştır. AB Resmi Gazetesi'nin 20.08.2010 tarihli ve C225/4 sayılı nushasında yayımlanan bildirim, Türkiye, AB ve Arnavutluk arasındaki gümrük birliği kapsamı ürünlerin capraz kumulasyonunu, 01.08.2011 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanılmıştır..

10.4.1 STA Ortak Komite Toplantısı

Türkiye – Arnavutluk Serbest Ticaret Anlaşması (STA) Ortak Komitesi'nin ilk toplantısı, 8-9 Aralık 2009 tarihlerinde Tirana'da gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Ortak Komite Toplantısı'nda ilk olarak taraflar, ekonomik ve ticari iliksilere ve Anlaşmanın tatbikine ilişkin güncel bilgi alışverişinde bulunmuşlardır. Toplantı sırasında, Ortak Komitenin işleyiş usul ve esaslarını belirleyen kuralları içeren bir Ortak Komite Kararı alınmış, ayrıca Türk Standartları Enstitüsü ve Arnavutluk Standardizasyon Genel Müdürlüğü arasında standardizasyon alanında teknik işbirliğini öngören bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

Toplantıda genel olarak, Anlaşma kapsamındaki tarım tavizlerinin genişletilmesine ilişkin olarak temel tarım, işlenmiş tarım ve balıkçılık ürünlerinde ileri taviz talep listelerini ve söz konusu listelere ilişkin ilk tepkiler iletilmiş, konuya ilişkin çalışmalara devam edileceği ifade edilmiştir.

Ayrıca, toplantıda ihracatlarımızın Arnavut gümrüklerinde karşılaştıkları çeşitli sorunlar gündeme getirilmiş ve olabilecek benzeri sorunların doğrudan ele alınarak çözüme kavuşturulmasını teminen Tirana Ticaret Musavirligi ve Arnavut Gümrük yetkilerinin doğrudan temas içinde olması kararlaştırılmıştır.

10.5 Arnavutluk'taki Türk Yatırımları

Türkiye, Arnavutluk'ta değerleri 1,5 milyar dolara yaklaşan doğrudan yatırım ve müteahhitlik hizmetleriyle, İtalya ve Yunanistan'ın ardından üçüncü sırada gelmektedir.

Demir-çelik üretimi alanında Kürüm A.Ş., madencilik alanında Ber-Oner, telekomünikasyon ve bankacılık alanlarında Çalık Grubunun yatırımları önem taşımaktadır. Çoğunluğu KOBİ statüsünde olan yaklaşık 100 civarında Türk şirketi inşaat, demir-çelik, madencilik, bankacılık ve imalat sektörlerinde faaliyet sürdürmektedir.

ENKA/Bechtel ortaklığı, Durres limanını Kosova'ya (kuzeydoğudaki Morina kentine) bağlayan 1 milyar dolar maliyetle Haziran 2010'da tamamlanan 57 kilometrelik Rreshen-Kalimash otoyolunu inşaa etmiştir.

İstanbul merkezli Vatan Hastaneler Grubu'nun Tirana'da tam teşekküllü hastane inşaatı tamamlanmış ancak idari sorunlar nedeniyle açılmamıştır.

Arnavutluk'un ikinci büyük bankası olan Ulusal Ticaret Bankasının (Banka Kombetare Tregtare - BKT) % 60 hissesi Çalıkbank/Şekerbank ortaklığınca 2006'da satın alınmıştır. Üst yönetimi vatandaşlarımızda oluşan BKT, ilk dış şubesini Priştine/Kosova'da açmış ve şu anda önemli bir şube sayısına ulaşmış bulunmaktadır. Bankanın hisselerinin tamamı 2009 yılında Çalık grubunca satın alınmıştır

Arnavutluk'un en büyük petrol dağıtım şirketi konumundaki Altınbaş Holding'e ait ALPET petrol istasyonlarının sayısı ülke genelinde 120 civarındadır.

2007 Yılı Haziran ayında tamamlanan Albtelekom'un % 76 hissesinin Çalık Grubuna devriyle birlikte, hem sabit telefon ve adsl internet altyapısının geliştirilmesinde, hem de Eagle Mobile adıyla piyasaya 2008 yılı Mart ayında giren cep telefonu operatörüyle, bu sektörlerdeki çok sayıda Türk şirketi de Arnavutluk'ta faaliyet göstermeye başlamıştır. Telekom ve bankacılık sektöründeki bu yatırımlarla Ülkemiz Arnavutluk'taki önemli yatırımcılar arasına girmiş bulunmaktadır.

Türk kolejleri ve üniversitesi Arnavutluk'ta en seçkin okullar arasındadır.

Çok sayıda sağlık kuruluşunun ofisi hem ilk muayene hem de sağlık turizmine yönelik olarak faaliyet göstermektedir. Ancak, AB ülkeleri tarafından Arnavutluk vatandaşlarına yönelik olarak sağlanan serbest dolaşım hakkı dolayısıyla, son dönemde Türkiye'ye yönelik hasta sayısında bir azalma olmasına rağmen, bu sektör halen potansiyel taşıyan bir sektördür.

Madencilik alanında faaliyet gösteren 3 şirkete yenilerinin eklenmesi beklenmektedir. Diğer taraftan, Türk müteahhitlik firmalarınca Arnavutluk'ta üstlenilen ve tamamlanan toplam 16 projenin tutarı ise 700 milyon dolardır. 21-24 Ocak 2009 tarihleri arasında Arnavutluk ve Karadağ'a yönelik müteahhitlik yatırımlarımızın artırılması amacıyla bir müteahhitlik heyeti ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Enerji alanında Epro Enerji Arnavutluk'un şu anda faaliyetteki tek termik santralini inşa etmiştir.

AYEN Enerji A.Ş. 5 adet hidro elektrik santrali inşasına başlamıştır. Ülkemizin gelecek yıllarda daha fazla söz sahibi olması beklenmektedir. Özellikle Hidroelektrik santral imtiyazlarıyla çok sayıda Türk firması ilgilenmektedir.

Bankacılık alanında bir kaç banka, satın alma amaçlı piyasa araştırması yapmaktadır. Diğer taraftan yine, önemli firmalarımız değişik alanlara yatırım yapmak için çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye'deki Arnavutluk Yatırımları: Ülkemizde 31 adet Arnavutluk menşeli firma faaliyette bulunmaktadır. Sözkonusu firmaların toplam sermayesi ise 7 milyon TL'dir.

10.6. Lojistik

Arnavutluk ile ticaretimizde taşıma giderleri, Arnavutluk'a komşu diğer ülkelere (İtalya ve Yunanistan) oranla ülkemiz için dezavantaj oluşturmaktadır. Navlun maliyetlerinin düşürülebilmesi bakımından alternatif taşıma modları ve güzergahlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, özellikle Arnavutluk'un Durres Limanı'nı geliştirme Projesinin tamamlanan Arnavutluk-Kosova otoyolunun hizmete girmesi ile Durres limanının tüm Balkanlara mal ve

yolcu taşımacılığında yeni bir açılım sağlamıştır. Bu doğrultuda, denizyolu taşımacılığına yönelik işbirliği imkanlarının geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Diğer taraftan, 28 Ocak 2009 tarihli Ekonomik, Ticari, Sanayi ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonu Toplantısında, iki ülkenin ana limanları arasında RO-RO, konteyner ve tren-feri hatları kurulması imkanlarının araştırılması yönünde ilke kararı verilmiştir. Bu kapsamda, iki ülkenin ana limanları arasında düzenli RO-RO, konteyner ve tren-feri hatları kurulması imkanlarının araştırılması ve hukuki, teknik ve idari yönlerinin incelenmesi için, Arnavutluk Kamu İşleri, Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanlığı ve T.C. Denizcilik Müsteşarlığı, Deniz Ticaret Odası ve özel sektör temsilcilerinin katılımıyla 17-18 Kasım 2009 tarihlerinde İstanbul'da bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Bir Türk firması tarafından RO-RO taşımacılığında kullanılacak bir limanın inşaat ve işletim ihalesi alınmış, inşaat tamamlanmış olmasına rağmen, taşımacılık faaliyetlerine henüz başlanılamamıştır. Faaliyetlere başlanıldığında ikili ticaretin gelişimine önemli katkı yapacağı değerlendirilmektedir.

10.7 Turizm

Ülkemiz ile Arnavutluk arasındaki 29 Ocak 1987 tarihli Turizm İşbirliği Anlaşması, günümüz koşullarına uygun olarak yenilenmiş ve 11 Kasım 1992 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Turizm potansiyeli şimdiye dek yeterince değerlendirilmemiş olan Arnavutluk'un öncelikli hedefi, bu sektöre yabancı yatırım çekmek ve bu alanda başarılı ülkelerin bilgi birikiminden yararlanmaktır.

Arnavutluk'tan Ülkemize her yıl artan sayıda turist gelmektedir. 2009 yılında toplam 61.016, 2010 yılında ise 49,954 Arnavut vatandaşı ülkemizi ziyaret etmiş. Diğer taraftan, Arnavutluk Turizm Bakanlığından alınan bilgilerden 2010 yılında Arnavutluk'u ziyaret eden Türk vatandaşlarının sayısının 33.544 olduğu, 2011 yılı Ocak-Eylül aylarında Arnavutluk'a giriş yapan Türk vatandaşların sayısının ise 22.815 olduğu açıklanmıştır.

10.8 Fuarlar ve Sergiler :

Arnavutluk 4. Türk Ürünleri Sergisi, 27-30 Mart 2010 tarihinde, Tiran'da gerçekleştirilmiş olup, değişik sektörlerden çok sayıda firma söz konusu organizasyona katılmıştır.

Diğer taraftan, ikili iş bağlantıları kurulmasına zemin hazırlamak amacıyla 2007-2008-2009 yıllarında yaklaşık 20 Alım Heyetine 500'ü aşkın Arnavut işadamı katılmış ve çeşitli iş bağlantıları kurmuşlardır. Alım heyeti faaliyetlerine 2010 yılında da devam edilmiştir. Özellikle, kişisel bakım, mobilya, inşaat sektörlerindeki fuarlara yoğun ilgi, gösterilmiştir.

10.9 Tarım

İki ülke arasında tarım alanında işbirliği, 3 Ağustos 1995 yılında imzalanan “Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü” çerçevesinde yürütülmektedir.

Arnavutluk'ta görülen Mavidil hastalığı nedeniyle Arnavutluk orijinli ve/veya çıkışlı bazı canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ülkemize ithalatı 20 Şubat 2003 tarihinden itibaren yasaklanmıştır.

10.10 Sağlık

“Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması” 6 Nisan 1989 tarihinde ve “Sağlık ve Tıp Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma” 13 Kasım 1999 tarihinde imzalanmıştır. 1999 tarihli Anlaşma çerçevesinde, bugüne kadar Arnavutluk'ta tedavisi mümkün olmayan 859 hasta ülkemizde ücretsiz tedavi edilmiştir.

10.11 TİKA'nın Faaliyetleri

TİKA'nın Balkan ülkelerine yönelik çalışmaları kapsamında Arnavutluk'taki faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. 1996'da açılan ve 2001 tarihli İşbirliği Protokolü çerçevesinde eğitim ve kültür ağırlıklı faaliyet gösteren TİKA Tirana Temsilciliği, kamu görevlisi ekonomistler için Türkiye'de eğitim programları düzenlemekte, altyapı iyileştirme projeleri üstlenmektedir.

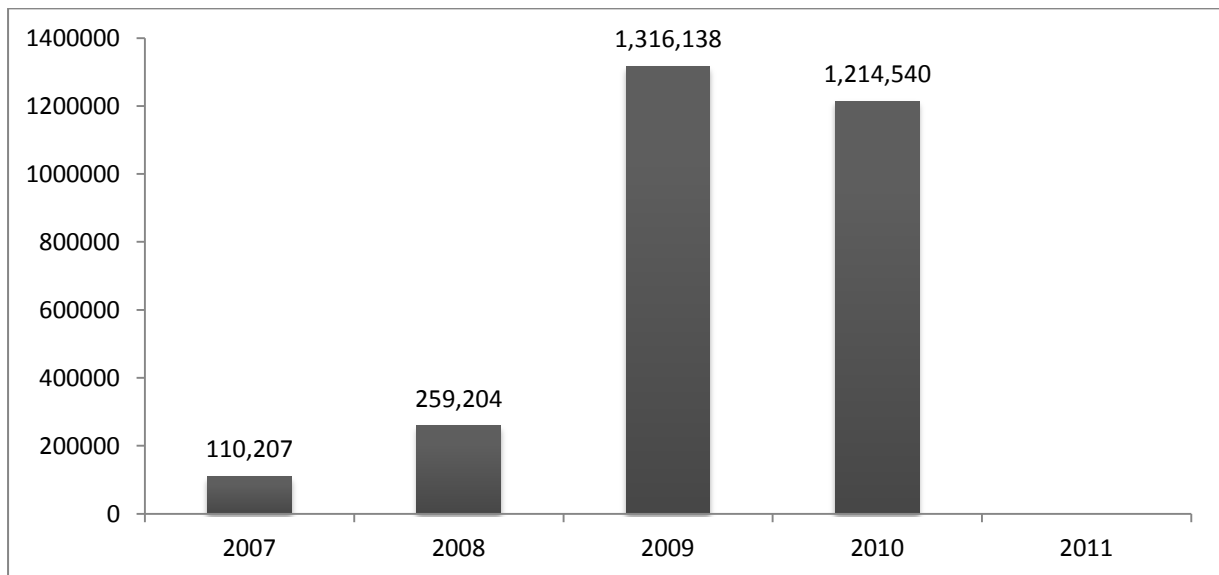
2011'de Arnavutluk'ta devam eden projeleri aşağıdaki gibidir. Diğer taraftan, son bes yılının faaliyetlerine ilişkin hazırlanmış olan rapor ekinde (ek 1) yer almaktadır.

Tablo: 52 TİKA'nın 2011 Yılı Faaliyetleri

Arnavutluk'un Elbasan Bölgesi'nde Orman Fidanlığı Kurulumu Projesi
İşkodra Haxhi Sheh Shamia Lisesi Kız Öğrenci Yurduna Malzeme Desteği
Uluslararası Polis Eğitimi İşbirliği Projesi
Arnavutluk'ta Balıkçılık Sektörünün Geliştirilmesi Projesi
Tiran Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Uygulama Laboratuvarı Kurulumu
Tarihi Eserlerin Restorasyonu Projesi
A. C. Spor Hizmetleri Ajansı Tıp Merkezine Laboratuar Malzemesi Desteği
Arnavutluk Haber Ajansına Teknik Destek Sağlanması Projesi
Sterilizasyon Cihazı (Otoklav) Hibe Edilmesi
Arnavutluk'ta Organik Tarımın Desteklenmesi Projesi
A.C. Akreditasyon Genel Müdürlüğü'nün Kapasite Artışı ve Kalite Yönetim Sistemi
Gjirokastra Yaşlı Bakımevi'ne Destek Projesi
Arnavutluk ile Turizm Alanında İşbirliği
Tohum ve Fidanlık Üretim Tekniklerinin Geliştirilmesi Konferansı
1.Avrasya Uluslararası Tarımsal Mekanizasyon Zirvesi
5. Tarım, Hayvancılık, Tavukçuluk ve Süt Endüstrisi Fuarı

Kaynak: TİKA Arnavutluk Ofisi

Grafik: 3 2007-2011 Yılları Arasında Proje* Bütçeleri (Avro)

Kaynak: TİKA Arnavutluk Ofisi

*TİKA'nın 2008, 2009 ve 2010 yılı faaliyetleri EK1'de yer almaktadır.

10.12 “Yunus Emre” Kultur Merkezi

Arnavutluk'un başkenti Tiran'da 11 Aralık 2009 tarihinde Tiran Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nin resmi açılışı gerçekleştirilmiştir.

Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri bünyesinde yürütülen olan Türkçe kursları sayesinde, hem yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyenlere bu imkânı sağlanmış olmakta, hem de ilgili ülkelerde yaşayan Türk gençlerinin ana dillerini daha doğru öğrenmeleri ve Türkiye ile olan bağlarının kuvvetlendirilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca, 2000 civarında Türkçe kitabın bulunduğu bir Kütüphane mevcuttur.

10.13 Türk-Arnavut İş Konseyi

Türk-Arnavut İş Konseyi'nin Türk tarafı eşbaşkanı Kürüm Holding Yönetim Kurulu Başkanı Haşmet Bedii Kürüm, Arnavutluk tarafı eşbaşkanı ise **Shani Peposhi'dir**.

Türk-Arnavut İş Konseyi 27-29 Ağustos 1992 tarihinde kurulmuş ve ilk ortak toplantısı, aynı tarihte İzmir'de, ikinci ortak toplantısı ise 14 Haziran 2000 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

İş Konseyi'nin son toplantısı, Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanı olduğu dönemde Arnavutluk'u ziyareti vesilesiyle, 1-2 Şubat 2007 tarihinde Tirana'da gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, 30 Eylül 2008 tarihinde gerçekleştirilen DEIK/ Türk – Güneydoğu Avrupa İş Konseyleri Genel Kurul Toplantısı sonucunda Türk- Arnavutluk İş Konseyi Başkanlığını Kurum Holding Yönetim Kurulu Başkanı Haşmet Bedii Kürüm 2010-2011 donemi için yeniden üstlenmiştir.

11. ARNAVUTLUK'TAKİ TÜRK FİRMALARININ SEKTÖREL DAĞILIMI

<u>Firma Adı</u>	<u>Yetkili Kisi</u>	<u>Faks (+355)</u> <u>E-Posta, Veb</u>	<u>Faaliyet Alanı</u>
ADRİYATİK	M. Emin Yeter	emin.yeter@nt.com.tr eminyeter@hotmail.com www.adriatikshop.com	Bilgisayar, Fotokopi Makinası ve Kırtasiye Malzemeleri Satışı
AGO SH.P.K.	Attila Gürsel Fatih Gulebakan	agoshpk@gmail.com	İnşaat- Taahhüt
ALBANIAN AIRLINES	Ali Evsen Alex Hayder Firidun Goyushov	g.firidun@albanianair.com a.hayder@albanianair.com www.albanianair.com	Hava Ulaşımı
1. AKSOY GROUP	İbrahim Aksoy Bahadır Aksoy	www.aksoygroup.net bahadir@aksoygroup.net	Gıda Üretim- Dağıtım
2. ALB MINES INVESTMENT	Bahadır Aksoy	bahadir@aksoygroup.net	Un üretimi ve satışı
3. ALDEMİR MÜHENDİSLİK	Altan Aldemir	altanaldemir@yahoo.com	Proje, Isıtma- Soğutma Sistemleri
4. ALBATURK	Dr. Şafak Onbaşıoğlu	albatürk@yahoo.com www.albatürk.com	Sağlık Hizmetleri
5. ALBTELECOM EAGLE MOBILE	Orhan Coskun (CEO)	Orhan.cosuk@caliktelecom.com Drilona.kaduku@caliktelekom.com www.albtelecom.al	Telekomünikasyon
5. ALPET	Sinan Karaoğlu Genel Müdür	sinan.karaoglu@alpet.al www.alpet.al	Akaryakıt Dağıtımı
7. ANA SAYFA SH.P.K ANEGINO	Özgen Fidel Polat Onur Polat	ozgenpolat@genegen.gen.al onurpolat@genegen.gen.al www.genegen.gen.al	İnsan Kaynakları , İnternet Reklamcılığı ve E- Pazarlama Danışmanlığı
ANATOLIA	Zeynep		Guzellik Merkezi

	ESTETİK	Mamo		
3.	ANATOLIA PASTANESİ	Safi Ertas	safiertas82@hotmail.com	Pastane
9.	ARTITEL ALBANIA	Ilhami Demiroglu	ilhami.demiroglu@artitel-albania.com	Telekomünikasyon altyapısı
0.	ARZU ESTETİK	Arzu Işık	arzu_ishik@hotmail.com	Güzellik Salonu
1.	ATEK KABLO	Behzat Akbaba	behzat@atek.net atekkablo@gmail.com	Kablo üretim ve satışı
2.	ASLLANXHAN PASTANESİ	Doğan Çil	aslanxhan@live.com	Pastane
3.	AYEN ENERJİ	Tansev Arman Koksoy	tansev@ayen.com.tr www.aydiner.com.tr	Enerji Firması
4.	BELDA İNŞAAT	Kubilay Dogan Gazmend Shkodra	istanbul@beldainsaat.com gazmendshkodra@beldainsaat.com www.beldainsaat.com	Üst yapı inşaatı
5.	BER-ALB	Halil Dogru Genel Koordinator	halil.dogru@neskometal.com.tr www.nesko.com.tr www.beralb.com	Bakır Madeni İşletmeciliği
6.	BILIM ILAC	Bledar Nushi Müdür	oldeta.cela@bilimilac.com bledar.nushi@bilimilac.com www.bilimilac.com	Eczacılık
7.	BKT	Seyhan Pencaplıgil Genel Müdür	seyhanp@bkt.com.al pisipek@bkt.com.al www.bkt.com.al	Bankacılık
8.	BOSFOR REKLAMA	Mesut Karataş	mesutkaratas_2000@yahoo.com info@bosfor.al www.bosfor.al	Reklam, promosyon malzemeleri, matbaa işleri.
9.	CREDOCO DANIŞMANLIK	Serdar Bedirhanoğlu	serdar@credoco.com info@credoco.com www.credoco.com	Finansal ve genel danışmanlık
0.	DEALP SH.P.K.	Aligalip Öztürk	aligalipozturk@gmail.com dealpshpk@gmail.com www.dealp.net	İnşaat Hizmetleri
1.				

2.	DEKART SH.P.K.	Ilhami Demiroglu Genel Müdür	Ilhami.demiroglu@dekart-albania.com www.dekart-albania.com	Telekomünikasyon hizmetleri.
3.	DEKOR-AL SH.P.K.	Hikmet Kayalar	info@decoriumgroup.com	Dekorasyon
4.	DECORIUM SH.P.K	Okan Evliyaoglu	okanevliyaoglu@yahoo.com evliyaolu@yahoo.com	Dış cephe kaplama
5.	DEDEMAN MINING	Serdar Bedirhanoglu	serdar.bedirhanoglu@dedeman.com www.dedeman.com	Madencilik
6.	DNX NİTRO İNDUSTRIA KIMIKE SH.P.K	Sinan İnal	sinaninal@nitromak.com	Kimya ve inaat
7.	DS CONSTRUCTION	Çetin Ova	cetnova@hotmail.com	İnşaat
8.	EAGLE MOBILE	Orhan Coskun	Orhan.cosuk@caliktelecom.com www.eaglemobile.al	Cep Telefonu Operatörü
9.	EI GROUP	A.Erdogan Gul	eigroup.albania@gmail.com www.eigroup.com.al	Telekomunikasyon altyapısı
10.	ELİF SH.P.K.	Sami Kosova	www.elifshpk.net elifshpk@gmail.com	Çocuk parkı teçhizatları, bahçe mobilyaları v.b.
11.	EPOKA ÜNİVERSİTESİ	Halil Murat Ozler Rektor	www.epoka.edu.al hmozler@epoka.edu.al agerdeci@epoka.edu.al	Eğitim
12.	EPRO	Oytun Ababay	oababay@epro.com.tr eberkay@epro.com.tr www.epro.com.tr	Termik Santral
13.	ESA TECHNOLOGIES	Savas Unal	savas@esa-al.com www.esa-al.com	Network kurulumu, bilgisayar satış ve servisi, güvenlik sistemleri vs.
14.	ESTETIC WORLD KUAFÖRÜ	Gökhan Asil		Bayan Kuaforu
15.	EURODENTAL	Aytac Dinc		Dış Laboratuvarı
16.	EVEREST IE SH.P.K	Murat Kıyan	info@everestie.com www.everestie.com	Polietilen Ambalaj
17.	GAMA REKLAM	Armend Hereni	armend.hereni@gamareklam.com armen.hereni@hotmail.com	Reklam, tasarım

3.	GEM SECURITY AL	Gökhan Kasap	gokhan@gemgrup.com.tr gokhan@gemsecurityal.com www.gemsecurityal.com www.gemguvenlik.com	Alarm, kamera, güvenlik hizmetleri.
9.	GİNTAŞ	Fatih Gülebakan Necip Naci Dogru	gintasalb@gintas.com.tr fatih.gintasalb@gintas.com.tr	Insaat sirketi
9.	GLOBAL INTERNATIONAL TRADING	Hakkı Turemen Cumhur Turemen	globalalbania@gmail.com	İş elbiseleri.
1.	GLOBAL LOGISTIC SH.P.K.	Aytekin Evmez	aytekinmez@gmail.com	Gıda Ürünleri Dağıtıcısı
2.	GROUP SELEN	Erol Cil Selvin Çil	selengroup@yahoo.com	Gıda urunleri dagitimcisi
3.	HİLAL SH.P.K.	Seyfettin Kurtiş	seydin_kurtis@yahoo.com	Halı ve Ev Tekstili
4.	INTER WORLD SH.P.K.	Ekrem Erduran	inter-world@live.com www.ogasmarket.com	Gıda Pazarlama
5.	İSTANBUL SALON	Vildan Alkaya	vildan131alkaya@live.com	Erkek Kuaforu
5.	İSTANBUL PARK RESTORAN	Ömer Akın	stamboll.34@hotmail.com	Restoran
7.	İSTANBUL SERVİS	Ali Ertaş		Oto servisi
3.	KAPE	Mehmet Akcicek	mehmetakcicek@gmail.com kape.albania@gmail.com modewest.shpk@gmail.com	Tekstil ve ev tekstili
9.	KAM INTERNATIONAL	Attila Gürsel	kamagursel@gmail.com kamgsa@gmail.com	Turizm acentası
9.	KROMIN MADENCİLİK	Mehmet Turan	turanmehmet33@hotmail.com mehmet.turan@somagrubu.com	Madencilik
1.	KÜRÜM ŞİRKETLER GRUBU	Zeki Kaya	infoalbania@kurum.com.tr www.kurum.com.tr	Demirçelik,Hidratlı Kireç -Oksijen ve Azot Üretimleri Gemi Tersanesi

2.	GÜZELLİK SALONU "HİRA"	Yıldız Harri	yildizyuce24@hotmail.com	Bayan Güzellik Salonu
3.	LEZZET TÜRK PASTİÇERİ	Kemal Çiftçi		Türk Pastanesi
4.	LC WAİKİKİ	Esra Aytekin	esra.aytekin@lcwaikiki.com	Tekstil
5.	MAKRO-TEL/ HES KABLO	Halit Yekta Sungu	albania@makhes.com.tr	İletişim Hizmetleri Altyapı İnşaatı
6.	MAT DENTAL LABOR	Hasan Çelik	arnavuterkin@hotmail.com	Diş Laboratuvarı
7.	EDIPHARMA SH.PK.	Edmond Xherrahi	edmondxherahi@yahoo.com	Hayvancılık sektöründe kullanılan ilaçlar, yemler v.b.
8.	MEDUSA	Muharrem Sözer	medusa.al@hotmail.com	Dekorasyon, dış cephe, inşaat.
9.	MERT SH.P.K. MERİNOS	Fadıl Koyun	fadkom@hotmail.com	Ev Tekstili, Konfeksiyon
10.	MİRASÇILAR OTO SERVİS	Halil Demircan	mirascilarservis@hotmail.com	Araba servis, bakım.
11.	NOBEL İLAÇ	Indrit Tershana	indrit.tershana@nobel.com.tr ergita.lushi@nobel.com.tr www.nobel.com.tr	İlaç Satışı
12.	NOVA-AL	Göktuğu Ilhan	legal.shpk@gmail.com	Madencilik
13.	ONS ALBANIA	Fırat Bahçeci	firat.bahceci@ons.com.tr	Telekom Mühendislik Hizmetleri
14.	OPTIMAL CENTER	Selim Gulec	sselimgulec@hotmail.com www.optimalcenter.al	Islak ve hijyenik mendil üretimi
15.	ÖZ-EMEK SH.P.K.	Erdal Koca	e_koca.x@hotmail.it	Diş cephe kaplama.
16.	PASTİCERİ PASHA / DONER KUBİ	Tamer Duymaz		Pastane
17.	PLUS-STAR	Rafet Özdingç	raozdinc@hotmail.com	Dişçilik
18.	PRİZMA	Nuh Tokçelik	nuhtokcelik@yahoo.com	Çeşitli Kitapların Yayımı
19.	PRISMDENT CAD-CAM SİSTEMİ	Muammer Catal	prism-dent@hotmail.com	Dis Laboratuvarı

PROSANTE				
CEVRE				
1.	TEKNOLOJİLERİ ENDUSTRI SAN. Ve TIC. LTD. STI	Metin Bilen	albania@prosante.com.tr www.prosante.com.tr	Su Aritma
1.	RENATURAL	Murat Karaduman	murat@renatural.eu	Kozmetik urunleri
2.	SAFİR SH.P.K	Rıdvan İkikardeş Ali İkikardeş	safir@abissnet.al	Dişçilik
3.	SANTE PLUS GROUP	Prof. Dr. Behcet Kara	www.santeplusgroup.com aurela@santeplusgroup.com	Saglık Turizmi
4.	SARGIN İNŞAAT MAK. SAN. VE TİC. A. Ş.	Hüseyin Sait Sargin N.Kamuran Malatyalı	info@sargininsaat.com kamuaran.malatyalı@sargininsaat.com bilgi@sargininsaat.com www.sargininsaat.com	İnsaat
5.	SECURELINE	Nurettin Tilki	nurettintilki@mynet.com	Güvenlik sistemleri.
6.	SERVO MATİK	Fahir Tatar	fahir@servomatikelektronik.com www.servomatikelektronik.com	Regulatör, Güç Kaynağı ve Jeneratör
7.	SİSTEM REKLAMCILIK	Bledar Rrjoli	bledar_rrjoli1976@yahoo.com www.sistemreklamcilik.com	Reklam
8.	1.SHERBIME NDERTİME SH.P.K. 2.MEDAL KONSTRUKSION SHPK	Mesut Macit	sherbimendertimi@yahoo.com mesutmacit@live.com	İnşaat
9.	SOFRA SH.P.K	Metin Abakay	abakaymetin@yahoo.com ismail_abakay@yahoo.com	Restoran
10.	SULTAN PASTANESİ	Rüstem Ertaş	sultanbaklava@yahoo.com	Pasta ve Tatlı İmalatı
11.	SULTAN OTO SERVİS	Ahmet Ertaş Yusuf Ertaş		Araba Tamir ve Bakımı
12.	SÜRER METAL	Metin Sürer	metinsurer@hotmail.com	Alüminyum Hammadde ve Mutfak Eşyaları
13.				

				İthalat, ihracat, pazarlama, dış cephe. Resmi mali musavirlik, resmi muhasabe, şirket kuruluşun da yardım.
4.	TAMA İTHALAT- İHRACAT	Tahsin Albayrak	tahsinalb@gmail.com	
5.	TAŞKIN ÇELİK KAPI	Resul Taşkın	52 2 649 23 taskinresul@yahoo.com www.taskin.4mg.com	Çelik kapı üretimi
6.	TESYAP- ALBANIA	Murat Ozalp Ferdî Berk	ferdiberk@tesyap.com www.tesyap.com	İnşaattaki ısıtma soğutma, borulama teknolojileri
7.	TROY INTERNATIONAL TRADE and BUSINESS CONSULTANCY	Oguzhan Tarakcioglu Ziya Yilmaz	oguzhan@troyalbania.com ziya@troyalbania.com info@troyalbania.com www.troyalbania.com	Pazarlama / Supermarket
	TURGUT ÖZAL EDUCATION SH.P.K	Adnan Hosoglu	www.turgutozal.edu.al aydinbahadir@gmail.com info@gulistan.edu.al info@turgutozal.edu.al	Eğitim
	TURKISH ALBANIAN MINING	Mehmet Turan	turanmehmet33@hotmail.com mehmet.turan@somagrubu.com	Krom –bakir madenciligi
	TÜRK HAVA YOLLARI	Sedat Simsek	thytia@icc-al.org sedats@thy.com	Ulaşım
	VSL SH.P.K.	Oytun Ababay	oytunababay@vslshpk.com info@vslshpk.com www.vslshpk.com	Gümrükleme, lojistik, tedarik, hukuki, idari, proje ve ticari danışmanlık.
	XHAN DENTAL	Birol Işık		Dış Laboratuvarı
	YILMAZ KABLO ALCABLE	Altay Halazaoğlu	altay@altay.com altug@alcable.com www.alcable.com	Kablo Üretimi ve Satışı
	CPLUSMEDIA	Firat Cardak	admin@cplusmedia.com	Görsel İletişim ve Programlama
	SEMA VAKFI	Asım Budak	semavakfi@hotmail.com	Eğitim

12. ÖNEMLİ ADRESLER

12.1 Ticaret ve Sanayi Odaları

No	Kuruluş veya Şirket Adı	Baskan Adı	Genel Sekreter	Tel/Faks +355/	E-Posta/Web
1	Odalar Birliği	Ilir Zhilla 069 20 90 208	Redeta Baholli	42 247 105 42 222 934	info@uccial.al ilir.zhilla@uccial.al redeta.baholli@uccial.al www.uccial.al
2	TIRANE	Nikolin Jaka 068 20 33 519	Gezim Podgorica 066 20 84 682	42 230 284 42 227 997	info@cci.al sekretaria@cci.al kabineti@cci.al www.cci.al
3	DURRES	Andrea Xhavara 069 20 22 199	Brizida Hoxha 068 20 88 566	52 222 199 52 224 440	info@ccidr.al www.ccidr.al
4	SHKODER	Anton Leka 069 20 72 150	Elida Boshnjaku 069 26 48 637	22 242 460 22 243 656	info@cci-shkodra.org anton.leka@cci-shkodra.org elida.boshnjaku@cci-shkodra.org www.cci-shkoder.org
5	VLORE	Arben Breshani 068 20 33 707	Artemida Lucaj 069 23 46 997	33 225 737 33 222 111	ccivlore@gmail.com a.lucaj@ccivlora.org a.breshani@ccivlora.org www.ccivlora.com
6	KORÇE	Ilir Selenica 069 20 74 265		82 242 457 82 252 500	vperisteri@yahoo.com dhti_korce@yahoo.com www.cci-korce-al.org ilirselenica@gmail.com
7	GJIROKASTER	Mustafa Devolli 068 40 51 385	Brunilda Kale 069 27 72 102	84 268 001	mdevolli@gmail.com ediamanti@gmail.com
8	ELBASAN	Veli Kazazi 069 20 86 135	Edmond Popa 068 22 62 213	54 255 490	cciel@albmail.com

				54 252	
				477	
9	BERAT	Petraç Picinane 068 22 01 364	Nikolla Langore 068 23 29 370	32 232 249	cci.berat@yahoo.com www.cciberat.com
10	DIBER	İlir Bulku 069 20 80 998	Halim Kaleci 069 20 80 339	21 824 240 21 822	ccidiber@gmail.com florianp-2010@gmail.com
11	FIER	Shezai Cobo 069 20 86 562	Valbona Gjika 069 51 60 330	34 502 511 34 502 512	cciqarkufier@yahoo.com valbonagjika@gmail.com www.ccifier.gov.al
12	KUKES	Beqir Basha 069 20 62 949	Bashkim Ngjeci 69 200 72 66	24 222 574	kureg.cci.sec@gmail.com b.ngjeci@gmail.com
13	LEZHE	Pashk Paloka 067 20 577 33	Arben Doka 068 20 80 111	21 522 332	dhti_lezhe@yahoo.com www.cci-lezhe.al

-Ticaret Ve Sanayi Odaları Temsilcileri

1	PUKE	Agim Hadroj 068 26 94 794			agim.hadroj@cci-shkodra.org
2	MALESI E MADHE	Pashko Gjekaj 067 23 02 995			
3	SARANDE	Esmeralda Isufi 069 26 10 507		85 226 505	esi_isufi@yahoo.com infoccivlora.e.isufi@gmail.com

12.2 Yabancı Ticaret ve Sanayi Odaları

No	Kuruluş veya Şirket Adı	Temsilcinin Adı ve Görevi	Telefon/Faks Numaraları +355/	E-Posta
1	Amerikan Ticaret Odası	Floreta Luli Faber Başkan	68 20 48 168 42 259 779/ 42 235 350	floreta@amcham.com.al www.amchman.com.al
2	Arnavut-İngiliz Ticaret ve Sanayi Odası	Zenel Hoxha Başkan	42 371 618 42 377 056 42 342 344	info@abcci.com www.abcci.com
3	Arnavut-Yunan Ticaret ve Sanayi Odası	George Karakopulos Başkan	42 253 853 42 262618	info@gacci.al www.gacci.al
4	Arnavut- Alman Ticaret ve Sanayi Derneği	Andrea Gebegen Başkan	42 227 146 42 251 791	kasten@dih-al.com www.dih-al.com

12.3 Sektörel Dernekler

No	Kuruluş veya Şirket Adı	Temsilcinin Adı ve Görevi	Telefon/Faks +355/	E-Posta
1	İnşaatçılar Derneği	Maksim Muci Başkan	69 21 72 046 42 269 957 069 20 90 036 42 269 956	maksimuci@hotmail.com hebovija@gmail.com info.shnsh@gmail.com www.shnsh.org
2	Arnavutluk Sanayiciler Konfederasyonu	Gjergji Buxhuku Başkan	69 20 23 905 67 20 19 651	info@konfindustria.al buxhukugj@yahoo.com www.konfindustria.al
3	Konfinndustria Shqiptare	Agim S. Bufi Müdür	68 20 21 894 68 40 32 393 42 272 290	f.affairs@konfindustria.org.al president@konfindustria.org.al www.konfindustria.org.al
4	İşverenler Konseyi (KOP)	Vladimir Koka Başkan	68 20 20 229 42 268 432	ladi_koka@hotmail.com ladi.koka@konfederata-kop.org www.konfederata-kop.org
5	Arnavutluk Profesyonel İş Kadınları Derneği	Flutura Xhabija Başkan	68 27 63 344 42 235 726	shgpaz@yahoo.com www.shgpa.best-alb.org

6	Arnavutluk Moda Odası	Diana Sokolaj Başkan	69 40 84 410	albfashion@gmail.com www.albaniafashionweek.com
7	Arnavutluk Uluslararası Kara Taşımacıları Derneği	Ilir Mataj Başkan	42 273 442	info@analtir.org.al ilirmataj@yahoo.com www.analtir.org.al
8	Arnavutluk Yabancı Yatırımcılar Derneği (FIAA)	Patrick Pascal (Başkan) Marinela Jazoj (Genel Müdür)	68 20 55 818 69 20 34 469 42 225 553	fiaalb@albaniaonline.net www.fiaalbania.com
9	Arnavutluk Sporcu Avcılar Federasyonu	Pirro Angjeli President	68 20 21 403 68 55 99 777 42 257 109	themiperri@yahoo.com
10	Arnavutluk Turizm Derneği	Matilda Naco Müdür	69 40 35 153 42 400 433	ata@ata.org.al e.mehmeti@ata.org.al www.ata.org.al
11	Arnavutluk Fasoncular Odası	Gjergji Gjika Başkan	69 40 33 228	gjergji.gjika@yahoo.com
12	Arnavutluk Organik Tarım Derneği	Lavdosh Ferruni Müdür	69 20 99 047	organic@icc-al.org.al lavdoshferruni@gmail.com www.organic.org.al
13	BusinessAlbania (Arnavutluk Ulusal Giyim,Ayakkabı, Petrol, Üreticileri Odası)	Luan Bregasi Baskan Bardhi Sejdarasi Genel Müdür	686035525 682120888 4 22 80 222	konfeksionistet@yahoo.com info@biznesalbania.com bsejdarasi@hotmail.com www.konfeksione-albania.org
14	Ulusal Aile Şarap Üreticileri Derneği	Gazmend Shehi Başkan	69 22 09 157	ekspertwine@yahoo.com gazishehu@yahoo.com
15	Arnavutluk Şarap Üreticileri Derneği	Petrit Cobo Başkan	67 20 63 115	kantina_cobo@yahoo.com
16	Arnavutluk Tarım Derneği (KASH)	Enver Ferizaj Baskan	67 20 031 20 42 229 445	info@kash.org.al , zteqja@kash.org.al www.kash.org.al
17	Arnavutluk Mimarlar Odası	Artan Shkreli Başkan	67 21 89 389	alb_ar_as@yahoo.com besa_seiti@hotmail.com
18	Et ve Sut Sanayicileri Derneği (ADAMA)	Merita Uruci Başkan	68 20 54 275 42 255 180	shoqata.adama@yahoo.com
19	Arnavutluk Bilisim Teknolojileri Derneği	Dritan Mezini Müdür	69 20 77 847	dritan.mezini@gmail.com dmezini@gmail.com lkomani@aita-al.org www.aita-al.org

12.4 Bakanlıklar

Bakanlar Kurulu

Basbakan : Sali Berisha
Ozel Kalem : 1- Oerd Bylykbashi
Adres : Blv “ Dëshmorët e Kombit”, Nr.1, Tirane
Tel : +355 42 250 474 / +355 42 228 399
Faks : +355 42 234 818
Veb : www.km.gov.al

Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı

Bakan Adı : Nasip Naco
Bakan Yardımcısı : 1- Sokol Dervishaj (Enerjiden Sorumlu)
2- Eno Bozdo (Ticaret ve Ekonomiden Sorumlu)
3- Neritan Alibali (Madencilikten Sorumlu)
Adres : Blv. “Deshmoret e Kombit”, Tirane
Tel : +355 42 222 245
Faks : +355 42 234 052
Veb : www.mete.gov.al

Kamu İşleri ve Ulaştırma Bakanlığı

Bakan Adı : Sokol Oldashi
Bakan Yardımcısı : 1- Ernest Noka (Kamu İşlerinden Sorumlu)
2- Adriatik Alimadhi (Ulaştırmadan Sorumlu)

3- Yıllı Manjani (Projelerden Sorumlu)
Adres : Sheshi "Skenderbej", Nr.5, Tirane
Tel : +355 42 380 833 / +355 42 232 389
Faks : +355 42 232 389
Veb : www.mpptt.gov.al

Maliye Bakanlığı

Bakan Adı : Ridvan Bode
Bakan Yardımcısı : 1- Nezir Haldeda (Butceden Sorumlu)
2- Alfred Rushaj (Vergi Sistemlerinden Sorumlu)
Adres : Blv. " Dëshmorët e Kombit", Nr:4, Tirane
Tel : +355 42 251 388
Faks : +355 42 228 494
Veb : www.minfin.gov.al

Tarım, Gıda ve Tüketici Koruma Bakanlığı

Bakan Adı : Genc Ruli
Bakan Yardımcısı : 1- Ndoc Fasllia
2- Tokli Thomaj
Adres : Sheshi " Skenderbej", Nr:2, Tirane
Tel : +355 42 226 551
Faks : +355 42 226 551
Veb : <http://www.mbumk.gov.al/>

Turizm, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı

Bakan Adı : Aldo Bumci
Bakan Yardımcısı : 1- Nikolle Lesi (Turizmden Sorumlu)
2- Suzana Turku (Kulturden Sorumlu)
3- Dashnor Bajaziti (Spordan Sorumlu)
Adres : Rruga e Kavajes, No.5, Tirane
Tel : +355 42 222 508 / +355 42 271 259
Faks : +355 42 232 488
Veb : www.mtrks.gov.al

Çevre, Orman ve Su İdaresi Bakanlığı

Bakan Adı : Fatmir Mejdiu
Bakan Yardımcısı : 1- Arben Demeti (Su İdaresi ve Balıkçılıktan Sorumlu)
2- Auron Meneri (Ormanlardan Sorumlu)
3- Taulant Bino (Çevre Konularından Sorumlu)
Adres : Rruga e Duresit, Nr.27, Tirane
Tel : +355 42 224 537/ +355 42 259 900/ +355 42 270 624
Faks : +355 42 270 627
Veb : www.moe.gov.al

Dışişleri Bakanlığı

Bakan Adı : Edmond Haxhinasto
Bakan Yardımcısı : 1- Selim Belortaja (Ekonomik Konulardan Sorumlu)
2- Edith Harxhi (Siyasi Konulardan Sorumlu)
Adres : Blv.“Gjergj Fishta”, Nr.6, Tirane

Tel : +355 42 364 090 / +355 42 377 736
Faks : +355 42 362 084/5
Veb : www.mfa.gov.al

Savunma Bakanlığı

Bakan Adı : Arben Imami
Bakan Yardımcısı : 1- Arian Starova
2- Ekrem Spahiu
3- Zana Xhuka
Adres : Blv.“Dëshmorët e Kombit”, Tirane
Tel : +355 42 226 601 / +355 42 226 602
Faks : +355 42 228 325
Veb : www.mod.gov.al

Bilim ve Eğitim Bakanlığı

Bakan Adı : Myqerem Tafaj
Bakan Yardımcısı : 1- Halit Shamata
2- Nora Malaj
Adres : Rruga e Durrësit, Nr.23, Tirane
Tel : +355 42 240 468 / +355 42 230 289
Faks : +355 42 232 002
Veb : www.mash.gov.al

Sağlık Bakanlığı

Bakan Adı : Petrit Vasili
Bakan Yardımcısı : 1- Bardh Spahia
2- Albert Gajo
Adres : Blv. " Bajram Curri", Tirane
Tel : +355 42 362 937 / +355 42 364 908
Faks : +355 42 362 554
Veb : www.moh.gov.al

Entegrasyon Bakanlığı

Bakan Adı : Majlinda Bregu
Bakan Yardımcısı : 1- Grida Duma
2- Edmond Hoxha
Adres : Rr. "Papa Gjon Pali II", Nr:3, Tirane
Tel : +355 42 228 623
Faks : +355 42 256 267
Veb : www.mie.gov.al

İçişleri Bakanlığı

Bakan Adı : Bujar Nishani
Bakan Yardımcısı : 1- Ferdinand Poni
2- Iva Zajmi
3- Avenir Peka

Adres : Sheshi "Skënderbej", Nr.3, Tirane
Tel : +355 42 247 155
Faks : +355 42 233 544
Veb : www.moi.gov.al

Adalet Bakanlığı

Bakan Adı : Eduard Halimi
Bakan Yardımcısı : 1- Ermal Dobi
2- Brikena Kasmi
Adres : Blv. "Zogu I", Tirane
Tel : +355 42 259 395
Faks : +355 42 234 560
Veb : www.justice.gov.al

Çalışma, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Bakanlığı

Bakan Adı : Spiro Ksera
Bakan Yardımcısı : 1- Filloreta Kodra
2- Kastriot Sulka
Adres : Rruga e Kavajës, Tirane
Tel : +355 42 233 429 / +355 42 226 132
Faks : +355 42 228 340 / 240 413
Veb : www.mpcs.gov.al

Yenilik, İletişim ve Bilişim Teknolojileri Bakanlığı

Bakan Adı : Genc Pollo
Bakan Yardımcısı : 1- Visho Ajazi
Tel / Faks : +355 42 277 306/ +355 42 248 298
E-posta : info@mitik.gov.al
Web : www.mitik.gov.al

12.5 Belediyeler**Tablo: 53 2011 Yılı Seçim Sonuçlarına Göre Belediye Başkanları**

Sehir	Belediye Baskani	Telefon/Faks +355/	E-Posta
1 TIRANA	Lulzim Basha	42 229 100 42 228 430	info@tirana.gov.al www.tirana.gov.al
2 DURRES	Vangjush Dako	52 223 454	vangjush.dako@durres.gov.al www.durres.gov.al
3 SHKODER	Lorenc Luka	22 243 393	info@shkodra.gov.al www.shkodra.gov.al
4 VLORE	Shpetim Gjika	33 222 761 33 222 762	info@bashkiavlore.org www.bashkiavlore.org
5 SARANDE	Stefan Cipa	85 222 380 85 226 448	www.bashkiasarande.com
6 KORCE	Niko Peleshi	82 242 004 82 223 353	info@bashkiakorke.gov.al www.bashkiakorke.gov.al
7 ELBASAN	Qazim Sejдини	54 253 416 54 252 797	bashkiaelbasan@yahoo.com www.elbasani.gov.al
8 POGRADEC	Artan Shkembі	83 222 441 83 222 242	www.bashkiapogradec.gov.al

12.6 Önemli Kuruluşlar ve Müdürlükler

Arnavutluk Yatırım ve Kalkınma Ajansı (AİDA)

(Yabancı yatırımcılara mevzuat, teşvikler, araziler v.b. konularda hertürlü bilgiyi vermektedirler.)

Adres : Blv. "Gjergj Fishta", Tirana, Arnavutluk
Gn. Müdür : Eneida Guria
Tel : +355 42 251 001
Faks : +355 42 250 970
E-Posta : info@aida.gov.al / eneida.guria@aida.gov.al
Veb : www.aida.gov.al

Kamu İhale Ajansı (Tüm kamu ihaleleri bu sayfada yayımlanmaktadır.)

Adres : Rr. "Deshmoret e Kombit", Keshilli i Ministrave, Tirana, Arnavutluk
Gn. Müdür : Klodiana Cankja
Tel & Faks : +355 42 230 434 / +355 42 232 652 / +355 42 277 510
E-Posta : infoapp@app.gov.al
Veb : www.app.gov.al

Milli Sicil Merkezi (Şirket kuruluşu, şube açılışı ve kayıtları bu merkezde yapılmaktadır.)

Adres : Rr. "İsmail Qemali", (Baş Bakanlık arkası), Tirana, Arnavutluk
Gn. Müdür : Tomi Kola
Tel & Faks : +355 42 255 532 / +355 42 250 066
E-Posta : info@qkr.gov.al
Veb : www.qkr.gov.al

Milli Lisans Merkezi (Şirketlerin tüm ruhsat, lisans ve izin başvuruları bu Merkeze yapılmakta ve başvuru yapan şirket adına Bakanlıklarda işlemleri bu Merkez yürütmektedir.)

Adres : Rruga "Papa Gjon Pali II", Nr. 3, Kati III, Tirana, Arnavutluk
Gn. Müdür : Edmond Palushi
Tel : +355 42 274 499 / +355 42 22 74 499
Faks : + 355 42 239 957
E-Posta : info@qkl.gov.al
Veb : www.qkl.gov.al

Gümrükler Genel Müdürlüğü

Adres : Rr. "Sami Frashëri", Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Flamur Gjymishka
Tel & Faks : +355 42 234 499 / +355 42 243 914
Veb : www.dogana.gov.al (Gümrük vergilerine bu sayfadan bakılabilir.)

Genel Vergi Müdürlüğü

Adres : Rr. "Mustafa Lleshi", Nr.7, Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Gazmir Spahija
Tel & Faks : +355 42 276 800
E-Posta : anisa.duro@tatime.gov.al
Veb : www.tatime.gov.al

İstatistik Enstitüsü

Adres : Blv. " Zhan D'Ark", Nr.3, Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Ines Nurja
Tel : +355 42 222 411 / +355 42 233 356
Faks : +355 42 228 300
E-Posta : marketing@instat.gov.al
Veb : www.instat.gov.al (Dış ticaret istatistikleri, ülke istatistikleri v.b. konularla ilgili bu sayfadan bilgi alınabilir.)

Patent ve Marka Müdürlüğü (Patent ve marka başvuruları için)

Adres : Blv. " Zhan D'Ark", Nr.3, Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Safet Sula
Tel & Faks : +355 42 234 412 / +355 42 271 678
E-Posta : safet.sula@alpto.gov.al / mailinf@alpto.gov.al
Veb : www.alpto.gov.al

Arnavutluk Uluslararası Ticaret Merkezi (Ayrıntılı dış ticaret istatistikleri)

Adres : Rr. "Dëshmorët e 4 Shkurtit", P. Leskova, Kati VI, Ap.28, Tirana, Arnavutluk
Mudur : Gentian Elezi

Tel & Faks : +355 42 271 486 / +355 42 271 488
E-Posta : acit@acit-al.org / gentian.elezi@gmail.com
Veb : www.acit-al.org / www.ftdb.acit-al.info

Doğal Kaynaklar Ulusal Ajansı

Adres : Blv."Bajram Curri", Blloku Vasil Shanto, Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Gjergji Thomai
Tel & Faks : +355 42 257 117 / +355 42 257 382
E-Posta : info@akbn.gov.al
Veb : www.akbn.gov.al

Arnavutluk Mali Denetim Kurumu

Adres : Rr. "Dora D'Istria", Nr:10, Tirana, Arnavutluk
Baskan : Elisabeta Gjoni
Tel & Faks : +355 42 251 355 / +355 42 250 686
E-Posta : amf@amf.gov.al
Veb : www.amf.gov.al

Standardizasyon Genel Müdürlüğü

Adres : Rr. "Mine Peza", Nr. 143/3, Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Bashim Muca
Tel & Faks : +355 42 226 255 / +355 42 247 177
E-Posta : muca.b@dps.gov.al / info@dps.gov.al
Veb : www.dps.gov.al

Arnavutluk Tarım ve Ticaret Kurulu –KASH

Adres : Rr. "Mine Peza", Pall. 87/3, Kat. 1, Tirana, Arnavutluk
Baskan : Enver Ferizaj
Tel & Faks : +355 42 229 445
E-Posta : info@kash.org.al , zteqja@kash.org.al
Veb : www.kash.org.al

Ulusal Turizm Ajansı

Adres : Rr. "Abdi Toptani", Nr: 4 , 1010 Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Klodian Pajuni
Tel & Faks : +355 42 260 224
E-Posta : info@albaniantourism.com , info@akt.gov.al
Veb : www.albaniantourism.com , www.akt.gov.al

Milli İlaç Kontrol Merkezi

Adres : Rr. "Dibres", Prane Fakultetit te Mjekesise, Tirana, Arnavutluk
Mudur : Besnik Jakaj
Tel : +355 42 37 28 92
E-Posta : dreitori@qkkb.gov.al
Veb : www.qkkb.gov.al

Durres Liman Mudurlugu

Adres : Porti Durresit, Durres, Arnavutluk
Gn. Mudur : Eduard Ndreu
Tel & Faks : +355 52 228 636
E-posta : e.ndreu@apdurres.com.al , apd@apdurres.com.al
Veb : www.apdurres.com.al

Sivil Havacılık Genel Mudurlugu

Adres : Rr. "Muhamet Gjollesha", Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Ervin Mazniku
Tel & Faks : +355 4 2251 220
E-posta : fisnik.tabaku@dgca.gov.al
Veb : www.dgca.gov.al

Kongre Palas Fuar Merkezi

Adres : Tek Paramenti, Tirane
Mudur : Dritan Neli
Adres : Kongre Palas , Tirane

Cep Tel : +355 68 60 87 111/ +355 42 233 455

Veb : qkpne@yahoo.com

Arnavutluk Demiryollari Genel Mudurlugu

Adres : L.3, Rr."Skenderbej", Durres, Arnavutluk

Gn. Mudur : Zamir Ramadani

Tel & Faks : +355 52 222 037

E-Posta : zamir.ramadani@hsh.com.al

Veb : www.hsh.com.al

Arnavutluk Posta Teskilati

Adres : Rr."Reshit Collaku", Nr.4, Tirana, Arnavutluk

Gn. Mudur : Arqile Gorea

Tel & Faks : +355 4 2258 828 / +355 4 2259 770

Veb : www.postashqiptare.al

Arnavutluk Telekom

Adres : Rr."Myslym Shyri", Nr.42, Tirana, Arnavutluk

Gn. Mudur : Orhan Coskun

Tel & Faks : +355 42 269 356 / +355 42 232 200

E-posta : info@albtelecom.al

Veb : www.albtelecom.al

Elektrik Dağıtım Sistemi (CEZ)

Adres : Rr. " Sami Frasheri", Nr.8, Tirana, Arnavutluk

Gn. Mudur : Josef Hejsek

Tel & Faks : +355 4 2250 508

E-Posta : egesta.ymeraj@cez.al

Veb : www.cez.al

Arnavutluk Belediyeler Birliği

Adres : Rr. "İsmail Qemali", Pall. Fratarit, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 4 2257 603 / +355 4 2257 606:
E-Posta : aam@albmail.com

Telekomünikasyon Düzenleme Birimi

Adres : Rr. "Reshit Collaku", Nr:43, 1001, Tirana, Arnavutluk
Gn Mudur : Piro Xhixho
Tel & Faks : +355 42 259 571 / +355 42 259 106
E-posta : piro.xhixho@akep.al
Veb : www.akep.al

Kara Yolları Genel Mudurluğu

Adres : Autostrada Tirane-Durres, Km.6, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 238 138
E-Posta : dpshttr@dpshttr.gov.al
Veb : www.dpshttr.gov.al

Arnavutluk Su Kanalizasyon Kurumu

Adres : Rr."5 Maji ", Tirana, Arnavutluk
Mudur : Sahit Dollapi
Tel & Faks : +355 42 224 980 / +355 42 240 976
E- Posta :
Veb : www.uktsha.com

Arnavutluk Su Düzenleme İdaresi

Adres : Blv "Gjergj Fishta", a Nr.10, Tirana, Arnavutluk
Baskan : Avni Dervishi
Tel & Faks : +355 42 258 046
E-posta : public@erru.al
Veb : www.erru.al

Arnavutluk Elektrik Kurumu (K.E.S.H.)

Adres : Blloku "Vasil Shanto", Tirana, Arnavutluk
Mudur : Engjell Zeqaj
Tel & Faks : +355 4 2228 349 / +355 4 2234 886
E-posta : mail@kesh.com.al
Veb : www.kesh.com.al

Arnavutluk Elektrik Duzenleme Kurumu

Adres : Rr."Marsel Kashen", Nr.10, Prane Qendres Gjeofizike, Tirana, Arnavutluk
Gn. Mudur : Bujar Nepravishta
Tel & Faks : +355 4 2222 963 / +355 42 236 877
E-Posta : anashi@ere.gov.al
Veb : www.ere.gov.al

12.7 Arnavutluk'ta Faaliyet Gösteren Bankalar

Bank of Albania - Arnavutluk Merkez Bankası

Adres : Sheshi "Skënderbej", Nr.1, Tirana
Baskan : Ardian Fullani
Tel : +355 42 222 152 / +355 42 222 752
Faks : +355 42 223 558 / +355 42 223 821
Veb : www.bankofalbania.org

Banka Kombetare Tregtare –BKT- (Milli Ticaret Bankası)

Adres : Blv. "Zhan D'Ark", Tirana
Tel : +355 42 250 955
Faks : +355 42 250 956
Veb : www.bkt.com.al

Raiffeisen Bank

Adres : Rr. "Kavajës", Nr. 6, Tirana

Tel : +355 42 381 381

Faks : +355 42 275 599

Veb : www.raiffeisen.al

Alpha Bank

Adres : Blv. "Zogu i I", Nr. 47, Tirana

Tel : +355 42 240 478

Faks : +355 42 232 102

Veb : <http://www.alpha.gr>

Credit Bank of Albania (CBA) Arnavutluk Kredi Bankası

Adres : Rruga "Perlat Rexhepi", Godina Administrative "Al- Kharafi", Tirana

Tel : +355 42 272 168 / +355 42 255 372

Faks : +355 42 255 340

E-Posta: creditcba@icc-al.org

Credins Bank

Adres : Rr."Ismail Qemali" Nr. 21, Tirana

Tel : +355 42 258 252

Faks : +355 42 222 916

Veb : www.bankacredins.com

Emporiki Bank

Adres : Rr. "Kavajës", Nr.59 , Tirana

Tel : +355 42 258 755

Faks : +355 42 258 752

Veb : www.emporiki.gr

First Investment Bank

Adres : Blv."Deshmorët e Kombit", Kullat Binjake, Kulla 2, Kati 14 & 15, Tirana

Tel : +355 42 276 702

Faks : +355 42 280 210

Veb : www.fibank.al

Banka Popullore (Societe Generale Group)

Adres : Bulevardi "Deshmorët e Kombit", Kullat Binjake, Kulla 1, kati 9-të, Tirana

Tel : +355 42 280 442/+355 42 280 443

Faks : +355 42 280 441

Veb : <http://www.bpopullore.com>

Intesa Sanpaolo Bank - Albania

Adres : Rr. "Ismail Qemali, Nr. 27, Tirana

Tel : +355 42 276 000

Faks : +355 42 248 762@intesasanpaolobank.al

Veb : www.intesasanpaolobank.al

Veneto Bank (İtalyan Gelişme Bankası)

Adres : Blv."Deshmorët e Kombit", Kullat Binjake, Tirana

Tel : +355 42 280 555

Faks : +280 42 280 356

Veb : www.venetobanka.al

NBG Bank (Yunanistan Milli Bankası)

Adres : Rruga "Durrësit", Godina "Comfort", Tirana

Tel : +355 42 280 000

Faks : +355 42 233 613

E-Posta: nbgalbania@icc-al.org

Procredit Bank

Adres : Rr. "Sami Frashëri", Tirana

Tel : +355 42 389 300

Faks : +355 42 233 918

Veb : www.procreditbank.com.al

Tirana Bank

Adres : Blv. "Zogu I", Nr.51/1, Tirana
Tel : +355 42 233 441
Faks : +355 42 233 417
Veb : www.tiranabank.al

United Bank of Albania -UBA-

Adres : Rr. "Duresit", 128 Tirana
Tel : +355 42 404 575 / +355 42 404 586
Faks : +355 42 404 558
Veb : www.uba.com.al

Banka Nderkombetare Tregtare - ICB Banking Group (Uluslararası Ticaret Bankası)

Adres : Rruga "Murat Toptani", "EUROCOL" Center", Tirana
Tel : +355 42 254 372 / +355 42 256 254
Faks : +355 42 254 386
Veb : www.icbank-albania.com

Union Bank

Adres : Blv. "Zogu I", (Prane Stacionit te Trenit), Tirana
Tel : +355 42 389 111
Faks : +355 42 262 183
Veb : www.unionbank.com.al

Daha fazla bilgi için:

Bankalar Birliği

Adres : Blv."Dëshmorët e Kombit", Kulla 1, Kati 6, A3, Tirana
Tel : +355 42 280 372
Faks : + 355 42 280 371
E-Posta: secretariat@aab-al.org
Veb : www.aab.al

12.8 Özel Finans Kuruluşları

1 .AK-INVEST MONEY GRAM

Adres : Rr. "Ded Gjo Luli", Tirana, Arnavutluk
Tel : + 355 42 240 147
Faks : + 355 42 230 690 / +355 42 274 743
E-Posta : ak-invest@ak-invest.net
Veb : www.ak-invest.net

2 .OPPORTUNITY ALBANIA

Adres : Rr. "Gjin Bue Shpata", Nr. 7/1, Tirana, Arnavutluk
Tel : + 355 42 462 678 / +355 42 268 207
Faks : + 355 42 235 783 / +355 42 235 767
E-Posta : hepldesk@opportunity.com
Veb : www.opportunity.al

3 .UNION NET

Adres : Blv. "Zogu I", Nr. 5/C, Tirana, Arnavutluk
Tel : + 355 42 250 653
Faks : + 355 42 250 654
E-Posta : info@unionnet.al
Veb : www.unionnet.al

4 . ARNAVUTLUK KREDİ – TASARRUF BIRLIGI

Adres : Rr. "Sulejman Delvina", Kati IV, Tirana, Arnavutluk
Tel : + 355 42 251 911
Faks : + 355 42 251 910
E-Posta : ascunion@icc-al.org
Veb : www.ascunion.org.al

12.9 Arnavutluk'ta Değişik Projelere Finansman Sağlayan Ulusal ya da Uluslararası Kuruluşlar

1. BESA VAKFI- FONDI BESA

Adres : Rr. "Brigada VIII", P.5, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 253 841/ +355 253 842
Faks : +355 42 253 836
E-Posta : mfi@besa.org.al
Veb : www.fondibesa.com

2. AVRUPA IMAR VE KALKINMA BANKASI (EBRD)

Adres : Rr. "Abdi Toptani", Qendra "Torre Drin". K.4, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 232 898 / +355 42 230 580
Temsilci : Fabio Serri
Veb : <http://www.ebrd.com/pages/country/albania.shtml>

3. AVRUPA YATIRIM BANKASI - EUROPEAN INVESTMENT BANK

E-Posta : info@eib.org
Veb : <http://www.eib.org/projects/loans/regions/south-east-europe/al.htm>

4. İSLAM KALKINMA BANKASI - ISLAMIC DEVELOPMENT BANK

Veb : <http://www.isdb.org> (İhaleler için [opportunities](#) kısmına bakınız)

5. DÜNYA BANKASI - WORLD BANK

Adres : Rr. "Dëshmorët e 4 Shkurtit" , Tirana, Arnavutluk
Tel : + 355 42 280 650
Faks : + 355 42 280 651
Yetkili : Ana Gjokutaj
E-Posta : agjokutaj@worldbank.org
Veb : <http://www.worldbank.org.al>

6. SOROS KURULUŞU –SOROS FOUNDATIONS NETWORK

Adres : Rr: “Qemal Stafa”, P.120/2, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 234 621 /+355 42 234 223
Faks : +355 42 235 856
E-Posta : info@soros.al
Veb : www.soros.al

7. TİKA –TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KALKINMA AJANSI TİRANA OFİSİ

Adres : Rruga e Elbasanit, 125/1 Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 366 416
Faks : +355 42 366 418
E-Posta : tiran@tika.gov.tr
Veb : www.tika.gov.al

8. USAID –ULUSLAR ARASI GELİŞİM İÇİN ABD AJANSI

Adres : ABD Büyükelçiliği, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 247 285
E-Posta : tirana-webcontact@usaid.gov
Veb : <http://albania.usaid.gov>

9. GTZ (ALMANYA) TİRANA KOORDİNASYON OFİSİ

Adres : Rr. “Skenderbej”, Nr. 21/1, Tirana, Arnavutluk
Tel : + 355 42 230 414
Faks : + 355 42 521 792
E-Posta : ulrike.gantzer-sommer@gtz.de

10. IC ITALIAN COOPERATION – İTALYAN İŞBİRLİĞİ KURULUŞU

Adres : Rr.”Abdi Toptani”, Torre Drin, K. 5, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 240 881 / +355 42 240 882
Faks : +355 42 240 884
E-Posta : utl.albania@esteri.it

Veb : www.italcoopalbania.org

Mudur : Aldo Sicignano

11. AUSTRIAN DEVELOPMENT AGENCY –AVUSTURYA GELİŞİM AJANSI

Adres : Rr. “Mustafa Matohiti”, P. “ABAU”, Nr. 1/7, Tirana, Arnavutluk

Tel : +355 42 235 717

Faks : +355 42 234 546

E-Posta : tirana@ada.gv.at

Veb : <http://www.entwicklung.at/en/funding-and-tenders.html>

Yetkili : WEIN Astrid

12. ALBANIAN LOCAL CAPACITY DEVELOPMENT FOUNDATION (SNV HOLLANDA GELİŞİM AJANSI)

Adres : Rr. “Deshmoret e 4 Shkurtit”, PO Box 1735, Tirana, Arnavutluk

Tel/ Faks : +355 42 255 800

E-Posta : albania@snvworld.org

Veb : <http://www.snvbalkans.org>

13. SDC İSVİÇRE GELİŞME VE İŞBİRLİĞİ AJANSI

Adres : Rr. “Brigada VIII”, Pall. 2/21, Tirana, Arnavutluk

Tel : +355 42 240 102

Faks : +355 42 240 103

E-Posta : tirana@sdc.net

Veb : www.swisscooperation-albania.ch

14. SIDA İSVEÇ ULUSLAR ARASI İŞBİRLİĞİ AJANSI

Adres : Rr. “Pjeter Budi”, Nr. 76, Tirana Arnavutluk

Tel : +355 42 343 486 / +355 42 374 997

Faks : +355 42 374 416

E-Posta : info@sweden.gov.al

Veb : www.sida.org

15. KfW (ALMANYA) ARNAVUTLUK OFİSİ

Adres : Rr "Skenderbej" ,Nr. 21/1 ,Kati :3 , Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 4 22 27 869
Faks : +355 4 22 27 869
E-Posta : kfwtirana@kfw.de
Veb : www.kfw.de
Müdür : Ute Odrien

16. ARNAVUTLUK - ABD GİRİŞİMCİLİK FONU

Adres : Rr. "Deshmoret e 4 Shkurtit", Kompleksi "Green Park", Kulla:2, Kat:11,
Tirana,
Tel : + 355 42 222 408
Faks : + 355 42 271 952
Veb : <http://www.aaef.com>

17. UNDP – BM GELİŞİM PROGRAMI

Adres : Rr. "Papa Gjon Pali II", ABA Bussines Center, Kati :6, Tirana, Arnavutluk
Tel : + 355 42 400 721 / +355 42 400 722
Faks : + 355 42 400 726 / +355 400 726
E-Posta : norimasa.shimomura@undp.org
Veb : www.undp.org
Mudur : Norimasa Shimomura

12.10 Arnavutluk'ta Yerleşik Sigorta Şirketleri

1. SIGAL

Adres : Blv. "Zogu I", Nr. 1, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 233 308 / +355 42 253 407
Faks : +355 42 250 220
E-Posta : info@sigal.com.al
Veb : www.sigal.com.al

2. SIGMA - VIENNA INSURANCE GROUP

Adres :Rr. “Komuna e Parisit”, P. Lura, P.O BOX 1714, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 258 254
Faks : +355 42 258 253
E-Posta : info@sigma-al.com
Veb : www.sigma-al.com

3.INSIG sh.a

Adres : Rr. “Dibres”, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 256 812
Faks : +355 42 256 813
E-Posta : support@insig.com.al
Veb : www.insig.com.al

4. ATLANTIK

Adres : Rr. “Themistokli Germenji” , Nr. 3/1, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 230 506/ +355 42 251 088
Faks : +355 42 235 071
E-Posta : atlantik@atlantik.com.al
Veb : www.atlantik.com.al

5. ALBSIG

Adres : Rr. “George W.Bush”, Nr.10, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 254 764
Faks : +355 42 254 664
E-Posta : info@albsig.com.al
Veb : www.albsig.com.al

6. EUROSIG

Adres : Rr. “Lek Dukagjini” , Vila Nr. 5, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 238 995 / +355 42 238 899
Faks : +355 42 223 841
E-Posta : info@eurosig.al

Veb : www.eurosig.al

7. INTERSIG

Adres : Rr. "Duresit" , Tirana, Arnavutluk

Tel : +355 42 270 577

Faks : +355 42 270 577

E-Posta : intersig@intersig.com.al

Veb : www.intersig.com.al

8. SICRED

Adres : Rr. "Jul Varibota", P.2/251, Tirana, Arnavutluk

Tel : +355 42 237 549

Faks : +355 42 237 530

E-Posta : abega@sicred.com.al

Veb : www.sicred.com.al

9. INTERALBANIAN ASPIS GROUP

Adres : Rr. "Sulejman Delvina", Tirana, Arnavutluk

Tel : +355 42 229 578

Faks : +355 42 229 511

E-Posta : marketing@interalbanian.com

Veb : www.interalbanian.com

12.11 Başlıca Yayın Kuruluşları

12.11.1 Gazeteler

1

Gazete Adı : SHEKULLİ
Tel/Faks : +355 42 2569 94 / +355 44 302 161
E-posta : reklama@shekulli.com.al; ermir.avdaj@shekulli.com.al
Veb : www.shekulli.com.al

2

Gazete Adı : GAZETA SHQIPTARE
Tel/Faks : +355 42 359 104 / +355 42 359 116
E-posta : redaksia@balkanweb.com
Veb : www.balkanweb.com

3

Gazete Adı : PANORAMA
Tel/Faks : +355 42 273 207 / +355 42 273 206
E-posta : marketing@panorama.com.al
Veb : www.panorama.com.al

4

Gazete Adı : SHQIP
Tel / Faks : +355 69 20 35 300 / +355 69 20 50 420
E-Posta : kryeredaktori@gazeta-shqip.com
Veb : www.gazeta-shqip.com

5

Gazete Adı : TIRANA TIMES
Tel / Faks : +355 42 274 203 / +355 42 274 204
E-Posta : editor@tiranatimes.com
Veb : www.tiranatimes.com

6

Gazete Adı : ALBANIAN DAILY NEWS
Tel / Faks : +355 45 600 610 / +355 45 600 618
E-Posta : editoradn@albnet.net / infoadn@albnet.net
Veb : www.albaniannews.com

7

Gazete Adı : METROPOL
Tel / Faks : +355 42 223 998 / +355 42 233 991
E-Posta : gazetametropol@yahoo.com

Veb : www.gazetametropol.com

8

Gazete Adı : CELESI

Tel / Faks : +355 42 240 745 / +355 42 240 746

E-Posta : reklama@celesi.com

Veb : www.celesi.com

9

Gazete Adı : TIRANA OBSERVER

Tel / Faks : +355 42 235 559

E-Posta : tiranaobserver@tiranaobserver.com.al

Veb : www.tiranaobserver.com.al

10

Gazete Adı : BALLKAN

Tel / Faks : +355 42 229 954

E-Posta : ballkanus@yahoo.com

Veb : www.ballkan.com

11

Gazete Adı : INTEGRIMI

Tel / Faks : +355 42 270 412 / +355 42 270 426

E-Posta : info@integrimi.com; shabansulce@yahoo.com

Veb : www.integrimi.com

12

Gazete Adı : KOHA JONE

Tel / Faks : +355 42 347 805 / + 355 42 347 808

E-Posta : reklama@kohajone.com; kohajone2007@gmail.com

Veb : www.kohajone.com

13

Gazete Adı : KORRIERI

Tel / Faks : +355 42 253 576

E-Posta : info@korrieri.com

Veb : www.korrieri.com

14

Gazete Adı : NDRYSHE

Tel / Faks : +355 42 253 576

E-Posta : gazetandryshe@yahoo.com

Veb : www.ndryshe.com

15

Gazete Adı : SOT

Tel / Faks : +355 42 382 019 / +355 42 382 020

E-Posta : gazeta@sot.com.al

Veb : www.sot.com.al

16

Gazete Adı : STANDART

Tel / Faks : +355 42 260 695 / +355 42 255 646

E-Posta : info@standard.al

Veb : www.standard.al

17

Gazete Adı : TEMA

Tel / Faks : +355 42 251 069 / +355 42 251 073

E-Posta : info@tema.al

Veb : www.tema.al

18

Gazete Adı : START

Tel / Faks : +355 42 424 300

Posta : info@gazetastart.com

Veb : <http://gazetastart.com>

19

Gazete Adı : RILINDJA DEMOKRATIKE

Tel / Faks : +355 42 232 355 / +355 42 230 329

E-Posta : gazetard@albaniaonline.net

Veb : www.rilindjademokratike.com

20

Gazete Adı : REPUBLIKA

Tel / Faks : +355 42 234 069

E-Posta : gazatarepublika@yahoo.com

Veb : www.gazeta-republika.com

21

Gazete Adı : PANORAMA SPORT

Tel / Faks : +355 42 274 163

E-Posta : panosport@yahoo.com

22

Gazete Adı : TELEGRAF

Tel / Faks : +355 42 257199 / +355 42 263 421

Posta : gazetatelegraf@yahoo.com; info@gazetatelegraf.com

Veb : www.gazetatelegraf.com

23

Gazete Adı : ALBANIA

Tel / Faks : + 355 4 24 16 109 / + 355 4 24 04 252

E-Posta : albaniavizion@yahoo.com

Veb : www.gazeta-albania.net

24

Gazete Adı : 55

Tel / Faks : +355 42 224 817 / +355 42 230 035

E-Posta : info@gazeta55.al

Veb : www.gazeta55.al

25

Gazete Adı : SPORTI EKSPRES

Tel / Faks : +355 42 22 355 91

E-Posta : gjonispek@hotmail.com

Veb : www.sportekspres.com

26

Gazete Adı : EKONOMIA

Tel / Faks : +355 42 229 633

E-Posta : dkola02@yahoo.com

27

Gazete Adı : ZERI I POPULLIT

Tel / Faks :

E-Posta : info@zeri-popullit.com

Veb : www.zeri-popullit.com

28

Gazete Adı : INTERVISTA

Tel / Faks : +355

E-Posta : intervista@albaniaonline.net

29

Gazete Adı : AGON

Tel / Faks : +355

Veb : www.gazeta-agon.com

Durres Ticaret Odası Yayımı

Gazete Adı : Durres Biznes
Tel/Faks : +355 452 22 199
E-posta : info@ccidr.al
Veb : www.ccidr.al

Tirana Ticaret Odası Yayımı

Gazete Adı : ProBiznes
E-posta : eprenga@yahoo.com
Veb : www.cci.al

Vlora Ticaret Odası Yayımı

<http://www.ccivlora.com/al/informacione.html>

12.11.2 Televizyonlar

1

Televizyon Adı: TOP-CHANNEL

Tel / Faks : +355 42 253 177 / +355 42 253 178
E-Posta : info@top-channel.tv
Veb : www.top-channel.tv

2

Televizyon Adı: KLAN

Tel / Faks : +355 42 347 805 / +355 42 347 808
E-Posta : reklama@tvklan.tv
Veb : www.tvklan.tv

3

Televizyon Adı: VIZION PLUS

Tel / Faks : +355 42 258 488 / +355 42 258 490
E-Posta : info@vizionplus.tv
Veb : www.vizionplus.tv

4

Televizyon Adı: TVSH (Devlet Televizyonu)

Tel / Faks : +355 42 256 043 / +355 42 256 053
E-Posta : marketing@rtsh.al

Veb : www.rtsh.al

5

Televizyon Adi: ALSAT

Tel / Faks : +355 42 240 617

E-Posta : sales@alsat.tv

Veb : www.alsat.tv

6

Televizyon Adi: SCAN (Ekonomi Kanalı)

Tel / Faks : +355 42 347 794

E-Posta : info@scan-tv.com

Veb : www.scan-tv.com

7

Televizyon Adi: ORA NEWS (Haber kanalı)

Tel / Faks : +355 42 259 765 / +355 42 259 275

E-Posta : epostol@hotmail.com

Veb : www.ora-news.com

8

Televizyon Adi: NEWS 24 (Haber kanalı)

Tel / Faks : +355 42 359 104 / +355 42 359 116

E-Posta : marketing_news24@yahoo.com

Veb : www.balkanweb.com

9

Televizyon Adi: BBF (Müzik kanalı)

Tel / Faks : +355 42 365 277

E-Posta : bbf@bbftv.tv

Veb : www.bbftv.tv

10

Televizyon Adi: KOHA

Tel / Faks : +355 42 255 850 / +355 42 247 003

E-Posta : marketing@koha-tv.com

Veb : www.koha-tv.com

11

Televizyon Adi: AMANTIA TV

Tel / Faks : +355 33 221 90

E-Posta : amantia@aul.com.al

Veb : www.aul.com.al

12

Televizyon Adi: MEDIASAT

Tel / Faks : +355 42 347 794 / +355 42 347 795

Veb : www.media-sat.tv

13

Televizyon Adi: SNG

Tel / Faks : +355 42 347 805

E-Posta : albsng@tvklan.tv

Veb : www.tvklan.tv/sng

14

Televizyon Adi: SHIJAK TV

Tel / Faks : +355 42 247 135

E-Posta : shijaktvo1@albaniaonline.net

15

Televizyon Adi: TV1 CHANNEL

Tel / Faks : +355 22 242 785 / +355 22 250 494

E-Posta : tv1channel.net@email.com

Veb : www.tv1channel.net

16

Televizyon Adi: TELESPORT (Spor kanali)

Tel / Faks : +355 42 255 223 / +355 42 248 679

E-Posta : marketingtelesport@yahoo.com

Veb : www.tele-sport.tv

17

Televizyon Adi: TVA

Cep Tel : +355 68 20 72 091

E-Posta : informacioni@telearberia.tv

Veb : www.telearberia.tv

18

Televizyon Adi: A 1

Tel / Faks : +355 42 368 322 / +355 42 368 310

E-Posta : informacioni@a1tv.com.al

Veb : www.a1tv.al

19

Televizyon Adi: TV FOKUS

E-Posta : info@tv-fokus.tv

Veb : www.tv-fokus.tv

20

Televizyon Adı: VLORA CHANNEL

Tel / Faks : +355 33 231 77

E-Posta : erven@vlora-channel.tv

Veb : www.vlora-channel.tv

21

Televizyon Adı: ETV (Muzik kanali)

Tel / Faks : +355 42 229 287

E-Posta : info@egnatiatv.tv

Veb : www.egnatiatv.tv

22

Televizyon Adı: NESER TV

Tel / Faks : +355 42 348 617

Veb : www.ntv-al.com

-Dijital Platformalar

1

Platform Adı : DIGITALB

Tel / Faks : +355 42 255 813 / +355 42 274 831

E-Posta : info@digitalb.tv

Veb : www.digitalb.com

2

Platform Adı : TRING TV

Tel / Faks : +355 44 800 000 / +355 44 800 001

E-Posta : info@tring.tv

Veb : www.tring.tv

12.12 Arnavutluk'taki Büyükelçilikler

1.
Elcilik Adı : ABD BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Elbasanit", Nr. 103, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 247 285/ +355 42 232 222
Veb : www.tirana.usembassy.gov
2.
Elcilik Adı : INGILIZ BUYUKELCILIGI
Adres : Rr." Skënderbej", Nr 12, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 234 973 / +355 42 247 697
Veb : <http://www.uk.al>
3.
Elcilik Adı : SUUDI ARABISTAN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr." Skënderbej" nr 116, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 248 306 /+355 42 229 982
E- Posta : egyemb@albaniaonline.net
4.
Elcilik Adı : AVUSTURYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Frederik Shiroka", Nr 3, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 274 855 / +355 42 233 140
E-Posta : tirana-ob@bmeia.gv.at
5.
Elcilik Adı : İSPANYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", Nr. 43, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 274 960 / +355 42 225 383
E-Posta : emb.tirana@mae.es
6.
Elcilik Adı : BULGARISTAN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej" , Nr. 2, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 233 155/ +355 42 232 272
E-Posta : bgemb-alb@afb.net.al
7.
Elcilik Adı : ÇEK CUMHURİYETİ BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", Nr 10, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 234 004 /+355 42 232 759
E-Posta : tirana@embassy.mzv.cz
8.
Elcilik Adı : DANIMARKA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Nikolla Tupe", Nr 1, Ap.4, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 280 600 / +355 42 280 630
E-Posta : tiaamb@um.dk
Veb : www.ambtirana.um.dk
9.
Elcilik Adı : MISIR BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", Nr. 1, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 233 022 / +355 42 232 295
E- Posta : egyemb@albaniaonline.net
10.
Elcilik Adı : FRANSA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", Nr 14, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 234 250/ +355 42 234 442
E-Posta : ambafrance.tr@adanet.com.al

11.
Elcilik Adı : ALMANYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", Nr 8, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 274 505 / +355 42 233 497
E-Posta : info@tira.diplo.de
Veb : www.tirana.diplo.de
12.
Elcilik Adı : YUNANISTAN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr."Frederik Shiroka", Nr 3, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 274 668 / +355 42 234 140
E-Posta : gremb.tir@mfa.gr
13.
Elcilik Adı : HOLLANDA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Asim Zeneli", Nr 10, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 240 828 /+355 42 232 723
E-Posta : tir@minbuza.nl
Veb : www.mfa.nl/tir
14.
Elcilik Adı : MACARISTAN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", Nr 16, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 232 238 / +355 42 233 211
E-Posta : mission.tia@kum.hu
15.
Elcilik Adı : IRAN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Mustafa Matohiti", Nr 20, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 227 698 / +355 42 230 409
E-Posta : iri_1357@yahoo.com
16.
Elcilik Adı : ITALYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr."Papa Gjon Pali II", Nr. 2, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 272 900 / +355 42 250 921
E-Posta : segreteriaambasciata.tirana@esteri.it
Veb : www.ambtirana.esteri.it
17.
Elcilik Adı : SIRBISTAN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr."Donika Kastrioti", Nr. 9/1, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 232 091 / +355 42 232 089
E-Posta : ambatira@icc-al.org
18.
Elcilik Adı : KARADAG BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Jul Varibova", Nr. 11, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 261 309 / +355 42 257 406
E-Posta : mnembassy@albmail.com
19.
Elcilik Adı : CIN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr."Skënderbej", Nr. 57 ,Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 232 385 / +355 42 233 159
E-Posta : chinaemb_al@mfa.gov.cn
20.
Elcilik Adı : HIRVATISTAN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr."Abdi Toptani" Torre Drin, P.4/I , Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 256 948 / +355 42 230 578
E-Posta : croemb.tirana@mvpei.hr

21.
Elcilik Adı : LIBYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. e Elbasanit, përballë Pallatit të Brigadave, Vila nr. 9, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 347 816/ +355 42 343 434
E-Posta : amblibi@abissnet.com.al
22.
Elcilik Adı : MALTA BUYUKELCILIGI
Adres : Blv. "Deshmoret e Kombit", Hotel Rogner Europapark, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 223 636
E-Posta : amb.smom.alb@rogner.com
Veb : www.orderofmalta.org
23.
Elcilik Adı : MAKEDONYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr."Kavajes" Nr. 116 , Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 230 909 /+355 42 232 514
E-Posta : tirana@mfa.gov.mk
24.
Elcilik Adı : KOSOVA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", P. 6, Kati 1 / 2, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 261 650
E-Posta : embassy.albania@ks-gov.net
25.
Elcilik Adı : POLONYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Durrësit", Nr 123, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 234 190 / +355 42 233 364
E-Posta : polemb@albaniaonline.net
26.
Elcilik Adı : ROMANYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Themistokli Gërmenji", Nr. 1, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 256 071 /+355 42 256 072
E-Posta : roemb@adanet.com.al
27.
Elcilik Adı : RUSYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr."Donika Kastrioti",Nr. 2, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 256 040 / +355 42 256 046
E-Posta : rusemb@albmail.com
28.
Elcilik Adı : FILISTIN BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Skënderbej", 6/1/1 Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 265 804 / +355 42 265 804
E-Posta : palembalb@yahoo.com
29.
Elcilik Adı : TURKIYE BUYUKELCILIGI
Adres : Rruga e Elbasanit, Nr. 65, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 380 350 / +355 42 347 767
E-Posta : turkemb@atnet.al
Veb : <http://tirana.be.mfa.gov.tr/Default.aspx>
30.
Elcilik Adı : ISVICRE BUYUKELCILIGI
Adres : Rr.e Elbasanit, Nr 81, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : + 355 42 234 488 / +355 42 234 889
E-Posta : tir.vertretung@eda.admin.ch
Veb : www.eda.admin.ch/tirana
- 31.

Elcilik Adı : AVRUPA TOPLULUGU
Adres : ABA Center, Rr. "Papa Gjon Pali II", Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 228 320 / +355 42 230 752
E-Posta : www.delalb@ec.europa.eu

32

Elcilik Adı : BELCIKA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. Skenderbej, AP. 8, Blue Building, Tirana, Albania
Tel/Faks : +355 42 400 612/ +355 42 400 613
E-Posta : burobeltirana@hotmail.com

33

Elcilik Adı : BREZILYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. Abdi Toptani, Kati i III, Zyra 31, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 258 226 / +355 42 258 224
E-Posta : brasemb.tirana@itamaraty.gov.br

34

Elcilik Adı : SLOVAK BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. Skenderbej, Tirana, Arnavutluk
Tel/Faks : +355 42 274 917/ +355 42 274 918
E-Posta : emb.tirana@mzv.sk

35

Elcilik Adı : SLOVENYA BUYUKELCILIGI
Adres : Rr. "Abdyl Frasher", EGT Tower, P 11/1, 3rd floor, Tirana
Tel/Faks : +355 42 274 858 / +355 42 221 311

36

Elcilik Adı : ISVEC BUYUKELCILIGI
Adres : Rruga "Pjetër Budi" No 56, Tirana
Tel/Faks : +355 42 380 650/ +355 42 380 660
E-Posta : ambassaden.tirana@foreign.ministry.se
Veb : www.swedenabroad.com

Daha ayrıntı bilgilere http://www.mfa.gov.al/dokumenta/diplomatic_list_2011.pdf adresinden ulaşabilirsiniz.

12.13 Üniversiteler

12.13.1 Özel Üniversiteler

1

Üniversite Adı: UNIVERSITY OF NEW YORK IN TIRANA

Adres : Rr. "Komuna e Parisit" Prane Kopshtit Botanik.Tirane, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 273 056/ +355 42 273 059

E- Posta : info@unyt.edu.al

Veb : www.unyt.edu.al

2

Üniversite Adı: UNİVERSİTETİ EUROPIAN İ TİRANES

Adres : Blv. "Zhan D'Ark", Prane Kontrollit Teknik te Makinave, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 421 806

E-Posta : info@uet.edu.al

Veb : www.uet.edu.al

3

Üniversite Adı: ALBANIAN UNIVERSITY

Adres : Blv. "Zogu I", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : + 355 4 271 601/ + 355 4 271 602

E-Posta : sekretaria1@ufouniversity.al

Veb : www.ufouniversity.com

4

Üniversite Adı: POLİS-Mimarlık

Adres : Rr. "Vaso Pasha", Nr. 20, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : + 355 42 223 922 / +355 42 220 517

E-Posta : contact@universitetipolis.edu.al

Veb : www.universitetipolis.edu.al

5

Üniversite Adı: KRISTAL

Adres : Autostrada Tirane-Durres,Km.3, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : + 355 42 357 945 / +355 42 357 869

E-Posta : info@kristal.edu.al

Veb : www.kristal.edu.al

6

Üniversite Adı: MARUBI- İletişim ve Film Akademisi

Adres : Rr."Aleksander Mojsiu",Nr.76, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 365 188 / +355 42 365 157

E-Posta : info@afmm.edu.al

Veb : www.afmm.edu.al

7

Üniversite Adı: IVOCLAR VIVADENT& PARTNERS-Dış Teknisyenliği

Adres : Rr. "Prokop Myzeqari", P.90/1, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 259 425 / +355 42 267 081

E-Posta : emele@icc-al.org

Veb : www.dorinamele.com

8

Üniversite Adı: ALDENT - Dis Hekimligi

Adres : Rr. "Dibres" , Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 4 2231 835

E-Posta : shkollaaldent@hotmail.com

9

Üniversite Adı: JUSTICA- Hukuk

Adres : Rr. "Sami Frasheri",Nr.21/1, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 268 322

E-Posta : info@universitetijusticia.com

Veb : www.universitetijusticia.com

10

Üniversite Adı: JUSTINIANI I- Hukuk

Adres : Blv."Zogu I ", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 225 280

E-Posta : info@justinianiipare.com

Veb : www.justinianiipare.com

11

Üniversite Adı: LUARASI

Adres : Rr. "Avdi Kazani",Nr. 1, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 267 200

E-Posta : secretary@luarasi-univ.edu.al

Veb : www.luarasi-univ.edu.al

12

Üniversite Adı: MARIN BARLETI

Adres : Rr. "Sami Frasheri", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 227 936/ +355 42 240 706

E-Posta : secretary@umb.edu.al

Veb : www.umb.edu.al

13

Üniversite Adı: EPOKA (Türk Üniversitesi)

Adres : Rr. "Durrës", Sheshi " Rilindja", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 232 086 / +355 42 222 077

E-Posta : info@epoka.edu.al

Veb : www.epoka.edu.al

14

Üniversite Adı: ZOJA E KESHILLIT TE MIRE

Adres : Rr. "Don Bosko", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 273 290 / +355 42 273 291

E-Posta : info@unizkm.edu.al

Veb : www.unizkm.edu.al

15

Üniversite Adı: SEVASTI & PARASHEVI QIRIAZI

Adres : Prane Universitetit Bujqesor, Kamez, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 47 200 844

E-Posta : kancelari@uni-qiriazhi.com

Veb : www.uni-qiriazhi.com

16

Üniversite Adı: WISDOM

Adres : Rr. "Kavajes", "Condor Center", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 260 709 / +355 44 804 240

E-Posta : info@wisdom.al

Veb : www.wisdom.al

17

Üniversite Adı: VITRINA

Adres : Blv. "Deshmoret e Kombit" , Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 420 990

E-Posta : info@vitrina.al

Veb : www.vitrina.al

18

Üniversite Adı: ILLYRIA

Adres : Rr. "Qemal Stafa", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 341 450

E-Posta : e-malaj@uni-illyria.com

Veb : www.uni-illyria.com

12.13.2 Devlet Üniversiteleri

1

Üniversite Adı: UNIVERSITETI I TIRANES

Rektör Adı : Dhori Kule

Adres : Blv. "Deshmoret e Kombit", Sheshi "Nene Tereza", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 223 981/+355 42 228 402

Veb : www.unitir.edu.al

2

Üniversite Adı: UNIVERSITETI POLITEKNIK

Rektör Adı : Jorgo Kacani

Adres : Blv. "Deshmoret e Kombit", Sheshi "Nene Tereza", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 227 914 / +355 42 227 996

Veb : www.upt.al

3

Üniversite Adı: UNIVERSITETI BUJQESOR I KAMZES

Rektör Adı : Fatos Hazizaj

Adres : Kamez, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 227 804

Veb : www.ubt.edu.al

4

Üniversite Adı: UNIVERSITETI "LUIGJ GURAKUQI"

Rektör Adı : Artan Haxhi

Adres : Shkoder, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 22 243 747

Veb : www.unishk.edu.al

5

Üniversite Adı: UNIVERSITETI "ALEKSANDER XHUVANI"

Rektör Adı : Liman Varoshi

Adres : Elbasan, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 54 252 593 / +355 54 252 782

E- Posta : info@uniel.edu.al

Veb : www.uniel.edu.al

6

Üniversite Adı: UNIVERSITETI "FAN.S.NOLI"

Rektör Adı : Gjergji Mero

Adres : Korce, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 82 242 230 / +355 82 242 580

Veb : www.unkorce.edu.al

7

Üniversite Adı: UNIVERSITETI "ISMAIL QEMALI"

Rektör Adı : Tanush Shaska

Adres : Vlore, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 63 222 288 / +355 63 224 952

Veb : www.univlora.edu.al

8

Üniversite Adı: UNIVERSITETI "EQREM CABEJ"

Rektör Adı : Gezim Sala

Adres : Gjirokaster, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 72 263 776

Veb : www.uogj.edu.al

9

Üniversite Adı: AKADEMIA E ARTEVE

Rektör Adı : Petrit Malaj

Adres : Blv. "Deshmoret e Kombit", Sheshi "Nene Tereza", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 225 488

Veb : www.akademiaearteve.edu.al

10

Üniversite Adı: SPOR AKADEMI "VOJO KUSHI"

Rektör Adı : Vesel Rizvanolli

Adres : Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 226 652

Veb : www.aefs.edu.al

11

Üniversite Adı: UNIVERSITETI "ALEKSANDER MOISIU"

Rektör Adı : Agim Kukeli

Adres : Lgj. 1, Rr. E Currilave, Durrës, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 52 239 161 / +355 52 239 162

Veb : www.uamd.edu.al

12.13.3 Özel Kolejler

1

Kolej Adı : WILSON

Adres : Parku Kombetar, Tek Liqeni Artificial , Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 266 901

E-Posta : info@wilson-school.com

Veb : www.wilson-school.com

2

Kolej Adı : TÜRK KOLEJİ

Adres : Rr. "Frederik Shiroka" , Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 234 716 / +355 42 263 921

E-Posta : info@gulistan.edu.al

Veb : www.gulistan.edu.al

3

Kolej Adı : WISDOM

Adres : Rr. "Kavajes", "Condor Center", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 260 709 / +355 44 804 240

E-Posta : info@wisdom.al

Veb : www.wisdom.al

4

Kolej Adı : GOETHE

Adres : Rr. "Qemal Stafa", Perballe "Lincolm Center", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 260 709 / +355 44 804 240

E-Posta : goethe_bi@yahoo.de

Veb : www.goetheal.cjb.net

5

Kolej Adı : ISPU CELESI MAGJIK

Adres : Rr. "Islam Alla", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 254 668 / +355 42 267 516

E-Posta : info@celsimagjik.com

Veb : www.celsimagjik.com

6

Kolej Adı : FAIK KONICA

Adres : Rr. "Myslym Shyri", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 243 192

E-Posta : info@faikkonica.edu.al

Veb : www.faikkonica.edu.al

7

Kolej Adı : DRITA E DITURISE

Adres : Pas "Farit", Tek liqeni Artificial", Tirane, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 251 905

E-Posta : dritAditurse@yahoo.com

8

Kolej Adı : ARISTOTELI

Adres : Rr. "Shyqyri Ishmi", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 342 370

E-Posta : aristoteli_hs@yahoo.it

9

Kolej Adı : HORIZONT

Adres : Rr. "Dervish Hima", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 374 913

E-Posta : stavri_trako@yahoo.com

10

Kolej Adı : KRISTAQ RAMA

Adres : Rr. "Komuna e Parisit", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 237 720 / +355 42 237 720

E- Posta : kristaqrama@live.com

11

Kolej Adı : NOBEL

Adres : Autostrada Tirane – Durres,Km.1, Tirana, Arnavutluk

Cep Tel : +355 69 20 76 801 / +355 69 20 99 430

12

Kolej Adı : RREZE DRITE

Adres : Rr. "Elbasanit" , Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 354 916 / +355 42 354 917

12.14 İnternet Şirketleri

1

Firma Adı : ALBTELECOM

Adres : Rr."Myslym Shyri", Nr.42, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 269 356 / +355 42 232 200

E-posta : info@albtelecom.al

Veb : www.albtelecom.al

2

Firma Adı : ABCOM

Adres : Rr: "Deshmoret e 4 Shkurtit", Kompleksi "Green Park", Tirana, Arnavutluk

Tel : +355 44 500 139

E-posta : info@abcom.al

Veb : www.abcom.al

3

Firma Adı : ABISSNET

Adres : Rr."Ismail Qemali", Pallati Abissnet, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 44 300 001 /+355 42 256 002

E-posta : support@abissnet.al

Veb : www.abissnet.al

4

Firma Adı : PRIMO

Adres : Rr. "Donika Kastrioti", Nr. 4, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 551 122 / +355 42 551 133

E- Posta : info@primo.al

Veb : www.primo.al

5

Firma Adı : TRING COMMUNICATIONS
Adres : Kompleksi "Don Bosko", Kulla VII, Kati II, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 44 800 000 / +355 44 800 001
E- Posta : info@tring.al
Veb : www.tring.al

6

Firma Adı : D@ILY NET PROVIDER
Adres : Zogu i Zi , Pas Karburant " Martini", Tirana, Arnavutluk
Cep Tel : +355 67 20 18 978 / +355 69 33 35 065
E-posta : info@daily-provider.net
Veb : www.daily-provider.net

7

Firma Adı : IT TEL
Adres : Rr."Elbasanit", Perballe disko "Calvin", Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 4 2374 614 / + 355 48 860 005
E-posta : info@it-tel.com.al
Veb : www.it-tel.com.al

8

Firma Adı : ADA NET
Adres : Rr. "Dervish Hima", Nr. 1 Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 45 600 624 / +355 4 2240 888
E- Posta : info@adanet.net
Veb : www.adanet.com.al

9

Firma Adı : ITIRANA
Adres : Rr. "Perlat Rexhepi", P. 5/1, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 274 996
E- Posta : sales@itirana.com
Veb : www.itirana.com

10

Firma Adı : STARSAT- INTERNATIONAL
Adres : Rr. "Sami Frasheri", Nr. 1,Kati II, Ap.1, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 243 963 / +355 42 253 329
E- Posta : denada.xhafa@starsat-international.net
Veb : www.starsat-international.net

11

Firma Adı : E.C.S LTD
Adres : Rr. "Jakov Xoxa", Lgj. "Aplollonia, Fier, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 34 225 636 / +355 34 225 635
E- Posta : info@ecs.al
Veb : www.ecs.al

12.15 Oteller

1

Hotel Adı : SHERATON
Adres : Sheshi Italia, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 274 707/ +355 42 274 711
E-posta : reservations.tirana@starwoodhotels.com
Veb : www.sheraton.com

2

Hotel Adı : ROGNER
Adres : Blv. "Deshmoret e Kombit", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 235 035 / +355 42 235 012
E- Posta : info@tirana.rogner.com
Veb : www.hotel-europapark.com

3

Hotel Adı : TIRANA INTERNATIONAL
Adres : Sheshi Skenderbej, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 234 185/ +355 42 234 188
E-posta : hotel@hoteltirana.com.al
Veb : www.hoteltirana.com.al

4

Hotel Adı : XHEKO IMPERIAL
Adres : Rr. "Deshmoret e 4 Shkurtit", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 259 574 / +355 42 246 852
E-posta : contact@xheko-imperial.com
Veb : www.xheko-imperial.com

5

Hotel Adı : GRAND
Adres : Rr."Ismail Qemali", Nr.11, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 253 219 / +355 42 247 996
E-posta : info@grandhoteltirana.com
Veb : www.grandhoteltirana.com

6

Hotel Adı : MONDIAL
Adres : Kryqezimi i "21 Dhjetorit", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 232 372 / +355 42 258 121
E-posta : hotelmondial@hotelmondial.com
Veb : www.hotelmondial.com

7

Hotel Adı : CONTINENTAL HOTEL
Adres : Vore, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 600 220 / +355 42 600 238
E-posta : info@continentalvora.com
Veb : www.continentalvora.com

8

Hotel Adı : VILLA PARK
Adres : Rr."Deshmoret e 4 Shkurtit", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 256 597 /+355 42 256 864
E-posta : info@vilaparkhotel.com
Veb : www.vilaparkhotel.com

9

Hotel Adı : VLORA INTERNATIONAL
Adres : "Skele", Vlore, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 33 224 408 / +355 33 229 891
E-posta : hotel@vlorainternational.com
Veb : www.vlorainternational.com

10

Hotel Adı : ADRIATIK
Adres : Lgj.13, Plazh, Durres, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 52 260 850 /+355 52 260 855
E-posta : info@adriatikhotel.com
Veb : www.adriatikhotel.com

11

Hotel Adı : DIPLOMAT
Adres : Rr."Muhamet Gjolleasha", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 233 151 /+355 42 230 457
E-posta : diplomat@icc-al.org
Veb : www.hoteldiplomathy.com

12

Hotel Adı : ARBER
Adres : Rr. "Bardhok Biba", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 273 81 1/ +355 42 273 813
E-posta : reservation@hotelarber.com
Veb : www.hotelarber.com

13

Hotel Adı : GRAND HOTEL EUROPA
Adres : Sheshi "2 Prilli", Shkoder, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 22 421 211 / +355 22 247 470
E-posta : info@europagrandhotel.com
Veb : www.europagrandhotel.com

14

Hotel Adı : SKY HOTEL
Adres : Rr. "Deshmoret e 4 Shkurtit", Sky Tower, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 415 995 / +355 42 240 688
E-posta : info@skyhotel-al.com
Veb : ww.skyhotel-al.com

15

Hotel Adı : ILIRIA HOTEL
Adres : Rr. "Elbasanit", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 371 700 / +355 42 274 920
E-posta : iliriahotel@albaniaonline.net
Veb : ww.iliriahotel.com

16

Hotel Adı : ELYSEE
Adres : Rr."Themistokli Germenji", 2/173, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 222 880 / +355 42 248 692
E-posta : info@hotelelysee-al.com
Veb : www.hotelelysee-al.com

17

Hotel Adı : MONARC
Adres : Rr. " Presidenti G.W. Bush", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 241 500 / +355 42 274 504
E-posta : info@monarc.al
Veb : www.monarc.al

18

Hotel Adı : RESORTI LLOGORA

Adres : Parku Kombetar i Llogarase, Vlore, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 33 225 790
E-posta : info@llogora.com
Veb : www.llogora.com
19
Hotel Adı : NIRVANA
Adres : Rr."Kavajes", Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 235 270
E-posta : hotelnirvanatirane@hotmail.com

Tüm Otel Bilgileri İçin Veb Sitesi

Adres : Rr."Sami Frasheri",P.20, Shk.1, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : + 355 42 235 688 / +355 42 235 498
E-posta : info@albania-hotel.com
Veb : www.albania-hotel.com , www.albania-holidays.com

12.16 Posta Dağıtım ve Kurye Hizmetleri

Shega Trans S.A

Adres : Rr. "Tefta Tashko", Nr.10, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 255 008 / 09 / 10
Faks : +355 42 269 523
E- Posta : info@shega-trans.com
Veb : www.shega-trans.com

Trans Albania

Adres : Blv. "Zogu I", P.57/ A, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 224 659 / +355 42 229 727
Faks : +355 42 227 605
E- Posta : info.tirana@kuehne-nagel.com

UPS

Adres : Rr. "Ismail Qemali", Nr.32/1, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 259 742 / +355 42 259 743
E- Posta : aloperations@unitrans.com.al

Veb : www.unitrans.com.al

A & A Group

Adres : Blv.“Zogu I”, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 257 671 / +355 42 232 403
Veb : www.aa-logistic.com

DHL International Albania

Adres : Rr. “Donika Kastrioti”, EGT Tower, Nr.11, Tirana, Arnavutluk
Tel / Faks : +355 42 227 667 / +355 47 800 112
E- Posta : dhlalbania@dhl.com
Veb : www.dhl.com

Fedex Express

Adres : Blv. “Zogu I”, Veve Bussines Center, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 253 203 / +355 42 235 056
Faks : +355 42 253 630
E-Posta : ulysses-fedex@icc-al.org
Veb : www.fedex.com.al

Sky

Adres : Rr. “Kavajes”, Nr.207, Kryqezimi i “21 Dhjetorit”, Tirana, Arnavutluk
Tel & Faks : +355 42 250 766 / +355 257 771
E-Posta : skynet@skynetalbania.com
Veb : www.skynetalbania.com

TNT

Adres : Rr. “Mine Peza”, Nr.2, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 234 914 / +355 42 228 384
Faks : +355 42 235 489
Veb : www.tnt.com

Albanian Courier

Adres : Rr. “Durrësit”, Tirana, Arnavutluk
Tel : +355 42 357 976 / +355 42 233 906
Faks : +355 42 357 977
E-Posta : albanian.courier@albaniancourier.al

Veb : www.albaniancourier.al

Yaps

Adres : Rr. "Don Bosko", Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 253 844 / +355 42 253 800

E-Posta : yaps@yaps-services.org

Veb : www.yaps-services.org

Teleplanet International

Adres : Rr. "Mihal Grameno", Tirana, Arnavutluk

Cep Tel : +355 67 20 31 001

E-Posta : teleplanet@teleplanet.al

Rad Mail

Adres : Sheshi "Karl Topia", Zogu i Zi, Tirana, Arnavutluk

Tel & Faks : +355 42 228 483

E-Post

12.17 TİKA Arnavutluk Faaliyetleri

2007-2011 YILLARI ARASINDA ARNAVUTLUK'TA GERÇEKLEŞTİRİLEN PROJE BÜTÇELERİ	
2007 yılı	110.207 Avro
2008 yılı	259.204 Avro
2009 yılı	1.316.138 Avro
2010 yılı	1.214.540 Avro

TİKA tarafından Arnavutluk'ta gerçekleştirilen projeler (1992-2010)

Burrel İli Baz İlçesi "Gjergj Kastrioti" Okulunun Tadilatı Ve Eğitim Malzemeleri Temini	2010
Kamez "Bulçesh İ Ri" Okuluna Eğitim Malzemesi Desteği	2010
Tirana Üniversite Hastanesinde Arnavutluk'un İlk Çocuk Diyaliz Merkezinin Kurulması	2010
Devlet Hastaneleri Yoğun Bakım Ünitelerinin Modernizasyonu	2010
Vlora Bölge Hastanesine Kan Bankası Kurulması	2010
Tiran Merkez Poliklinik Uzman Doktorların Eğitimi	2010
Arnavutluk Müslüman Cemiyeti Merkez Binasının Tadilatı	2010
Arnavut Kadın Ve İnsan Ticareti Mağdurları Entegrasyon Merkezi	2010
Tirana Kız Öğrenci Yurdunun Donanımı	2010
Müslüman Cemiyeti Öğrenci Yurtları Donanım Malzeme Temini	2010
Arnavutluk Devlet Arşivleri Belgeleri Ve El Yazması Eserlerin Dijital Ortama Aktarılması	2010
İşkodra Türk-Arnavut Kültür Merkezi	2010
Tiran Türkçe Kursları	2010

Arnavutluk'un Gelecek Milletvekilleri Derneği "Meslek Edindirme Kursları Projesi"	2010
Thirre-Kalimash Tünelinde Görevli Arnavut İtfaiyecilere Arnavutluk'ta Eğitim	2010
İşkodra Sheh Shamia Lisesi Türkçe Öğretim Kitapları Temini	2010
Çocuk Nörolojisi Kongresi'ne katılım	2010
Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Uluslar arası Sempozyumu'na katılım	2010
8.Türkçe Olimpiyatları Ulaşım Desteği	2010
4. Avrasya Tıp Günleri Sempozyumu'na katılım	2010
2010 Yılı Yaz Staj Programı'na katılım	2010
II. Avrasya Yerel Yönetimler Kongresi'ne katılım	2010
Çölleşme İle Mücadele Ve Ormancılık'a katılım	2010
III. Uluslararası Havza Ve Mera Yönetimi Eğitim Toplantısı'na katılım	2010
Berat "Çlirim 2" Anaokulunun Tadilat Ve Donanımı Malzemeleri Temini Projesi	2009
Berat Rushnik İlçesinde "Mehmet Qyprily (Köprülü) Rushniku" Okulunun Tadilatı	2009
Pajova Mustafa Kemal Atatürk Lisesi Tadilatı Ve Ek Tuvalet Binası İnşası	2009
İşkodra İ.H.L. Öğrenci Yurdu Donanım Malzeme Alımı	2009
Tiran Üniversitesi Türkoloji Bölümü ve Türk Kültür Merkezi'ne Destek	2009
Kavaja İli Kryevindh İlçesi Köyleri İçme Suyu İsale Hattının Yenilenmesi	2009
"Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi" Adlı Eserin Arnavutça'ya Tercüme Edilerek Basılması	2009
Türk Hikaye Antolojisinin Arnavutça Yayınlanması	2009
Arnavutluk'ta Bulunan Tarihi Eserlerin Restorasyonu Projesi kapsamında A.C. Turizm ve Kültür Bakanlığından 3 uzman ve Başkanlığımızca 1 uzmanın Arnavutluk'ta incelemelerde bulunması	2009
"Uluslararası Polis Eğitimi İşbirliği Projesi" 2009 Yılı Eğitim Programları	2009
İşkodra Türk-Arnavut Kültür Merkezi Türkçe ve Bilgisayar Kursları	2009

Tirana Türkçe Kursları	2009
Arnavutluk Radyo Televizyon Kurumu'nda Radyo Stüdyosu Kurulması	2009
Tiran Üniversite Hastanesinde Çocuk Diyaliz Merkezi Kurulması Projesi kapsamında personel eğitimi	2009
“Türkçe Öğretimi, Türk Kültürü ve Milli Eğitim Sistemini Tanıtma” adlı eğitim seminerine katılım	2009
7. Uluslararası 2009 Türkçe Olimpiyatlarına katılım	2009
2009 Türkoloji Yaz Staj Programına katılım	2009
2009 Büyük Öğrenci Projesi Mezuniyet Töreni'ne katılım	2009
5. APASL (Asya Pasifik Karaciğer Çalışmaları Derneği) Single Topic Konferansı'na katılım	2009
12. Dünya Sağlık Kongresi'ne katılım	2009
“Türkiye Kalkınma Yardımları Kapasitesi Programı” (KAP) kapsamında 24 Eğitim Programına katılım	2009
3. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi'ne katılım	2009
TÜRKSOY Fotoğraf Buluşması'na katılım	2009
“Yüksek Denetim Kurumlarının Kurumsal Kapasitelerinin Geliştirilmesi ve Eğitimi Projesi” (SAYGEP) katılım	2009
İKB Namık Kemal Üniversitesi ve Tirana Üniversitesi Ziraat Fakültesi programı'na katılım	2009
Uluslararası Havza ve Mera Yönetim Geliştirme Projesi'ne katılım	2009
MUDER İSTANBUL 2009 Fuarı'na katılım	2009
UNISWORK VII – Gıda Güvenliği Seminerleri “Gıda Maddelerinde Mikotoksinlerin Önlenmesi ve Kontrolü Çalıştayı”na katılım	2009
31. Uluslararası 23 Nisan Çocuk Festivali'ne katılım	2009
Arnavutluk Radyo Televizyon Kurumuna malzeme desteği	2008

Dajti Surrel Köyü Ymer Lala Birlik Lisesine Destek projesi	2008
Arnavutluk Ulusal Kültür Merkezinden, Türkiye'de 23 Nisan Uluslararası Çocuk Şenliklerine katılım	2008
İşkodra Komone Hasan Rıza Paşa Mezarlığının Onarımı ve Çevre Düzenlenmesi Projesi	2008
Vlora Mustafa Kemal Atatürk Lisesi'nin Altyapısının İyileştirilmesi	2008
Gjirokastra Hoca Tahsin Lisesi Bilgisayar Laboratuvarı'na Destek	2008
Zall Mner Sulejman Elezi İlköğretim Okulu'nun Tamiri, Tadilatı ve Donatımı Projesi	2008
Berat Zihinsel Özürlüler Barınma, Bakım ve Gelişim Merkezi'nin Donatımı Projesi	2008
Parruce Camiinin Tezyinatı Projesi	2008
“23 Nisan Uluslararası Çocuk Şenlikleri”ne katılım	2008
İnsani Yardım Malzemesi Dağıtım Projesi	2007
Türk-Arnavut Haftası Projesi	2007
Shengjin Sahil Hattının Korunması	2007
Zallherr Mustafa Kemal Atatürk Okulun Tadilatı Projesi	2007
Vlora Mustafa Kemal Atatürk Anaokulunun Tadilatı Projesi	2007
Arnavutluk'ta Okutulan Ders Kitaplarının İncelenmesi	2007
Arnavut Türk Entelektüel Gelişim Klübü	2007
İşkodra Arnavut – Türk Kültür Merkezine Malzeme Alımı	2007
Kilim Dokuma Kursu	2007
İşkodra Belediyesi Temsilcilerinin Gezisi	2006
“Arnavutluk Sosyal Hayatı Fotoğraf Albümü”nün Basımı	2006

Bathore Bölgesinde Kilim Dokuma Kursunun Açılması Projesi	2006
Türkçe Kursiyerleri ve Yakınlarının Türkiye Gezisi	2006
Arnavutluk Malsi e Madhe ve İşkodra'da Hayvancılığın Geliştirilmesi Projesi	2006
Vlora Folklor Festivali	2006
TRT'den bir Ekibin Balkan Çocuk Festivaline Katılımı	2006
Türk-Arnavut Entelektüel Gelişim Kulübü'ne Destek	2006
Tirana Üniversitesi Öğrenci Şehrinin Kanalizasyon Sisteminin İyileştirilmesi Projesi	2005
Gjirokaster Erkek Yurduna malzeme alımı	2005
Tiran Mustafa Kemal Atatürk İlköğretim Okuluna malzeme alımı	2005
Vlora Mustafa Kemal Atatürk Kreşinin Tadilatı	2005
İlk Öğretim Okullarında Ağız ve Diş Sağlığı Taraması	2005
Merhamet Kültür Derneğine destek	2005
Türk –Arnavut Entelektüel Gelişim Kulübü'ne destek	2005
Arnavutluk'un bazı şehirlerinde Sünnet Projesi	2005
“Osmanlı İdari Yazışmalarında Hoşgörü” Sempozyumu	2005
Makalat adlı eserin tercümesi ve basılması	2005
Et’hem Bey Caminin Tanıtım Kitabı	2005
Et’hem Bey Camisi seslendirme tesisatının kurulması	2005
“Balkanlar ve Doğu Avrupa” bölge toplantıları için destek verilmesi	2005
Tiran Mustafa Kemal Atatürk İlköğretim Okulu malzeme alımı	2004
Türkoloji Projesi kapsamında, Türkoloji bölümünün tadilatı	2004

Tiran'da Türkçe Kursları düzenlenmesi	2004
Türk –Arnavut Entelektüel Gelişim Kulübü’ne destek	2004
Tanıtım Takvimi Basılması	2004

1992-2004

İnsani Yardım
Dedfad Personeli Staj Programı
Ekonomik Kalkınma Ve Yabancı Yardımların Koordinasyonu Dairesi Uzmanları Eğitimi
Kültürel Anıtlar Enstitüsü Yetkililerinin İnceleme Gezisi
Arnavutluk Şirket Hisseleri Tescil Merkezinin Restorasyonu
Gümrük Eğitim Programı
Seracılık Konusunda İnceleme
Arnavutluk Ekonomik İşbirliği Ve Ticaret Bakanlığı Ve Ekonomik Kalkınma Ajansı (AEDA) Yetkililerine İnceleme Gezisi
Gümrük Alanında İş Birliğinin Geliştirmesi Danışman Görevlendirilmesi
Arnavutluk Ekonomi Bakanlığı Uzmanlarına Eğitim
Arnavutluk Dış Yatırımı Teşvik Ajansı Personeline Eğitim
Arnavutluk İhracatı Teşvik Ajansı Personeline Eğitim
İşkodra’da Süt Hayvancılığının Geliştirilmesi Projesi
Arnavutluk Akreditasyon Müdürlüğü Personelinin Eğitimi
Türkçe Kurslar Düzenlenmesi
Mustafa Kemal Atatürk İlköğretim Okulu’na Yardım
Avrasya Ülkelerinde Yardımların Etkin Yönetimi Forumu
Yabancı Genç Diplomatlara Meslekî Eğitim Kursu

Kamu Yöneticiliği Uzmanlık Programı (APEP)
Avrasya'da Erozyon ve Çölleşmenin Önlenmesi Sempozyumu
Kentsel Sürdürülebilir Su Temini ve Su Yönetimi Uluslararası Semineri
Uluslararası Çevre Yönetimi Eğitim Semineri
Küçük Ve Orta Boyutlu Girişimlere İlişkin Eğitim Projelerinin Geliştirilmesi
İş Kurma Programları
KEİ Ülkeleri Turizm Eğitim Programı
Tarım Alanında Uzman Eğitimi Programları
Teknoloji Eğitim Programı
Türk Araştırmacıların Araştırmalarını Teşvik Projesi
İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı
Bankacılık ve Merkez Bankacılığı Eğitim Programı
OECD-TİKA İstanbul Özel Sektörü Geliştirme Merkezi
Avrasya Ülkelerinde Rekabet Teşkilâtlarının Geliştirilmesi Projesi

K a y n a k ç a

- 1) Arnavutluk Hükümeti Proğramı
- 2) Arnavutluk Ekonomi, Ticaret ve Enerji Bakanlığı
- 3) Arnavutluk Maliye Bakanlığı
- 4) Arnavutluk Dış İşleri Bakanlığı
- 5) Entegrasyon Bakanlığı
- 6) Arnavutluk Bakanlar Kurulu
- 7) Arnavutluk Meclisi Kayıtları
- 8) Dünya Bankası Raporu
- 9) Dünya Ticaret Örgütü Raporu
- 10) AB Raporları
- 11) CIA Raporu
- 12) IMF Raporları
- 13) Dış Ticaret Müsteşarlığı
- 14) KEK Protokolleri
- 15) TİKA Tirana Temsilciliği
- 16) Arnavutluk Bankası Yıllık Raporu
- 17) DPS - Arnavutluk Standardizasyon Genel Müdürlüğü
- 18) Arnavutluk Gümrükler Genel Müdürlüğü
- 19) Arnavutluk Vergiler Genel Müdürlüğü
- 20) Günlük "Albanian Daily News" Gazetesi
- 21) Günlük "Shekulli" Gazetesi
- 22) Haftalık "Tirana Times" Gazetesi
- 23) Günlük "Ekonomia" Gazetesi
- 24) ALBINVEST – Arnavutluk Ticaret ve Yatırım Ajansı
- 25) ACIT – Arnavutluk Uluslararası Ticaret Merkezi
- 26) INSTAT – Arnavutluk İstatistik Kurumu Yayınları
- 27) Arnavutluk Bankalar Birliği
- 28) Durres Ticaret Odası
- 29) Tirana Ticaret Odası
- 30) FIAA – Arnavutluk Yabancı Yatırımcılar Ajansı
- 31) Business Guide Albania 2010 (Tonucci and Partners)
- 32) Bolge Yonetim Konseyleri Veb Sayfaları
- 33) Avrupa Kalkinma ve Istikrar Bankasi
- 34) Economywatch
- 35) Dunya Bankasi "Development Indicators"
- 36) Bertelsmann Transformation Index 2012

